Nordica Helsingiensia 52

NAMN – SPRÅK – STÄLLE

SPRÅKBRUKARNA I SVENSKFINLANDS OFFENTLIGA RUM

Väinö Syrjälä

Akademisk avhandling som med tillstånd av Humanistiska fakulteten vid Helsingfors universitet framlägges till offentlig granskning i sal 1 i Forsthuset, Unionsgatan 40 torsdagen den 14 juni 2018 kl. 12.

Finskugriska och nordiska avdelningen vid Helsingfors universitet 2018

Denna bok är nummer 52 i publikationsserien Nordica Helsingiensia som utges av Finskugriska och nordiska avdelningen vid Helsingfors universitet.

Kontakt:

Nordica
PB 24
00014 Helsingfors universitet

ISBN 978-951-51-4298-6 (hft)
ISBN 978-951-51-4299-3 (PDF)
ISSN 1795-4428

© Väinö Syrjälä (förutom studie D: © John Benjamins Publishing Company)

Unigrafia
Helsingfors 2018

Sammandrag

Namn – språk – ställe. Språkbrukarna i Svenskfinlands offentliga rum

I denna avhandling diskuterar jag hur språkbruket i det offentliga rummet påverkar språkbrukarnas uppfattningar av städer i Svenskfinland som tvåspråkiga ställen. Särskild tyngd ges åt en metodologisk diskussion med syfte att bättre ta hänsyn till språkbrukarnas synpunkter i kartläggningen av lingvistiska landskap. Distinktionen mellan den geografiska platsen och det föreställda stället utgör en central utgångspunkt. Vid sidan av svenskans ställning i det finländska samhället fokuserar jag på namnens roll i det lingvistiska landskapet och i uppfattningarna om språkliga ställen.

Utgångspunkten för avhandlingen är studiet av lingvistiska landskap, ett relativt nytt fält inom sociolingvistiken med intresse för språket i det offentliga rummet. Jag har dessutom använt mer etnografiska (folkonomastiska) metoder för att undersöka språkbrukarnas synpunkter. Arbetet baserar sig på tre typer av material: 1) en kartläggning av de lingvistiska landskapen av städerna Grankulla och Karis, 2) en enkätstudie genomförd i samma städer och 3) en experimentell fallstudie om ungdomars observationer av språkbruket i två förorter i Helsingforsregionen.

Avhandlingen består av fem delstudier. I tre av dessa fokuserar jag namnbruket: förhållandet mellan namn och ställe i ljuset av språkbrukarnas val mellan parallella ortnamn (studie A), namnens roll i Svenskfinlands lingvistiska landskap (studie C) och förhållandet mellan kommersiellt namnbruk och tvåspråkighet (studie D). I två delstudier är fokus på språkbrukarnas synpunkter på det lingvistiska landskapet: stadsbornas uppfattningar om och preferenser för språkbruket i gatubilden (studie B), samt ungdomars egna observationer av det lingvistiska landskapet (studie E).

Undersökningarna pekar på den viktiga roll lingvistiska landskap har för städernas tvåspråkighet. Svenskan är, och uppfattas vara, synligt i det offentliga rummet. Detta är dock till stor del tack vare det officiella språkbruket: språkets underordnade ställning i kommersiella sammanhang väcker frågor om språkets egentliga status i samhället. Namnbruket stöder inte heller entydigt idén om tvåspråkiga ställen. Överlag baserar sig språkbrukarnas uppfattningar om det språkliga stället på fler faktorer än endast namn och språkbruket i det offentliga rummet.

De olika metoderna visade potential för att ge nya perspektiv på studiet av lingvistiska landskap. Med hjälp av enkätundersökningen kan man relativt enkelt analysera pålitligheten av forskarens egen kartläggning i förhållande till språkbrukarnas uppfattningar. Genom att delaktiggöra språkbrukare i studiet av lingvistiska landskap kan man dessutom diskutera bland annat synligheten av enskilda skyltar och deras betydelse för språkens uppfattade status i samhället. Namn är centrala i alla lingvistiska landskap samtidigt som de ofta är öppna för olika tolkningar. Därför borde namn göras mer synliga i alla analyser av lingvistiska landskap. Ytterligare studier krävs för att fastställa hur namn tolkas i den multimodala kontexten av språk i det offentliga rummet.

Nyckelord: lingvistiska landskap, folkonomastik, plats och ställe, namnbruk, tvåspråkighet, Svenskfinland, metodologi

Abstract

Names – languages – places
Language users in the public spaces of bilingual Finland

This study focuses on the effect language use in the public space has for language users' perception of towns in bilingual Finland and how these perceptions construe specific bilingual places. Of central concern is the methodology used within both onomastics and the general study of linguistic landscapes: I ask, what is the best way to take into account the views of language users in these kinds of studies? A fundamental starting point is the distinction between geographical spaces and socially significant, perceived places. Furthermore, an analysis of the role of proper names in the linguistic landscapes, and of the perceptions of linguistic places, allows for a discussion of the status of Swedish in the Finnish society.

The study is carried out within the sociolinguistic branch of linguistic landscape studies, a field with focus on visual language use in public spaces. I have also used more ethnographic (folk-onomastic) methods to study the views of language users. The study uses three types of material: (1) an analysis of the linguistic landscapes in the bilingual towns Grankulla and Karis in Southern Finland; (2) a questionnaire targeted at language users from these same towns; and (3) an experimental case-study of teenagers' own observations of the linguistic landscape in two suburbs of Helsinki.

My thesis consists of the general introduction in this book and five previously published articles. In three of these, my focus is on the use of proper names. Taking a socio-onomastic approach I discuss the relation between name and place in the light of language users' choice between parallel toponyms (article A), the role of names in the linguistic landscape of bilingual Finland (article C), and the relation between commercial naming and bilingualism of the society (article D). In the remaining two articles my focus is on language users' views on the linguistic landscape: inhabitants' perceptions of and preferences for language use in the public space (article B) and teenagers' observations (article E).

The results of my study highlight the important role that linguistic landscapes have for the perceived bilingualism of the towns and suburbs analysed. Swedish is, and is perceived to be, visible in the public space. This is, however, to a large extent due to the official, regulated language use. The subordinate position of the language in commercial contexts still raises questions about its actual status in the society. The use of proper names does not support an unambiguous sense of a bilingual place either. Overall, the perceptions of language users are based on more factors than simply the visible use of names and languages in the public space.

The use of different methods shows the methodological potential for new perspectives on the study of linguistic landscapes. With a questionnaire one can relatively easily analyse the reliability of a researcher's own understanding of a linguistic landscape in relation to the perceptions of other language users. By taking into account their views, even questions about the visibility of certain signs and their

importance for the perceived status of a language in a society can be approached in greater detail. Proper names are an integral part of all linguistic landscapes. At the same time, they are often open for different interpretations. This is why I argue that names should be made more visible in every analysis of linguistic landscapes. Further studies are needed to shed light on how names are being interpreted in the multimodal context of language in public space.

Key words: linguistic landscape, LL, folk onomastics, space and place, name use, bilingualism, Swedish in Finland, bilingual Finland, methodology

Förord

När jag började mina studier på Nordica år 2006 hade jag nog ingen aning om att jag en dag skulle få jobba där som lärare och till och med disputera med en egen doktorsavhandling. Efter att en kurs i Oslo hösten 2010 hade väckt mitt intresse för lingvistiska landskap, ledde det först till en gradu och så småning började möjligheten att doktorera te sig som en reel alternativ. Och nu har det plötsligt gått fyra och ett halvt lårorika år bland Svenskfinlands lingvistiska landskap!

Det hade förstås inte varit möjligt att få till avhandlingen utan finansiering. Därför vill jag rikta ett väldigt stort tack till Konestiftelsen (Koneen säätiö), som såg potential i mitt forskningsplan och beviljade de stipendier som gjort det möjligt att forska på heltid.

Även om jag tyckt om friheten med att på egen hand få jobba med egen forskning, hade resultatet inte blivit en vettig avhandling utan stöd från ett stort antal trevliga och kunniga personer. Först och främst vill jag tacka mina två handledare, prof. em. Jan-Ola Östman och docent Terhi Ainiala, som tålmodigt läst mina texter och alltid varit villiga att diskutera mina frågor, stora som små.

Jan-Ola har varit en otrolig viktig stöd genom hela processen. Det var faktiskt först efter diskussioner med Jan-Ola som jag slutligen beslöt att börja skriva en doktorsavhandling. Jag är väldigt tacksam för alla våra samtal, om avhandlingen och om allt vid sidan av. Alltid när det har känts utmanande, har Jan-Ola lyckats ge ny inspiration (både fokuset på namn och fokuset på plats och ställe är resultat av sådana diskussioner). Genom dina kritiska kommentar har jag lärt mig mycket, och jag uppskattar också hur du gång på gång orkat korigera de minsta språkliga detaljerna… Tack, Jan-Ola!

När jag väl insett att namn ska utgöra en kärna i avhandlingen har Terhis handledning varit avgörande, i form av både sakkunniga kommentarer och en järnkoll på helheten. Terhi har dessutom på ett utomordentlig sätt lyckats se till att man som doktorand har det bra, inte minst genom att föra samman en gemenskap av yngre namnforskare. Tack för ditt stöd, Terhi!

Förutom mina handledare vill jag rikta ett särskilt tack även till prof. Hanna Lehti-Eklund, inte minst för att ställa upp som kustos vid min disputation. I rollen som prefekt har Hanna erbjudit mig möjligheter för många intressanta akademiska uppgifter vid sidan av avhandlingsskrivandet. Det har dessutom alltid känts lätt att fråga dig om man haft problem, och du har alltid tagit tid att ge kloka råd, tack för det Hanna!

Jag vill vidare tacka båda två förhandsgranskare, prof. em. Pirkko Nuolijärvi och PhD Guy Puzey för insiktsfulla kommentarer, som hjälpt mig specificera flera detaljer i avhandlingen. Pirkko Nuolijärvi vill jag dessutom tacka för att ha ställt upp som opponent – på så kort varsel. Jag vill även tacka

fakultetens representant, prof. Riho Grünthal för intresset mot min forskning under åren.

Det har varit ett nöje att få studera och arbeta på Nordica, mycket tack vara alla ni fina lärare, och senare kollegor! Det har dessutom varit trevligt att få dela små delar av processen med alla ni andra doktorander, ”gamla” som ”nya”. Jag kunde här lista en lång rad namn, men nöjer mig med att nämna några personer – jag säger dock ett stort tack till alla er andra också. Tack till Anne Huhtala för stöd och många trevliga diskussioner, inte minst kring undervisningsrelaterade frågor. Lieselott Nordman vill jag tacka både för att ha styrt mig till Jan-Ola under graduskrivandet, vilket var avgörande för att jag blev doktodand, och för all uppmuntran under arbetets gång. En tack också till alla som jag delat arbetsrum med, särskilt Beatrice Silén för trevliga diskussioner och din medverkan i att jag fått möjligheter att undervisa. Vidare vill jag tacka både Jannika Lassus och Sofia Stolt för att ha hjälpt mig hitta informanter i olika skeden av arbetet.

Utanför Nordica har jag haft bra samarbete framför allt med doktorander och andra forskare inom namnforskningen, med bland annat en trevlig läsecirkel och roliga konferensresor. Bland namnforskarkollegor vill jag speciellt tacka Johanna Virkkula, som visat stort intresse för min forskning och som jag haft många trevliga diskussioner med. Ett tack går även till Line Sandst, som bjöd mig med till NORNA-symposiet i Skagen varmed jag blivit aktiv inom den nordiska namnforskningen.

Sist vill jag ännu tacka de redaktörer och anonyma granskare som kommenterat mina artiklar och alla andra som bidragit till arbetet med frågor och kommentarer på seminarier, konfersenser, sommarskolor osv. Dessutom måste jag tacka mina scoutvänner och familj för otrolig tålamod när ni har orkat höra om min forskning under flera år.

Även om jag är lättad över att processen ny närmar sin ända, känns det vemodigt att gå vidare: det har varit helt otroligt att i över fyra år helt få koncentrera mig på arbete med sådant som jag tycker är intressant och (för det mesta) väldigt roligt. Jag tycker fortfarande att lingvistiska landskap har mycket kvar att berätta – samtidigt som jag kan erkänna att det ibland är svårt att låta bli att fokusera på skyltarna när man är ute och reser… Jag hoppas definitivt på fortsatta möjligheter att arbeta med dessa frågor – och jag hoppas att denna bok inspirerar även andra att söka nya synvinklar på språk- och namnbruket i Svenskfinland.

Vanda i maj 2018
Väinö Syrjälä

Innehåll

1 Inledning **11**

1.1 Syfte och frågeställningar 12

1.2 Disposition 14

2 Utgångspunkter **15**

2.1 Lingvistiska landskap 15

2.2 Folkonomastik 19

2.3 Plats och ställe 22

2.4 Svenskfinland 26

3 Studiet av lingvistiska landskap **28**

3.1 Fältets metodologiska utveckling 29

3.2 Studier av lingvistiska landskap i Norden 35

3.2.1 Nordiska landskap 35

3.2.2 Svenskfinlands lingvistiska landskap 37

3.3 Några perspektiv på lingvistiska landskap 38

3.3.1 Minoritetsspråk och lingvistiska landskap 38

3.3.2 Språkbrukare och lingvistiska landskap 40

3.3.3 Två sidor av lingvistiska landskap 41

3.3.4 Multimodalitet och lingvistiska landskap 43

4 Namn i det offentliga rummet **45**

4.1 Ortnamn 46

4.2 Kommersiella namn 47

4.3 Namn och lingvistiska landskap 49

5 Presentation av delstudierna **52**

5.1 Kort beskrivning av delstudierna 52

5.1.1 Namn och ställe 52

5.1.2 Språkbrukare och det lingvistiska landskapet 54

5.1.3 Namn i det lingvistiska landskapet 55

5.1.4 Kommersiella namn och tvåspråkigheten 56

5.1.5 Ungdomarna i det lingvistiska landskapet 58

5.2 Material och metod 59

5.2.1 Det lingvistiska landskapet 60

5.2.2 Språkbrukarnas uppfattningar och preferenser 62

5.2.3 Ungdomarnas observationer 64

6 Sammanfattning av forskningsresultaten 66
6.1 Namnbruket och ställets identitet 66
6.1.1 Språkbrukare och stället 66
6.1.2 Kommersiella namn och stället 68
6.1.3 Slutsatser: vad säger namnbruket om ett tvåspråkigt ställe? 69
6.2 Språkbrukare och lingvistiska landskap 69
6.2.1 Språkbrukarnas uppfattningar 70
6.2.2 Språkbrukarnas observationer 71
6.2.3 Slutsatser: svenskan i samhället och det lingvistiska landskapet 72
7 Slutdiskussion 74
7.1 Metodologisk diskussion 74
7.1.1 Att ta det subjektiva i beaktande och delaktiggöra publiken 74
7.1.2 Att hantera namn 76
7.2 Avslutning: Svenskfinlands offentliga rum 77
Litteratur 79
Bilaga 1: enkätstudien 97

Delstudierna

Studie A: Syrjälä, Väinö. 2017b. Svenskfinland på främmande språk – förhållandet mellan namn och ställe. I: *Namn som kjelder. Rapport frå Den sekstande nordiske namneforskarkongressen på Jæren folkehøgskule, Kleppe 8.–11. juni 2016*, red. av Tom Schmidt & Inge Særheim. (NORNA-rapporter 96.) Uppsala: NORNA-förlaget. S. 219–230.

Studie B: Syrjälä, Väinö. 2016a. Språkbrukarnas syn på lingvistiska landskap i Svenskfinland. *Folkmålsstudier* 54. S. 91–114.

Studie C: Syrjälä, Väinö. 2016b. Namn i gatubilden – om namn i Svenskfinlands lingvistiska landskap. I: *Navn og navnebærer. Rapport fra NORNAs 45. symposium i Skagen 1.–4. oktober 2014*, red. av Martin Sejer Danielsen, Birgit Eggert & Johnny G.G. Jakobsen. (NORNA-rapporter 93.) Uppsala: NORNA-förlaget. S. 263–286.

Studie D: Syrjälä, Väinö. 2017a. Naming businesses – in the context of bilingual Finnish cityscapes. I: *Socio-onomastics. The pragmatics of names*, red. av Terhi Ainiala & Jan-Ola Östman. (Pragmatics & beyond new series 275.) Amsterdam: John Benjamins. S. 183–202.

Studie E: Syrjälä, Väinö. 2018. Ungdomar observerar lingvistiska landskap. I: *Svenskan i Finland 17,* red. av Beatrice Silén, Anne Huhtala, Hanna Lehti-Eklund, Jenny Stenberg-Sirén & Väinö Syrjälä. (Nordica Helsingiensia 53.) Helsingfors: Helsingfors universitet. 14s.

1 Inledning

Genom att betrakta gatunamnsskyltarna i en stad kan man ofta relativt enkelt forma sig en uppfattning om vilket eller vilka språk som är ”de officiella” eller ”de traditionella” språken i denna miljö. På sociala medier delas det ibland bilder på roliga skyltar, exempelvis sådana med misslyckade översättningar. I båda dessa fall är det det skrifliga språket i det offentliga rummet som fäster vår uppmärksamhet. I denna avhandling tar jag detta språkbruk som utgångspunkt för sociolingvistiska och socioonomastiska undersökningar av Finlands tvåspråkighet.

Det urbana offentliga rummet är fullt av visuella språkliga belägg. Som de två inledande exemplen visar, kan det visuella språkbruket hjälpa oss att skapa oss en uppfattning om språksituationen, av *det språkliga stället*. Dessutom kan dessa belägg ge upphov till en debatt om språkbruket, som i sin tur kan avslöja något om våra språkliga attityder. Språket är grunden till all interaktion i samhället och en del av våra identiteter. Speciellt i flerspråkiga samhällen kan studier av språkbrukarnas uppfattningar om det offentliga rummet därmed ge ny förståelse av de olika språkens samhälleliga roller.

Inom sociolingvistiken har intresset traditionellt i huvudsak riktats mot det talade språket. Jag vill dock påstå att det är särskilt det synliga, skriftliga språkbruket i det offentliga rummet som fungerar som mer eller mindre fast bevis för vilka språk som är en del av det specifika språkliga stället (jfr även Dal Negro 2009: 206). I uppfattningarna hos gemene man förknippas dessutom ofta bestämda språk med bestämda platser: ett samband ses exempelvis mellan språket och nationen (se t.ex. Stukenbrock 2005). Finland är officiellt ett tvåspråkigt land, men huruvida olika städer upplevs som tvåspråkiga ställen av språkbrukarna – och huruvida språket i det offentliga rummet stöder dessa uppfattningar – är temat för denna avhandling.

Allt sedan de kanadensiska socialpsykologerna Rodrigue Landry och Richard Y. Bourhis år 1997 publicerade en studie om det synliga språkbrukets effekt på språkets vitalitet har studiet av *lingvistiska landskap* vuxit fram som ett eget multidiciplinärt forskningsfält inom, om runtom, sociolingvisitken. Svenskfinland utgör ett optimalt studieobjekt för en diskussion kring lingvistiska landskap och uppfattningar om dem. Å ena sidan stöder offentilga språkpolicyer samhällets tvåspråkighet. Samtidigt är det å andra sidan uppenbart att de två nationella språken inte är lika synliga i alla delar av landskapet – eller på alla ställen inom Svenskfinland. Vidare riktas allt oftare kritik mot engelskans ökande synlighet, och mot kommersialiseringen av de urbana utrymmena överhuvudtaget.

En systematisk studie av språkbruket i det offentliga rummet kan således berätta om de olika språkens status i dagens finländska samhälle. Språkbrukare har dock sina egna uppfattningar och åsikter om det visuella språkbruket. Därför är det även viktigt att rikta uppmärksamhet på de

subjektiva synpunkterna lingvistiska landskap ger upphov till. Det möjliggör en mer djupgående diskussion över hur språkbruket i det offentliga rummet kan tolkas och vilken roll det har i skapandet av identiteter. Med det senare avser jag både våra egna identitet som språkbrukare och de indentiteter vi tilldelar olika (språkliga) ställen.

Egennamn är en del av språket som starkt förknippas med identiteter. Det hör till namnens grundläggande funktioner att identifiera platser och därmed hjälpa oss organisera världen. Även i alla lingvistiska landskap bildar olika typer av namn en väsentlig del av de språkliga beläggen. Studiet av urbana namn är också en relativt ny del av onomastiken. Att studera dessa namn med utgångspunkt i det verkliga namnbruket i det offentliga rummet har potential att ge ytterligare perspektiv på de redan nämnda identiteterna, på tolkningen av lingvistiska landskap och på själva namnens (grammatiska) egenskaper och funktioner.

Analysen av språket i det offentliga rummet är dock inte utan sina metodologiska utmaningar. De lingvistiska landskapen har för det mesta beskrivits utifrån forskarens perspektiv. Uppfattningarna om språkbruket hos gemene man kan dock vara mer komplicerade. Kategoriseringen av språkliga belägg som namn är ofta öppna för olika tolkningar. Det finns helt enkelt för få studier om hur språkbrukare uppfattar till exempel kommersiella namn – eller om vilka belägg i det lingvistiska landskapet som fånger deras uppmärksamhet. Dessa frågor är bland de problemställningar som jag diskuterar i denna avhandling. I de följande avsnitten beskriver jag mer konkret syftet och de aktuella frågeställningarna för avhandlingen (avsnitt 1.1) och presenterar avhandlingens disposition (avsnitt 1.2).

1.1 Syfte och frågeställningar

I denna avhandling observerar jag språkbrukarnas uppfattningar om de finländska städernas tvåspråkighet i ljuset av språkbruket i det offentliga rummet. Särskild tyngd ges åt en metodologisk diskussion där jag tar upp *hur* och *varför* språkbrukarnas uppfattningar i högre grad bör inkluderas i studiet av lingvistiska landskap. Mitt syfte är således tvåfaldigt:

1. att diskutera metoder som tar hänsyn till språkbrukarnas synpunkter i kartläggningen av lingvistiska landskap, och

2. att diskutera hur språkbruket i det offentliga rummet påverkar språkbrukarnas uppfattningar av städer i Svenskfinland som tvåspråkiga ställen.

Avhandlingen är samtidigt både en introduktion till studiet av lingvistiska landskap som ett nytt verktyg i studiet av språksituationen i Svenskfinland och ett bidrag till utvecklingen av metoder inom såväl det sociolingvistiska studiet

av lingvistiska landskap som socioonomastiken. Den metodologiska diskussionen görs mer konkret genom att jag diskuterar hur namn och övriga språkliga belägg i det offentliga rummet används för att skapa uppfattningar om språkliga *ställen* (från eng. *places*). Särskild uppmärksamhet riktas åt det svenska språkets uppfattade ställning i de aktuella finländska stadsmiljöerna. Dessutom kommenterar jag den effekt ortnamn och kommersiella namn har för tvåspråkgiheten av det offentliga rummet.

De olika teman för avhandlingen kan sammanfattas i följande fyra forskningsfrågor:

- Hurdan information av språkbrukarnas synpunkter kan nås med olika metoder?
- Hur kan namn tolkas i kontexten av det lingvistiska landskapet?
- Vilken roll har det lingvistiska landskapet för svenskans uppfattade ställning i samhället?
- Hurdan är förhållandet mellan namnbruket och det (förmodade) tvåspråkiga stället?

Jag återkommer till dessa frågor när jag sammanfattar resultaten i slutet av avhandlingen.

För att undersöka de ovannämnda frågorna har jag utfört fem delstudier (A–E). Varje delstudie bidrar till den tematiska helheten ur en specifik synvinkel. De fem respektiva delstudierna kan sammanfattas med följande, mer konkreta frågor:

A. Hur ser språkbrukare på förhållandet mellan namn och ställe när orten har parallella namn?
B. Hurdana uppfattningar om och preferenser för det lingvistiska landskapet har språkbruakrna på tvåspråkiga orter?
C. Hurdan roll har namn i de lingvistiska landskapen i Svenskfinland?
D. Hurdant är förhållandet mellan kommersiella namn och idén om staden som ett tvåspråkigt ställe?
E. Hur observerar (unga) språkbrukare det lingvistiska landskapet?

Således fokuserar studierna A, C och D namnbruket och studierna B och E språkbrukarnas uppfattningar. De metodologiska frågorna diskuteras i alla delstudierna. Jag ämnar inte ge någon heltäckande kartläggning av de lingvistiska landskapen i Svenskfinland eller av uppfattningarna om språket i

det offentliga rummet. Däremot fungerar exempel från Svenskfinland som en kontext där en mer generellt tillämpbar diskussion om metodiken inom de aktuella forskningsfälten kan föras. Samtidigt kan dock slutsatserna i avhandlingen även användas för att diskutera vikten av språkets synlighet i det lingvistiska landskapet vad gäller svenskans ställning i det finländska (språk)samhället.

1.2 Disposition

Min avhandling består av denna kappa samt fem tidigare publicerade vetenskapliga artiklar. I kappans första delar (kapitel 1–5) inleder jag arbetet genom att beskriva den teoretiska och metodologiska bakgrunden. I kappans senare delar (kapitel 6–7) sammanfattar jag resultaten från de fem delstudierna i förhållande till de ovan ställda forskningsfrågorna. De fem artiklarna med själva delstudierna A–E följer som bilaga i slutet av denna bok.

I kapitel 2 fortsätter jag diskussionen från inledningen genom att presentera utgångspunkterna för avhandlingen. Jag definierar det centrala begreppet *lingivistiskt landskap* (avsnitt 2.1) samt hur *folkonomastiken* placerar sig inom namnforsknignen (avsnitt 2.2). Vidare diskuterar jag begreppen *plats* och *ställe* samt hur dessa figurerat i tidigare (språkvetenskaplig) forskning (avsnitt 2.3). Jag avslutar kapitlet genom att diskutera *Svenskfinland* (avsnitt 2.4), den språkliga kontexten för diskussionen i denna avhandling samt de orter som är aktuella för mina studier.

En utförligare diskussion om studiet av lingvistiska landskap följer i kapitel 3. Jag presenterar både forskningsfältets utveckling i stora drag (avsnitt 3.1) och ger exempel på tidigare forskning som diskuterar lingvistiska landskap ur perspektiv relevanta för denna avhandling (avsnitt 3.3). Särskild uppmärksamhet ges tidigare studier om nordiska lingvistiska landskap (avsnitt 3.2).

I kapitel 4 diskuterar jag namn och namnbruk i det offentliga rummet. Jag presenterar tidigare forskning om urbana namn, både ortnamn (avsnitt 4.1) och kommersiella namn (avsnitt 4.2). Dessutom ger jag en översikt av tidigare studier med fokus på namn i lingvistiska landskap (avsnitt 4.3).

Kapitel 5 utgörs av en närmare beskrivning av de fem delstudierna (avsnitt 5.1) samt en genomgång av de material och metoder jag använder i dessa (avsnitt 5.2). Därefter sammanfattar jag i kapitel 6 de centrala resultaten från delstudierna genom att lyfta fram ett antal observationer kring namnbruket och stället (avsnitt 6.1) och om uppfattningarna om språkbruket i det offentliga rummet (avsnitt 6.2). Slutligen följer i kapitel 7 den metodologiska diskussionen (avsnitt 7.1) och avhandlingen avslutas genom att jag presenterar mina slutsatser om betydelsen av språkbruket i det offentliga rummet för svenskan i Finland (avsnitt 7.2).

2 Utgångspunkter

I denna avhandling undersöker jag de i inledningen uppställda frågorna genom att kombinera metoder och teoretiska utgångspunkter från såväl det sociolingvistiska *studiet av lingvistiska landskap* (se t.ex. Puzey 2016a) som namnforskningen, framför allt den inriktning som benämns *folkonomastik* (se t.ex. Ainiala 2016a: 378). Olika begrepp kring rumslighet är aktuella inte enbart inom båda dessa fält, utan inom flera inriktningar av lingvistisken och i ett flertal närliggande vetenskaper. Jag har här hämtat inspiration särskilt från diskussionen kring *space* och *place* inom kulturgeografin (bl.a. Cresswell 2015).

Inom tidigare forskning har begrepp som *space*, *place* och *landscape* – med diverse preciseringar och varierande översättningar – figurerad med olika definitioner. Dessutom har flera olika begrepp ibland använts för att beskriva samma fenomen (jfr Auer et al. 2013b). Eftersom min undersökning ligger i gränstrakten mellan olika forskningstraditioner definierar jag i det följande hur jag använder de olika begreppen i detta arbete. Jag presenterar både min definition på forskningsobjektet *lingvistiska landskap* och den metodologiska förankringen i folkonomastiken. Vidare diskuterar jag den bredare tematiska kontexten inom studier av *plats* och *ställe* samt den geografiska kontexten *Svenskfinland*.

2.1 Lingvistiska landskap

Startskottet för hela avhandlingen var mitt intresse för att undersöka hur vanliga språkbrukare ser på det som på engelska kallas för *linguistic landscape*. Detta begrepp kan även förkortas *LL* och kan sägas under de senaste åren ha mer eller mindre blivit ett slags ”varumräke” för studier inom ett brett fält med anknytkning till språkbruket i det offentliga rummet. En beskrivning av forskningsfältets utveckling följer i kapitel 3. I detta avsnitt beskriver jag däremot hur jag använder detta begrepp i den aktuella avhandlingen. Med andra ord diskuterar jag frågan *vad är ”ett lingvistiskt landskap”?*

Även om majoriteten av litteraturen om *linguistic landcapes* har skrivits på engelska, finns det även studier utgivna på andra språk, däribland svenska. På svenska har olika forskare använt två allternativa översättningar för begreppet *linguistic landscape*, varav jag här valt den direkta översättningen *lingvistiskt landskap*. Inom en del svensk forskning används däremot den något mer anpassade översättningen *språkligt landskap* i precis samma betydelse. *Språkliga landskap* lanserades redan i ett av de första inläggen inom fältet på svenska (se Järlehed 2011) och har senare använts i några ytterligare studier (se t.ex. Löfdahl & Wenner 2017). Även om båda begrepp

fungerar för att beskriva det aktuella objektet för studier inom fältet, anser jag att framför allt *språkliga landskap* medför en viss problematik.

Begreppen *språkliga landskap* och *språklandskap* har inom tidigare forskning redan använts i en annorlunda, mycket bredare betydelse ungefär synonymt med *språksituation* (jfr t.ex. Karlsson 2017). Ett ytterligare färskt exempel finns i serien *Svenskan i Finland – i dag och i går* (se Ivars 2015: 21–26) där *språklandskapet* hänvisar till den språkliga variationen (dialekterna). Även Järlehed själv (2011: 2) påpekar att hans användning av *språkliga landskap* är mer specifikt än det som kan hittas i tidigare historisk, geografisk och pedagogisk litteratur. Motsvarande problematik finns även på finska där *kielimaisema* har använts för att beskriva både det lingvistiska landskapet och språksituationen i vidare bemärkelse. Som Puzey (2016a: 397) anmärker har dock även det engelska begreppet *linguistic landscape* ibland haft andra betydelser än det synliga språket i det offentliga rummet. Vi ser alltså att problematiken inte är unik för svenskan.

Det svenska begreppet kan även jämföras med fältets (och studieobjektets) benämningar på andra språk. Landry och Bourhis (1997) som sägs ha introducerat det ”ursprungliga” engelska *linguistic landscape* hämtade begreppet från tidigare arbeten inom språkplanering i Québec och Belgien (Spolsky 2009: 28) där man på franska diskuterat *paysage linguistique*. I de fåtaliga publikationerna på övriga germanska språk har man använt varianter av *lingvistiska landskap*, exempelvis *linguistiese landskap* på afrikaans (du Plessis 2007). Samma gäller för de nordiska språken: Berezkina (2013) och Stjernholm skriver exempelvis om *lingvistisk landskap* på norska. Helleland (2017) har dock senare även använt *det språklege landskapet*. Även Sandst (2016a: 33) hänvisar till *lingvistisk landskab* på danska.

Jag har således valt att använda *lingvistiska landskap* i denna avhandling framför *språkliga landskap* dels för att behålla det tydliga sambandet med det engelska begreppet och dels samtidigt för att följa exemplen i de övriga nordiska språken. Framför allt vill jag dock med detta val undvika tvetydigheten i *språkliga landskap* och visa att avhandlingen placerar sig inom det specifika internationella fältet med intresse för ett specifikt forskningsobjekt (språket i det offentliga rummet). Språkligt sätt anser jag de två alternativa begreppen vara likvärdiga: forskaren är i vilket fall som helst tvungen att definiera innebörden för en icke-initierad läsare. Därmed återstår ännu att definiera vad ett lingvistiskt landskap egentligen är.

Inom den tidigare litteraturen som diskuterar bland annat frågor beträffande språkens synlighet eller interaktionen mellan olika språk i det offentliga rummet är *lingvistiska landskap* det mest använda begreppet för att beskriva forskningsobjektet (Puzey 2016a: 395; se även Milani 2014: 201). Även om det är vitt använt är begreppet dock inte helt universellt godkänt enligt Puzey (2016a: 397). Några forskare har erbjudit olika alternativa benämningar, däribland *multilingual cityscapes* (Gorter 2006b: 83) och *signscape* (Puzey 2016a: 397). Definitionerna av dessa är även starkt bundna till diskussionen om fältets avgränsning (se vidare diskussion i avsnitt 3.1).

Exempelvis *semiotiska landskap* (se t.ex. Jaworski & Thurlow 2010) skulle då tydligare förmedla att även annat än strikt definierat ”språk” är relevant i dessa multimodala landskap (jfr även Järlehed 2011).

Flera studier inom fältet citerar den definition som Landry och Bourhis (1997) först gav för lingvistiska landskap i den aktuella betydelsen. Även jag tar i denna avhandling deras definition som utgångspunkt:

> The language of public road signs, advertising billboards, street names, place names, commercial shop signs, and public signs on government buildings combines to form the linguistic landscape of a given territory, region, or urban agglomeration.
>
> (Landry & Bourhis 1997: 25)

Som bland annat Puzey (2016a: 396) påpekar, hänvisar denna definition knappast till alla typer av material från det offentliga rummet som varit av intresse för senare studier. Förutom sådana ”traditionella” texter som inte nämns av Landry och Bourhis (t.ex. mer informella anslag som fokuseras av Muth 2014) kan även exempelvis graffiti (se t.ex. Pennycook 2009) ha en relevant plats i analysen av det offentliga rummet. Dessutom har vissa studier utvidgat granskningen till objekt som knappast ligger innanför det som vanligtvis uppfattas som språklig interaktion: människokroppar (Milani 2014; Peck & Stroud 2015) eller lukter (Pennycook & Otsuji 2015). Men om listan över olika objekt i Landrys och Bourhis definition ses mer som exempel än som ett uteslutande definition, ger den åtminstone en mer konkret utgångspunkt för diskussionen av forskningsobjektet.

En viktig aspekt som gäller för de lingvistiska landskapen tas upp redan av Tulp (1978: 273): placeringen i det offentliga rummet betyder att de språkliga beäggen är riktade till den stora allmänheten, inte till en specifik individ. Även om texterna naturligtvis kan ha en specifik målgrupp – som de reklamaffischer Tulp själv undersöker – kommentarer hon att alla som rör sig bland landskapet får medvetet eller omedvetet ta del av dessa belägg (Tulp 1978: 273). En del studier har senare fokuserat på lingvistiska landskap i utrymmen som inte är öppna för allmänheten och som inte nödvändigtvis upplevs som en del av ”det offentliga rummet”. Men även i ett laboratorium (Hanauer 2009) eller i ett klassrum (t.ex. Brown 2012) är de språkliga beläggen tillgängliga för alla som har tillträde till platsen.

Eftersom mitt syfte är att diskutera det svenska språkets ställning samt namnen i det lingvistiska landskapet, ligger fokus i denna avhandling på (det skriftliga) språket i striktare (traditionell) mening. Utifrån Landrys och Bourhis (1997: 25) definition samt de övriga ovannämnda aspekterna är min egen definition på *lingvistiska landskap* således följande:

> Ett lingvistiskt landskap består av alla former av skriftligt språk på en bestämd plats, synliga för alla som har tillgång till platsen.

De aktuella platser vars landskap man undersöker kan vidare vara både fysiska och virtuella, konkreta och uppfattade platser. Halonen (2015: 127) konstaterar att virtuella miljöer kan upplevas enligt samma förutsättningar som materiella platser. Därmed borde även språkbruket där uppfattas som specifika lingvistiska landskap. Gorter (2006b: 83) å sin sida kommenterar hur ett landskap kan omfatta både en vy (den materiella världen) och represenationer av denna vy (de subjektiva uppfattningarna). Detta kan vara en relevant distinktion i diskussionen om språkbrukarnas synpunkter på lingvistiska landskap. En vidare diskussion om definitioner av begrepp som *landskap* och *plats* följer i avsnitt 2.3.

Även om jag kombinerar olika metoder i min undersökning, påminner mitt arbete metodologiskt mest om det som Gorter (2014) beskriver som en *kvantitativ-distributiv* tillvägagångssätt. Utgångspunkten för sådana studier är typiskt en systematisk kartläggning av språkens synlighet i det lingvistiska landskapet. Jag har vidare kompletterat denna typ av material med mer kvalitativa (etnografiska) verktyg. Även detta är enligt både Gorter (2014) och Barni och Bagna (2015: 14–15) en vanlig lösning i studier av lingvistiska landskap. Således begränsar studierna sig inte till att enbart räkna förekomster av olika språk i det offentliga rummet, utan kontextualiserar landskapet med hänsyn till olika aktörer och samhälleliga eller språkliga faktorer som påverkar det (Barni & Bagna 2015: 14).

Vissa forskare (se t.ex. Weber & Horner 2012; Blommaert 2013; Järlehed 2011: 2) har kritiskt kommenterat fokuset på synligheten av specifika språk. Även om ett sådant fokus kan vara motiverat utifrån undersökningens syfte (jfr Barni & Bagna 2015: 15), vill jag inte heller underskatta värdet av den omgivande kontexten. Genom den kvalitativa dimensionen i min undersökning diskuterar jag även det som Järlehed (2011: 2) beskriver som ”de sociala, politiska och fysisk-geografiska sammanhang” i vilka lingvistiska landskap läses. Därmed är inte enbart det som syns i landskapet relevant, utan även bland annat juridiska regler och socioekonomiska normer i samhället (Järlehed 2011: 2). Vidare påverkar även icke-språkliga egenskaper (färger, bilder, typografiska detaljer, skyltens placering osv.) hur beläggen i det lingvistiska landskapet tolkas. Denna *multimodalitet* (jfr t.ex. Malinowski 2009; Sandst 2016b) framträder tydligt även i mina reslutat och diskuteras vidare i avsnitt 3.3.4.

Som framgår av de ovan angivna definitionerna är ett lingvistiskt landskap konstruerat av olika typer av språkliga belägg. Dessa kan ha väldigt olika fysiska former. De flesta studier koncentrerar sig på de stationära, mer eller mindre stabila beläggen (jfr Backhaus 2007: 60–62, 66–67; Puzey 2016a: 397 samt diskussionen i avsnitt 5.2.1). Även ytterligare begränsningar, eller metodologiska kompromisser, är ofta nödvändiga av praktiska skäl. Som Papen (2012: 62) kommenterar, kan det vara alltför ambitiöst att i materialsamlingen sträva efter att fånga precis varje språkligt belägg i ett komplext landskap. Även Blackwood (2015: 40–41) diskuterar de begränsningar som finns på hur omfattande områden man kan kartlägga.

I en kvantitativ analys är det dock nödvändigt att definiera noggrant de belägg som utgör enheten för analysen (*unit of analysis*, se t.ex. Cenoz & Gorter 2006: 71). Dessa enheter benämns oftast på engelska *signs*, ett begrepp med två parallella betydelser som båda är relevanta i kontexter som gäller lingvistiska landskap. För det första kan *sign* syfta på en fysisk skylt, det vill säga en vanlig materiell form för språkliga belägg i det offentliga rummet. För det andra syftar *sign* på det *semiotiska tecknet* (jfr Peirce 1955), något som reflekterar det faktum att även andra former av språkliga belägg än de fysiska skyltarna kan vara betydelsefulla objekt för en analys av det lingvistiska landskapet. Hur vi tolkar dessa skyltar/tecken påverkar även hur vi ser på det offentliga rummet som en språklig konstruktion (jfr Blackwood 2015: 40).

Backhaus (2007: 66) ger en, i första hand fysisk, definition av *sign* som senare använts i ett flertal kvalitativa studier. Enligt honom kan ”any piece of text within a spatially definable frame” ses som en *sign*. Därmed kan den räknebara enheten i analysen vara vilket som helst språkligt belägg som fysiskt kan avgränsas i landskapet. Trots att ordet på svenska inte omfattar den semiotiska betydelsen, har jag här för enkelhets skull använt *skylt* som översättning av *sign*. Således bör min redovisning av de lingvistiska landskapen läsas så, att ”skyltar” avser alla typer av texter i det offentliga rummet. Både fysiska skyltar, andra tydliga materiella enheter (affischer, klistermärken) och övriga textuella enheter (texter i ett skyltfönster, graffiti) behandlas med andra ord som likvärdiga objekt i den kvantitativa analysen.

De ovan diskuterade definitionerna av ett *lingvistiskt landskap* och en *skylt* möjliggör en systematisk, kvantitativ analys av språket i det offentliga rummet. Blackwood (2015: 40–41) tar dock upp flera kvarstående metodologiska utmaningar där några universella lösningar inte har hittats. Exempelvis kan man ifrågasätta både hur representativa forskningsområden borde vara och hur skyltarna borde kategoriseras språkligt och funktionellt. Vidare har bland annat Huebner (2009: 71) påpekat att skyltarnas varierande storlek (och övriga fysiska egenskaper) är något som inte tagits hänsyn till. Det är dock svårt att hitta en funktionell modell för att räkna med detta i analysen: dels är variationen av skyltarna i det lingvistiska landskapet väldigt stor, dels är det högst individuellt vad man fäster (eller inte fäster) uppmärksamhet på i det offentliga rummet (Blackwood 2015: 41). Jag återkommer till de metodologiska utmaningar både i avsnitt 3.1, i delstudierna (se Syrjälä 2018) och i slutdiskussionen. Hur jag definierat mitt aktuella material beskriver jag närmare i avsnitt 5.2.1.

2.2 Folkonomastik

Namn figurerar centralt i de lingvistiska landskapen (jfr Edelman 2009: 143–144). Samtidigt är namngivningen en process där vi ger betydelse åt specifika ställen (jfr Cresswell 2015: 139–140). Genom namnbruket och tolkningen av andras namnbruk förhandlas även identiteter (jfr Ainiala 2012) och

maktstrukturer (jfr Puzey 2016b). Därför har jag valt att i denna avhandling även fokusera namnen i det offentliga rummet. Namnen utgör samtidigt både en metodologisk utmaning i beskrivnignen av det lingvistiska landskapet (se t.ex. Tufi & Blackwood 2010) och en viktig faktor i uppfattningarna om – och konstruktionen av – olika (språkliga) ställen. I detta avsnitt diskuterar jag den kontext av namnforskningen som min undersökning placerar sig inom.

Studiet av lingvistiska landskap har enligt Puzey (2011, 2016a) flera naturliga beröringspunkter med onomastiken. Namnen figurerar redan i definitionen hos Landry och Bourhis (1997: 25, återgiven ovan) och kan därmed identifieras som betydelsefulla belägg bland språkbruket i det offentliga rummet (Puzey 2011: 211). Å ena sidan kan lingvistiska landskap erbjuda material för onomastiska undersökningar, å andra sidan kan namnen komplicera en kvantitativ kategorisering av skyltarna enligt deras språkliga tillhörighet (Tufi & Blackwood 2010: 198–199; se även Syrjälä 2016b). Rent metodologiskt möjliggör kombinationen av dessa två fält nya infallsvinklar (Puzey 2016a: 410–411) och även denna aktuella avhandling ämnar att bidra till denna diskussion. En mer utförlig presentation av namnen i studiet av lingvistiska landskap ges i avsnitt 4.3.

Eftersom de flesta studier av lingvistiska landskap handlar om offentliga rum i flerspråkiga stadsmiljöer, placerar även namnen där sig i kategorin *urbana namn*. Som forskningsobjekt är denna kategori relativt ny (jfr Ainiala 2003: 207), och vilka av alla de namn som förekommer i städerna som hör till kategorin kan definieras på varierande sätt. Ainiala et al. (2012: 99) nämner både *officiella* och *inofficiella ortnamn*. Även de varierande *kommersiella namnen* kan användas för att orientera sig i städerna (se t.ex. Jørgensen 1999: 249–250; Ainiala 2003: 212, 215–216). Jag återkommer till diskussionen om de olika namnkategorierna i kapitel 4.

Namnen i de flerspråkiga områdena har inom onomastiken diskuterats ur flera olika synvinklar. En forskningsinriktning med tydliga band till flerspråkigheten, och till olika situationer vad gäller språkkontakt, är *kontaktonomastiken* (se Sandnes 2016). I denna typ av forskning försöker man genom fokus på såväl den sociokulturella kontexten, språkbrukarna som de aktuella språken förklara hur språkkontakter påverkar de enskilda namnen – eller hela namnförrådet (Sandnes 2016: 541). Kontakten mellan finska och svenska har onekligen lämnat sina spår i namnen i det tvåspråkiga Finland, precis som olika typer av äldre språkliga kontakter (jfr Ainiala et al. 2012: 88, 95–97). Jag ämnar dock här inte diskutera namnen eller namnförrådet i sig, utan jag är mer intresserad av den effekt flerspråkigheten, bland annat i form av parallella namnförråd (jfr Vidberg 2016a), har på namnbruket som en social handling.

Genom mitt fokus på aktuellt namnbruk i det offentliga rummet anknyter min undersökning sig mer till den *socioonomastiska* forsknigsinriktningen (se t.ex. Ainiala & Östman 2017). Enligt Ainiala (2016a: 371) diskuterar denna typ av forskning helt enkelt namn i samhället:

> Socio-onomastics can be defined, put briefly, as a sociolinguistic study of names. Above all, it explores the use and variation of names. The socio-onomastic research method takes into account the social, cultural, and situational fields in which names are used.
>
> (Ainiala 2016a: 371)

De sociala, kulturella och situationella kontexterna av språkbruket är relevanta även för studiet av lingvistiska landskap (jfr t.ex. Shohamy & Gorter 2009: 4). Man kan även vända på detta och se det lingvistiska landskapet som en kontext där den sociala, kulturella och situationella variationen av namnen manifesterar sig i ett visuellt namnbruk (jfr Puzey 2016a: 403).

Som framgår av genomgången hos Ainiala (2016a), kan socioonomastisk forskning diskutera både ortnamn, personnamn och övriga namn (t.ex. kommersiella namn) ur varierande synvinklar. Mer specifika frågeställningar kan gälla exempelvis namnkunskap (t.ex. *toponymisk kompetens*: Slotte et al. 1973), namnens relation till identitet (bl.a. Aldrin 2017), variation i namnbruket (bl.a. Ainiala & Lappalainen 2017; Vidberg 2017) eller namn och attityder (bl.a. Scott 2016; Mattfolk 2017).

En intressant frågeställning i flerspråkiga sammanhang – och som således omfattas av både kontakt- och socioonomastiska perspektiv – är frågan om parallella ortnamn. Namnlandskapet i Svenskfinland utmärks av tvåspråkighet, dvs. flera ställen har (åtminstone) två olika namn (jfr Suutari 2007: 12), vilket även är synligt i det lingvistiska landskapet. Utanför de flerspråkiga områdena gäller en liknande fråga *endonymer* och *exonymer* (UNGEGN 2002: 10), det vill säga lokalbefolkningens egna namn respektive anpassade och översatta namn av olika slag. Dessa diskuteras exempelvis av Raukko (2017). Hans exempel ur namnbruket på skyltarna visar också betydelsen av lingvistiska landskap för analysen av namn i samhälleliga kontexter.

Både socioonomastiken och sociolingvistiken mer generellt har traditionellt sett språkbrukarna främst som studieobjekt. De uppfattningar som språkbrukarna besitter har inte varit av vidare intresse – eller de har rent av avvisats av forskarna (jfr diskussionen i Niedzielski & Preston 2000). Detta har dock utmanats av flera nyare studier, och det gäller att skilja mellan olika typer av information som språkbrukarna kan bidra med. Deras uppfattningar kan basera sig på missförstånd och otillräcklig förståelse av språket (Niedzielski & Preston 2000: 1), men samtidigt är dessa uppfattningar viktiga för en etnografisk beskrivning av språket (Niedzielski & Preston 2000: vii). För att förstå de attityder som språkbrukare har gentemot språk- och namnbruket i det offentliga rummet, behöver man alltså även förstå hur de uppfattar och tolkar det lingvistiska landskapet.

Inom *folklingvistiken* (se Niedzielski & Preston 2000) ser man därför språkbrukarna mer som aktiva subjekt: deras uppfattningar ger värdefull information till exempel för studiet av språklig variation (Wikner 2014: 119). Det är således folkets uppfattningar om språk som står i fokus (Stjernholm

2013: 31), mer specifikt både deras åsikter om språket och om språkbruket eller språkbrukarna (Niedzielski & Preston 2000: 302–314). Det mesta av den folklingvistiska forskningen har gjorts inom dialektologin (se t.ex. Vaattovaara 2009; Wikner 2014), där framför allt Preston (1989, 1999) har utvecklat metoderna. Vidare har folklingvistiska studier ofta en spatial dimension. Den är tydlig exempelvis i olika dialektologiska studier som använder en kartritningsuppgift (*mental maps*, se Preston 1989) för materialsamling.

De folklingvistiska metoderna kan även tillämpas på namn. Ainiala (2016a: 378) definierar *folkonomastiken* som studiet av människors uppfattningar om namn och namnbruk. Exempelvis har Ainiala och Halonen (2017) undersökt hurdana somaliska namn ungdomar med somalisk bakgrund använder i en förort i östra Helsingfors samt hurdana uppfattningar ungdomarna förknippar med dessa namn och användningen av dem. Även om själva begreppet *folkonomastik* inte har använts tidigare, påpekar Ainiala (2016a: 378, 380) att uppfattningar och attityder mycket väl varit föremål för olika, framför allt nyare, socioonomastiska studier. Det här gäller både inofficiella (t.ex. Győrffy 2016) och officiella ortnamn (t.ex. Aalto 2002) och till exempel kommersiella namn (t.ex. Bergien 2007).

Som jag beskrev i inledningen, är mitt syfte att diskutera språkbrukarnas synpunkter på lingvistiska landskap, delvis med fokus på namnbruket. Därmed tillämpar jag metodologiska idéer från folklingvistiken och folkonomastiken för att utvidga fokuset inom studiet av lingvistiska landskap. Kombinationen av lingvistiska landskap och folkonomastiska frågeställningar i samma studie är inte helt nytt. Berezkina (2013) diskuterar exempelvis både attityder till möjliga gatunamn med anknytning till invandrarkulturer och de olika minoritetsspråkens synlighet i Oslos lingvistiska lansdkap. Även Stjernholm (2013) har i sina olika delstudier betraktat både namnen i Oslos lingvistiska landskap och stadsbornas uppfattningar om språket i staden. Jag diskuterar mina metodologiska lösningar närmare i avsnitt 5.2.

2.3 Plats och ställe

Med sitt fokus på språket i den materiella världen har studiet av lingvistiska landskap även en central, spatial aspekt. Dessa undersökningar har till uppgift att kartlägga språkbruket i det offentliga rummet på en specifik plats. Överlag har olika slags spatiala frågeställningar ofta diskuterats inom såväl språkvetenskapen som andra näraliggande fält, däribland etnografi och kulturgeografi. Exempelvis Cresswell (2013) kommenterar den centrala betydelsen geografiskt tänkande har för argumentationen inom diverse vetenskapsgrenar. I detta avsnitt diskuterar jag centrala begrepp som *plats* och *ställe* samt hur mitt tema anknyter till en vidare konext av spatiala teorier.

Ett antal nyare samlingsverk (Auer et al. 2013a; Auer & Schmidt 2010; Kehrein et al. 2010) och annan litteratur illustrerar tydligt hur aktuella geografiska aspekter är för olika studier inom språkvetenskapen. Inom

sociolingvistiken gäller vad Cresswell (2013: 7) anmärker om sociologin: olika samhälleliga frågor diskuteras inte enbart utifrån sociala variabler (kön, ålder osv.), men även utifrån geografiska enheter: platser, ställen, områden och nationer. Auer et al. (2013b: 1) har identifierat tre forskningsintressen som går under beteckningen *language and space*: språkens regionala spridning och variation, grammatiska konstruktioner som beskriver läge eller rörelse samt rumsligheten av språklig interaktion. Den första och sista är högst relevanta synvinklar även i relation till det lingvistiska landskapet.

Flera forskare har hänvisat till ett skifte inom olika vetenskapsgrenar med ett nytt – eller rättare sagt förnyat – intresse för spatiala frågeställningar. Bland andra Jaworski och Thurlow (2010: 6) diskuterar hur denna *spatial turn* innebär en ändring i själva definitionen av *space*: det är inte frågan om enbart fysiska lokaliteter, utan även om socialt konstruerad verklighet. Detta kan jämföras med diskussionen i Auer et al. (2013b: 2–4) kring *absolute spaces* och *relative spaces*. Även om de klart definierade platserna – som existerar oavhängigt av språket och mänskligt verksamhet – anses vara centrala för den bild gemene man har om världen (och språken), har allt mer fokus gets åt de relativa spatiala begreppen som styr de vardagliga funktionerna, som orienteringen från plats a till plats b (jfr Auer et al. 2013b: 3).

Vidare har Lefebvre (1991) definierat olika dimensioner av *space*: *conceived space* (den mentala bilden), *perceived space* (den fysiska, materiella världen) och *lived space* (den uppfattning som skapas av vår interaktion med de två övriga formerna av *space*). Både språkliga och övriga semiotiska resurser är relevanta för produktionen av de olika formerna av *space* (Jaworski & Thurlow 2010: 8). För diskussionen kring de lingvistiska landskapen i denna avhandling är olika spatiala dimensioner värdefulla: både uppfattningarna om språket i det offentliga rummet och det ”egentliga”, materiella språkbruket.

Nyare sociolingvistiska studier (t.ex. Quist 2010) har försökt upphäva det strikta sambandet mellan språk och platser (jfr Auer et al. 2013b: 9). Fokus har allt oftare riktats mot mobilitet eller den spatial-sociala heterogeniteten av språkgemenskapen. De geografiska aspekterna har dock inte blivit mindre relevanta: som Stjernholm (2013: 5) påpekar har de bara blivit väsentliga på ett nytt sätt. För att beskriva mobiliteten behöver vi de geografiska begreppen. Ett annat konkret exempel är de virtuella lingvistiska landskapen: även om dessa ”rum” inte kan hänvisas till som platser på kartan, uppfattas de på många sätt likadant som övriga (fysiska) sociala utrymmen (jfr Halonen 2015: 127).

I och med den ovan beskrivna utvidgade synen på *space* (och *place*) har således den sociala dimensionen fått mer uppmärksamhet. Språket (jfr Stukenbrock 2005) och det fysiska landskapet (jfr Jaworski & Thurlow 2010: 7) fortsätter vara viktiga symboler för uppfattningar om national eller regional identitet. Men de spatiala faktorerna är viktiga även för andra typer av ideologiska konstruktioner (jfr Cresswell 1996). Genom att definiera olika

platser eller *ställen* strukturerar vi enligt Cresswell (1996: 8) normativa landskap: något hör hemma ”där” men inte ”här”. Vidare kan man även använda de geografiska utrymmena för att överträda normerna (*transgressions*, Cresswell 1996: 9, 166) och därmed ställa sig kritisk till olika konstruerade identiteter. Från ett annat relaterat perspektiv diskuterar Urry (1995) hur ställen ”konsumeras”, varmed olika platser får betydande roller i samhället. Han diskuterar bland annat turismen som ett exempel som kan påverkar ställets identitet.

Således kan man säga att lokala gemenskaper inte längre definieras av platsen i sig. Genom olika former av *platskonstruktion* (*place-making*) kan dessa individer i stället välja att skapa sin egen identitet och uppfattning av stället (Auer et al. 2013b: 9; jfr även Stjernholm 2013). Eller som i Urrys (1995) exempel, kan utomstående krafter göra det för dem. Därför kan exempelvis det fysiska språkbruket (dvs. det lingvistiska landskapet) väcka kritiska frågor om identitet och ideologi (jfr t.ex. Moriarty 2014; Östman 2017).

En central aspekt i den sociala konstruktionen av ställen är individernas *sense of place* (Jaworski & Thurlow 2010: 7). Stjernholm (2013: 14) definierar detta begrepp som uppfattningar om den stämning eller personlighet ett ställe uttrycker. Denna känsloladdade identitet är då en produkt av olika sociala relationer som utspelar sig på platsen (jfr Jaworski & Yeung 2010: 155). Enligt både Ben-Rafael (2009: 42) och Stjernholm (2015: 78) är det lingvistiska landskapet en betydande faktor bakom de olika (språkliga) ställenas ”personlighet”. Kostanski (2016: 415) diskuterar dessutom *sense of place* i förhållande till namn. Hon utvidgar även diskussionen till de olika teorier om *place attachment* som tagits fram inom både geografin och psykologin (Kostanski 2016: 414), ett tema som det dock inte finns utrymme för att diskutera vidare här.

I diskussionen här ovan har jag hänvisat till begreppen *space* och *place*. Dessa har i olika studier definierats på olika sätt och ibland även behandlats som synonymer. Inom språkvetenskapen har man ofta diskuterat just *space*, med hänvisningar till *social space* när dessa utrymmen utmärkts av de sociala konstruktioner som diskuterasts ovan (jfr t.ex. Auer et al. 2013b). Översättningen av begreppen till svenska kan medföra än större förvirring: åtminstone *rum*, *utrymme*, *plats* och *ställe* kan användas för att täcka de olika betydelserna av engelskans *space*.

I denna avhandling använder jag dessa begrepp närmast utifrån definitionerna hämtade från kulturgeografin, främast från Cresswell (2015). I linje med Östman (2017: 433) har jag vidare valt att översätta *space* och *place* med *plats* respektive *ställe*, för att lyfta fram den sociokulturella och identitetsmässiga begydelsen av de aktuella *ställena* (*places*) – i förhållande till mer fysiska *platser* (*spaces*) (jfr Cresswell 2015: 15). *Svenska Akademiens ordbok* definierar *ställe* dels som synonym till plats, dels som:

> […] (vanl. mindre) område i naturen som på ett l. annat sätt (t.ex. gm växtlighet l. naturformation l. gm sin användning, t.ex. ss viloplats) avgränsas l. uppfattas ss. avgränsad från omgivningen
>
> (SAOB S 14012)

Även om det i kontexten av de aktuella urbana offentliga rum knappast är frågan om ”område i naturen”, är parallellen till *ställen* som uppfattas som socialt betydelsefulla tydlig – framför allt i olika bildliga sammansättningar (tänkt t.ex. *smultronställe*). När det gäller *plats* är en av definitionerna:

> om (mindre) område (l. punkt) på jordytan l. (allmännare) i rummet över huvud; vanl. om område (l. punkt) där ngn l. ngt befinner sig l. där ngt sker l. skett o.d.; äv. mer l. mindre bildl.; särsk. om (mindre) geografiskt område med hänsyn till bebyggelse (l. administration o.d.) ter sig ss. en enhet (t.ex. by, samhälle, stad o.d.)
>
> (SAOB P 1092)

Således beskriver *plats* allmänt en plats på jordytan, samtidigt som den är mer konkret än övriga begrepp, exempelvis *rum*, som täcker delar av betydelsen för *space*.

Cresswell (2015: 1–14) för en detaljerad diskussion över möjliga definitioner av *place* med hänvisningar både till tidigare forskning och till litterära exempel. Han tar dessutom upp de tre aspekt som enligt Agnew (1987) krävs för att göra platser till betydelsefulla lokaliteter (se Cresswell 2015: 12–14): ett läge (*location*, den geografiska placeringen), ett utrymme (*locale*, den materiella platsen) och *känsla för stället* (*sense of place*, jfr diskussion ovan). I kontrast till betydelsefulla *ställen* är *platser* mer konkreta, något som finns mellan ställen (Cresswell 2015: 15): man rör sig genom platserna och stannar till vid de olika ställena (jfr Tuan 1977).

Kostanski (2016: 413) diskuterar hur namngivning är en del av den process som omvandlar platser till ställen. Vi organiserar världen med hjälp av ställen (Cresswell 2015: 18) varmed de skiljer sig från vilka som helst arbiträra geografiska platser:

> Space, then, has been seen in distinction to place as a realm without meaning – as a ”fact of life” which, like time, produces the basic coordinates for human life. When humans invest meaning in a portion of space and then become attached to it in some way (naming is one such way) it becomes place.
>
> (Cresswell 2015: 16)

När individuella språkbrukare identifierar olika ställen, bildar de även sin egen uppfattning om de olika egenskaperna av detta ställe. Den *sense of place* som det lingvistiska landskapet bidrar till påverkar således även hur individerna uppfattar de olika språkens ställning på det aktuella stället. Jag hänvisar i denna avhandling ofta till *språkliga ställen*. Min tanke är inte

nödvändigtvis att introducera en ytterligare term, utan begreppet används här som en omskrivning av ”en idé om språksituationen som kan uppfattas vara en del av *sense of place* för ett ställe”.

I föregående avsnitt definierade jag begreppet *lingvistiskt landskap*, men *landskap* i sig är en ytterligare geografisk term som Cresswell (2015: 17–18) kontrasterar med plats och ställe. Nash (2016) problematiserar studiet av lingvistiska landskap i förhållande till studier av *landskap* inom andra vetenskapsgrenar, medan Gorter (2006b: 82–83) diskuterar definitionerna och etymologin av ordet *landskap*. Skillnaden till ställe kan sammanfattas relativt enkelt: vi lever inte i landskap – vi tittar på dem (Cresswell 2015: 18). Den visuella aspekten av landskap (Cresswell 2015: 17) är stark, och som även Gorter (2006b: 83) konstaterar kan begreppet referera både till den fysiska utsikten och till en målning, eller annan representation av den ursprungliga vyn. Båda dessa betydelser finns även i *Svenska Akademiens ordbok* (se SAOB L 230–231).

Förutom geografiska faktorer kan det lingvistiska landskapet även tolkas utifrån sociala faktorer. Språket kan ha en *gruppsammanförande funktion* (se t.ex. Linell 1982) så att man kan skilja mellan olika språkliga gemenskaper. Anderson (1983) använder begreppet *imagined communities* för att diskutera uppfattningen av olika gemenskaper. Woldemariam och Lanza (2015) har analyserat det lingvistiska landskapet med denna teoretiska utgångspunkt. Deras studie visar hur språkbruket i det offentliga rummet, med olika semiotiska resurser, kan ha en viktig roll i skapandet av en föreställd gemenskap (i deras exempel *Little Ethiopia* i Washington DC). Även här finns dock en geografisk dimension: det lingvistiska landskapet anknyter gemenskapet till ett visst ställe (en del av staden) med relation till ett annat (hemlandet).

Svenskfinland – och de språkliga gemenskaperna i de aktuella städerna – kan också ses som en typ av föreställd gemenskap. För att avgränsa diskussionen, koncentrerar jag mig i denna avhandling dock på de spatiala aspekterna av språkbruket i Svenskfinlands offentliga rum. Som jag beskrev i inledningen, tar jag upp huruvida städerna utifrån det lingvistiska landskapet kan uppfattas som specifika (tvåspråkiga) ställen, samt hur språkbrukarna ser på förhållandet mellan namn och ställe.

2.4 Svenskfinland

I avhandlingens titel placerar jag mitt arbete till stället *Svenskfinland*. Som framgår av inledningen ingår det i mitt syfte att diskutera språkbrukarnas uppfattningar om städernas tvåspråkighet i Svenskfinland. Vidare fungerar Svenskfinland som en kontext för den bredare metodologiska diskussionen i avhandlingen. Jag ämnar dock inte ge någon heltäckande beskrivning av hela Svenskfinland – eller dess lingvistiska landskap – utan mitt fokus är på fyra

specifika orter. *Svenskfinland* ska därmed läsas här som en referens till dessa fyra exempel på tvåspråkiga miljöer i Finland.

De fyra orter som bildar forskningsområden för de olika delstudierna är alla belägna i Nyland. Jag fokuserar dels på de tvåspråkiga städerna *Grankulla* och *Karis*, vars lingvistiska landskap, namn och stadsbors uppfattningar diskuteras i fyra delstudier (studie A–D). I den femte delstudien (studie E) är mitt fokus på ungdomar från förorterna *Gårdsbacka* och *Esbo centrum* i Helsingforsregionen. Valet av de aktuella städerna diskuteras närmare i avsnitt 5.2.

Städerna i Svenskfinland utgör en intressant miljö för diskussion om språkbruket i det offentliga rummet. Utgångspunkten för de flesta studier om lingvistiska landskap har varit flerspråkiga urbana områden (jfr Gorter 2014 samt diskussion i kapitel 3). Traditionellt har den språkliga kontexten på de aktuella orterna varit tvåspråkig. Enligt *Finlands grundlag* (Finlex 1999: 17 § mom. 1) är finska och svenska likvärdiga nationalspråk och utifrån definitioner i landets *Språklag* (Finlex 2003) är de aktuella kommunerna för denna studie officiellt tvåspråkiga. Denna tvåspråkighet omfattar även namnlandskapet (jfr t.ex. Aikio et al. 2001; Mattfolk & Vidberg 2012). Men huruvida städerna uppfattas som tvåspråkiga ställen är en fråga som specifikt undersöks i denna avhandling.

Vid sidan av finska och svenska är även andra språk aktuella i denna kontext (jfr även resultaten i delstudie B, Syrjälä 2016a: 105–106). Bland de främmande språken har engelskan en allt starkare ställning – och närvaro i det offentliga rummet. Övriga språk är närmast osynliga i det lingvistiska landskapet, men har ett växande antar talare. De största språkgrupperna i Finland utöver de nationella språken är ryska, estniska, arabiska och somaliska (se FOS 2016). Dessutom bidrar de olika kommersiella namnen till den språkliga mångfalden i Svenskfinlands offentliga rum så att de synliga språken inte nödvändigtvis är de samma som språken som talas av invånarna.

Både namnen och språksituationen i Svenskfinland har ur olika synvinklar varit föremål för ett stort antal tidigare sociolingvistiska (inkl. socioonomastiska) studier, även om lingvistiska landskap i sig inte varit föremål för specifika undersökningar (se dock även diskussionen i avsnitt 3.2.2). Vissa beröringspunkter finns med tidigare studier inom både språkvetenskap och kommunikationsvetenskap. Exempelvis har Mattfolk (2011a, 2011b) undersökt språkbrukarnas åsikter och attityder gällande engelska influenser i finlandssvenskt språkbruk. Moring och Husband (2007) diskuterar medias roll för svenskans *vitalitet* i Finland, ett teoretiskt utgångsläge som ofta även förknippas med lingvistiska landskap (jfr Landry & Bourhis 1997). Vidare har Vincze och Moring (2012) studerat finlandssvenskarnas språkval på internet, där både svenska och finska eller engelska prefereras i olika kontexter. Ytterligare relevanta studier finns innanför onomastiken. Dessa kommenteras närmare i kapitel 4.

3 Studiet av lingvistiska landskap

Studiet av de *lingvistiska landskap* som definieras ovan i avsnitt 2.1 har under de senaste åren utvecklats till ett brett forskningsfält inom sociolingvistiken. Studier inom fältet tar sig an att tolka det offentliga rummet och språkens samhälleliga funktioner, genom att se det visuella språkbruket som en kontext för frågeställningar kring identitet, språkpolitik och olika politiska och sociala konflikter (Shohamy & Gorter 2009: 4). Efter att Landry och Bourhis år 1997 introducerade begreppet har antalet studier om och prespektiv på lingvistiska landskap exploderat. Samtidigt har fältet etablerat sig som en seriös gren inom språkvetenskapen.

Även om studiet av lingvistiska landskap framför allt handlar om sociolingvistisk forskning har både Puzey (2016: 395) och Järlehed (2011: 1) anmärkt att fältet i dag är högst mångdiciplinärt. Förutom språkvetare har forskare från bland andra kulturgeografi, semiotik, pedagogik, socialpsykologi och till och med juridik och ekonomi bidragit med empiriska frågeställningar och teoretiska synpunkter. Fältets utveckling och bredden av aktuella teman illustreras tydligt av ett antal samlingsverk. Några av de centrala är:

- *Linguistic landscape: Expanding the scenery* (2009, red. av Shohamy & Gorter)
- *Linguistic landscape in the city* (2010, red. av Shohamy, Ben-Rafael & Barni)
- *Semiotic landscapes. Language, image, space* (2010, red. av Jaworski & Thurlow)
- *Minority languages in the linguistic landscape* (2012, red. av Gorter, Marten & Van Mensel)
- *Linguistic landscapes, multilingualism and social change* (2012, red. av Hélot, Barni, Janssens & Bagna)
- *Dimensions of sociolinguistic landscapes in Europe: Materials and methodological solutions* (2015, red. av Laitinen & Zabrodskaja)
- *Negotiating and contesting identities in linguistic landscapes* (2016, red. av Blackwood, Lanza & Woldemariam)

Förutom de ovannämnda verken har lingvistiska landskap behandlats i ett flertal specialnummer i internationella tidskrifter, utöver ett växande antal monografier, samlingsverk, avhandlingar och enskilda vetenskapliga artiklar. Sedan 2015 publiceras dessutom en internationell tidskrift helt ägnad åt studier av lingvistiska landskap: *Linguistic landscape. An international journal* (John Benjamins). Det finns även en egen konferensserie, där den tionde årliga konferensen ordnades våren 2018 i Bern i Schweiz.

Jag tar i de följande avsnitten upp några av de centrala faserna i utvecklingen av studiet av lingvistiska landskap som ett forskningsfält. Jag

diskuterar farmför allt metodologiska synpunkter, men hänvisar även till de olika teoretiska utgångspunkter som varit aktuella i tidigare forskning. En mer detaljerad översikt av den finländska och nordiska forskningen kring lingvistiska landskap ges i avsnitt 3.2. Därefter lyfter jag ännu fram ett antal teman som är särskilt relevanta för mina egna delstudier. Beröringspunkterna mellan lingvistiska landskap och onomastisk forskning diskuteras senare i avsnitt 4.3.

3.1 Fältets metodologiska utveckling

Studiet av lingvistiska landskap i sin nuvarande form började utvecklas efter att Landry och Bourhis år 1997 publicerat sin redan nämnda undersökning kring förhållandet mellan lingvistiska landskap och det de kallar för *ethnolinguistic vitality*. Deras fokus var således på franskans ”livskraft” i det kanadensiska samhället, något som illustrerar hur de lingvistiska landskapen kan framför allt ses som kontext för samhälleliga frågor. Att urskilja en enskild förklaring bakom det växande intresset för språket i det offentliga rummet är inte enkelt, men flera forskare pekar på den tekniska utvecklingen med digitalkameror och bättre minneskapacitet på datorer (se bl.a. Gorter 2006a: 2; Backhaus 2007: 54–55). Därmed har det helt enkelt blivit mer hållbart att samla in och analysera större material om det visuella språkbruket.

En annan faktor som säkert påverkat tillväxten av studier om lingvistiska landskap är det generella skiftet inom humaniora med nytt eller förnyat intresse för de spatiala dimensionerna i samhället (jfr Puzey 2016a: 396; Jaworski & Thurlow 2010: 12). Ett ytterligare metodologiskt skifte har senare skett inom själva studiet av lingvistiska landskap. Som Barni och Bagna (2015) påpekar har kvantitativa studier som räknat förekomsten av olika språk i det offentliga rummet allt mer kompletterats med olika kvalitativa metoder med intresse för specifika sociala och språkliga fenomen.

Nedan följer en diskussion kring några centrala studier samt metodologiska och teoretiska utvecklingar som är relevanta för temat för denna avhandling. Tanken är därmed inte att här ge en fullständig genomgång av all forskning som gjorts i anknytning till lingvistiska landskap – om en sådan ens skulle vara möjlig att skapa i dag. Det finns flera beskrivningar av fältets utveckling, dels i de ovannämnda samlingsverken (t.ex. Jaworski & Thurlow 2010: 9–15; Spolsky 2009), dels i olika lingvistiska och onomastiska handböcker (Gorter 2014; Puzey 2016a). Dessutom för Backhaus (2007: 12–53) en lång diskussion om tidiga studier med intresse för språket i det offentliga rummet. I det första numret av tidskriften *Linguistic landscape* kommenterar dessutom Barni och Bagna (2015) den metodologiska utvecklingen inom fältet.

Olika forskare hade förstås visat intresse för språkbruket i det offentliga rummet redan före Landry och Bourhis (1997). Ett tidigt exempel finns i Munroe (1930), som kort kommenterar tvåspråkigheten av skyltningen i

Kanada. Mot slutet av 1970-talet publicerades två studier med fokus på delar av det som i dag skulle kallas för lingvistiska landskap: Rosenbaum et al. (1977) och Tulp (1978). I den försnämnda var fokus på förekomsten av engelska på en handelsgata i Jerusalem och senare har bland annat Spolsky & Cooper (1991) diskuterat samma miljö.

Tulp (1978) i sin tur diskuterar tvåspråkigheten i Bryssel, som varit av intresse även i flera senare studier (se t.ex. Vandenbroucke 2018). Hennes fokus är på reklamaffischer på nederländska och hon har analyserat ett relativt omfattande material (20 % av stadens ca 6 000 reklamplatser; Tulp 1978: 276) i två omgångar. Detta är en imponerande undersökning, med tanke på att hon varit tvungen att samla in materialet genom att göra manuella uppteckningar. Hennes studie visade att även om nederländskan var relativt synligt på stadens reklamaffischer, var placeringen av dessa affischer trots allt slumpmässigt – och att de franska reklamaffischerna alltid hade företräde i gatubilden (Tulp 1978: 284). Tulps slutsatser om nederländskans ställning i stadens lingvistska landskap stämmer på flera punkter överens med mina egna observationer gällande svenskan i Finland. Jag återkommer till dessa punkter i slutet av avhandlingen.

Parallellt med introduktionen av lingvistiska landskap som en ”etikett” för studier av språket i det offentliga rummet har även andra synvinklar på språket i den materiella världen utvecklats. Både Gorter (2014) och Puzey (2016a: 398) nämner *geosemiotiken*, utvecklad av Scollon och Scollon (2003) som ett sådant teoretiskt inlägg. Scollon och Scollon (2003: 211) definierar geosemiotiken som ”the study of the social meaning of the material placement of signs and discourses and of our actions in the material world”. Utifrån denna teoretiska synvinkel borde man således inte enbart diskutera språket på skyltarna, utan även andra semiotiska resurser samt sociala och fysikaliska kontexter generellt. Några forskare har likt geosemiotiken fokuserat på den multimodala och symboliska konstruktionen av platser och därför använt begreppet *semiotiska landskap* i stället för *lingvistiska landskap* (Puzey 2016a: 398). Jaworski och Thurlow (2010: 2) beskriver dessa landskap som vilka som helst offentliga rum med inskriptioner skapade genom avsiktligt mänskligt agerande. Andra kritiska röster har placerat studiet av lingvistiska landskap inom andra fält, exempelvis inom *ethnography of communication* (Huebner 2009, se diskussion i Jaworski & Thurlow 2010: 14–15).

Jag kommer dock här framför allt att diskutera de studier som fokuserat på de språkliga dimensionerna av det offentliga rummet. Ett element som förenar de flesta sådana studier av lingvistiska landskap är enligt Puzey (2016a: 398) materialsamling genom fotografering. De prototypiska undersökningarna analyserar kvantitativt förekomsten av olika språk på skyltarna i det offentliga rummet. En tongivande studie inom detta *kvantitativt-distributiva* tillvägagångssättet (jfr Gorter 2014) är Backhaus (2007) studie av flerspråkigheten i Tokyo. Förutom skyltarnas en- respektive flerspråkighet diskuterar Backhaus (2007: 65) skyltarna i det lingvistiska landskapet under nio analytiska kategorier:

1. de språk skylten innehåller (*languages contained*)
2. olika kombinatoner av språken (*combinations*)
3. officiella och privata skyltar (*top-down vs. bottom-up*)
4. geografisk fördelning av olika skyltar (*geographic distribution*)
5. språkens inbördes ordning på skylten (*code preference*)
6. huruvida de olika språkversionerna motsvarar varandra (*part writing*)
7. flerspråkighetens synlighet (*visibility*)
8. idiosynkrasier på skyltarna (*idiosyncrasies*)
9. avlagringar av äldre och nyare skyltar (*layering*)

Enligt Backhaus (2007: 65) svarar kategorierna 3–5 den grundläggande forskningsfrågan ”*linguistic landscape by whom?*”, kategorierna 6–7 på frågan ”*linguistic landscape for whom?*” och kategorierna 8–9 på frågan ”*linguistic landscape quo vadis?*”. Analysen av de språk och språkkombinationer som förekommer på skyltarna bidrar vidare enligt hnom till förståelsen av såväl *av vem* som *för vem* det lingvistiska landskapet kommunicerar som hur språkbruket i det offentliga rummet utvecklas.

Alla studier av lingvistiska landskap kommenterar naturligtvis inte alla dessa kategorier, men åtminstone de två första utgör kärnan i de kvantitativa undersökningarna. Puzey (2016a: 401) anmärker även hur olika studier skilt mellan de två olika ”flöden” av medverkan i det lingvistiska landskapet. Skyltarna klassificeras då som antingen officiella (*top-down*) eller privata (*bottom-up*) belägg. Denna distinktion är relevant bland annat i förhållande till språkpolicyer (se t.ex. Dal Negro 2009; Puzey 2012). Vidare diskussioner kring olika aktörer i det lingvistiska landskapet har visat hur väldigt många olika individer och instanser kan påverka det visuella språkbruket på olika nivåer, från reglering till uppsättning av skyltarna (jfr Puzey 2012: 142; Malinowski 2009).

En del av kategorierna hos Backhaus (2007: 65) betraktar mer kvalitativa aspekter av det lingvistiska landskapet. Exempelvis är den visuella hierarkin mellan olika språk (*code preference*) en central aspekt även inom geosemiotiken (jfr Scollon & Scollon 2003: 116–128) och kvalitativa studier som är intresserade av den symboliska funktionen av språk i lingvistiska landskap kan därmed fokusera på denna egenskap (jfr Puzey 2016a: 399).

Både *part writing* och *visibility* hänvisar till den typologi för flerspråkiga texter som utarbetats av Reh (2004). Enligt denna typologi kan man å ena sidan skilja mellan *duplicating multilingualism* (Reh 2004: 8–10, *homofona* skyltar med komplett översättning eller translitteration), *fragmentary* eller *overlapping multilingualism* (Reh 2004: 10–13, *blandade* skyltar där översättningen finns endast för vissa delar av innehållet) och *complementary multilingualism* (Reh 2004: 14–15, *polyfona* skyltar där varje språk har en egen funktion). Å andra sidan finns både *synlig* och *dold* flerspråkighet, beroende på om de olika språkversionerna finns på en och samma skylt eller på flera separata skyltar (jfr Reh 2004: 5–7).

Det finns ingen skarp gräns mellan kvantitativa och kvalitativa studier av det lingvistiska landskapet. Både metodologin och de analyserade objekten för studiet av lingvistiska landskap har dessutom utvecklats under årens gång (Barni & Bagna 2015: 6; Gorter 2014). Moriarty (2014: 467) hänvisar till utvecklingen inom fältet genom att konstatera hur det skett en ”*qualitative shift*”. Det har tagits in flera interdiciplinära influenser – från semiotik, sociologi, geografi, ekonomi och så vidare – som framför allt bidragit med kvalitativa metoder (Barni & Bagna 2015: 7). Enligt Barni och Bagna (2015: 11) har utveckling skett på tre områden: de involverade objekten och subjekten, relationen till övriga vetenskapsgrenar, och valet av de mest ändamålsenliga metoderna för olika syften.

Fokus har enligt Barni och Bagna (2015: 11) skiftat från att se på de språkliga beläggen som statiska objekt till att beskriva dem som delarna i en dynamisk process. Samtidigt har analysen av skrivna texter berikats med information om övriga egenskaper hos skyltarna och om språkbrukarnas interaktion med dessa. Överlag har språkbrukarna tilldelats en allt mer aktiv roll i förhållande till det lingvistiska landskapet (Barni & Bagna 2015: 11; jfr även t.ex. Malinowski 2009; Shohamy & Waksman 2012). Jag diskuterar i avsnitt 3.3.2 studier där språkbrukarnas synpunkter utgör den centrala utgångspunkten.

Barni och Bagna (2015: 14) diskuterar vidare den kritik som riktats mot den kvantitativa traditionen inom studiet av lingvistiska landskap (se t.ex. Weber & Horner 2012: 179, samt diskussionen i avsnitt 2.1). Även Blackwood (2015: 41) medger att de olika metodologiska lösningarna kan utsättas för kritik. Diskussionen kring tillämpningen av olika metoder inom studiet av lingvistiska landskap visar dock att forskare är medvetna om de utmaningar som kan förknippas med tolkningen av den komplexa interaktionen i det offentliga rummet. Dessutom påpekar Barni och Bagna (2015: 13–14) hur olika metoder möjliggör studier med olika syften: exempelvis är intervjuer intressantare i en sociologisk analys än kartläggningen av skyltarna i det lingvistiska landskapet, medan för en analys av språkpolitikens effekt är det tvärtom, och en etnografisk studie kräver en kombination av kvalitativa och kvantitativa data för att förklara olika fenomen.

De praktiska utmaningarna för en kvantitativ analys av lingvistiska landskap diskuteras också av både Barni och Bagna (2015: 9) och Blackwood (2015: 40–41). Hur representativt materialet ska vara är en fråga som man måste ta ställning till när man definierar forskningsområdet. Det är omöjligt att kartlägga en hel stad eller region, varmed studierna har fått nöja sig med mer avgränsade urval av material (Blackwood 2015: 41). Detta är något som är viktigt att hålla i minnet när man drar slutsatser på basis av en kartläggning. Både *var* och *när* kartläggningen genomförs kan ha en inverkan på det som ses, eller inte ses, i det lingvistiska landskapet (jfr Blackwood 2015: 48).

Andra praktiska frågor gäller dels hur objekten för analysen definieras, dels hur dessa objekt sedan kategoriseras (Barni & Bagna 2015: 9). Definitionen av en skylt, samt problematiken med att ta hänsyn till den varierande storleken

och synligheten av enskilda skyltar kommenterades redan i avsnitt 2.1. Utmaningen i relation till kategoriseringen av skyltarna gäller både identifieringen av olika språk (se även avsnitt 5.2.1), gränsdragningen mellan officiella och privata ksyltar (jfr t.ex. diskussionen i Syrjälä 2016a: 100, 103) och kodifieringen av skyltarna enligt deras funktion (jfr Gorter 2006a). Exempelvis beskriver Blackwood (2015: 41) ett försök i sin studie om franska regionalspråk att indela skyltarna i kategorierna *företagsnamn*, *kommersiella skyltar*, *graffiti*, *information*, *instruktioner*, *etiketter på produkter*, *gatunamn*, *varumärken* samt en kategori han kallar ”*legends*” som bland annat innehåller slogans.

Hur dessa kategoriseringar bör se ut är i stort sett beroende av syftet för den aktuella undersökningen. Samma gäller valet mellan kvantitativa och kvalitativa tillvägagångssätt överhuvudtaget. Dessa behöver således inte utesluta varandra (jfr Brown 2004: 486, de bildar egentligen ett kontinuum), och precis som jag gjort i denna avhandling är det vanligt att de kombineras på olika sätt. Barni och Bagna (2015: 10) illustrerar fördelarna med sin egen tidigare studie. Genom att kombinera en kvantitativ kartläggning med kvalitativa intervjuer kunde de motbevisa Landrys och Bourhis (1997: 34) uppfattning om relationen mellan språkens synlighet och dess vitalitet: någon direkt relation finns inte. Enbart identifieringen av förekomsten av olika språk i det offentliga rummet ger alltså inte tillräckligt information om deras (uppfattade) status och användning på ett visst ställe (jfr Barni & Bagna 2010: 4).

Blackwood (2015: 43–47) kan ändå lyfta fram klara fördelar med en kvantitativ analys. Det gäller både jämförbarheten mellan olika studier och den diakroniska potentialen. När studier av lingvistiska landskap blir fler kommer det i framtiden finnas möjligheter för att diskutera utvecklingen i det offentliga rummet utifrån de insamlade materialen. Dessutom baserar de rent kvalitativa studierna sig ändå på den kontext som ges av tidigare kvantitativa studier (Blackwood 2015: 50). Den metodologiska utvecklingen inom fältet är dessutom pågående och nya innovativa verktyg blir aktuella. Purschke (2017) beskriver exempelvis mobilapplikationer som har utvecklats för att göra språkbrukarna direkt delaktiga i själva materialsamlingen. Men som Barni och Bagna (2015: 13) påpekar: även om vem som helst kan observera det lingvistiska landskapet är det viktigt att de vetenskapliga undersökningarna förblir systematiska.

Den metodologiska utvecklingen av studiet av lingvistiska landskap hänger naturligtvis ihop med de teman som varit aktuella för dessa studier. Barni och Bagna (2015: 7) beskriver studier av flerspråkighet som den centrala kontexten: mer specifika frågor har behandlat till exempel påverkan av ett dominant språk i landet, rollen av både de historiska språkliga minoriteterna och de nyare grupperna av minoritetsspråkiga samt påverkan från engelskan som ett internationellt språk. Enligt Gorter (2014) är några återkommande teman inom studiet av lingvistiska landskap engelskan, minoritetsspråk, språkpolitik, namn samt dess tillämpning i undervisning.

De olika temana har diskuterats från mycket olika teoretiska utgångspunkter (se t.ex. Gorter 2014), hämtade både från sociolingvistiken och från övriga vetenskapsgrenar. Eftersom mitt fokus ligger i den metodologiska diskussionen, väljer jag att här endast ta upp några exempel på dessa. Jag har redan ovan hänvisat till Landrys och Bourhis (1997) så kallade *ethnolinguistic vitality theory*, som utgår från att bland annat ökad synlighet i det lingvistiska landskapet bidrar till ett språks vitalitet. Leeman och Modan (2010) diskuterar däremot *kommodifiseringen* av det lingvistiska landskapet i Chinatown i Washington DC, där språkbruket blivit ett sätt att ”sälja” området till turisterna. Ben-Rafael (2009) i sin tur baserar sig på olika sociologiska teorier för att bland annat analysera lingvistiska landskap genom maktförhållandena mellan olika språkgrupper.

Som ytterligare exempel kan nämnas studierna i Szábo Gilinger et al. (2012) där uppfattningarna om minoritetsspråkens status diskuteras genom ett *advocacy coalitions framework* hämtat från samhällsvetenskapen. Bland annat Kallen (2010) och Coupland (2012) tillämpar *frame-analysis* för att identifiera olika ramar för språkbruket i det offentliga rummet. Bland de få diakrona studierna har Pavlenko (2010) diskuterat *språkbyte* med bevis från det lingvistiska landskapet i Kiev. En teoretisk synpunkt som jag återkommer till även senare i denna avhandling är det lingvistiska lansdkapets *multimodalitet* (jfr t.ex. Malinowski 2009).

En vidare dimension i fältets utveckling är introduktionen av studiet av *virtuella lingvistiska landskap* (jfr Ivkovic & Lotherington 2009) där man analyserar språkbruket på webbplatser. Även om det är fråga om ett annorlunda landskap, är studieobjektet fortfarande det visuella (och multimodala) språkbruket. Sociala medier har blivit ett allt viktigare utrymme för interaktion, varför dessa enligt Halonen (2015: 127, 142) borde ses som specifika lingvistiska landskap. Språkbruket på internet kan dessutom skilja sig från de normer som annars styr språkvalen i samhället (jfr t.ex. Vincze & Moring 2012).

Vidare kan man diskutera likadana teman i både fysiska och virtuella lingvistiska landskap. Detta gäller exempelvis minoritetsspråkens synlighet: Moshnikov (2016) diskuterar karelskan, och konstaterar att de nya möjligheter som digitala landskap ger kan gynna de små språken – och den språkliga mångfalden. Ett annat exempel är språkpolitiken: Berezkina (2017, 2018) diskuterar utvecklingen av myndigheternas virtuella språkpolicyer i Norge samt hur praktiker och policyer förhåller sig till varandra gällande ryskan i Estlands fysiska och virtuella landskap.

Jag har i detta avsnitt tagit upp olika (främst) metodologiska synpunkter på utvecklingen av studiet av lingvistiska landskap som ett eget forskningsfält. Trots mångfalden av studier finns det klara behov för fler undersökningar med fokus på språkbrukarnas uppfattningar om lingvistiska landskap (jfr Garvin 2010: 269; Collins & Slembrouck 2007: 335). Jag återkommer till detta i samband med mina delstudier (se även avsnitt 5.1.2 och 5.1.5) och i slutdiskussionen. Dessutom ger jag ännu i avsnitt 3.3 några perspektiv på

lingvistiska landskap som är särskilt relevanta för en närmare diskussion i denna avhandling.

3.2 Studier av lingvistiska landskap i Norden

Studier av lingvistiska landskap har fokuserat på mycket olika språkliga miljöer i olika delar av världen. Även om Nordens lingvistiska landskap inte figurerat i särskilt många studier hittills, kan man finna några exempel på intressanta undersökningar med varierande utgångspunkter. Dessutom har nordiska forskare även studerat lingvistiska landskap på andra håll i världen. Exempelvis har Lanza (med Woldemariam 2009, 2014) diskuterat etiopiska lingvistiska landskap, medan Laihonen (2014, 2015) har granskat ungerskan i Slovakiens lingvistiska landskap.

I detta avsnitt tar jag upp olika studier med fokus på lingvistiska landskap i Norden. Dessa undersökningar har tagit fasta på lingvistiska landskap i olika delar av Norden och i olika typer av miljöer. Vid sidan av de ”traditionella” forskningsområdena, dvs. flerspråkiga urbana områden, har studier även fokuserat på mer rurala områden, institutionella kontexter och virtuella landskap. Studierna har oftast diskuterat något av tre teman: engelskan, invandrarspråken eller traditionella minoritetsspråk (framför allt samiskan). I Nordens närområden har de lingvistiska landskapen i Baltikum också varit föremål för ett flertal studier; jag kommenterar även dessa i korthet. Till slut ägnar jag ett eget avsnitt åt att diskutera hur svenskan i Finland kommenterats i tidigare studier kring lingvistiska landskap.

3.2.1 Nordiska landskap

Studierna av lingvistiska landskap i svenska städer har tagit fasta på den allt större flerspråkigheten i det offentliga rummet i Sverige. Hult (2009) analyserar Malmös lingvistiska landskap som ett språkligt ekosystem och visar bland annat hur invandrarspråkens användning i gatubilden skiljer sig mellan stadens centrum och dess förorter. Även för Löfdahl och Wenner (2017) är invandrarspråken ett centralt tema. De diskuterar kvalitativt framför allt de kommersiella namnen med varierande bakgrund som kan ses i det lingvistiska landskapet i Bellevue i Göteborg.

I Norge har både Berezkina (2013, 2016) och Stjernholm (2013, 2015) studerat de lingvistiska landskapen i Oslo. Berezkina diskuterar språkbruket i det offentliga rummet i stadsdelen Grøndal och kommenterar både norskans roll som lingua franca, användningen av engelskan och belägg på invandrarspråk (Berezkina 2013: 23–28). Hon har även kommenterat problematiken med att definiera vissa belägg – ofta med universella ord eller internationella varumärken – som en del av ett specifikt språk (Berezkina 2013: 29; jfr diskussionen i avsnitt 5.2.1). Stjernholm (2015) i sin tur jämför de kommersiella namnen i gatubilden i två stadsdelar, Majorstua och

Grünerløkka, och konstaterar hur de bidrar till skapandet av de olika *sense of place* för dessa områden. Även Helleland (2017) kommenterar det lingvistiska landskapet i centrala Oslo.

De finländska lingvistiska landskapen har undersökts ur olika perspektiv. Koskinen (2012, 2013) analyserar det lingvistiska landskapet i Hervanta i Tammerfors med fokus på översättningarna i det offentliga rummet. Sjöblom (2013) diskuterar kommersiella namn synliga i det lingvistiska landskapet i Åbo (se närmare kapitel 4), medan Laitinen (2014, 2015) fokuserar på förekomsten av engelska i det offentilga rummet. Laitinen (2014) har samlat in sitt material genom en cykeltur från Helsingfors till Uleåborg och kommenterar därmed både urbana och rurala områden. Senare har Laitinen (2015) kompletterat diskussionen med observationer från skidorten Ylläs. Enligt Laitinen (2015: 120–121) har det växande antalet belägg på engelska mer komplexa funktioner än de som direkt anknyter till t.ex. globalisering.

En mer institutionell kontext hittas i studien av Johansen och Bull (2012) som har analyserat universitetsområdet i Tromsø. De visar hur språkpolitiken kan påverka synligheten och hierarkin mellan olika språk i det lingvistiska landskapet (jfr Johansen & Bull 2012: 37). Vid sidan av de fysiska landskapen har även virtuella landskap diskuterats av nordiska forskare. Som jag nämnde ovan, har exempelvis Halonen (2015) analyserat sociala medier som specifika språkliga ställen och Berezkina (2018) undersökt ändringar i de norska myndigheternas språkbruk på webben.

Vidare har särskilt intresse riktats mot de lingvistiska landskapen i Nordkalotten. Pietikäinen et al. (2011), Salo (2012) och Pietikäinen (2014) diskuterar alla de samiska språkens roll och synlighet genom att analysera lingvistiska landskap. En upphetsad samhällelig debatt har omgett introduktionen av samiska ortnamn på skyltarna i norra Norge (jfr Puzey 2016a: 405–406; Hiss 2013). Denna debatt över namn, identitet och attityder i kontexten av lingvistiska landskap har varit föremål för studierna av bland annat Rautio Helander (2009, 2016) och Puzey (2007, 2009, 2012). Även Pedersen (2016) kommenterar hur det offentliga rummet i denna fråga påverkas av konflikten mellan å ena sidan officiella policyer, å andra sidan praxis i många sammanhang styrd av attityder. Några ytterligare studier med fokus på namn hämtade ur nordiska lingvistiska landskap (t.ex. Sandst 2016b; Vuolteenaho & Kolamo 2012) kommenteras i avsnitt 4.3.

Som jämförelse till studierna av Nordens lingvistiska landskap, kan några exempel på undersökningar med fokus på de baltiska länderna nämnas. Många av dessa studier tar sin utgångspunkt i utvecklingen i samhället – och det lingvistiska landskapet – under de senaste årtionden. Marten (2010) beskriver hur den strikta språkpolitiken i Lettland kan ses som en respons på det språkliga arvet från Sovjetunionen, varmed det lingvistiska landskapet skiljer sig starkt från den sociolingvistiska situationen i landet. Exempelvis används trespråkiga skyltar med engelska för att undvika uppfattningar om lettisk-rysk tvåspråkighet (Marten 2010: 121).

Den starkt enspråkiga ideologin i de baltiska länderna påverkar både attityderna till och användningen av övriga språk i det lingvistiska landskapet. Zabrodskaja (2014) diskuterar detta i förhållande till ryska i Tallinn och Marten (2012) i förhållande till det regionala språket latgalian i östra Lettland. Genom en undersökning i sex städer, två från vardera Estland, Lettland och Litauen, diskuterar Marten et al. (2012) vidare hur engelskan vid sidan av ryskan i olika kontexter har kommit in som lingua franca i det lingvistiska landskapet. Som ett sista exempel kan ännu nämnas Brown (2012) som diskuterar det visuella språkbrukets roll i undervisningen, och i revitaliseringen av regionala språk i skolorna i södra Estland.

3.2.2 Svenskfinlands lingvistiska landskap

Som jag konstaterade i avsnitt 2.4 utgör Svenskfinland genom bland annat Finlands officiella tvåspråkighet en potentiellt väldigt intressant kontext för studiet av lingvistiska landskap. Undersökningar kring de lingvistiska landskapen i Finland (se ovan) har dock oftast haft andra fokus än svenskan och de tvåspråkiga städerna.

Jag har själv diskuterat svenskans synlighet och funktioner i ett speciellt lingvistiskt landskap, det i Helsingfors metro, i en artikel baserad på material från min pro gradu-avhandling (se Syrjälä 2015). Den undersökningen visade svenskans tudelade ställning: å ena sidan är språket synligt på de fem metrostationer jag analyserade: svenska förekommer på 57 % av alla skyltar (Syrjälä 2015: 358). Å andra sidan har språket ett väldigt begränsat användningsområde: svenskan används i princip endast på den officiella skyltningen riktad till allmänheten (Syrjälä 2015: 362–363).

Två andra studier som hämtat sitt material från det lingvistiska landskapet fokuserar på Österbotten. Östman (2017) diskuterar dialektlandskapet i Solf med utgångspunkt i skyltar med dialektala namn uppställda vid postlådorna i byn. Dessa visuella belägg ger upphov till ett flertal frågor kring identitet och auktoritet samt skyltarnas funktioner (se Östman 2017: 432–433). Mattfolk (2017) diskuterar i sin tur namnlandskapet i Närpes. De kommersiella namnen på skyltarna används för att diskutera attityderna till engelska inslag i det lokala namnförrådet.

Även några ytterligare studier om finländska lingvistiska landskap hänvisar till det svenska språket. Koskinen (2013) hittar några enstaka exempel på svenska texter i sin undersökning av det lingvistiska landskapet av Hervanta i Tammerfors (en officiellt enspråkigt finsk stad). Några svenskspråkiga kommersiella namn finns med bland de namn Sjöblom (2013) diskuterar i det offentliga rummet i Åbo. Hon konstaterar dock att dessa namn är sällsynta i jämförelse med finska eller engelska namn (Sjöblom 2013: 168). Vidare diskuterar Rautio Helander (2016: 235–237) den etablerade tvåspråkigheten i Svenskfinlands lingvistiska landskap som en positiv modell för en lyckad införing av samiska namn på skyltar i norra Finland.

3.3 Några perspektiv på lingvistiska landskap

Jag har ovan diskuterat den (metodologiska) utvecklingen av studiet av lingvistiska landskap samt studier som gjorts inom Norden. Det är inte här möjligt – eller ändamålsenligt – att presentera alla de tidigare studier som behandlat olika aspekter av lingvistiska landskap. Däremot ska jag kort kommentera några perspektiv som är särsilt relevanta med tanke på diskussionen i de olika delstudierna som ingår i denna avhandling.

På den lista av återkommande teman i studiet av lingvistiska landskap som Gorter (2014) diskuterar (och som kommenterats ovan) tar jag nedan i avsnitt 3.3.1 upp *minoritetsspråken*. Vidare diskuterar jag *namn* senare i avsnitt 4.3. Även *engelska* medverkar naturligtvis i mitt material om Svenskfinlands lingvistiska landskap, men eftersom mitt fokus är famför allt på svenskan väljer jag att här inte gå närmare in på detta mycket omdiskuterade tema (se t.ex. Laitinen 2014; Lanza & Woldemariam 2014; Bruyèl-Olmedo & Juan-Garau 2009). Studier kring *språkpolitik* (jfr t.ex. Backhaus 2009; Shohamy 2015) eller *undervisning* (jfr t.ex. Malinowski 2015) kommenterar jag i viss mån nedan i förhållande till minoritetsspråken och språkbrukarna.

3.3.1 Minoritetsspråk och lingvistiska landskap

Vid sidan av den globala engelskan är olika typer av minoritetsspråk ofta en faktor som bidrar till flerspråkigheten i det lingvistiska landskapet. De aktuella språken kan antingen vara ”traditionella” minoritetsspråk i ett område eller nyare invandrarspråk (jfr Marten, Van Mensel & Gorter 2012: 5–6), eller även regionalt relativt starka språk (t.ex. franskan i Kanada i Landry & Bourhis 1997). Många observationer ur studier om minoritetsspråk är relevanta även med tanke på det tvåspråkiga Finland. Även om de två nationella språken i Finland i princip är jämställda, är svenskan på de flesta ställena i Svenskfinland de facto i en minoritetsställning.

Synligheten i det offentliga rummet kan vara väldigt viktig för ett språks ställning i samhället (Marten, Van Mensel & Gorter 2012: 1). Om man förlorar den visuella kontakten med språket, kan detta ha psykologiska, språkliga och sociala följder (Tulp 1978: 268–269). Om man exempelvis bara ser ett språk på alla skyltar, kan man uppfatta det som det enda gängse språket i området. Även Berezkina (2018: 71) pekar på denna symboliska betydelse av det lingvistiska landskapet. Mendisu et al. (2016) konstaterar vidare hur osynligheten av minoritetsspråk i sig kan uppfattas som en typ av språkpolitik.

Gorter (2014) kommenterar hur attityder till minoritetsspråken kan variera på ett kontinuum från att språket ignoreras helt i det lingvistiska landskapet till att det stöds av officiella policyer. Cenoz och Gorter (2006) har kartlagt förekomsten av två olika minoritetsspråk: baskiska och frisiska. Även om de nationella majoritetsspråken dominerar i det lingvistiska landskapet både i Baskien och i Friesland har språkpolitiken en betydande effekt så att baskiskan med sin starkare ställning har större synlighet (Cenoz & Gorter

2006: 78). Det är dock även värt att minnas att synligheten i det offentliga rummet inte är den enda faktorn som påverkar språkets status eller vitalitet i samhället (jfr Barni & Bagna 2010: 4).

Som ytterligare exempel på studier som kartlagt synligheten av olika minoritetsspråk kan nämnas Blackwood (2010) samt Blackwood och Tufi (2012) som diskuterar de regionala språken i Frankrike och Italien. Medan franskans ställning som nationalspråk i landet garanteras av språkpolitiken, styrs bruket av de olika språken i Italien inte lika konsekvent i lagstiftningen. Slutsatsen i Blackwood och Tufi (2012: 124) blir dock att de olika regionala språken bidrar till det lingvistiska landskapen på olika sätt, oberoende av hur språkplaneringen ser ut. Exempelvis har språkens roll som en del av en lokalidentitet en större påverkan. Tufi (2016) uppmärksammar vidare hur bruket av slovenska i Triestes lingvistiska landskap är en del i konstruktionen av indentitet och ställe.

Coupland (2010) analyserar de olika strategierna som officiella och privata aktörer använder för att stöda minoritetsspråkets synlighet i Wales. Även Hornsby och Vigers (2012) diskuterar de keltiska minoritetsspråken (skotsk gäliska och kymriska) i Storbritannien. Deras studie illustrerar hur inte bara språkpolicyer kring minoritetsspråken utan även ideologiska uppfattningar om språken, identiteter och så vidare är viktiga. Konflikten mellan *top-down*-policyer som förespråkar tvåspråkighet och lokala vardagliga praktiker kan leda till en paradoxal situation där minoritetsspråkets synlighet ökar men samtidigt ökar även argument som medför negativa attityder (jfr Hornsby & Vigers 2012: 71).

Sådana konflikter mellan officiella policyer och individuella språkbrukares synpunkter är ett återkommande tema när det gäller minoritetsspråkens ställning i det lingvistiska landskapet. Moriarty (2012, 2014) har undersökt en debatt från Irland, där myndigheternas stöd för iriskan i ett namnbyte väckte motstånd hos invånarna vars eget språk (engelska) även är viktigt för den lokala turistindurstin. Ovan har jag redan tagit upp studier med fokus på de samiska språken och den debat deras ökade synlighet i norra Norge orsakat (se t.ex. Puzey 2009; Rautio Helander 2016). Puzey (2012) jämför dessutom den norska konflikten med en liknande utveckling i Skottland och i norra Italien.

En mer teoretisk synvinkel på diskussionen kring minoritetsspråk i lingvistiska landskap ges av Szábo Gilinger et al. (2012). Genom att analysera grupper med olika syn på minoritetsspråk (*advocacy coalitions*) konstaterar de att både den pragmatiska och den symboliska funktionen av det lingvistiska landskapet samt dess potential som politisk arena är aktuella i debatten. En intressant anmärkning är att båda sidorna i denna debatt använder samma argument, framför allt språkgruppens storlek och det uppfattade stadiet av språkbyte, för att motivera sina synpunkter (Szábo Gilinger et al. 2012: 278).

Backhaus (2015: 39) kommenterar hur det är omöjligt att exakt fastställa de språk som individer och grupper använder i det offentliga rummet för att återspegla detta i det lingvistiska landskapet – och att det är osannolikt att de

aktörer som ansvarar för skyltarna skulle ha för avsikt att göra det. Det finns dock ofta ett samband mellan språkbruket (och språkliga attityder) och det lingvistiska landskapet. Van Mensel och Darquennes (2012) har studerat den fransk-tyska språkgränsen i östra Belgien. De visar hur officiella och privata skyltar på olika sätt återspeglar den aktuella språkliga situationen i städerna med tyska respektive franska som minoritetsspråk, och konstaterar att attityden till det lingvistiska landskapet är framför allt pragmatisk (Van Mensel & Darquennes 2012: 177–178). Minoritetsspråk i det lingvistiska landskapet behöver således inte innebära konflikt på alla ställen (jfr även t.ex. Rautio Helander 2016, skillnaden kring samiskan på skyltarna i Finland och i Norge).

Jag vill ännu nämna några studier som diskuterar ”de nyare” minoritetsspråken, dvs. språken bland minoriteter som uppkommit som resultat av invandring i modern tid. Som redan kommenterats ovan (avsnitt 2.3), har Woldemariam och Lanza (2015) undersökt hur det lingvistiska landskapet används för att skapa en föreställd gemenskap bland etiopierna i Washington DC. Även Izadi och Parvaresh (2016) hänvisar till den symboliska rollen av kollektiv identitet som skyltarna i persiska butiker i Sydney bidrar till. Det lingvistiska landskapet kan även diskuteras i förhållande till idén om transnationalism (se Hassa & Krajcik 2016). Studier som kommenterar invandrarspråk i nordiska lingvistiska landskap (t.ex. Löfdahl & Wenner 2017) har redan nämnts ovan.

3.3.2 Språkbrukare och lingvistiska landskap

Även om språkbrukarnas tolkning av det lingvistiska landskapet inte alltför ofta varit i fokus i tidigare studier (jfr t.ex. Collins & Slembrouck 2007: 335), kan man hitta flera olika typer av undersökningar där de spelar en central roll. Redan Landry och Bourhis (1997) hade fokus på språkbrukare: deras studie baserar sig faktiskt på svar från över 2 000 franskspråkiga skolelever om deras upplevelser av lingvistiska landskap. Flera av studierna om minoritetsspråk som jag diskuterat ovan undersöker också attityderna kring lingvistiska landskap. Jag kommenterar i det följande några studier om språkbrukare och lingvistiska landskap som har gemensamma intressen med mina delstudier.

Språkbrukarnas uppfattningar om lingvistiska landskap diskuteras bland annat av Aiestaran et al. (2010). De har intervjuat språkbrukare på gatan i Donostia-San Sebastián i Baskien för att analysera hur de uppfattar tvåspråkigheten i det offentliga rummet, vilka preferenser de har för språkbruket samt vilka ekonomiska satsningar de skulle vara beredda att göra för de olika språkens synlighet. Trumper-Hecht (2010) undersökte liknande uppfattningar, preferenser och attityder bland språkbrukare från olika språkgrupper i Israel genom telefonintervjuer. Även Zabrodskaja (2014) har studerat attityderna till tvåspråkiga belägg i det lingvistiska landskapet. Hennes intervjuer koncentrerade sig på uppfattningar om de estnisk-ryska skyltarna i Tallinn.

Dagenais et al. (2009) undersöker förhållandet mellan det lingvistiska landskapet och skolelevernas språkliga medvetenhet. En pedagogisk synvinkel på lingvistiska landskap kan hittas i flera studier som diskuterar olika sätt att dra nytta av det lingvistiska landskapet, både inne i skolorna och ute i samhället, i språkundervisningen, t.ex. genom att låta språkinlärare observera språkbruket i det offentliga rummet. Som ytterligare exempel kan nämnas studier av Clemente et al. (2012), Hancock (2012), Malinowski (2015) och Garvin och Eisenhower (2016). Dessutom undersöks läskunnighetens effekt på tolkningen av lingvistiska landskap av Juffermans och Coppoolse (2010).

Individuella språkbrukare interagerar med det lingvistiska landskapet i flera olika roller. De kan vara dels aktörer som skapar olika språkliga belägg, dels de som tolkar de olika meddelanden i det lingvistiska landskapet (jfr t.ex. Malinowski 2009). Papen (2012: 69–74) diskuterar olika slags privata initiativ, inklusive graffiti och gatukonst, som språkbrukarnas protest mot det kommersiella landskapet i Berlin. Även i tolkningen av de mer informella skyltarna från Chisinau som Muth (2014) lägger fram är de individuella språkbrukarnas indentitet och språkliga medvetenhet viktiga faktorer, hos både den som sätter upp skylten och dem som som ska läsa den.

Ytterligare studier har inte endast betraktat språkbrukarnas uppfattningar om eller i det lingvistiska landskapet utan även observerat det lingvistiska landskapet *med* språkbrukarna. Malinowski (2009) använder både intervjuer, deltagarobservationer och visuella analyser tillsammans med deltagarna i sin studie. Lou (2010) diskuterar individuella uppfattningar om det lingvistiska landskapet utifrån kartor ritade av deltagarna. Garvin (2010) har i sin tur utvecklat en *walking tour*-metod för sin studie. Hon har intervjuat deltagarna under en gångtur genom det aktuella lingvistiska landskapet i Memphis. Därmed har hon kunnat observera olika, individuella kognitiva och emotionella processer som binder det lingvistiska landskapet till konstruktionen av ställen (Garvin 2010: 268).

Som exemplen i denna (och tidigare) avsnitt visar, har språkbrukarnas förhållande till det lingvistiska landskapet diskuterats ur olika synvinklar. Deras attityder och uppfattningar har undersökts genom intevjuer, enkäter och med olika mer etnografiska metoder. Dessutom har man analyserat skyltarna för att identifiera de bakomliggande aktörerna och deras motiveringar. Språkbrukarnas egna observationer har använts som verktyg i undervisningen och det finns goda möjligheter att inkludera dem mer även i kartläggningen av olika lingvistiska landskap (jfr t.ex. Purschke 2017). Jag återkommer till denna metodologiska diskussion senare i denna avhandling.

3.3.3 Två sidor av lingvistiska landskap

Där naturliga landskap kan existera både med och utan mänsklig påverkan, är lingvistiska landskap, som allt annat språkbruk, alltid resultat av mänsklig interaktion. Samtidigt är det lingvistiska landskapet även en arena, eller ett verktyg, för den språkliga interaktionen. Olika forskare har i tidigare studier

kommenterat hur en tudelning finns i olika dimensioner av det lingvistiska landskapet.

Puzey (2012) beskriver hur förhållandet mellan det lingvistiska landskapet och den sociolingvistiska verkligheten består av påverkan i båda riktningarna. Språket i det offentliga rummet kan samtidigt både återspegla och påverka statusen för olika språk (Puzey 2012: 127; Cenoz & Gorter 2006: 67–68). Med andra ord är det lingvistiska landskapet samtidigt en spegel av språksituationen och ett instrument för språkpolitiken genom vilken en ny sociolingvistisk ordning skapas och synliggörs (Dal Negro 2009: 208).

Jag inledde avhandlingen med ett exempel om att man kan skapa sig en uppfattning om de gängse språken på ett ställe utifrån vad man ser på skyltarna i det lingvistiska landskapet. Flera av de ovannämnda studierna om minoritetsspråk hänvisar också till vikten av denna funktion i det lingvistiska landskapet (se t.ex. Tulp 1978: 269; Marten, Van Mensel & Gorter 2012: 1). Men det som kan ses i det lingvistiska landskapet påverkas av de olika aktörer som skapar det lingvistiska landskapet (jfr Puzey 2012: 142).

Både officiellt fastställda policyer och mer individuella attityder och ideologier styr språkbruket på skyltarna (jfr t.ex. Pedersen 2016), varmed de olika delarna av landskapet kan ge olika bilder av språksituationen. Det existerande lingvistiska landskapet kan åter ha en påverkan: antingen vill man ändra på det utifrån olika motiveringar – eller så vill man ha det kvar som det är (jfr även den ovannämnda diskussionen i Szábo Gilinger et al. 2012 och Horsnby & Vigers 2012). Bland annat Puzey (2012: 141–144) noterar hur olika argument från nationell eller regional identitet till ekonomiska synpunkter kan styra policyerna. Puzey (2016a: 401) påpekar vidare att lingvistiska landskap påverkas av all de tre typerna av språkpolicyer som Spolsky (2004) beskriver: *språkplanering*, *praxis* och *uppfattningar*.

Landry och Bourhis (1997) beskrev också två huvudsakliga funktioner för det lingvistiska landskapet. Den första funktionen är *kommunikativ*. Det faktum att ett språk finns eller inte finns med på skyltarna på en plats kan ge direkt information om gränser mellan språkområden (Landry & Bourhis 1997: 25). Samtidigt signalerar skyltarna för läsarna vilka språk som är aktuella för kommunikationen där, precis som jag nämnde ovan. Den andra funktionen är *symbolisk*. Enligt Landry och Bourhis (1997: 27) bidrar den relativa synligheten av olika språk till deras förmodade vitalitet.

De två funktioner som Landry och Bourhis (1997) identifierar gäller inte enbart för lingvistiska landskap. Exempelvis Edwards (2009: 55) pekar på distinktionen mellan samma kommunikativa och symboliska funktioner, men i förhållande till språkets roll i skapandet av våra identiteter. Något förenklat kan man således säga att ett visst språk används i det offentliga rummet (och i allmänhet) antingen för att ge information för en viss grupp språkbrukare eller för att signalera språkens status eller andra egenskaper som förknippas med språket i fråga.

Den senare, symboliska och *indexikala* funktionen har uppmärksammats i ett flertal studier. Till exempel diskuterar Lanza och Woldemariam (2014)

engelskan som en symbol för modernitet och Bagna och Machetti (2012) italienskan på matsedlar och i varumärken. Samma funktion anknyter det lingvistiska landskapet och konstruktionen av specifika ställen: tvåspråkiga skyltar bidrar till en stads tvåspråkiga identitet. Den symboliska funktionen kan även användas för att kritisera policyer, kommersialism eller andra oönskade dimensioner hos det lingvistiska landskapet. Både Papen (2012) och Pennycook (2009) nämner den normbrytande rollen som graffitin har i det offentliga rummet (jfr även t.ex. Puzey 2012 om vandaliseringen av skyltar).

3.3.4 Multimodalitet och lingvistiska landskap

Studier med utgångspunkt i *geosemiotik* (jfr Scollon & Scollon 2003) eller *semiotiska landskap* (jfr Jaworski & Thurlow 2010) fäster uppmärksamhet på det faktum att de språkliga uttrycken i sig inte är den enda formen av kommunikation i det offentliga rummet. Andra egenskaper hos skyltarna, från deras placering till färger, bilder och typsnitt, påverkar hur vi tolkar dem. Dessutom kan ytterligare former av mänsklig input, från minnesmärken (Abousnnouga & Machin 2010) till lukter (Pennycook & Otsuji 2015) ses som delar av relevant kommunikation – och av det som gör platser till ställen.

Teorier kring denna *multimodalitet* har diskuterats av Kress och Van Leeuwen (1996) och Kress (2010). De har utvecklat ett slags grammatik för att analysera de olika visuella modaliteterna, som bilder, layout, färger och så vidare. Eftersom mitt fokus är på de språkliga dimensionerna av lingvistiska landskap, går jag här inte närmare in på teorierna kring multimodaliteten. Däremot är det klart att alla de olika visuella egenskaperna påverkar tolkningen av de olika beläggen i lingvistiska landskap som jag undersökt (särskilt diskussionen kring språkbrukarnas observationer i delstudie E; se även avsnitt 6.2.2). Multimodalitet är även en central aspekt bland de kommersiella namnen (se närmare i avsnitt 4.2).

Olika multimodala aspekter av det lingvistiska landskapet kommenteras i de flesta (kvalitativa) studier: bland annat tar Löfdahl och Wenner (2017) upp färger, bilder och så vidare i sin tolkning av de flerspråkiga skyltarna i Göteborg. Siebetcheu (2016) har gjort en semiotisk och lingvistisk analys av banderoller på europeiska fotbollsstadion. Som ytterligare exempel på studier med fokus på olika egenskaper hos skyltarna kan nämnas Gendelman och Aiello (2010) som studerat husfasader och Lou (2016) med en analys av neonskyltar. Dickinson (2015) kommenterar den kreativa användningen av olika skriftsystem på butiksskyltar i Ukraina, medan Pandey (2017) undersökt multimodala aspekter av skyltar för Donald Trumps presidentvalskampanj.

Med diskussionen om utvecklingen av studiet av lingvistiska landskap i detta kapitel har jag velat lyfta fram den teoretiska, metodologiska och tematiska bredden som finns inom forskningsfältet. Redan de relativt fåtaliga exemplen av studier med fokus på Nordens lingvistiska landskap (se avsnitt 3.2 ovan) illustrerar hur olika frågeställningar kan diskuteras med utgångspunkt i språket i det offentliga rummet. I en stor del av studier återkommer dock vissa metodologiska praxis. Jag presenterar i avsnitt 5.2.1 närmare hur min egen kartläggning av Svenskfinlands lingvistiska landskap förhåller sig till dem. De ovan behandlade teman: *minoritetsspråk* och *språkbrukare i* samt *funktioner av* och *multimodalitet i* lingvistiska landskap utgör grunden för den vidare diskussionen kring resultaten i mina delstudier senare i denna avhandling.

4 Namn i det offentliga rummet

I detta kapitel diskuterar jag kort de namnkategorier som är aktuella i det offentliga rummet. Namn identifierar och symboliserar olika ställen (jfr Kostanski 2016) och bidrar till den språkliga mångfalden i lingvistiska landskap (jfr Edelman 2009). Både den omgivande kontexten, vår kunskap om namnbärare och våra attityder till namn, namnbärare och namnbrukare påverkar hur namn tolkas, något som kan vara utmanande i en analys av det lingvistiska landskapet (jfr Tufi & Blackwood 2010). Efter att ha presenterat några relevanta exempel från tidigare forskning om ortnamn (avsnitt 4.1) och kommersiella namn (avsnitt 4.2) går jag i avsnitt 4.3 igenom hur dessa namn har diskuterats i tidigare studier av lingvistiska landskap.

De namn som finns med i städernas lingvistiska landskap kan placeras i kategorin *urbana namn* (jfr Akselberg 2013). Som jag kommenterade i avsnitt 2.2 är urbana namn ett relativt ungt forskningsobjekt. Fokus för den traditionella namnforskningen har i huvudsak legat på landsbygdens namnskick, även om namn i staden under senare år har blivit en betydande källa för onomastiska studier i Finland och i Norden (Ainiala 2003: 207). Förutom att namnen i denna kategori ska förekomma i urbana områden, kan den avgränsas på varierande sätt: enligt de bredaste definitioner kan även stadsbornas personnamn räknas hit (jfr även Wahlberg 2013: 24–25).

Även om forskningen kring urbana namn länge haft fokus på det planerade namnskicket, dvs. gatunamn (Ainiala 2003: 208), är det relevant att diskutera både *officiella* och *inofficiella ortnamn* (jfr Ainiala 2003: 209). Enligt Ainiala (2003: 208) fokuserar det socioonomastiska studiet av dessa urbana namn namnbrukarna: deras kunskaper om olika platser, deras attityder till namn och namnbrukare och deras namnkännedom. Speciellt de inofficiella namnen som uppstår i olika språkgemenskaper är viktiga för språkets roll i konstruktionen av sociala identiteter (Ainiala 2003: 216). I det lingvistiska landskapet är det dock vanligtvis endast de officiella namnen som blir synliga, varför jag i avsnitt 4.1 i huvudsak kommenterar studier av officiella ortnamn.

Förutom ortnamn är även *kommersiella namn* en del av de urbana namnen (jfr t.ex. Jørgensen 1999: 249–250). Utifrån denna kategori kan man i lingvistiska landskap se att framför allt företagsnamn, men även produktnamn, ofta förekommer på reklamskyltar. Den primära referenten för företagsnamn är ett abstrakt entitet (företaget), men de kan användas polysemiskt för att även hänvisa exempelvis till konkreta butiker (jfr Sjöblom 2006: 67–68 samt diskussionen i Ainiala et al. 2016: 118). Eftersom de kommersiella namnen dessutom är synliga på skyltarna i det offentliga rummet, kan de användas sekundärt som ett slags inofficiella ortnamn: som hjälpmedel för att organisera staden och orientera sig i den (jfr Ainiala 2003: 212, 215). Jag kommenterar i avsnitt 4.2 de olika egenskaperna hos de kommersiella namnen, speciellt frågan om deras språkliga tillhörighet.

Tidigare nordiska studier kring olika typer av urbana namn finns bland annat publicerade i NORNA-rapporter från symposier kring detta tama: *Byens navne* (Dalberg & Jørgensen 1997) eller *Namn i stadsmiljö* (Mattfolk, Vidberg & Gustavsson 2013). Dessutom har urbana namn varit i fokus i två nyare avhandlingar, där det ges en mer omfattande beskrivning av tidigare studier om urbana namn. Vidberg (2016a) diskuterar det tvåspråkiga namnförrådet i Helsingfors och hur det påverkar namnbruket i svenska kontexter. Sandst (2016a) i sin tur har analyserat både gatunamn och kommersiella namn från Köpenhamn för att ur olika teoretiska perspektiv diskutera hur dessa namn får sin betydelse.

4.1 Ortnamn

Redan i den ovan angivna definitionen av Landry och Bourhis (1997: 25) nämns (skyltar med) gatunamn och övriga ortnamn som centrala delar av det lingvistiska landskapet. Ainiala et al. (2012: 99–109) tar upp urbana namn som en egen underkategori av ortnamn. Även om namnskicket i städerna är i grunden likadant som namnskicket på landsbygden, påverkas de urbana namnen av *namnplanering* (Ainiala et al. 2012: 99). Myndigheterna fastställer de officiella namnen på gator och andra objekt, och i Finlands tvåspråkiga kommunder (som de orter aktuella i denna avhandling) sker detta på två språk (Ainiala et al. 2012: 100; Aikio et al. 2001).

Som Vidberg (2016a: 16–21) beskriver finns det en lång tradition av ortnamnsforskning i Finland. Bakgrunden till olika ortnamn beskrivs på basis av denna forskning i *Suomalainen paikannimikirja* (Paikkala 2007). Där anmärker dessutom Suutari (2007) det faktum att namnförrådet i de tvåspråkiga områdena i Finland kännetecknas av parallella finska och svenska namn. En översikt av de svenska ortnamnen ges dessutom i *Svenska ortnamn i Finland* (Mattfolk & Vidberg 2012). Bland gatunamnen utmärker sig bokserien *Helsingfors gatunamn* (1970, 1979, 1999) som en beskrivning av det officiella, urbana namnskicket.

Jag ska här inte gå närmare inpå de inofficiella namnen som Ainiala et al. (2012: 105–109) beskriver, men kan notera att de kommersiella namnen ur det lingvistiska landskapet kan fungera som inspiration till sådana namn. Individuella namnbrukare har ofta olika uppfattningar om och attityder till specifika namn. Eftersom många av namnen figurerar synligt i det lingvistiska landskapet, kan dessa uppfattningar och attityder därför även påverka hur språkbruket i det offentliga rummet överlag uppfattas. Jag ger i det följande några exempel på nyare socioonomastiska studier, där fokus har varit på de urbana ortnamnen och språkbrukarnas synpunkter på dem.

Det finns ett flertal exempel på nyare studier som diskuterar de attityder både de officiella och inofficiella namnen i städerna ger upphov till. Berezkina (2013, 2016) diskuterar hurdana gatunamn invånare med olika etniska bakgrund i Oslo uppfattar som ”goda” och ”dåliga”, medan Ainiala (2016b)

kommenterar attityder till olika typer av gatunamn i Helsingfors. Språkbrukarna kan basera sina attityder lika väl på uppfattningar om själva namnen som på uppfattningar om namnbrukarna, något som är tydligt i fråga om slangnamnen *Hesa* och *Stadi* för Helsingfors (Ainiala & Lappalainen 2010, 2017). Även Győrffy (2016) undersöker attityder till slangnamn, i hennes fall inofficiella ortnamn i Ungern. Vidare kan namn ha en specifik ställning bland språkliga belägg: Scott (2016) diskuterar exempelvis hur samma fördomar inte riktas mot skotska namn som mot språket i övrigt.

Ainiala (2010) samt Ainiala och Halonen (2017) diskuterar attityder och namnbruk hos en specifik grupp: ungdomar med somalisk bakgrund i Helsingfors. Det tvåspråkiga namnförrådet i Helsingfors diskuteras ur olika synvinklar av Vidberg, som tar upp bland annat namnbrukares uppfattningar om namnen (Vidberg 2016b), deras namnkännedom (Vidberg 2015) samt tvåspråkighetens effekt på själva namnbruket (Vidberg 2009, 2017). Ett mer allmänt perspektiv på parallella ortnamn tas av Raukko (2017) som kommenterar exonymer och andra namn, med bland annat exempel på skyltar i det lingvistiska landskapet.

Namnplanering figurerar i Nyströms (2016) studie som kommenterar namngivningen av mindre objekt (parker och stigar) i det mångkulturella urbana landskapet i Stockholm. Med hänvisning till det verkliga namnbruket i Stockholm tar Nyström (2013) upp även ett annat perspektiv, nämligen användningen av säljande ”mäklarnamn” på bostadsmarknaden. Även Pedersen (2016) beskriver utmaningarna för regleringen av det ortnamnsbruk som även är synligt i det lingvistiska lanskapet när både policyer och attityder styr namnbruket i Norge.

4.2 Kommersiella namn

Även om kommersiella namn (jfr Sjöblom 2016) inte specifikt nämns i definitionen hos Landry och Bourhis (1997: 25) är det klart att dessa ingår i de ”advertising billboards” och ”commercial shop signs” som nämns i deras studie. De är helt enkelt en central del av det urbana namnförrådet, och som Sjöblom (2013: 161) visar har de en speciell roll med tanke på själva stadslivet. Precis som urbana ortnamn är även kommersiella namn en nyare forskningsobjekt, och en kategori som kan definieras på olika sätt (jfr Ainiala et al. 2012: 210–213). Mycket kunde sägas om olika typer av kommersiella namn, deras struktur, funktion och historia, men dessa teman har behandlast ingående i tidigare litteratur (se t.ex. Ainiala et al. 2012: 210–254; Sjöblom 2006, 2016). Därmed nöjer jag mig här med att kort diskutera två aspekter hos de kommersiella namnen som är särskilt aktuella i det lingvistiska landskapet: deras multimodalitet och språkliga egenskaper.

Det har funnits ett stort intresse för studiet av kommersiella namn framför allt i det tyska språkområdet (Sjöblom 2016: 457), men olika typer av kommersiella namn har undersökts även på andra håll. Bredden av möjliga

utgångspunkter och frågeställningar i forskningen av denna namnkategori illustreras exempelvis av artiklar i Kremer & Ronneberger-Sibold (2007) och Sjöblom et al. (2013). En detaljerad studie av de finska *företagsnamnen* har vidare genomförts av Sjöblom (2006, 2007, 2008a). De prototypiska och ikoniska egenskaperna hos företagsnamn har även undersökts av Bergien (2007). Hon konstaterar att särskilt yngre konsumenter kan ha bedömande, om än högst personliga, synpunkter på förbindelsen mellan företagets sociala identitet och dess namn (Bergien 2007: 270).

Kommersiella namn har även beröringspunkter med andra namnkategorier, däribland ortnamnen. Ainiala (2013) diskuterar användningen av slangnamnen *Hesa* och *Stadi* som delar av företagsnamn. Dessutom kan kommersiella namn i sin tur fungera som delar av både inofficiella och officiella ortnamn – eller som det konstarades ovan till och med som sådana sekundärt användas för orientering i staden (Ainiala 2003: 215), eller överföras till andra namnkategorier (t.ex. ett företagsnamn som ett namn på en busshållplats). Även om diskussionen i mina delstudier främst koncentrerar sig på just företagsnamn, är även *produktnamn* (och de relaterade *varumärken* och *varumärkesnamnen*, se Ainiala et al. 2012: 212–213) ofta synliga på olika skyltar i det offentliga rummet.

Ett kännetecken hos kommersiella namn är deras multimodalitet (Sjöblom 2008b: 351). Ofta är det nödvändigt att analysera även andra modaliteter än språket för att tolka de kommersiella namnen. Sjöblom (2008b) diskuterar relevanta språkliga och visuella element (färger, typsnitt, skyltens form) utifrån fotograferade namnexempel från Åbo. Detta visar hur multimodaliteten specifkt aktualiseras i namnbruket i det lingvistiska landskapet. Även Sandst (2016b) påpekar hur en del av dimensionerna i namnens betydelse kan gå förlorade om man inte tar hänsyn till alla de olika multimodala elementen. Mångfalden i de kommersiella namnens yttre utseende hänger även ihop med deras mångfaldiga funktioner, eftersom de samtidigt ska åtminstone identifiera respektive verksamhet och kommunicera detta till dess potentiella kunder (jfr Bergien 2007: 263). Multimodaliteten påverkar dessutom vilka belägg som överhuvudtaget uppfattas fungera som namn i det offentliga rummet (jfr diskussionen i avsnitt 7.1.2).

Mångfalden av olika element gäller inte enbart de visuella egenskaperna hos de kommersiella namnen. Även deras språkliga ursprung kan variera (jfr Ainiala et al. 2012: 238). Olika element i till och med ett och samma namn kan vara hämtade ur olika språk, vilket kan göra en språklig kategorisering av namnen nästintill omöjlig. Detta gäller framför allt kommersiella namn som innehåller andra egennamn (t.ex. personnamn) eller låtsasspråkiga ord, men överhuvudtaget finns det ingen enkel lösning för att definiera namnens språkliga tillhörighet (Ainiala et al. 2012: 238). Den vidare kontexten påverkar de möjliga tolkningarna (jfr studier om namn i lingvistiska landskap, avsnitt 4.3). Genom att diskutera de språkliga egenskaperna kan man dock betrakta bland annat globaliseringen i det offentliga rummet och i samhället i stort (jfr Ainiala et al. 2012: 238; Edelman 2009; Mattfolk 2017).

Sjöblom (2006: 111–148) har i detalj diskuterat de språkliga egenskaperna hos finländska företagsnamn. Hon skiljer mellan å ena sidan enspråkiga namn, å andra sidan olika typer av namn som blandar två eller flera språk samt namn vars språkliga ursprung inte är entydigt (Sjöblom 2006: 140–141). Den sista typen består enligt Sjöblom (2006: 140–141) av både internationella namn (bestående av olika universella ord), namn som innehåller personnamn och de låtsasspråkiga namnen. Även om de enspråkiga namnen är de allra vanligaste (60 % av namnen i Sjöbloms material), finns det även många namn som blandar olika språk eller låtsasspråkiga element. Däremot är tvåspråkiga namn med parallella språkformer (jfr namn på officiella institutioner) inte lika vanliga. Precis som i fråga om multimodaliteten, har de kommersiella namnens funktioner en effekt på de språkliga egenskaperna. Som Sjöblom (2006: 143) visar kan till exempel företagets internationella verksamhet eller en specifik kundkrets påverka namnvalet. Även behovet av att skilja sig från övriga företag eller huruvida man vill att affärsidén är genomskådlig kan vara relevanta faktorer.

4.3 Namn och lingvistiska landskap

Som redan konstaterades ovan, kan namn indentifieras som särskilt betydelsefulla belägg bland språkbruket i det offentliga rummet (jfr Puzey 2011: 211). Studiet av lingvistiska landskap har flera gemensamma intressen med studier inom onomastiken, i både materialet och möjligheterna till metodutveckling. Puzey (2016a: 403) tar upp som exempel synergin mellan studiet av lingvistiska landskap och det kritiska studiet av ortnamn som kan styrka de teoretiska synpunkterna på makt och namngivning. Dessutom noterar Puzey (2016a: 403) den intressanta detaljen att begreppet *linguistic landscaping* kan hittas i tidiga studier där den syftar på den estetiska namngivningen av hus (jfr Lowenthal 1962). Jag ska i detta avsnitt presentera studier som behandlat namnbruket i det offentliga rummet. Vid sidan av studier av lingvistiska landskap tar jag även upp relevanta onomastiska studier med liknande material (bl.a. LaDousa 2007; Sjöblom 2013; Sandst 2016a, 2016b).

I ett viktigt inlägg diskuterar Edelman (2009) den särskilda problematiken som klassificeringen av namn enligt språk ställer på studiet av lingvistiska landskap. Hennes studie av det lingvistiska landskapet i Amsterdam pekar också på den centrala roll namn har för den språkliga mångfalden i det offentliga rummet. Tufi och Blackwood (2010) kommenterar vidare de subjektiva tolkningarna av kommersiella namn. Som en metodologisk lösning erbjuder de en mångfaldig analys, som förutom namnets ursprungsspråk även tar i beaktande bland annat hur namnet och namnbäraren uppfattas i den aktuella kontexten (Tufi & Blackwood 2010: 208).

Den multimodala aspekten på det lingvistiska landskapet har diskuterats bland annat genom att undersöka namn på byggnader. Tan (2009) analyserar

belägg i Singapore som utmanar den officiella flerspråkigheten och pekar mot en ”karnevalisering” av element från främmande språk i de aktuella namnen. Jaworski och Yeung (2010) i sin tur diskuterar den visuella dimensionen av bostadsområden i Hong Kong, dvs. utformningen av namnskyltar. Vidare tar LaDousa (2007) upp humoristiska husnamn på skyltarna i en amerikansk universitetsstad.

Den allmänna kommersialiseringen av språkbruket i det offentliga rummet gör kommersiella namn till specifikt intressanta belägg i det lingvistiska landskapet (Puzey 2016a: 408). I sin analys av kommersiella namn i gatubilden av Åbo anmärker Sjöblom (2013) dels hur en stor del av dessa namn är synliga internationellt i olika städers lingvistiska landskap, dels hur de finska företagsnamnen ändå dominerar landskapet. Sandst (2016a, 2016b) diskuterar de multimodala egenskaperna hos kommersiella namn i förhållande till tolkningen av namn i Köpenhamns gatubild. Genom diverse exempel ur finländska namnlandskap har Vuolteenaho och Kolamo (2012) analyserat hur olika superlativa associationer eftersträvs i namngivningen av till exempel nöjesfält och andra nya lokaliteter. Dessutom har Stjernholm (2015) i sin ovannämnda studie analyserat språkval i butiksnamn som bidrag till ett *sense of place* för olika stadsdelar i Oslo.

Akzhigitova och Zharkunbekova (2014) har tagit ett diakront perspektiv på språkplaneringens effekt på lingvistiska landskap i sin undersökning av kommersiella namn i Kazakstan. De symboliska aspekterna hos namnen illustreras av Bagna och Machetti (2012) vars undersökning av italienska och pseudo-italienska belägg världen över tar sin utgångspunkt i matsedlar och varumärkesnamn. Ett helt annorlunda namnlandskap fokuseras av Nash (2013) som studerar namn på en dykningsplats som ett specifikt lingvistiskt landskap.

Namn kan även fungera som material för vidare diskussioner kring lingvistiska landskap, bland annat om synligheten av olika språk i flerspråkiga samhällen. Coupland (2010) tar upp bruket av kymriska ortnamn som ett av de *top-down* strategier som ska stöda språkets ställning i Wales. Olika pragmatiska oh ideologiska synpunkter styr olika aktörer vars namnbruk i förhållande till flerspråkigheten i Singapore diskuteras av Tan (2011). Han kommenterar även de problem med fastställandet av namnens språkliga tillhörighet som redan hänvisats till ovan (jfr t.ex. Edelman 2009). Tan (2011: 233–234) tar dessutom upp den roll olika skriftsystem kan ha i klassificeringen av olika belägg: det är exempelvis enklare att identifiera kinesiska namn än att avgöra om namn med latinsk skrift är engelska eller malajiska.

Namnbruket i det lingvistiska landskapet kan även vara föremål för språkpolitik och den samhälleliga debatten som förs kring olika politiska beslut. Oftast gäller dessa frågeställningar synligheten av namn från minoritetsspråk, som i de ovan kommenterade studierna av Puzey (2009, 2012) och Moriarty (2012, 2014). Det lingvistiska landskapet är ofta en viktig bakgrundsfaktor även i mer onomastiskt fokuserade studier (jfr t.ex. Rautio

Helander 2016; Pedersen 2016). Ett ytterligare exempel på studier med fokus på minoritetsspråkiga namn i det offentliga rummet är Divers (2011) undersökning av policyer för och attityder till tvåspråkiga gatuskyltar med occitanska i en fransk stad. Även Järlehed (2017) utgår från gatunamnsskyltar i sin diskussion om dessa som en ”genre” med ideologiska förtecken i tvåspråkiga Baskien.

Vidare kan namn vittna om symboliska – och verkliga – maktpositioner mellan olika språkgrupper. Bigon och Dahamshe (2014) diskuterar detta i förhållande till den roll palestinierna tilldelas i vägnamnspolicyer i Israel. Namnbruket i det lingvistiska landskapet har även en betydande roll i tolkningen av Sydafrikas flerspråkiga identitet (se t.ex. Koopman 2012). Du Plessis (bl.a. 2009) studerar hur standardiseringen av geografiska namn även kan ses som reglering av de olika språkens synlighet, även om de policyer som strävar efter tvåspråkigt namnbruk inte alltid förverkligas i det offentliga rummet.

Som exemplen här visar, har studierna av namn i lingvistiska landskap tagit sin utgångspunkt såväl i själva namnen som i namn som föremål för språkpolitik och den allmänna sociolingvistiska utvecklingen. Den multimodala aspekten av kommersiella namn och det symboliska värdet av både kommersiella och minoritetsspråkiga namn diskuteras också i ett flertal studier. Dessa kan ofta ses som en utvidgning av de socioonomasiska fältet (jfr Puzey 2016a: 408). Puzey (2016a: 410) pekar dessutom på de ytterligare möjligheter som en kombination av de två fälten ger, exempelvis i diskussioner om narrativer kring plats, ställe och mobilitet (jfr t.ex. Stroud & Jegels 2014). Framför allt kan lingvistiska landskap dock ses som ett empiriskt bevis och en samhällelig kontext för bruket av olika typer av namn (jfr även Sjöblom 2016: 464).

5 Presentation av delstudierna

I detta kapitel presenterar jag närmare de fem delstudierna som utgör kärnan i avhandlingen. Jag beskriver först bakgrunden och de aktuella frågeställningarna för de enskilda studierna. Därefter går jag i detalj igenom de material och metoder som jag har använt: min kartläggning av de lingvistiska landskapen i Grankulla och Karis (avsnitt 5.2.1), enkätundersökningen som besvarades av språkbrukare från samma två städer (avsnitt 5.2.2) samt ungdomarnas observationer av det lingvistiska landskapet i två förorter i Helsingforsregionen (avsnitt 5.2.3). Resultat från de fem delstudierna sammanfattas senare i kapitel 6.

5.1 Kort beskrivning av delstudierna

Jag diskuterar i fem olika delstudier dels några metodologiska utmaningar, dels olika aspekter av språkbrukarnas uppfattningar om namn och lingvistiska landskap i Svenskfinland. Den röda tråden i helheten följer diskussionen om förhållandet mellan språk- och namnbruket i det offentliga rummet och uppfattningarna om de aktuella orterna som tvåspråkiga ställen. Hur de subjektiva synpunkterna hos individuella språkbrukare bättre kunde inkluderas i sociolingvistiska och socioonomastiska studier kring språket i det offentliga rummet är en ytterligare central fråga.

Delstudie A (Syrjälä 2017a) lägger grunden för diskussionen om relationen mellan namn och ställe genom en analys av språkbrukares respons på parallella ortnamn. Delstudie B (Syrjälä 2016a) fokuserar deras uppfattningar om och preferenser för språkbruket i det offentliga rummet. Därefter följer delstudie C (Syrjälä 2016b) där jag tar upp frågan om namnens roll i det lingvistiska landskapet. Delstudie D (Syrjälä 2017a) fördjupar diskussionen kring namnen i det lingvistiska landskapet: jag analyserar huruvida kommersiella namn reflekterar den förmodade tvåspråkigheten. Slutligen i delstudie E (Syrjälä 2018) återgår jag till språkbrukarnas synpunkter med en experimentell fallstudie med fokus på ungdomarnas interaktion med det lingvistiska landskapet.

5.1.1 Namn och ställe

Namn är ett tydligt exempel på hur språket används för att organisera världen. Namnbruket i det lingvistiska landskapet signalerar dessutom de olika språkens status på ett ställe. Att fastställa hur språkbrukare ser på namnbruket är därmed en naturlig startpunkt för en diskussion om relationen mellan språket och stället. Den i inledningen ställda forskningsfrågan, *hur ser*

språkbrukare på förhållandet mellan namn och ställe när orten har parallella namn, behandlas i delstudie A:

> Syrjälä, Väinö. 2017b. Svenskfinland på främmande språk – förhållandet mellan namn och ställe. I: *Namn som kjelder. Rapport frå Den sekstande nordiske namneforskarkongressen på Jæren folkehøgskule, Kleppe 8.–11. juni 2016,* red. av Tom Schmidt & Inge Særheim. (NORNA-rapporter 96.) Uppsala: NORNA-förlaget. S. 219–230.

En plats kan ha flera olika namn. Det kan vara fråga om inofficiella namnvarianter vid sidan av de officiellt fastställda namnen – eller om parallella officiella namn, ofta på flera olika språk. Exempelvis i Svenskfinland har ett flertal orter (minst) både ett svenskt och ett finskt namn. Valet mellan dessa namn är inte enbart en praktisk fråga: det är ofta även ett ideologiskt ställningstagande. Namn kan således avslöja något om våra egna attityder och identitet, och om den identitet vi beskriver för det aktuella stället. Namngivningen och namnbruket är helt enkelt väsentliga delar av processer där vi bildar oss uppfattningar om specifika ställen (Kostanski 2016: 413). Huruvida språkbrukarna motiverar namnbruket utifrån en idé om ett ställe diskuteras i denna delstudie. Jag frågar vilken av de två namnen (svenskt eller finskt) språkbrukarna själva skulle välja för att beskriva sin hemort på ett främmande språk – och kanske mer specifikt: *varför?*

Namn är inte avskilda från övrigt språk när det gäller exempelvis uppfattningar om de olika språkens status i olika områden. Men namn har dessutom en stark anknytning till lokalidentiteten och därför finns även rekommendationer för (officiellt) namnbruk. Sådan språkplanering finns på olika nivåer, från den generella preferensen inom namnvården för endonymer istället för exonymer (jfr UNGEGN 2002) till den finländska språklagens bestämmelser om territoriell tvåspråkighet på basis av demografiska fakta (jfr Finlex 2003). För myndigheterna i Svenskfinland finns en ganska troget efterföljen rekommendation att i deras kommunikation använda majoritetsspråkiga namn på andra språk än finska, svenska och deras närmaste släktspråk (se Institutet för de inhemska språken 2015).

Men även privat behöver och vill vi allt oftare omnämna för oss betydelsefulla orter på främmande språk. Eftersom det inte finns några bindande regler för privat namnbruk, är det möjligt att välja de namn som bäst passar ens egen språklig identitet. En annan avgörande faktor är hur man uppfattar stället i fråga: genom namnvalet kan man även visa om man förknippar orten med ett visst språk eller språkbruk. Huruvida individer motiverar sina namnval med utgångspunkt i själva namnet, utifrån ställets egenskaper eller med helt andra fakta kan således avslöja både hur personen uppfattar stället och potentiellt hurdana språkliga attityder hen har.

Som redan nämndes ovan, har Kostanski (2016: 426) teoretiserat om hur ortnamn vid sidan av sin funktion som en symbol för ett ställe även kan uppfattas ha sina egna identiteter. Vidberg (2016a: 44–48) diskuterar det metaspråkliga namnbruket där uppfattningarna om både namnens och

ställets identitet har betydelse. Jag diskuterar dessutom mina observationer i delstudien i förhållande till tidigare studier om valet mellan olika namn för samma ställe (Ainiala & Lappalainen 2010) och om namnbrukets betydelse för identifieringen av ett sociokulturellt ställe (Östman 2017).

Undersökningen i denna delstudie genomfördes i de tvåspråkiga städerna Grankulla och Karis. En fråga om vilket namn språkbrukarna skulle använda om sin hemort på ett främmande språk fanns med i en enkätstudie om språk i gatubilden i den aktuella staden. Svaren från denna delstudie fungerar som material i min analys, med särskilt fokus på de öppna kommentarer där informanterna kunde motivera sitt svar. Enkätstudien, informanterna och materialet presenteras närmare i avsnitt 5.2.2.

5.1.2 Språkbrukare och det lingvistiska landskapet

Ortnamn är naturligtvis inte ensamma om att konstruera bilden av ett (språkligt) ställe. Lingvistiska landskap har också en betydande roll. Eller som Stjernholm (2013: 14) konstaterar: ”språklige uttrykk på skilt er et svært synlig og tilstedeværende uttrykk for menneskelig aktivitet i den materielle verden”. Tidigare studier har visat att språkbrukare mycket väl är uppmärksamma på språkbruket i det offentliga rummet (jfr t.ex. Landry & Bourhis 1997; Dagenais et al. 2009). Därmed påverkar det lingvistiska landskapet även allmänhetens uppfattning om de olika språkens ställningar i samhället (jfr Dal Negro 2009: 206).

Det är dock inte givet att en genomsnittlig språkbrukare har en fullständig bild av detaljerna i ett lingvistiskt landskap. Förbindelserna mellan språksituationen i stort, våra uppfattningar och det faktiska språkbruket i det offentliga rummet är därmed inte direkta: även flera andra språkliga och utomspråkliga faktorer påverkar hur dessa realiseras (jfr Barni & Bagna 2010: 15–16). En mer exakt bild av det lingvistiska landskapets samhälleliga betydelse kan dock fås när forskarens kartläggning av det offentliga rummet kombineras med information om den tolkning av språksituationen som enskilda språkbrukare har skapat för sig.

Från dessa utgångspunkter diskuteras forskningsfrågan *hurdana uppfattningar om och preferenser för det lingvistiska landskapet har språkbrukarna på tvåspråkiga orter* i delstudie B:

> Syrjälä, Väinö. 2016a. Språkbrukarnas syn på lingvistiska landskap i Svenskfinland. *Folkmålsstudier* 54. S. 91–114.

En analys av det lingvistiska landskapet påverkas alltid av betraktarens egna kunskaper och motivationer – även när betraktaren är en forskare med sikte på objektivitet (se t.ex. Tufi & Blackwood 2010: 199). Som det diskuteras i avsnitt 3.3.2, har det inom tidigare forskning därför gjorts vissa försök att i högre grad integrera språkbrukarnas uppfattningar om språkbruket i analysen, eller åtminstone använda dem för att utvärdera pålitligheten i

forskarens kartläggnig. Exempelvis undersökte Aiestaran et al. (2010) invånarnas uppfattningar om och preferenser för flerspråkighet i det lingvistiska landskapet av en baskisk stad. De noterar dock hur uppfattningarna i stort sätt är i linje med de ”objektiva” beskrivningarna av språkbruket (Aiestaran et al. 2010: 228).

Huruvida språkbrukarnas uppfattningar av det lingvistiska landskapet sammanfaller med det faktiska språkbruket på skyltarna ute i gatubilden även i Svenskfinland är fråga i fokus för denna deltstudie. Frågan är viktig att undersöka för att kunna föra en relevant diskussion om det lingvistiska landskapets roll för svenskans uppfattade ställning på de språkliga ställena (eller överlag i det finska samhället). Vidare bidrar deltudien till den metodologiska diskussionen om hur subjektiva synpunkter kan tas med i beskrivningen av språket i det offentliga rummet. Mer konkret visar jag hurdant material om det lingvistiska landskapet det är möjligt att samla in genom en enkätstudie.

Den undersökning som jag presenterar i denna delstudie fokuserar på (invånarna av) städerna Grankulla och Karis. Språkbrukarnas uppfattningar om och preferenser för språkbruket i det offentliga rummet undersöktes genom en webbaserad enkätstudie. Vidare gjorde jag själv en kartläggning av de lingvistiska landskapen i de centrala delarna av de aktuella städerna. Denna kartläggning fungerar som utgångspunkt för den kontrastiva diskussionen av uppfattningarnas förhållande till det verkliga språkbruket på skyltarna. En mer detaljerad beskrivning av valet av forskningsområden, samt av metoden för och materialet från studiet av det lingvistiska landskapet följer i avsnitt 5.2 respektive 5.2.1. Informanterna och enkätstudien diskuteras i avsnitt 5.2.2.

5.1.3 Namn i det lingvistiska landskapet

Som framgår av diskussionen i avsnitt 4.3 är olika typer av namn prominenta belägg i de lingvistiska landskapen. Huruvida egennamn kan (eller borde) klassificeras som delar av ett specifikt språk är en komplicerad fråga. Det finns till exempel viss forskning som tyder på att nman uppfattas annorlunda än andra språkliga belägg (jfr Mattfolk 2017: 179). Vad som däremot ter sig klart är att namnen påtagligt bidrar till den mångfald av språk som finns synligt i det offentliga rummet. Detta utreder jag närmare genom att diskutera forskningsfrågan *hurdan roll har namn i de lingvistiska landskapen i Svenskfinland* i delstudie C:

> Syrjälä, Väinö. 2016b. Namn i gatubilden – om namn i Svenskfinlands lingvistiska landskap. I: *Navn og navnebærer. Rapport fra NORNAs 45. symposium i Skagen 1.–4. oktober 2014,* red. av Martin Sejer Danielsen, Birgit Eggert & Johnny G.G. Jakobsen. (NORNA-rapporter 93.) Uppsala: NORNA-förlaget. S. 263–286.

Samtidigt som det lingvistiska landskapet är en potentiell källa av material för onomastisk analys, utgör denna rikedom av namn en utmaning för rent kvantitativa beskrivningar av språkbruket i det offentliga rummet. Allra tydligast är detta i fråga om kommersiella namn. Olika typer av företagsnamn är oftast bland de mest framträdande beläggen i stadsmiljön (jfr Sjöblom 2013: 163); dessutom utmärks denna namnkategori av kreativitet och inslag från olika språk (jfr t.ex. Sjöblom 2008a). Detta medför dock att olika individer kan tolka namnen väldigt olika (Tufi & Blackwood 2010: 198–199; se även avsnitt 4.3).

Det finns därmed goda skäl för en utförligare diskussion kring de namn som förekommer i de lingvistiska landskapen – och kring olika möjliga metodologiska lösningar för hur de kan behandlas i analysen. Edelman (2009) demonstrerar tydligt vikten av att ta namn i beaktande i analysen, något som dock förvånansvärt få studier har gjort explicit. Hon har analyserat samma material i Amsterdams lingvistiska landskap två gånger: först med namn utelämnade och därefter med även namn kategoriserade på samma sätt som övriga språkliga belägg. Jämförelsen av resultaten från dessa två analyser visar att namnen ligger bakom en stor del av den språkliga mångfalden (Edelman 2009: 151).

Jag fortsätter i denna delstudie diskussionen utifrån Edelmans (2009) slutsatser men med fokus på Svenskfinlands lingvistiska landskap. Delstudien har två parallella synvinklar på namnen. Genom en kvantitativ analys tar jag reda på hur ofta namn förekommer i de aktuella lingvistiska landskapen. Effekten av olika metodologiska val i tolkningen av namn illustreras genom att jag analyserat samma material med olika kategoriseringar av namnen. Hurdan effekt namnen har på de lingvistiska landskapens tvåspråkighet är en ytterligare faktor som belyses av denna analys.

Vidare diskuterar jag namnen mer kvalitativt för att undersöka vilka namntyper det förekommer på skyltarna i det offentliga rummet, vilka aktörer använder de olika namnen på sina skyltar samt om det finns språkliga skillnader mellan de olika namntyperna. Jag lyfter särskilt fram namnbärarnas roll för tolkningen av namn. Den omgivande kontexten både på skylten och runtom är central för de uppfattningar man bildar sig av namnen.

Delstudien baserar sig på min kartläggning av det lingvistiska landskapet i städerna Grankulla och Karis. Jag har identifierat skyltar med namn i den kvantitativa analysen av mitt material. Därtill har jag vidare analyserat innehållet av dessa skyltar mer kvalitativt. Kartläggningen och materialet presenteras i avsnitt 5.2.1. Jag beskriver där även de metodologiska val som jag har gjort för att kunna kategorisera de olika beläggen i det lingvistiska landskapet språkligt.

5.1.4 Kommersiella namn och tvåspråkigheten

Eftersom de officiella aktörernas namnbruk i Svenskfinland allra oftast följer fastställda former, och därmed bekräftar förväntningarna för tvåspråkighet i

det offentliga rummet, bör särskilt fokus i stället riktas mot de kommersiella namnen. Som jag konstaterade ovan är det precis de kommersiella namnen som ofta är såväl de allra synligaste beläggen, de belägg som bidrar starkt till den språkliga mångfalden som de belägg som skapar problem i tolkningen av det lingvistiska landskapet. De kommersiella namnen är även högst relevanta när man ska bilda sig en uppfattning av det språkliga stället som det lingvistiska landskapet återspeglar.

Utifrån dessa fakta har jag valt att mer djupgående diskutera huruvida det kommersiella namnbruket i gatubilden påverkas av Svenskfinlands tvåspråkighet. Jag behandlar därmed forskningsfrågan *hurdant är förhållandet mellan kommersiella namn och idén om staden som ett tvåspråkight ställe* i delstudie D:

> Syrjälä, Väinö. 2017. Naming businesses – in the context of bilingual Finnish cityscapes. I: *Socio-onomastics. The pragmatics of names,* red. av Terhi Ainiala & Jan-Ola Östman. (Pragmatics & beyond new series 275.) Amsterdam: John Benjamins. S. 183–202.

Språket på skyltarna i det lingvistiska landskapet medför inte enbart kommunikativa utan även indexikala och symboliska betydelser (Malinowski 2009: 110; se diskussion i avsnitt 3.3.3). Även de kommersiella namnen har flera parallella funktioner: de ska både identifiera den kommersiella aktören och locka potentiella kunder (jfr Bergien 2007: 263). Med tanke på den ekonomiska verksamheten i urbana områden har de kommersiella namnen en avgörande roll i stadslivet (Sjöblom 2013: 161). Dessutom kan dessa namn ofta anses ha en sociokulturell, integrativ funktion (Sjöblom 2005: 268), genom vilken namnbäraren baserar sig som en del av en sociokulturell gemenskap, det vill säga som tillhörande ett specifikt ställe.

Alla dessa funktioner påverkar potentiellt även namnens språkliga egenskaper. Jag frågar i denna delstudie hur den förmodade tvåspråkigheten av de aktuella städerna reflekteras i den kommersiella namngivningen och/eller namnbruket. Namnen diskuteras som en del av deras funktionella kontext: som synliga ute i det offentliga rummet. Jämfört med tidigare onomastiska studier (t.ex. Bergien 2007; Sjöblom 2013) har jag valt ett mer kvantitativt tillvägagångssätt. Jag koncentrerar mig även på en mer specifikt avgränsad del av det kommersiella namnförrådet (i det offentliga rummet): de belägg som i gatubilden fungerar som det huvudskliga namnet på respektive förrättning.

Vidare fokuserar jag i analysen på den lokala namngivningen. Sjöblom (2013: 169) påpekar hur en stor del av det kommersiella lingvistiska landskapet är uppbyggd av samma belägg runtom i Europa (och världen). Ett fokus på de mer lokala namnen möjliggör en mer specifik diskussion om just de språkliga ställena som städerna i Svenskfinland kan uppfattas som. Syftet med den mer kvantitativa undersökningen är dessutom att komma åt möjliga kategoriseringar av namnen i förhållande till tvåspråkigheten.

Som diskuterades ovan i förbindelse med delstudie C, har den vidare kontexten en avgörande roll för analysen. De möjliga tolkningarna av de aktuella namnen är starkt avhängiga av hur det övriga lingvistiska landskapet – och språksamhället i stort – ser ut. Även olika multimodala aspekter (jfr Sandst 2016b: 125–127) och exempelvis ytterligare kunskaper om den aktuella kommersiella aktören (jfr Tufi & Blackwood 2010: 199) påverkar hur namnen tolkas, och vad som överhuvudtaget identifieras som ett namn.

Som material för denna delstudie använder jag ett urval av kommersiella namn hämtade ur materialet från min kartläggning av de lingvistiska landskapen i Grankulla och Karis. I avsnitt 5.2.1 diskuterar jag närmare både kartläggningen och hur jag valt de aktuella namnen för den detaljerade analysen.

5.1.5 Ungdomarna i det lingvistiska landskapet

Både i delstudie B (se Syrjälä 2016a: 106–107) och i tidigare forskning (se t.ex. Barni & Vedovelli 2012: 28) kommenteras hur språkbrukarnas uppfattningar om det lingvistiska landskapet – och om det språkliga stället – baserar sig på fler faktorer än enbart det språkbruk som faktiskt kan ses i det offentliga rummet. Det finns flera sätt att läsa det lingvistiska landskapet (jfr Järlehed 2011: 11) och varje individ fokuserar på olika sätt på de olika beläggen (Blackwood 2015: 41). Det finns därmed mycket potential i att undersöka språkbrukarnas interaktion med språket i det offentliga rummet.

Bland andra Collins och Slembrouck (2007: 335) noterar att den stora allmänhetens tolkning av skyltarna sällan diskuterats. Jag tar upp temat genom en experimentell fallstudie och diskuterar forskningsfrågan *hur observerar (unga) språkbrukare det lingvistiska landskapet* i delstudie E:

> Syrjälä, Väinö. 2018. Ungdomar observerar lingvistiska landskap. I: *Svenskan i Finland 17*, red. av Beatrice Silén, Anne Huhtala, Hanna Lehti-Eklund, Jenny Stenberg-Sirén & Väinö Syrjälä. (Nordica Helsingiensia 53.) Helsingfors: Helsingfors universitet. 14s.

Som kommenterades i avsnitt 3.3.2 ovan, pågår det inom studiet av lingvistiska landskap en utveckling mot flera studier som både ämnar fånga språkbrukranas subjektiva synpunkter och vill engagera dem i materialsamlingen (jfr även Barni & Bagna 2015). Inom studier med en pedagogisk inriktning är detta en naturlig infallsvinkel. Dessutom har det gjorts studier med fokus på attityder om flerspråkighet (t.ex. Zabrodskaja 2014) och undersökningar som testar olika metodologiska lösningar. Ett exempel på det senare är Garvins (2010) studie från Memphis, Tennessee: hon har intervjuat och observerat informanter under en gångtur genom det lingvistiska landskapet.

Utgångspunkten för denna delstudie är ett metodologiskt experiment som drar inspiration från både studiet av lingvistiska landskap och olika

etnografiska (eller folklingvistiska) metoder. Jag diskuterar hur några unga språkbrukare observerade det lingvistiska landskapet i deras egen förort genom att analysera hurdana skyltar de valde att fotografera, med särskilt fokus på de motiveringar de själv ger. Både multimodaliteten i det lingvistiska landskapet och de enskilda skyltarnas synlighet är faktorer som kan diskuteras utifrån det aktuella materialet.

Vidare tar jag i delstudien upp frågan om de olika språkens, speciellt svenskans, uppfattade ställning på de aktuella ställena. Både ungdomarnas motiveringar för valet av skyltar i det lingvistiska landskapet och deras övriga kommentarer ger information om ungdomarnas språkliga attityder. I tidigare forskning har ungdomar i förorter visat sig vara en särskilt intressant grupp av språkbrukare. Exempelvis Quist (2010) och Lehtonen (2015) diskuterar hur dessa ungdomar verkar ha en mer flexibel syn på flerspråkigheten. Samtidigt har dock andra studier, däribland Ainiala (2010) och Zabrodskaja (2014) pekat på de negativa reaktioner som flerspråkigheten (i det lingvistiska landskapet) kan ge upphov till.

Diskussionen i denna delstudie baserar sig på material producerat av och med ungdomar i två förorter i Helsingforsregionen. Ungdomarna tog själv bilder på skyltar i det lingvistiska landskapet och diskuterade sina observationer sinsemellan. Dessutom intervjuade jag dem. Jag beskriver metoden och materialet samt valet av informanter och forskningsområden närmare i avsnitt 5.2.3 nedan.

5.2 Material och metod

Jag har genomfört de olika delarna av undersökningen på fyra orter i Svenskfinland. För kartläggningen av de lingvistiska landskapen och enkätstuden har jag fokuserat på de tvåspråkiga städerna *Grankulla* och *Karis* i Västra Nyland. Ungdomarnas observationer undersökte jag däremot i två förorter i Helsinforsregionen: *Gårdsbacka* och *Esbo centrum*.

Jag valde Grankulla och Karis som de primära forskningsområden eftersom dessa städer är båda starkt tvåspråkiga och har ungefär lika många invånare (ca 9 000). Fokus på dessa städer möjliggör dessutom en jämförelse mellan orter med varandra motsatta språkförhållanden. I Grankulla är majoriteten av invånarna finskspråkiga (ca 60 %) medan en betydande minoritet är svenskspråkiga (ca 34 %). I Karis är svenskan däremot majoritetsspråket (modersmål för ca 60 % av invånarna) och finskan det lokala minoritetsspråket (ca 38 % av invånarna). Det finns även andra socioekonomiska skillnader mellan städerna, och medan Grankulla är en integrerad del av Helsingforsregionen, påminner Karis mer om en typisk finländsk småstad.

Gårdsbacka i Östra Helsingfors är med över 13 600 invånare en av stadens största förorter. Esbo centrum är ett av de fem stadscentra i Esbo och de olika bostadsområden där har sammanlagt ca 19 200 invånare. Även om förorterna

är hemvist för en del svenskspråkiga utgör dessa endast en liten andel av invånarna i dessa högst flerspråkiga miljöer (3 % i Gårdsbacka respektive 7 % i Esbo centrum; för detaljer se Syrjälä 2018). Det svenska språket är inte heller särskilt synligt i det lingvistiska landskapet utöver den officiella skyltningen. Valet av dessa förorter som forskningsområden ger därför möjlighet att bredare diskutera svenskans ställning i de finländska offentliga rummen.

5.2.1 Det lingvistiska landskapet

Jag har använt en kartläggning av de lingvistiska landskapen i Grankulla och Karis som material för den kontrastiva diskussionen i delstudie B samt som primärt material för delstudie C. I delstudie D baserar jag analysen på ett urval av materialet från denna kartläggning. Mitt syfte var att genomföra en noggrann kvantitativ analys av språkbruket i det offentliga rummet. Därmed följde jag vad som kan ses som gängse praxis inom studiet av lingvistiska landskap (jfr t.ex. Backhaus 2007: 60–63 samt diskussionen i avsnitt 3.1). Jag fotograferade skyltarna med språkligt innehåll i de centrala delarna av de två städerna. De på förhand definierade forskningsområden var handelsgatorna i stadens centrum och järnvägsstationen i repektive stad. Kartläggningen ägde rum i Grankulla i januari 2014 och i Karis i april 2014. Materialet avbildar således det lingvistiska landskapet vid dessa tidpunkter.

Materialet från det lingvistiska landskapet omfattar alla typer av skyltar i det offentliga rummet. I enighet med de definitioner för lingvistiska landskap och skyltar som diskuterades i avsnitt 2.1 är således både officiella skyltar, som trafikmärken och gatunamnsskyltar, och privat uppsatta skyltar, från klistermärken till reklamaffischer, med i analysen. Av praktiska skäl har jag dock gjort vissa avgränsningar. Jag koncentrerar på de statiska skyltarna med text som är direkt synliga för en person som befinner sig på gatan. Texter på fordon, klädsel och så vidare har jag därmed lämnat utanför, likaså texter på produkter placerade bakom skyltfönstren. Dessutom har jag lämnat de allra minsta klistermärken (ofta med logotyper för de olika kreditkorten placerade vid butiksdörrar) utanför undersökningen. Därmed är alla skyltar i materialet större än 5x5 cm.

Min kartläggning resulterade i ett mångsidigt material bestående av sammanlagt 2 317 skyltar. Av dessa är 797 från Grankulla och 1 520 från Karis. Den tydliga skillnaden i antalet skyltar mellan de två städerna förklaras framför allt av att jag tog min utgångspunkt i ungefär jämnstora områden. Stadsbilden är dock olika i de två städerna: exempelvis ligger många av butikerna i Grankulla i ett köpcentrum (därmed med färre skyltar synliga direkt från gatan) och det fanns dessutom två byggarbetsplatser inom det kartlagda området. I Karis ligger butikerna däremot var för sig längs ett antal centrala gator, med var sina skyltar synliga ute på gatan.

Min analys av skyltarna är i huvudsak kvantitativ (se närmare i de aktuella delstudierna: Syrjälä 2016a, 2016b). De mest centrala egenskaperna hos skyltarna i materialet sammanfattas i tabell 1 och 2 nedan.

Tabell 1. *Skyltarna i materialet delade enligt aktören och antalet språk.*

	Sammanlagt (N = 2 317)
officiella skyltar (*top-down*)	604 (26 %)
privata/kommersiella skyltar (*bottom-up*)	1 713 (74 %)
enspråkiga skyltar	1 311 (57%)
tvåspråkiga skyltar	794 (39 %)
flerspråkiga skyltar	211 (9 %)

Tabell 2. *Antalet skyltar i materialet som innehåller olika språk.*

Skyltar med:	*Grankulla (N = 797)*	*Karis (N = 1 520)*	Sammanlagt (N = 2 317)
finska	*576 (72 %)*	*996 (65 %)*	1 572 (68 %)
svenska	*309 (39 %)*	*812 (53 %)*	1 121 (48 %)
engelska	*156 (20 %)*	*246 (16 %)*	402 (17 %)
andra språk	*35 (4 %)*	*46 (3 %)*	81 (3 %)
universella ord/namn	*118 (15 %)*	*261 (17 %)*	379 (16 %)

Förutom direkt tvåspråkiga skyltar förekommer det i materialet även flera exempel på så kallad *dold tvåspråkighet* (se Reh 2004: 5–7). I dessa fall finns samma information tillgänglig på både finska och svenska, men på separata enspråkiga skyltar. Den mest signifikanta skillnaden mellan de två städerna gäller svenskans användning på kommersiela skyltar. På dessa skyltar används svenska klart oftare i Karis (som har en svensk majoritet): 46,4 % av de kommersiella skyltarna i Karis innehåller svenska, medan motsvarande andel i Grankulla är endast 20,0 % (se Syrjälä 2016a: 104).

Principerna för den språkliga analysen diskuteras i detalj som en del av delstudie C (se Syrjälä 2016b: 281–282). Kategoriseringen av de flesta skyltarna – däribland skyltar med längre texter och skyltar med parallella finska och svenska namn – är relativt enkel och kan basera sig på beläggens ursprungsspråk. Däremot är kategoriseringen svår vad gäller skyltar som endast består av (kommersiella) namn. I sådana fall har jag också så långt som möjligt utgått från ursprungsspråket. Där beläggets (namnets) språkliga bakgrund varit oklart har skyltarna i stället placerats i en särskild kategori för universella ord. Delvis är det där frågan om namn som inte entydigt kan tolkas som antingen finska eller svenska. Den universella kategorin i resultaten inkluderar således både belägg med universella ord (*pizza*, *market*) och till exempel låtsasspråkiga namn.

Hela tre fjärdedelar (76 %) av alla skyltar i materialet innehåller namn och på 971 skyltar (42 %) består innehållet endast av ett (eller flera) namn. Därtill förekommer namn som delar av mer komplexa belägg på 791 skyltar (34 %). Jag kommer tillbaka till utmaningarna med analysen av namn i det lingvistiska landskapet som en del av den metodologiska slutdiskussionen i avsnitt 7.1.

För diskussionen om kommersiella namn och tvåspråkighet i delstudie D gjorde jag ett urval bland skyltarna med kommersiella namn (se även Syrjälä 2017a: 191–192). Först avgränsade jag undersökningen till de företag som har fönster och skyltning direkt synliga i gatunivå. Därefter plockade jag ut de skyltar som kan uppfattas innehålla det som är företagets huvudsakliga namn. Enligt dessa kriterier består materialet för den närmare analysen av sammanlagt 107 namn i den form de har på skylten. Dessa namn kan skilja sig från företagens officiella, registrerade namn (t.ex. genom att vissa namndelar, som förkortingen *Ab* för bolagsformen utelämnas i det lingvistiska landskapet), men representerar å andra sidan den identitet språkbrukarna i det offentliga rummet förknippar med företaget. Efter att ytterligare ha utelämnat internationella varumärken och namn på nationella butikskedjor samt skyltar som endast består av en appellativ beskrivning av verksamheten, har jag i delstudie D genomfört en närmare analys av 72 kommersiella namnskyltar, varav 19 i Grankullas och 53 i Karis lingvistiska landskap.

5.2.2 Språkbrukarnas uppfattningar och preferenser

I två av delstudierna (A och B) fokuserar jag på materialet hämtat genom en enkätundersökning. Enkäten möjliggör insamling av ett större, kvantitativt analyserbart material relativt enkelt, även om den som metod kan uppfattas ha vissa brister när det gäller pålitligheten av information. Därmed ska materialet även granskas kritiskt (se diskussionen nedan), något som gäller tolkningen av all självrapporterad språkdata (jfr t.ex. Stjernholm & Ims 2013: 168–172). Syftet med min enkät var att ge en inblick i vad språkbrukarna i Svenskfinland vet (eller tror sig veta) om språkbruket i det offentliga rummet. Samtidigt samlade jag även in information om deras syn på namnbruket i flerspråkiga kontexter.

Enkätundersökningen genomfördes under våren 2014 i form av ett elektroniskt frågeformulär öppet tillgängligt på internet (i Helsingfors universitets tjänst *E-lomake*). Information om enkäten spreds till potentiella informanter främst genom sociala medier, bland annat på de aktuella kommunernas Facebook-sidor. Fyra versioner av enkäten fanns tillgängliga: en finsk respektive svensk version riktat till invånare i Grankulla respektive Karis. De olika versionerna hade identisk innehåll: den enda anpassningen (utöver språket) gällde vilken stad som nämndes i anvisnigarna och i frågorna. I analysen har jag kombinerat svaren från de olika versionerna, men jag kommenterar i delstudierna även de skillnader som finns mellan de två städerna respektive de två språkversionerna.

Huvuddelen av enkäten handlade om språkbruket i gatubilden och bestod av sammanlagt nio frågor i två grupper. Frågorna i den första gruppen behandlade dagens språkbruk i stadens gatubild. Dessa flervalsfrågor ställdes separat om officiella och om kommersiella skyltar. Först fick informanterna ta ställning till antalet skyltar med finska och svenska (med fem svarsalternativ: *klart mer finska, något mer finska, båda språken används lika mycket, något mer svenska, klart mer svenska*). Sedan frågades de om förekomsten av övriga språk (*lika vanligt som finska och/eller svenska, ganska vanligt, ganska ovanligt, väldigt ovanligt, förekommer inte*). Engelska angavs färdigt som exempel på blanketten, men i övrigt kunde informanterna själv namnge de språk de ville kommentera.

I den andra gruppen behandlade frågorna informaternas egna preferenser, igen separat för officiella respetive kommerisella skyltar. Först fick informanterna välja vilka av alla möjliga kombinationer av finska, svenska och/eller engelska de skulle tillåta på skyltarna. Därefter skulle informanten välja den språkkombinationen som enligt hen var bäst för de aktuella skyltarna. Till slut frågades informanterna om de tyckte att några ytterligare språk skulle behövas å skyltarna i staden.

I tillägg till frågorna om språkbruket i gatubilden innehöll enkäten en fråga om vilken av de två parallella namnen (det finska eller det svenska) informanten skulle använda för att hänvisa till sin hemort på främmande språk. Informanterna kunde även motivera sina svar på denna fråga. Dessutom ställdes det i enkäten ett antal bakgrundsfrågor, och i slutet fanns dessutom möjlighet att fritt lämna kommentarer om språkbruket i den aktuella staden. Ett frågeformulär finns som exempel i bilaga 1.

Enkäten besvarades av sammanlagt 91 informanter, varav 90 även svarade på frågan om ortnamnsbruket (se även Syrjälä 2017b: 224). Av svaren gällde 64 Grankulla och 27 Karis. Informanterna var födda mellan 1926 och 1998, 53 av dem var svenskspråkiga, 37 finskspråkiga och en hade ett annat modersmål. Dessutom angav i princip alla informanter att de kan eller använder ytterligare språk, åtminstone det andra inhemska språket och engelska. Vidare var 56 av informanterna kvinnor och 33 män, två valde att inte svara på denna punkt.

Det finns således viss variation bland informanterna, även om de inte är sociolingvistiskt representativa för sina städer. Antalet informanter kan anses vara tillfrädsställande med tanke på undersökningens syfte som framför allt var att undersöka hurdan information metoden kan ge om lingvistiska landskap (inte att skapa en generell bild av uppfattningarna i Svenskfinland eller i de aktuella städerna). Sociala medier visade sig vara av nytta här: med enkla åtgärder nådde information om enkäten ut till en varierande skara språkbrukare i städerna i fokus.

En närmare analys av enkätsvaren visar att endast ett fåtal informanter använde möjligheterna att kommentera sina svar. Fjorton informanter motiverade sitt svar på ortnamnsfrågan (Syrjälä 2017b: 224–227). Dessutom lämnade 21 informanter övriga kommentarer om språkbruket (se Syrjälä 2016a: 108–110). De fritt formulerade svaren är dock samtidigt den delen av

materialet som avslöjar mest om informanternas verkliga uppfattningar och attityder. Det är omöjligt att veta hur de flesta av informanterna egentligen tolkat de olika svarsalternativen, varmed materialet innehåller potentiella felkällor. Jag kan inte heller kontrollera om den bakgrundsinformation informanterna gett stämmer. De svar jag fick i enkäten var överlag positiva till tvåspråkigheten. Endast ett par informanter uttryckte negativa attityder mot svenskan (Syrjälä 2016a: 109–110). Ofta brukar dock de negativt inställda vara mest måna om att kommentera. Därför värderar jag överlag informationen i enkäten vara tillräckligt pålitligt för den diskussion jag för i delstudierna.

5.2.3 Ungdomarnas observationer

Den sista delstudien i avhandlingen (studie E) är en experimentell fallstudie där de unga deltagarna själva fick observera och diskutera det lingvistiska landskapet i sin egen förort. Jag ger i det följande en kortare sammanfattning av metoden, eftersom den diskuteras i detalj som en del av själva artikeln (se Syrjälä 2018). Dessutom återkommer jag till mina erfarenheter från undersökningen i den avslutande metodologiska diskussionen i avsnitt 7.1.

Undersökningen genomfördes med två grupper av ungdomar, varav den ena var finskspråkig och den andra svenskspråkig. Den finskspråkiga gruppen observerade språkbruket i Gårdsbacka i december 2016. Gruppen bestod av fyra flickor, alla födda år 2000. Den svenskspråkiga gruppen observerade språkbruket i Esbo centrum i maj 2017. Gruppen beståd av två flickor, båda födda år 2001. Valet av informanter och därmed också forskningsområden var såtillvida slumpmässigt, att jag använde mina egna kontakter för att hitta villiga deltagare. Utgångspunkten var endast att de skulle vara ungdomar från Helsingforsregionen. Skillnaden i gruppernas storlek var inte planerad, men gav en möjlighet att i samband med analysen betrakta hur gruppdynamiken påverkade tillämpningen av metoden.

Undersökningen bestod av tre delar. Först fick ungdomarna i uppgift att gå ut och ”vandra runt” i förorten där de skulle fotografera ett antal skyltar med språk, skyltar som de på något sätt tyckte var intressanta. Därefter fick ungdomarna diskutera bilderna sinsemellan för att antecka motiveringar för valet av de aktuella skyltarna. Dessutom bad jag ungdomarna identifiera de språk som användes på de olika skyltarna. Till sist intervjuade jag grupperna kort genom att ställa några mer specifika frågor om deras syn på språkbruket i det offentliga rummet samt om deras attityder till specifika språk.

Metoden drog nytta av både nyare teknologi (mobilkameror) och sociala medier (ungdomarna skickade sina bilder till mig via WhatsApp) som ungdomarna var vana att använda. Undersökningen resulterade i ett mångsidigt material som beståd av de bilder ungdomarna tog av skyltarna i det lingvistiska landskapet (20 bilder från Gårdsbacka, 11 från Esbo centrum), gruppernas skriftliga anteckningar samt ljudinspelningar av ungdomarnas diskussioner (ca 10 minuter per grupp) och intervjuer (ca 15 respektive 10

minuter). Dessutom visade sig mina egna fältanteckningar vara viktiga för att sätta ungdomarnas kommentarer i en tydligare kontext.

I den analys jag genomför i delstudie E har jag framför allt fokuserat på bilderna och ungdomarnas skriftliga motiveringar. Jag har dessutom använt samma material i en ytterligare studie (se Syrjälä u.a.) för att mer specifikt diskutera namnens roll i ungdomarnas lingvistiska landskap. Den analysen visar att namn förekommer både på de skyltar ungdomar observerade och i deras motiveringar, men mer på grund av att namn är så vanliga på skyltarna än på grund av att det är frågan om just namn. Endast två namn kommenteras specifikt: de svenskspråkiga beskriver gatunamnet *Edgränden* som ett ”konstigt namn på svenska” och de finskspråkiga lyfter fram företagsnamnet *Matkamieli Oy* eftersom den ”låter roligt”. Andra namn förekommer i motiveringar som hänvisningar till namnbärare som är relevanta i narrativet.

Sammanfattningsvis vill jag påpeka vikten av att använda en kombination av flera metoder för att studera det lingvistiska landskapet. På så sätt kan man få flera olika typer av resultat. I mina delstudier ger exempelvis flervalsfrågorna i enkätundersökningen allmännare, kvantitativ information medan de öppna kommentarer och ungdomarnas observationer möjliggör en mer detaljerad diskussion. Samma gäller kartläggingen av de lingvistiska landskapen, där både kvantitativa och kvalitativa aspekt tas i beaktande (jfr diskussionen i Barni & Bagna 2015). Eftersom det lingvistiska landskapet är en komplex konstruktion, behövs bred material för att kunna mer allmänt diskutera dess funktion som en del av språksamhället.

6 Sammanfattning av forskningsresultaten

I detta kapitel diskuterar jag de empiriska resultaten av de fem delstudierna. Jag upprepar inte alla de observationer som presenteras i de enskilda studierna. Däremot ger jag en kort sammanfattning av de väsentligaste resultaten under två punkter som motsvarar de forskningsfrågor jag ställde i inledningen till arbetet. Först diskuterar jag i avsnitt 6.1 namnbruket och ställets identitet för att utifrån resultaten i delstudierna A, C och D besvara frågan: *hurdant är förhållandet mellan namnbruket och det (förmodade) tvåspråkiga stället?* Därefter tar jag i avsnitt 6.2 upp förhållandet mellan språkbrukare och lingvistiska landskap för att på basis av resultaten i delstudierna B och E inleda diskussionen om frågan: *vilken roll har det lingvistiska landskapet för svenskans uppfattade ställning i samhället?*

6.1 Namnbruket och ställets identitet

Tidigare i denna avhandling har jag diskuterat namnens roll i skapandet av betydelsefulla ställen av geografiska platser (jfr Kostanski 2016: 413). Dessutom är namn centrala belägg i de lingvistiska landskapen (jfr Puzey 2016: 396) varmed de bidrar även till de uppfattningar av ställen som kan bildas utifrån språket i det offentliga rummet. Namnbruket och idén om städerna i Svenskfinland som specifika, tvåspråkiga ställen har i de två delstudierna A och D diskuterats från två olika synvinklar. Nedan redogör jag först för resultaten ur delstudie A (Syrjälä 2017b); huruvida idén av ett ställe figurer i språkbrukarnas motiveringar för namnval. Jag tar sedan upp resultaten av delstudie D (Syrjälä 2017a), dvs. huruvida de kommerisella namnen återspeglar ett tvåspråkigt ställe. Observationer från delstudie C (Syrjälä 2016b) ger en vidare kontext för dessa namn. Utifrån dessa studier kan jag sedan diskutera slutsatserna om det stället namnbruket skapar.

6.1.1 Språkbrukare och stället

Enligt vad som kommit fram i delstudie A (se Syrjälä 2017b: 227) är språkbrukarens modersmål den enda faktorn med signifikant effekt på hens val av namn för bruk på främmande språk. Det är dock väldigt få informanter som separat motiverar sina val mellan de två parallella namnen för orten i fråga. Det kan bero på att användningen av namnet från det egna modersmålet, det vill säga namnet man är van vid, ses som självklart varmed det inte finns något behov för att fundera över motiveringar för varför man gör som man gör (jfr Ainiala & Lappalainen 2010: 101). Namnvalet ter sig alltså närmast som en icke-fråga: för dessa informanter fungerar namnet helt enkelt

som en beskrivning av en plats och de möjliga identitetsmässiga faktorerna knutna till namnbruket är sekundära (undermedvetna).

De informanter som motiverade sina val av namn använde dock varierande argument. En möjlighet var att motivera valet med språksituationen i staden – eller med andra fakta som mer beskriver stället en själva namnet. Å andra sidan kunde motiveringar även bygga på namnets (uppfattade) egenskaper. Informanterna kunde hänvisa till namnets etymologi eller praktiska synpunkter, exempelvis hur lätt det är att skriva eller uttala det specifika namnet. Några estetiska motiveringar (jfr Vidberg 2016a: 50; Ainiala 2016b: 109) kom dock inte fram i min undersökning. Namnbrukarnas identiteter är också mer nertonade i de aktuella kommentarerna jämfört med t.ex. resultaten i Ainiala och Lappalainen (2010: 72).

Språkligt var motiveringarna oftast formulerade som direkta påståenden, ibland med anekdotiska exempel. Språkbrukaren figurerade inte själv aktivt i motiveringen, utan dessa angavs som allmänna sanningar. Huruvida individens egen identitet – eller ställets uppfattade identitet – ändå påverkar argumentationen kan dock diskuteras. Motiveringar som kommenterar språksituationen i staden avslöjar hur informanten uppfattar staden och huruvida den bilden är relevant för namnbruket. Men i de fall själva namnet kommenteras är det knappast ställets identitet som står på spel. Om någotdera namnet ses som det ursprungliga kan det symbolisera ”det riktiga stället”, men de praktiska argumenten baserar sig på väldigt subjektiva synpunkter och säger i sig inget om det uppfattade stället.

I materialet fanns dock åtminstone två motiveringar som tydligt hänvisar till ställets uppfatade identitet. I den första poängterar informanten det rätta uttalet av namnet *Karis*: det ska uttalas på ortens egen dialekt, [’karis]. Man kan tänka sig att här figurerar både namnbrukarens identitet (som ortsbo) och förhållandet mellan namn och ställe – namnet på just detta betydelsefulla ställe ska uttalas på ett visst sätt. I den andra motiveringen föreslår informanten användningen av slangnamnet *Grani* för Grankulla, vilket skulle även vara neutralt med tanke på de två språkgrupperna i staden. Inofficiella ortnamn av denna typ är ofta sådana som används av en grupp för att stärka de sociala banden (jfr Ainiala et al. 2012: 109). Att stället har betydelse visas här genom att man använder ett eget namn för det (se vidare Syrjälä 2017b: 226).

Möjligheten att välja båda namnen parallellt gavs inte i enkäten och såtillvida är det svårt att kommentera hur resultaten egentligen förhåller sig till tanken om städerna som tvåspråkiga ställen – om man inte räknar kommentaren om *Grani* som ett bevis på sådan identifiering. Användningen av de parallella namnen kan således diskuteras som en praktisk fråga utan att ta ställning till ställets identitet. Samtidigt visar kommentarer att både stället och dess namn kan uppfattas ha en egen betydelse för identitet, men det egentliga stället är inte nödvändigtvis relevant för hur namnet uppfattas – eller tvärtom (jfr Kostanski 2016 och diskussionen om *toponymic attachment*).

6.1.2 Kommersiella namn och stället

När det gäller namnbruket i det offentliga rummet kan delstudie C ge värdefull bakgrundsinformation om den vidare kontexten i de aktuella städerna i Svenskfinland (se Syrjälä 2016b). Olika typer av namn förekommer på de offentliga respektive de kommersiella skyltarna. De offentliga skyltarna innehåller i huvudsak ortnamn (däribland gatunamnen), och de vanligaste enskilda namnen i de lingvistiska landskapen är faktiskt namnen på de aktuella kommunerna och städerna. Vidare finns det ett antal namn på diverse myndigheter och offentliga institutioner. Dessa namn är genomgående tvåspråkiga.

På kommersiella skyltar finns mer variation, av både namnkategorier och av den språkliga bakgrunden. Förutom ortnamn och vissa personnamn är huvuddelen av namen på dessa skyltar olika kommersiella namn. De sistnämnda, mer specifikt namnen på butiker och restauranger, är till antalet den största namngruppen i gatubilden – och oftast även de allra synligaste beläggen (enligt förväntan, jfr Sjöblom 2013: 163). Gränsdragningen mellan olika namnkategorier, mellan namn och appellativer, mellan olika former av samma namn och olika parallella namn samt mellan namn från olika språk är inte alltid enkel. Jag kommenterar detta vidare i den metodologiska diskussionen (avsnitt 7.1.2).

Resultaten i delstudie D visar på ett intressant sätt hur de kommersiella namnen endast delvis passar in i den förmodade tvåspråkigheten på de språkliga ställena. Tre strategier används i den kommersiella namngivningen (se Syrjälä 2017a: 193). För det första använder företag namn från ettdera av de lokala språken (dessa utgör 58 % respektive 30 % av de analyserade namnen från Grankulla respektive Karis). För det andra används namn enligt den tvåspråkiga modellen som ges av det offentliga namnbruket: parallella namn på båda de lokala språken (10 % respektive 34 % av de analyserade namnen). För det tredje används namn som är hämtade från främmande språk – eller som är bildade av universella ord eller låtsasspråk (32 % respektive 31 % av de analyserade namnen).

Ingen korrelation finns mellan det skyltade namnet och övrigt språkbruk hos samma företag, men i viss mån finns fler flerspråkgia skyltar hos företag med tvåspråkiga namn eller namn på främmande språk (se Syrjälä 2017a: 198). Även om äldre och ”halvoffentliga” företag, som apotek, oftare använder parallella namn och mindre företag, som frisörsalonger, kreativa namn med främmande språk, finns ingen egentlig korrelation heller mellan typ av företag och namnbruket.

Huruvida namnen av den tredje typen (de ur främmande språk eller med universella element) reflekterar stadens tvåspråkighet ter sig osannolikt. Att använda namn som är neutrala gentemot de två språkgrupperna i staden är en möjlig strategi: ett exempel på detta är kommunens *Front-office* i Karis (se diskussion i Syrjälä 2017a: 189–190). Någon sådan anpassning framgår dock inte direkt av de aktuella kommersiella namnen. Däremot är namnen helt

enkelt typiska för sin kategori där kreativitet och de ekonomiskt motiverade, symboliska funktionerna är viktiga.

De kommersiella namnen, i allmänhet och i det analyserade urvalet, har en tydlig roll i konstruktionen av det lingvistiska landskapet i Grankulla och Karis. Men trots namnens stora antal och visuella effekt i det offentliga rummet är deras betydelse i konstruktionen av ett språkligt ställe något oklart. Åtminstone är stället de återspeglar inte ett tyligt tvåspråkigt Svenskfinland.

6.1.3 Slutsatser: vad säger namnbruket om ett tvåspråkigt ställe?

Vad har de tre delstudierna därmed berättat om förhållandet mellan namnbruket och det språkliga stället? Jag vill påstå att det finns en koppling mellan namn och uppfattningen av ställen, även om den exakta påverkan namnen har inte kan tolkas bara utgående från själva namnen. Ytterligare bevis av den typen som de ovan diskuterade motiveringarna för valet mellan olika namn från språkbrukare skulle behövas för att undersöka detta vidare.

Om man väljer att se de aktuella städerna som tvåspråkiga ställen, något som de är utifrån rent demografiska data, får detta antagande både stöd och motargument i det observerade namnbruket. Som jag konstaterade ovan är det svårt att säga huruvida en tvåspråkig identitet medverkat till språkbrukarnas val mellan parallella namn. Man använder helt enkelt det namn man är van med, och möjligen identifierar man även orten starkare med just det namnet. Men att det i motiveringarna inte nämns tvåspråkighet betyder inte att stället inte kunde påverkas av detta. Redan det faktum att det finns parallella namn, och att dessa även kan tänkas användas över gränsen mellan språkgrupprena, visar i sig att dessa ställen är tvåspråkiga.

När det gäller namnbruket i det offentliga rummet finns det en kontrast mellan det officiella och det kommersiella lingvistiska landskapet. Officiella namn stöder ställets tvåspråkighet: utifrån krav i lagstiftningen är dessa tvåspråkiga. De kommersiella namnen beskriver dock ett annorlunda ställe: det ser ut att vara flerspråkigt med finskan som det huvudsakliga språket. Mer forskning behövs med ytterligare perspektiv. Motiveringar bakom namngivning samt hur namn och deras roll i ställets *sense of place* tolkas borde kartläggas. Namn har dock redan i sig en så central roll i det lingvistiska landskapet, att de inte bör förbises när slutsatserna om språksamhällets funktioner ska dras på basis av språkbruket i det offentliga rummet (jfr metodologisk diskussion i avsnitt 7.1.2).

6.2 Språkbrukare och lingvistiska landskap

Språkbrukarnas synpunkter på det lingvistiska landskapet har diskuterats i två av delstudierna i denna avhandling. Jag redogör nedan först för de centrala resultaten av delstudie B (Syrjälä 2016a): hur uppfattade språkbrukarna i Svenskfinland språkbruket i gatubilden. Därefter diskuterar jag resultaten i

delstudie E (Syrjälä 2018) där jag mer detaljerat kunde analysera de belägg som fäster (de unga) språkbrukarnas uppmärksamhet. Utifrån dessa studier kan jag sedan dra slutsatser om svenskans uppfattade roll i samhället.

6.2.1 Språkbrukarnas uppfattningar

Som tidigare forskning föreslår (se t.ex. Aiestaran et al. 2010), visade även enkätundersökningen i delstudie B att språkbrukarna mycket väl uppmärksammar det lingvistiska landskapet. Samtidigt är deras uppfattningar inte enbart baserade på det egentliga språkbruket i det offentliga rummet. Överlag hade mina informanter dock en relativt realistisk bild av språkbruket på skyltarna i gatubilden (se Syrjälä 2016a: 100–105). Detta är en viktig observation med tanke på utvärdering av pålitligheten av den kartläggning av det lingvistiska landskapet som jag genomfört och använder som underlag för vidare diskussioner kring det språkliga stället och språkens ställning i samhället.

De officiella skyltarna i Grankulla och Karis var nästan genomgående tvåspråkiga med finska och svenska. Ibland användes engelska som tredje språk i tillägg till de två nationella språken. En klar majoritet av informanterna i båda städerna ansåg att finska och svenska används lika mycket på dessa skyltar (Syrjälä 2016a: 100–102). Därmed hade de en ”korrekt” uppfattning av det aktuella språkbruket.

På de privata (kommersiella) skyltarna i de två städerna dominerar finskan. Svenska används klart oftare i Karis, där den är ett majoritetsspråk, än i Grankulla. Dessutom förekommer relativt många belägg på engelska i materialet, likaså belägg av olika universella ord, oftast olika kommersiella namn. Även bland svaren i enkäten fanns större variation i fråga om kommerseilla skyltar (Syrjälä 2016a: 103–104). I svaren från Karis syns ingen genomgående trend, medan de flesta informanterna i Grankulla identifierade finskan som det synligare språket. Uppfattningarna om det kommersiella språkbruket är dock mindre enhetliga, men de flesta språkbrukare var ”på rätt spår”.

Uppfattningarna skiljde sig tydligare från det verkliga lingvistiska landskapet när informanterna skulle ta ställning till förekomsten av främmande språk (Syrjälä 2016a: 105–107). Även om engelskan används rätt ofta på såväl officiella som kommersiella skyltar, svarade de flesta informanter något överraskande att språket är ”ganska” eller ”väldigt ovanligt”. Vidare nämnde väldigt få informanter ytterligare främmande språk, och belägg på sådana språk var även i verkligheten sällsynta i de aktuella lingvistiska landskapen. En närmare analys av svaren visar dock att uppfattningarna på denna punkt inte baserar sig på språkbruket i det offentliga rummet. Språk som informanterna nämner (ryska, turkiska) finns nödvändigtvis inte alls med på skyltarna i mitt material. En öppen fråga som potentiellt påverkar tolkningen av resultaten är hur informanterna har tolkat de (universella)

namn som utgör en märkbar del av det lingvistiska ladnskapet (jfr studie C, Syrjälä 2016b).

Preferenser är svårare att diskutera utifrån resultaten i enkäten eftersom det finns mycket variation från informant till informant. Den allmänna trenden bland informanterna verkar dock vara att man är nöjd med dagens (tvåspråkiga) språkbruk. Denna tolkning får stöd även av de fåtal kommentarer som informanterna lämnade i enkäten (Syrjälä 2016a: 109–110). Även om ett par informanter var kraftigt missnöjda med svenskans officiella status, uttryckte de flesta kommentarer stöd för bevarandet av städernas tvåspråkighet.

Enligt förväntan stämmer den objektiva bilden i kartläggningen av lingvistiska landskap inte helt överens med de subjektiva uppfattningar som enkäten belyser (jfr t.ex. diskussionen i Barni & Vedovelli 2012: 28). Däremot visar språkbrukarna sig för det mesta vara på rätta spår, åtminstone gällande bruket av de två nationella språken i det offentliga rummet. Detta faktum kan även vittna om att de flesta känner till de krav som bland annat språklagen ställer för det officiella språkbruket. Med tanke på svenskans ställning tolkar jag resultatet som att de flesta språkbrukare har en realistisk uppfattning om förekomsten av svenska och en positiv hållning till språkets fortsatta användning i det offentliga rummet.

6.2.2 Språkbrukarnas observationer

Syftet med den experimentella fallstudien som utgör delstudie E var att möjliggöra en djupare analys av språkbrukarnas förhållande till det lingvistiska landskapet. Genom att koncentrera mig på motiveringar bakom valet av de specifika skyltarna ungdomarna fotograferade, kan jag diskutera närmare de egenskaper, språkliga och icke-språkliga, som påverkar uppfattningarna av det lingvistiska landskapet som helhet och om den funktion ensklida språk har.

Ungdomarna motiverade sitt val av skyltar med olika argument (se Syrjälä 2018). Språkbruket eller närmare bestämt användninen av antingen ett visst språk, användningen av flera språk parallellt, och till och med avsaknaden av ett visst språk var som förväntat motiveringen bakom valet av några skyltar. Däremot verkade de icke-språkliga aspekterna ofta vara viktigare faktorer för ungdomarna. Både finskspråkiga och svenskspråkiga ungdomar kommenterade de multimodala egenskaperna hos olika skyltar: designen överlag, bilderna och typsnittet, men även placeringen av skyltar (sådana de inte hade märkt förut) och den vidare funktionella kontexten som skylten är en del av.

I förhållande till innehållet på skyltarna hade de två grupperna olika synvinklar. De finskspråkiga ungdomar lyfte fram framför allt sådana belägg som de uppfattade som roliga på olika sätt. De svenskspråkiga däremot fokuserade på språkliga detaljer, som konstiga översättningar och språkfel i de svenska texterna. Detta visar att det mindre synliga språkets förekomst i det

lingvistiska landskapet trots allt är viktigt för dess talare. Resultatet stämmer även överens med observationer från tidigare studier (t.ex. Aiestaran et al. 2010: 228), där man märkt att de minoritetsspråkiga ofta har större fokus på det egna språket.

Ungdomarna var överlag positiva till flerspråkigheten i det offentliga rummet. Om svenskan haden grupperna naturligt nog olika uppfattningar. För de finskspråkiga ungdomarna var svenskan bara en del av flerspråkigheten i förorten – och ett roligt tillägg i gatubilden. De ifrågasatte dock huruvida det finns verkliga behov för den konsekventa tvåspråkigheten på de officiella skyltarna. För de svenskpråkiga ungdomarna var behovet av språket däremot självklart, och de kommenterade värdet av ett korrekt och systemstiskt språkbruk. De två synpunkterna återspeglar även det lingvistiska landskapets olika funktioner: den kommunikativa dimensionen framstår tydligt endast när det gäller det egna språket, medan både korrekt bruk av det egna språket och mer generellt användningen av olika språk har ett symbolvärde utifrån den aktuella kontexten.

Enligt vad resutltaten i denna delstudie visar hade ungdomarna en framför allt pragmatisk syn på det lingvistiska landskapet. Samtidigt illusterade valet av skyltar och hur dessa val motiverades både den multimodala naturen av belägg i lingvistiska landskap och det faktum att olika skyltar har olika stor påverkan på uppfattningar om det språkliga stället. Jag återkommer till dessa punkter ännu i den metodologiska diskussionen i kapitel 7.

6.2.3 Slutsatser: svenskan i samhället och det lingvistiska landskapet

Vad har reslutaten från de två delstudierna således att säga om det lingvistiska landskapets roll för svenskan i det finländska samhället? Svenskan är onekligen en del av det offentliga rummet, både i det lingvistiska landskapet och i uppfattningarna om det. Däremot är språkets ställning tudelad. När det gäller det offentliga språkbruket har svenskan en stark och stabil position som en del av en genomgående tvåspråkig skyltning. Denna position uppmärksammas även i språkbrukarnas uppfattningar och både preferenser enligt enkäten och ungdomarnas kommentarer i den sista delstudien visar en neutral eller till och med positiv attityd till språkets synlighet.

Å andra sidan har svenskan en tydligt underställd position i det kommersiella språkbruket, åtminstone i Grankulla (och de två förorterna), varför den inte är lika synlig i alla delar av det lingvistiska landskapet. Även de finskspråkiga ungdomarnas ifrågasättande kommentarer om behovet av språket (och de negativt inställda kommentarerna i enkäten) tyder på att språkens uppfattade status i samhället inte är så stark. Det finns med andra ord en diskrepans mellan svenskans synlighet (tack vare officiella policyer) och dess roll i (de finskspråkiga) språkbrukarnas vardag (jfr även diskussionen i Hornsby & Vigers 2012). Dessa slutsatser väcker frågor om svenskans vitalitet och funktion som ett språk i samhället utanför den svenska språkgruppen. Jag tar även upp frågan i slutdiskussionen i avsnitt 7.2.

Huruvida de aktuella städerna och förorterna uppfattas som specifika tvåspråkiga ställen går inte helt att besvara utifrån det tillgängliga materialet. Vad som kan sägas är dock att både uppfattningarna och de preferenser som belyses av enkätsvaren och ungdomarnas observationer och kommentarer tyder på att de olika orterna åtminstone är ställen där de två språken har en funktion. Svenska (och finska) figurerar nämligen i alla dessa delar av materialet. Utifrån min egen kartläggning av de lingvistiska landskapen kunde städerna beskrivas som flerspråkiga ställen byggda på en stabil tvåspråkig grund.

7 Slutdiskussion

I detta kapitel sammanfattar jag de metodologiska synpunkterna och övriga slutsatser som de olika delstudierna har bidragit till. Diskussionen i avsnitt 7.1 är uppbyggd runt två av de frågor som jag ställde i inledningen för detta arbete: *hurdan information om språkbrukarnas synpunkter kan nås med olika metoder?* samt *hur kan namn tolkas i kontexten av det lingvistiska landskapet?* Därefter avslutar jag diskussionen i avsnitt 7.2 genom att peka på de observationer om det lingvistiska landskapets roll för svenskan i det finländska samhället som de här presenterade undersökningarna har gett upphov till.

7.1 Metodologisk diskussion

Delstudierna i denna avhandling har haft ett genemsamt metodologiskt syfte, att diskutera hur språkbrukarnas synpunkter bättre kunde integeras i studiet av lingvistiska landskap. På basis av delstudierna A och B kommentar jag nedan i avsnitt 7.1.1 mina erfarenheter om enkätundersökning som en möjlighet till detta. Utifrån delstudie E tar jag dessutom upp hur mer funktionella tillvägagångssätt kan användas för att fördjupa tolkningen av olika delar av det lingvistiska landskapet. Dessutom hänvisar jag till de möjligheter som finns i att göra språkbrukarna mer delaktiga i studiet av lingvistiska landskap. I avsnitt 7.1.2 sammanfattar jag kort de slutsatser om analysen av namn i det lingvistiska landskap i ljuset av delstudierna C och D.

7.1.1 Att ta det subjektiva i beaktande och delaktiggöra publiken

Utifrån resultaten i desltudie B anser jag att enkätundersökningen här fungerade bra som ett komplement till kartläggingen av de lingvistiska landskapen. Som metod möjliggör enkäten en relativ enkel insamling av ett större material – för mer omfattande studier bör det dock insamlas ett större, statistiskt signifikant material jämfört med det som gjorts för denna studie. En enkätundersökning kan framför allt användas för att utvärdera pålitligheten och representativiteten av en kartläggning av det ingvistiska landskapet eller för att undersöka de stora linjerna i uppfattningarna om språksituationen. Dessutom kan man utifrån svaren identifiera intressanta frågor för vidare studier. Ett exempel på detta utifrån min egen enkät kunde vare en närmare studie av orsaken bakom skillnaderna i uppfattningarna och det verkliga språkbruket.

En kvantitativ enkät har dock sina begränsningar. Språkbruket i det offentliga rummet är ett komplext fenomen, varför det oftast finns behov även för kvalitativ data och kvalitativa undersökningar. Sådan information kan

samlas in genom en noga planerad enkät eller genom att komplettera med intervjuer eller andra etnografiska (folklingvistiska) metoder. De intressantaste observationerna kring min enkät gjorde jag utifrån de fritt formulerade kommentarer som en liten del av informanterna lämnade. Exempelvis med tanke på diskussionen kring namnvalet i delstudie A kunde informanterna ha tvingats motivera sina val. Ytterligare öppna frågor, även om de är mer komplicerade att analysera, kunde dessutom belysa de bakomliggande uppfattningarna och attityderna närmare.

Som ett fenomen i den materiella världen ropar lingvistiska landskap dessutom på en tillämpning av mer funtkionella tillvägagångssätt. Att använda bilder på skyltar i samband med enkäten kunde vara en lösning värt ett försök i framtiden. Inom de pedagogiskt inriktade studierna av lingvistiska landskap finns redan olika exempel på användningen av deltagarobservationer. Genom interaktiva metoder, som Garvins (2010) *walking tour*-intervjuer eller den metod jag använde i delstudie E kan man även belysa hur språkbrukare konstruerar sina uppfattningar om lingvistiska lanskap och språkliga ställen.

Vid sidan av enkäten gav även experimentet med språkbrukarnas egna observationer, diskussion och intervjuer intressanta insikter i de olika frågorna. Med tanke på framtida studier kan dessa metoder utvecklas, exempelvis med mer omfattande intervjuer med mer specifika frågor. Dessutom kan observationer genomföras som en mer styrd aktivitet för att fästa uppmärksamheten exempelvis på specifika skyltar eller på interaktionen med olika slags språkliga och mutlimodala belägg.

Utifrån syftet för undersökningen kan man således välja mellan olika metoder för att ta de subjektiva synpunkterna i beaktande. På basis av de olika delstudierna kan jag identifiera flera motiveringar för att inkludera språkbrukarna. Förutom det självklara, att försöka greppa de individuella tolkningarna av lingvistiska landskap (jfr Blackwood 2015: 41), kan man utveckla fältet vidare. Den funktionella kategoriseringen av skyltar, hur en skylt även uppfattas, samt synligheten av olika belägg och de multimodala aspekternas betydelse är alla grundläggande frågor som kan belysas med mer insikt om språkbrukarnas tolkningar av det lingvistiska landsakpet.

Som jag kommenterat ovan finns det även potentiella felkällor i mer folklingvistiska metoder och data från språkbrukare, vilket kräver noggrann planering. Hurdan information deltagarna bidrar med eller hur representativt materialet blir kan ändå vara svårt att påverka på förhand. Frågorna kring språkens symboliska funktioner och individernas identitet kan dessutom vara känsliga – och dessutom kan situationen påverka slutresultaten (t.ex. hur man lyckats med formuleringen av instruktionerna). Därmed kan det vara svårt att tolka svaren och man måste vara försiktig med att dra alltför generaliserande slutsatser. En kombination av kvantitativa och kvalitativa tillvägagångssätt är ofta att föredra.

Språkbrukarnas deltagande i studiet av lingvistiska landskap kan även utvecklas vidare från att endast använda dem som informanter. Att på olika sätt delaktiggöra publiken i kartläggningen eller till och med i analysen av

språkbruket i det offentliga rummet öppnar nya möjligheter i forskningen. Nya teknologiska lösningar (jfr Purschke 2017) och till exempel sociala medier kan vara värdefulla verktyg för större undersökningar i framtiden. Dessutom är dessa sätt att göra forskning mer uppenbart samhälleligt relevanta. Information från studierna kan användas i språkplanering på olika nivåer – och den stora allmänheten kan göras mer medveten om den sociolingvistiska situationen, det visuella språkbrukets betydelse eller exempelvis den situation minoritetsspråkiga befinner sig i.

7.1.2 Att hantera namn

Som jag beskriver ovan (avsnitt 5.2.1) och i delstudie C (Syrjälä 2016b) är namn en utmaning för en (kvantitativ) analys av det lingvistiska landskapet framför allt eftersom deras språkliga tillhörighet ofta är oklar. Detta är dock en svår fråga generellt inom onomastiken (jfr Ainiala et al. 2012: 238) som skulle kräva ytterligare studier. Därför ämnar jag inte erbjuda en definitiv lösning här. Däremot vill jag lyfta fram tre punkter när det gäller hanteringen av namn i studiet av lingvistiska landskap – och den potential som finns för vidare forskning.

För det första har både tidigare forskning (se t.ex. Edelman 2009; Tufi & Blackwood 2010) och min undersökning här visat, att namn har en betydande roll bland beläggen i de lingvistiska landskapen. Detta gäller inte enbart antalet skyltar med namn – och således deras potentiella effekt på synligheten av olika språk – men även den symboliska dimensionen av namnbruket i det offentliga rummet. Därmed kan både uppfattningarna om stället, den *sense of place* som förmedlas av det lingvistiska landskapet, bygga framför allt på namnbruket (jfr Stjernholm 2015) och olika ideologiska och politiska debatter riktas mot namnbruket (jfr Moriarty 2014).

För att kunna ta ställning till den effekt namnen har, och de tolkningar som forskaren gjort, borde namn därmed göras mer synliga i hanteringen av materialet från det lingvistiska landskapet. I dagsläget är det förvånansvärt få kvantitativa studier som tar ställning till hur namn har placerats i olika språkliga kategorier. Detta gör det framför allt svårt att värdera hur de subjektiva uppfattningarna av forskaren påverkat den bild som förmedlas av det aktuella lingvistiska landskapet.

För det andra skulle jag påstå att det är onödigt att försöka formulera *ett* sätt att kategorisera namn. Namnens (språkliga) kategorisering borde alltid basera sig på syftet för den aktuella undersökningen och den aktuella kontexten i språksamhället som står i fokus (jfr även diskussioenn i Syrjälä 2016b). Den subjektiva tolkningen påverkar onekligen analysen (jfr Tufi & Blackwood 2010), men man borde vara mer medveten om denna påverkan. Däremot är det även klart att kunskaper från omomastisk forskning kunde förbättra kvaliteten av hur de olika beläggen i lingvistiska landskap analyseras (Puzey 2011: 220). Dessutom finns det behov för fortsatt forskning kring

språkbrukarnas uppfattningar för att skapa en tydligare bild av hur olika belägg i allmänhet tolkas i en viss språklig gemenskap.

För det tredje vill jag lyfta fram de möjligheter som studiet av lingvistiska landskap kan erbjuad för utvecklandet av onomastiska modeller. Diskussionen kring mångfalden av olika skyltar med en namnliknande identifierande funktion och de multimodala aspekterna av namnbruket i det offentliga rummet ger nya synpunkter på de traditionella definitionerna av egennamn som en språklig kategori (jfr Sandst 2016a; Tan 2009). Genom att studera de olika modaliteterna hos namnen – och överhuvudtaget olika typer av skyltar i det lingvistiska landskapet – och exempelvis hur de synliga namnen tolkas av språkbrukere och används av olika aktörer, kunde man skapa ny insyn i de processer där namn får sin betydelse som namn. Det finns goda skäl för vidare studier inom detta område.

7.2 Avslutning: Svenskfinlands offentliga rum

Jag har i denna avhandling diskuterat metodologiska synpunkter på studiet av lingvistiska landskap, i förhållande till både språkbrukarnas uppfattningar och att analysera namn. Dessutom har jag illustrerat vad lingvistiska landskap kan berätta om de olika (uppfattade) språkliga ställena i dagens Svenskfinland. Som jag kommenterar ovan i samband med resultaten i de olika delstudierna, har både namnbruket och det lingvistiska landsakpet som helhet en betydande funktion för svenskans synlighet i samhället. Jag ser tydliga paralleller mellan mina resultat och två av de synpunkter som Tulp (1978) lyfter fram i sin tidiga studie om tvåspråkigheten i Bryssels offentliga rum. Jag har därför valt att avsluta avhandlingen med en reflektion över dessa två punkter: svenskans synlighet samt svenskans framtida ställning i det offentliga rummet.

Trots tvåspråkigheten på de offentliga skyltarna, kan det lingvistiska landskapet som helhet knappast uppfattas som tvåspråkigt. Detta kan jämföras med Tulps observation från Bryssel:

> Het Brusselse straatbeld is zeker niet tweetalig, maar voornamelijk franstalig met hier en daar een klein plaatsje voor de Vlaming.
>
> (Tulp 1978: 284)

Jag väljer dock att se mer positivt på situationen i Svenskfinland i ljuset av min studie: Svenskan är med mer än bara på ett litet hörn i de aktuella städerna. Samtidigt är det dock klart att finskan – och på vissa områden även engelskan – är synligare i stora delar av de lingvistiska landskap som inte omfattas av lagställda krav på tvåspråkighet.

Konstruktionen av de lingvistiska landskapen är dock naturliga med tanke på demografiska fakta. Samhället är allt mer flerspråkigt och andelen svenskspråkiga är inte så hög på alla ställen. I Karis med svensk majoritet ser

situationen annorlunda ut även i det lingvisitska landskapet: där kan mer svenska ses på alla områden av det lingvistiska landskapet. I Grankulla, och ännu tydligare i de två förorterna med små svenskspråkiga minoriteter, kan språkets vitalitet trots allt ifrågasättas inom vissa domäner.

Hur svenskans ställning i det lingvistiska landskapet kommer att utvecklas framöver är beroende av den övriga sociolingvistiska och språkpolitiska utvecklingen i Finland. Jag vill dock även hänvisa till vad Tulp skriver om möjligheter till ändringar i det offentliga rummet:

> De toekomst van het Vlaams in Brussel hangt dus vooral af van de houding van de nederlandstaligen zelf. Zij kunnen niet verwachten dat de franstaligen, die zichzelf in de meerderheid voelen, uit zichzelf de nederlandstaligen een handje toesteken.
>
> (Tulp 1978: 267)

Inställningen hos svenskspråkiga är alltså avgörande för möjligheterna för språkets synlighet i det offentliga rummet. Exempelvis i den kommersiella sfären där svenskan är minst synlig kan endast tydliga signaler från potentiella kunder påverka språkbruket hos de olika aktörerna (dvs. butiksägare o.d.). Att de finskspråkiga självmant skulle börja visar mer hänsyn till tvåspråkigheten kan man inte förvänta sig: som kommentarerna från de finskspråkiga ungdomarna i min sista delstudie illustrerade (se Syrjälä 2018), finns deras eget språk ändå med i det lingvistiska landsakpet, varför det kan vara svårt att se behoven hos andra språkgrupper.

De attityder och uppfattningar som kommit fram i min undersökning verkar dock i huvudsak vara positiva till svenskans fortsatta synlighet i det lingvistiska landskapet. Jämfört med andra områden i världen som studiet av lingvistiska landskap fokuserat på, kan läget därför beskrivas som stabilt. De offentliga språkpolicyerna har ändå en avgörande betydelse för svenskans synlighet i det offentliga rummet. Samtidigt har denna begränsande synlighet en viktig symbolisk roll: den visar att språket har en plats på stället – och därmed även potentiellt i uppfattningarna om stället.

Litteratur

Aalto, Tiina. 2002. Osoitteena Osmankäämintie: tutkimus eräästä ryhmänimistöstä. *Virittäjä* 106:2. S. 208–222.

Abousnnouga, Gill & Machin, David. 2010. War monuments and the changing discourses of nation and soldiery. I: Adam Jaworski & Crispin Thurlow (red.), *Semiotic landscapes. Language, image, space*. London/New York: Continuum. S. 219–240.

Agnew, John. 1987. *Place and politics: The geographical mediation of state and society*. Boston: Allen & Unwin.

Aiestaran, Jokin; Cenoz, Jasone & Gorter, Durk. 2010. Multilingual cityscapes: Perceptions and preferences of the inhabitants of the city of Donostia-San Sebastián. I: Elana Shohamy, Eliezer Ben-Rafael & Monica Barni (red.), *Linguistic landscape in the city*. Bristol: Multilingual Matters. S. 219–234.

Aikio, Samuli; Paikkala, Sirkka & Slotte, Peter. 2001. Anvisningar för namnplanering inom tvåspråkiga områden. *Språkbruk* 3/2001.

Ainiala, Terhi. 2003. Kaupunkinimistön tutkimuksen perusteet. *Virittäjä* 107:2. S. 207–225.

Ainiala, Terhi. 2010. Somalier som namnbrukare i Helsingfors. I: Staffan Nyström (red.), *Namn – en spegel av samhället förr och nu*. (Språkvårdssamfundets skrifter 41.) Stockholm: Nordstedts. S. 36–51.

Ainiala, Terhi. 2012. Place names and identities: The use of names of Helsinki. I: Botolv Helleland, Christian-Emil Ore & Solveig Wikstrøm (red.), *Names and identities*. (Oslo Studies in Language 4(2).) S. 7–15.

Ainiala, Terhi. 2013. Stadi and Hesa: Helsinki slang names as commercial names. I: Paula Sjöblom, Terhi Ainiala & Ulla Hakala (red.), *Names in the economy. Cultural prospects*. Newcastle: Cambridge Scholars. S. 173–185.

Ainiala, Terhi. 2016a. Names in society. I: Carole Hough (red.), *The Oxford handbook of names and naming*. Oxford: Oxford University Press. S. 371–381.

Ainiala, Terhi. 2016b. Attitudes to street names in Helsinki. I: Guy Puzey & Laura Kostanski (red.), *Names and naming. People, places, perceptions and power*. Bristol: Multilingual Matters. S. 106–119.

Ainiala, Terhi & Halonen, Mia. 2017. The perception of Somali place names among immigrant Somali youth in Helsinki. I: Terhi Ainiala & Jan-Ola Östman (red.), *Socio-onomastics. The pragmatics of names*. (Pragmatics & beyond new series 275.) Amsterdam: John Benjamins. S. 203–226.

Ainiala, Terhi & Lappalainen, Hanna. 2010. Miten Helsingistä puhutaan? *Virittäjä* 114:1. S. 71–107.

Ainiala, Terhi & Lappalainen, Hanna. 2017. Orienting to norms: Variability in the use of names for Helsinki. I: Terhi Ainiala & Jan-Ola Östman (red.), *Socio-onomastics. The pragmatics of names*. (Pragmatics & beyond new series 275.) Amsterdam: John Benjamins. S. 129–153.

Ainiala, Terhi & Östman, Jan-Ola. 2017. Introduction: Socio-onomastics and pragmatics. I: Terhi Ainiala & Jan-Ola Östman (red.), *Socio-onomastics. The pragmatics of names*. (Pragmatics & beyond new series 275.) Amsterdam: John Benjamins. S. 1–18.

Ainiala, Terhi; Jørgensen, Bent & Nyström, Staffan. 2016. Storstadens språkliga dimension. Synpunkter på en stilistisk-retorisk analys av urbana ortnamn i Köpenhamn. *Namn och bygd* 104. S. 115–128.

Ainiala, Terhi; Saarelma, Minna & Sjöblom, Paula. 2012. *Names in focus: An introduction to Finnish onomastics*. (Studia Fennica Linguistica 17.) Helsinki: Finnish Literature Society.

Akselberg, Gunnstein. 2013. Forskningsområdet *urban names* – avgrensing og utfordingar. I: Leila Mattfolk, Maria Vidberg & Pamela Gustavsson (red.), *Namn i stadsmiljö. Handlingar från NORNA:s 42. symposium i Helsingfors den 10–12 november 2011*. (Skrifter 7./NORNA-rapporter 90.) Helsingfors/Uppsala: Insitutet för de inhemska språken/NORNA-förlaget. S. 51–69.

Akzhigitova, Assel & Zharkunbekova, Sholpan. 2014. Language planning in Kazakhstan. The case of ergonyms as another scene of linguistic landscape of Astana. *Language problems and language planning* 38:1. S. 42–57.

Aldrin, Emilia. 2017. Creating identities through the choice of first names. I: Terhi Ainiala & Jan-Ola Östman (red.), *Socio-onomastics. The pragmatics of names*. (Pragmatics & beyond new series 275.) Amsterdam: John Benjamins. S. 45–68.

Anderson, Benedikt. 2006 (1983). *Imagined communities*. Revised edition. New York: Verso.

Auer, Peter & Schmidt, Jürgen Erich (red.). 2010. *Language and space: An international handbook of linguistic variation*. Vol. 1. Theories and methods. (Handbücher zur Sprach- und Kommunikationswissenschaft, Bd. 30.1.) Berlin: De Gruyter Mouton.

Auer, Peter; Hilpert, Martin; Stukenbrock, Anja & Szmrecsanyi, Benedikt (red.). 2013a. *Space in language and linguistics. Geographical, interactional and cognitive perspectives*. Berlin: Walter de Gruyter.

Auer, Peter; Hilpert, Martin; Stukenbrock, Anja & Szmrecsanyi, Benedikt. 2013b. Integrating the perspectives on language and space. I: Peter Auer, Martin Hilpert, Anja Stukenbrock & Benedikt Szmrecsanyi (red.), *Space in langauge and linguistics. Geographical, interactional and cognitive perspectives*. Berlin: Walter de Gruyter. S. 1–17.

Backhaus, Peter. 2007. *Linguistic landscapes: A comparative study of urban multilingualism in Tokyo*. Clevedon: Multilingual Matters.

Backhaus, Peter. 2009. Rules and regulations in linguistic landscaping: A comparative perspective. I: Elana Shohamy & Durk Gorter (red.), *Linguistic landscape: Expanding the scenery*. New York/London: Routledge. S. 157–172.

Bagna, Carla & Machetti, Sabrina. 2012. LL and (Italian) menus and brand names: a survey around the world. I: Christine Hélot, Monica Barni, Rudi Janssens & Carla Bagna (red.), *Linguistic landscape, multilingualism and social change*. Frankfurt am Main: Peter Lang. S. 217–230.

Barni, Monica & Bagna, Carla. 2010. Linguistic landscape and language vitality. I: Elana Shohamy, Eliezer Ben-Rafael & Monica Barni (red.), *Linguistic landscape in the city*. Bristol: Multilingual Matters. S. 3–18.

Barni, Monica & Bagna, Carla. 2015. The critical turn in LL: New methodologies and new items in LL. *Linguistic landscape* 1:1/2. S. 6–18.

Barni, Monica & Vedovelli, Massimo. 2012. Linguistic landscapes and language policies. I: Christine Hélot, Monica Barni, Rudi Janssens & Carla Bagna (red.), *Linguistic landscapes, multilingualism and social change*. Frankfurt am Main: Peter Lang. S. 27–38.

Ben-Rafael, Eliezer. 2009. A sociological approach to the study of linguistic landscape. I: Elana Shohamy & Durk Gorter (red.), *Linguistic Landscape: Expanding the scenery*. New York/London: Routledge. S. 40–54.

Berezkina, Maimu. 2013. Lingvistisk landskap i et av Oslos flerkulturelle områder: norsk, engelsk og minoritetsspråk i det offentlige rom på Grønland og innbyggernes holdninger til mulige stedsnavn fra innvandrerkulturen. I: Tom Schmidt (red.), *Målblomar til Margit – Veneskrift til Margit Harsson på 70-årsdagen den 9. juni 2013*. Oslo: Novus. S. 19–34.

Berezkina, Maimu. 2016. Linguistic landscape and inhabitants' attitudes to place names in multicultural Oslo. I: Guy Puzey & Laura Kostanski (red.), *Names and naming. People, places, perceptions and power*. Bristol: Multilingual Matters. S. 120–136.

Berezkina, Maimu. 2017. Russian in Estonia's public sector: 'playing on the borderline' between official policy and real-life needs. *International journal of bilingual education and bilingualism* 20:4. S. 417–427.

Berezkina, Maimu. 2018. 'Language is a costly and complicating factor': A diachronic study of language policy in the virtual public sector. *Language policy* 17:1. S. 55–75

Bergien, Angelika. 2007. In search of the perfect name. Prototypical and iconic effects of linguistic patterns in company names. I: Ludger Kramer & Elke Ronneberger-Sibold (red.), *Names in commerce and industry: Past and present*. Berlin: Logos. S. 259–272.

Bigon, Liora & Dahamshe, Amer. 2014. An anatomy of symbolic power. Israeli road-sign policy and the Palestinian minority. *Environment and planning D: Society and space* 32. S: 606–621.

Blackwood, Robert J. 2010. Marking France's public space: Empirical surveys on regional heritage languages in two provincial cities. I: Elana Shohamy, Eliezer Ben-Rafael & Monica Barni (red.), *Linguistic landscape in the city*. Bristol: Multilingual Matters. S. 292–306.

Blackwood, Robert. 2015. LL explorations and methodological challenges: Analysing France's regional languages. *Linguistic landscape* 1:1/2. S. 38–53.

Blackwood, Robert & Tufi, Stefania. 2012. Policies vs non-policies: Analysing regional languages and the national standard in the linguistic landscape of French and Italian Mediterranean cities. I: Durk Gorter, Heiko F. Marten & Luk Van Mensel (red.), *Minority languages in the linguistic landscape*. Basingstoke: Palgrave Macmillan. S: 109–126.

Blackwood, Robert; Lanza, Elizabeth & Woldemariam, Hirut (red.). 2016. *Negotiating and contesting identities in the linguistic landscapes*. London/New York: Bloomsbury.

Blommaert, Jan. 2013. *Ethnography, superdiversity and linguistic landscapes. Chronicles of complexity*. Bristol/Buffalo/Toronto: Multilingual Matters.

Brown, James Dean. 2004. Research methods for applied linguistics: Scope, characteristics and standards. I: Alan Davies & Catherine Elder (red.), *The handbook of applied linguistics*. Malden: Blackwell. S. 476–500.

Brown, Kara D. 2012. The linguistic landscape of educational spaces: Language revitalization and schools in Southeastern Estonia. I: Durk Gorter, Heiko F. Marten & Luk Van Mensel (red.), *Minority languages in the linguistic landscape*. Basingstoke: Palgrave Macmillan. S. 281–298.

Bruyèl-Olmedo, Antonio & Juan-Garau, Maria. 2009. English as a lingua franca in the linguistic landscape of multilingual resort of S'Arenal in Mallorca. *International journal of multilingualism* 6:4. S. 386–411.

Cenoz, Jasone & Gorter, Durk. 2006. Linguistic landscape and minority languages. *International journal of multilingualism* 3:1. S. 67–80.

Clemente, Mariana; Andrade, Ana Isabel & Martins, Filomena. 2012. Learning to read the world, learning to look at the linguistic landscape: A study in the first years of formal education. I: Christine Hélot, Monica Barni, Rudi Janssens & Carla Bagna (red.), *Linguistic landscapes, multilingualism and social change*. Frankfurt am Main: Peter Lang. S. 267–285.

Collins, James & Slembrouck, Stef. 2007. Reading shop windows in globalized neighbourhoods: Multilingual literacy practices and indexicality. *Journal of Literacy Research* 39:3. S. 335–356.

Coupland, Nikolas. 2010. Welsh linguistic landscapes 'from above' and 'from below'. I: Adam Jaworski & Crispin Thurlow (red.), *Semiotic landscapes. Language, image, space*. London/New York: Continuum. S. 77–101.

Coupland, Nikolas. 2012. Bilingualism on display: The framing of Welsh and English in Welsh public spaces. *Language and Society* 41:1. S. 1–27.

Cresswell, Tim. 1996. *In place/Out of place. Geography, ideology, and transgression*. Minneapolis/London: University of Minnesota Press.

Cresswell, Tim. 2013. *Geographic thought. A critical introduction*. Chichester: Wiley-Blackwell.

Cresswell, Tim. 2015 (2004). *Place: an introduction*. Second edition. Chichester: Wiley-Blackwell.

Dagenais, Diane; Moore, Danièle; Sabatier, Cécile; Lamarre, Patricia & Armand, Françoise. 2009. Linguistic landscape and language awareness. I: Elana Shohamy & Durk Gorter (red.), *Linguistic landscape: Expanding the scenery*. New York/London: Routledge. S. 253–269.

Dalberg, Vibeke & Jørgensen, Bent (red.). 1997. *Byens navne. Stednavne i urbaniserede områder. Rapport fra NORNAs 24. symposium i København 25.–27. april 1996*. (NORNA-rapporter 64.) Uppsala: NORNA-förlaget.

Dal Negro, Silvia. 2009. Local policy modelling the linguistic landscape. I: Elana Shohamy & Durk Gorter (red.), *Linguistic landscape: Expanding the scenery*. New York/London: Routledge. S. 206–218.

Dickinson, Jennifer A. 2015. Plastic letters: Alphabet mixing and ideologies of print in Ukrainian shop signs. *Pragmatics* 25:4. S. 517–534.

Diver, Laura Carmel. 2011. Bilingual Occitan signage in conflict. The curious case of Villeneuve-lès-Maguelone. *Onoma* 46. S. 275–299.

du Plessis, Theodorus. 2007. Een- of meertalige openbare tekens? Perspektiewe op die regulering van taalsigbaarheid en die Suid-Afrikaanse linguistiese landskap. *Tydskrif vir Geesteswetenskappe* 47:4. S. 550–567.

du Plessis, Theodorus. 2009. Language visibility and the transformation of geographical names in South Africa. *Language matters. Studies in the Languages of Africa* 40:2. S. 215–238.

Edelman, Loulou. 2009. What's in a name? Classification of proper names by language. I: Elana Shohamy & Durk Gorter (red.), *Linguistic landscape: Expanding the scenery*. New York/London: Routledge. S. 141–154.

Finlex. 1999. = *Finlands grundlag (11.6.1999/731)*. <http://finlex.fi/sv/laki/ajantasa/1999/19990731>

Finlex. 2003. = *Språklag (6.6.2003/423)*. <http://finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2003/20030423>

FOS. 2016. = *Finlands officiella statistic: Befolkningsstruktur*. Elektronisk publication. Helsingfors: Statistikcentralen. <http://www.stat.fi/til/vaerak/2016/vaerak_2016_2017-03-29_tie_001_sv.html>

Garvin, Rebecca Todd. 2010. Responses to the linguistic landscape in Memphis, Tennessee: An urban space in transition. I: Elana Shohamy, Eliezer Ben-Rafael & Monica Barni (red.), *Linguistic landscape in the city*. Bristol: Multilingual Matters. S. 252–271.

Garvin, Rebecca Todd & Eisenhower, Kristina. 2016. A comparative study of linguistic landscapes in middle schools in Korea and Texas: Contrasting signs of learning and identity construction. I: Robert Blackwood, Elizabeth Lanza & Hirut Woldemariam (red.), *Negotiating and contesting identities in linguistic landscapes*. London/New York: Bloomsbury. S. 215–273.

Gendelman, Irina & Aiello, Giorgia. 2010. Faces of places: Façades of global communication in post-eastern bloc urban renewal. I: Adam Jaworski & Crispin Thurlow (red.), *Semiotic landscapes. Language, image, space*. London/New York: Continuum. S. 256–273.

Gorter, Durk. 2006a. Introduction: The study of linguistic landscape as a new approach to multilingualism. *International journal of multilingualism* 3:1. S. 1–6.

Gorter, Durk. 2006b. Further possibilities for linguistic landscape research. I: Durk Gorter (red.), *Linguistic landscape. A new approach to multilingualism*. Clevedon: Multilingual Matters. S. 81–89.

Gorter, Durk. 2014. Linguistic landscape studies. I: Jan-Ola Östman & Jef Verschueren (red.), *Handbook of pragmatics online*. 2014 instalment. Amsterdam: John Benjamins.

Gorter, Durk; Marten, Heiko F. & Van Mensel, Luk (red.). 2012. *Minority languages in the linguistic landscape*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Győrffy, Erzsébet. 2016. Slang toponyms in Hungary: A survey of attitudes among language users. I: Guy Puzey & Laura Kostanski (red.), *Names and naming. People, places, perceptions and power*. Bristol: Multilingual Matters. S. 153–161.

Halonen, Mia. 2015. Social media landscapes: Tracing the uses and functions of hybrid sign. I: Mikko Laitinen & Anastassia Zabrodskaja (red.), *Dimensions of sociolinguistic landscapes in Europe: Materials and methodological solutions*. Berlin: Peter Lang. S. 127–148.

Hanauer, David I. 2009. Science and the linguistic landscape: A genre analysis of representational wall space in a microbiology laboratory. I: Elana Shohamy & Durk Gorter (red.), *Linguistic landscape: Expanding the scenery*. New York/London: Routledge. S. 287–301.

Hancock, Andy. 2012. Capturing the linguistic landscape of Edinburgh: A pedagogical tool to investigate student teachers' understanding of cultural and linguistic diversity. I: Christine Hélot, Monica Barni, Rudi Janssens & Carla Bagna (red.), *Linguistic landscapes, multilingualism and social change*. Frankfurt am Main: Peter Lang. S. 249–266.

Hassa, Samira & Krajcik, Chelsea. 2016. "Un peso, mami!": Linguistic landscape and transnationalism discourses in Washington Heights, New York City. *Linguistic landscape* 2:2. S. 157–181.

Helleland, Botolv. 2017. Det språklege landskapet langs Karl Johans gate i Oslo. Kva seier det om broken av rommet, sendarar og mottakarar? I: Tom Schmidt & Inge Særheim (red.), *Namn som kjelder. Rapport frå Den sekstande nordiske namneforskarkongressen på Jæren folkehøgskule, Kleppe 8.–11. juni 2016*. (NORNA-rapporter 96.) Uppsala: NORNA-förlaget. S. 97–116.

Hélot, Christine; Barni, Monica; Janssens, Rudi & Bagna, Carla (red.). 2012. *Linguistic landscapes, multilingualism and social change*. Frankfurt am Main: Peter Lang.

Helsingfors gatunamn. 1970. = *Helsingin kadunnimet – Helsingfors gatunamn*. (Helsingin kaupungin julkaisuja 24.) Helsingfors: Helsingfors stads namnkommitté.

Helsingfors gatunamn. 1979. = *Helsingin kadunnimet – Helsingfors gatunamn 2*. (Helsingin kaupungin julkaisuja 32.) Helsingfors: Helsingfors stads namnkommitté.

Helsingfors gatunamn. 1999. = *Helsingin kadunnimet – Helsingfors gatunamn 3*. Helsingfors: Helsingfors stads namnkommitté.

Hiss, Florian. 2013. Tromsø as a "Sámi town"? – Language ideologies, attitudes and debates surrounding bilingual language policies. *Language policy* 12:2. S. 177–196.

Hornsby, Michael & Vigers, Dick. 2012. Minority semiotic landscapes: An ideological minefield? I: Durk Gorter, Heiko F. Marten & Luk Van Mensel (red.), *Minority languages in the linguistic landscape*. Basingstoke: Palgrave Macmillan. S. 57–73.

Huebner, Thom. 2009. A framework for the linguistic analysis of linguistic landscape. I: Elana Shohamy & Durk Gorter (red.), *Linguistic landscape: Expanding the scenery*. New York/London: Routledge. S. 70–87.

Hult, Francis M. 2009. Language ecology and linguistic landscape analysis. I: Elana Shohamy & Durk Gorter (red.), *Linguistic landscape: Expanding the scenery*. New York/London: Routledge. S. 88–104.

Institutet för de inhemska språken. 2015 = *Kielitoimiston ohjepankki. Suomen paikannimet erikielisissä teksteissä*. Helsinki: Kotimaisten kielten keskus. <http://www.kielitoimistonohjepankki.fi/ohje/161>

Ivars, Ann-Marie. 2015. *Dialekter och småstadsspråk*. (Svenskan i Finland – i dag och i går I:1.) Helsingfors: Svenska litteratursälskapet i Finland.

Ivkovic, Dejan & Lotherington, Heather. 2009. Multilingualism in cyberspace: Conceptualising the virtual linguistic landscape. *International journal of multilingualism* 6:1. S. 17–36.

Izadi, Dariush & Parvaresh, Vahid. 2016. The framing of the linguistic landscapes of Persian shop signs in Sydney. *Linguistic landscape* 2:2. S. 182–205.

Jaworski, Adam & Thurlow, Crispin (red.). 2010. *Semiotic landscapes. Language, image, space*. London/New York: Continuum.

Jaworski, Adam & Thurlow, Crispin. 2010. Introducing semiotic landscapes. I: Adam Jaworski & Crispin Thurlow (red.), *Semiotic landscapes. Language, image, space*. London/New York: Continuum. S. 1–40.

Jaworski, Adam & Yeung, Simone. 2010. Life in the Garden of Eden: The naming and imaginary of residential Hong Kong. I: Elana Shohamy, Eliezer Ben-Rafael & Monica Barni (red.), *Linguistic landscape in the city*. Bristol: Multilingual Matters. S. 153–181.

Johansen, Åse Mette & Bull, Tove. 2012. Språkpolitikk og (u)synleggjering i det semiotiske landskapet på Universitetet i Tromsø. *Nordlyd* 39:2. S. 17–45.

Juffermans, Kasper & Coppoolse, Jannet. 2012. How literate, low-literate and non-literate readers read the linguistic landscape in a Gambian village. I: Christine Hélot, Monica Barni, Rudi Janssens & Carla Bagna (red.), *Linguistic landscapes, multilingualism and social change*. Frankfurt am Main: Peter Lang. S. 233–247.

Järlehed, Johan. 2011. Att läsa språkliga landskap. Några teoretiska utgångspunkter och kritiska kommentarer. I: Ahlstedt, Eva (red.), *Theorising textuality. Theorising reading. Om vetenskapliga teoribildning inom kultur- och litteraturforskning*. Göteborg: Göteborgs universitet. S. 79–103.

Järlehed, Johan. 2017. Genre and metacultural displays: The case of street-name signs. *Linguistic landscape* 3:3. S. 286–305.

Jørgensen, Bent. 1999. Den urbane kulturs navne. I: Mats Wahlberg (red.), *Den nordiska namnforskningen. I går, i dag och i morgon. Handlingar från NORNA:s 25:e symposium i Uppsala 7–9 februari 1997.* (NORNA-rapporter 67.) Uppsala: NORNA-förlaget. S. 247–255.

Kallen, Jeffrey L. 2010. Changing landscapes: Language, space and policy in the Dublin linguistic landscape. I: Adam Jaworski & Crispin Thurlow (red.), *Semiotic landscapes. Language, image, space*. London/New York: Continuum. S. 41–58.

Karlsson, Fred. 2017. *Finlands språk 1917–2017.* Multimediapublikation. Åbo: Lingsoft. <https://suomenkielet100.fi/sv/>

Kehrein, Roland; Lameli, Alfred & Rebanus, Stefan (red.). 2010. *Language and space: An international handbook of linguistic variation*. Vol. 2. Language mapping. (Handbücher zur Sprach- und Kommunikationswissenschaft, Bd. 30.2.) Berlin: De Gruyter Mouton.

Koopman, Adrian. 2012. The post-colonial identity of Durban. I: Botolv Helleland, Christian-Emil Ore & Solveig Wikstrøm (red.), *Names and identities*. (Oslo Studies in Language 4.2.) Oslo: University of Oslo. S. 133–159.

Koskinen, Kaisa. 2012. Linguistic landscape as a translational space. The case of Hervanta, Tampere. I: Jani Vuolteenaho, Lieven Ameel, Andrew Newby & Maggie Scott (red.), *Langugage, space and power: Urban entanglements*. (COLLeGIUM. Studies across disciplines in the humanities and social sciences 13.) Helsinki: Helsinki Collegium for Advanced Studies. S. 73–92.

Koskinen, Kaisa. 2013. Turistina Hervannan kielimaisemassa: käännettyyden jäljillä. I: Koskinen, Kaisa (red.), *Tulkattu Tampere*. Tampere: Tampere University Press. S. 313–334.

Kostanski, Laura. 2016. Toponymic attachment. I: Carole Hough (red.), *The Oxford handbook of names and naming*. Oxford: Oxford University Press. S. 412–426.

Kremer, Ludger & Ronneberger-Silbold, Elke (red.). 2007. *Names in commerce and industry: Past and present*. Berlin: Logos. S. 259–272.

Kress, Günther. 2010. *Multimodality – A social semiotic approach to contemporary communication*. London/New York: Routledge.

Kress, Günther & Van Leeuwen, Theo. 1996. *Reading images. The grammar of visual design*. London: Routledge.

LaDousa, Chaise. 2007. "Witty house name": Visual expression, interpretive practice and uneven agency in a Midwestern college town. *Journal of American folklore* 120:478. S. 445–481.

Laihonen, Petteri. 2014. Hungarian private linguistic landscape in South-West Slovakia. I: Johanna Laakso (red.), *Dangers and developments: On language diversity in a changing world.* (Studies in European language diversity 34.) S. 86–106.

Laihonen, Petteri. 2015. Linguisitic landscapes of a minoritized regional majority: Language ideologies among Hungarians in South-West Slovakia. I: Mikko Laitinen & Anastassia Zabrodskaja (red.), *Dimensions of sociolinguistic landscapes in Europe: Materials and methodological solutions*. Berlin: Peter Lang. S. 171–198.

Laitinen, Mikko. 2014. 630 kilometers by bicycle: Observations of English in urban and rural Finland. *International journal of the sociology of language* 228. S. 55–78.

Laitinen, Mikko. 2015. English on the move: What's beyond modernity and internationalism? I: Mikko Laitinen & Anastassia Zabrodskaja (red.), *Dimensions of sociolinguistic landscapes in Europe: Materials and methodological solutions*. Berlin: Peter Lang. S. 105–124.

Laitinen, Mikko & Zabrodskaja, Anastassia. 2015. *Dimensions of sociolinguistic landscapes in Europe: Materials and methodological solutions*. Berlin: Peter Lang.

Landry, Rodrigue & Bourhis, Richard Y. 1997. Linguistic landscape and ethnolinguistic vitality: An empirical study. *The journal of language and social psychology* 16:1. S. 23–49.

Lanza, Elizabeth & Woldemariam, Hirut. 2009. Language ideology and linguistic landscape: Language policy and globalization in a regional capital of Ethiopia. I: Elana Shohamy & Durk Gorter (red.), *Linguistic landscape: Expanding the scenery*. New York/London: Routledge. S. 189–205.

Lanza, Elizabeth & Woldemariam, Hirut. 2014. Indexing modernity: English and branding in the linguistic landscape of Addis Abeba. *International journal of bilingualism* 18:5. S. 491–506.

Leeman, Jennifer & Modan, Gabriella. 2010. Selling the city: Language, ethnicity and commodified space. I: Elana Shohamy, Eliezer Ben-Rafael & Monica Barni (red.), *Linguistic landscape in the city*. Bristol: Multilingual Matters. S. 182–198.

Lefebvre, Henri. 1991. *The production of space*. Oxford: Blackwell.

Lehtonen, Heini. 2015. *Tyylitellen. Nuorten kielelliset resurssit ja kielen sosiaalinen indeksisyys monietnisessä Helsingissä*. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Linell, Per. 1982. *Människans språk*. 2. upplagan. Malmö: Gleerups.

Lou, Jackie Jia. 2016. Shop sign as a monument: The discursive recontextualization of a neon sign. *Linguistic landscape* 2:3. S. 211–222.

Lou, Jia Jackie. 2010. Chinese on the side: The marginalization of Chinese in the linguistic and social landscapes of Chinatown in Washington, DC. I: Elana Shohamy, Eliezer Ben-Rafael & Monica Barni (red.), *Linguistic landscape in the city*. Bristol: Multilingual Matters. S. 96–114.

Lowenthal, David. 1962. Not every prospect pleases. What is our criterion for scenic beauty? *Landscape* 12:2. S. 19–23.

Löfdahl, Maria & Wenner, Lena. 2017. Från Ebbes hörna till Alsalam moské. En studie av det språkliga landskapet i en del av Göteborg. I: Unni-Päivä Leino, Mona Forsskåhl, Gunilla Harling-Kranck, Sabina Jordan, Minna Nakari & Ritva Liisa Pitkänen (red.), *Namn och identitet – Handligar från NORNAs 46:e symposium i Tammerfors den 21–23 oktober 2015*. (NORNA-rapporter 94.) Uppsala & Tammerfors: NORNA-förlaget. S. 231–254.

Malinowski, David. 2009. Authorship in the linguistic landscape: A multimodal-performative view. I: Elana Shohamy & Durk Gorter (red.), *Linguistic landscape: Expanding the scenery*. New York/London: Routledge. S. 107–125.

Malinowski, David. 2015. Opening spaces of learning in the linguistic landscape. *Linguistic landscape* 1:1/2. S. 95–113.

Marten, Heiko F. 2010. Linguistic landscape under strict state language policy: Reversing the Soviet legacy in a regional centre in Latvia. I: Elana Shohamy, Eliezer Ben-Rafael & Monica Barni (red.), *Linguistic landscape in the city*. Bristol: Multilingual Matters. S. 115–132.

Marten, Heiko F. 2012. 'Latgalian is not a language': Linguistic landscapes in Eastern Latvia and how they reflect centralist attitudes. I: Durk Gorter, Heiko F. Marten & Luk Van Mensel (red.), *Minority languages in the linguistic landscape*. Basingstoke: Palgrave Macmillan. S. 19–35.

Marten, Heiko F.; Van Mensel, Luk & Gorter, Durk. 2012. Studying minority languages in the linguistic landscape. I: Durk Gorter, Heiko F. Marten & Luk Van Mensel (red.), *Minority languages in the linguistic landscape*. Basingstoke: Palgrave Macmillan. S. 1–15.

Marten, Heiko F.; Lazdina, Sanita; Pošeiko, Solvita & Murinska, Sandra. 2012. Between old and new killer languages? Linguistic transformation, linguae francae and languages of tourism in the Baltic states. I: Christine Hélot, Monica Barni, Rudi Janssens & Carla Bagna (red.), *Linguistic landscapes, multilingualism and social change*. Frankfurt am Main: Peter Lang. S. 289–308.

Mattfolk, Leila. 2011a. *Finlandssvenska åsikter om och attityder till modern språkpåverkan*. (Nordica Helsingiensia 26.) Helsingfors: Nordica vid Finska, finskugriska och nordiska institutionen, Helsingfors universitet.

Mattfolk, Leila. 2011b. *Attityder till det globala i det lokala: Finlandssvenskar om importord*. Oslo: Novus forlag.

Mattfolk, Leila. 2017. Attitudes towards globalized company names. I: Terhi Ainiala & Jan-Ola Östman (red.), *Socio-onomastics. The pragmatics of names*. (Pragmatics & beyond new series 275.) Amsterdam: John Benjamins. S. 165–181.

Mattfolk, Leila & Vidberg, Maria (red.). 2012. *Svenska ortnamn i Finland*. (Insitutet för de inhemska språkens webbpublikationer 32.) Helsingfors: Institutet för de inhemska språken. <http://kaino.kotus.fi/svenskaortnamn/>

Mattfolk, Leila; Vidberg, Maria & Gustavsson, Pamela (red.). 2013. *Namn i stadsmiljö. Handlingar från NORNA:s 42. symposium i Helsingfors den 10–12 november 2011.* (Skrifter 7./NORNA-rapporter 90.) Helsingfors/Uppsala: Institutet för de inhemska språken/NORNA-förlaget.

Mendisu, Binyam Sisay; Malinowski, David & Woldemichael, Endashaw. 2016. Absence from the linguistic landscape as de facto language policy: The case of two local languages in Southern Ethiopia. I: Robert Blackwood, Elizabeth Lanza & Hirut Woldemariam (red.), *Negotiating and contesting identities in linguistic landscapes.* London/New York: Bloomsbury. S. 117–130.

Milani, Tommaso M. 2014. Sexed signs – Queering the scenery. *International journal of the sociology of language* 228. S. 201–225.

Moriarty, Máiréad. 2012. Language ideological debates in the linguistic landscape of an Irish tourist town. I: Durk Gorter, Heiko F. Marten & Luk Van Mensel (red.), *Minority languages in the linguistic landscape.* Basingstoke: Palgrave Macmillan. S. 74–88.

Moriarty, Máiréad. 2014. Contesting language ideologies in the linguistic landscape of an Irish tourist town. *International journal of bilingualism* 18:5. S. 464–477.

Moring, Tom & Husband, Charles. 2007. The contribution of Swedish-language media in Finland to linguistic vitality. *International journal of the sociology of language* 187–188. S. 75–101.

Moshnikov, Ilia. 2016. Karjalankieliset verkkosivut virtuaalisena kielimaisemana. *Lähivõrdlusi – Lähivertailuja* 26. S. 282–310.

Munroe, Helen C. 1930. Bilingual signs in Montreal and its environs. *American speech: A quarterly of linguistic usage* 5:3. S. 228–231.

Muth, Sebastian. 2014. Informal signs as expressions of multilingualism in Chisinau. How individuals shape the public space of a Post-Soviet capital. *International journal of the sociology of language* 228. S. 29–53.

Nash, Joshua. 2013. Landscape underwater, underwater landscapes. Kangaroo Island diving site names as element of the linguistic landscape. *Landscape research* 38:3. S. 394–400.

Nash, Joshua. 2016. Is linguistic landscape necessary? *Landscape research* 41:3. S. 380–384.

Niedzielski, Nancy A. & Preston, Dennis R. 2000. *Folk linguistics*. (Trends in linguistics. Studies and monographs 122.) Berlin: Mouton de Gruyter.

Nyström, Staffan. 2013. Att sälja en vision. Om ”mäklarnamn”, annonser och den stockholmska verkligheten. I: Leila Mattfolk, Maria Vidberg & Pamela Gustavsson (red.), *Namn i stadsmiljö. Handlingar från NORNA:s 42. symposium i Helsingfors den 10–12 november 2011.* (Skrifter 7./NORNA-rapporter 90.) Helsingfors/Uppsala: Institutet för de inhemska språken/NORNA-förlaget. S. 153–168.

Nyström, Staffan. 2016. Naming parks, footpaths and small bridges in a multicultural suburban area. I: Guy Puzey & Laura Kostanski (red.), *Names and maning. People, places, perceptions and power*. Bristol: Multilingual Matters. S. 185–196.

Paikkala, Sirkka (red.). 2007. *Suomalainen paikannimikirja*. (Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja 146.) Helsinki: Karttakeskus/Kotimaisten kielten tutkimuskeskus.

Pandey, Anjali. 2017. ”When size matters”: Multimodality, material ethnography and signage in Trump’s race to the White House. *Linguistic landscape* 3:1. S. 25–55.

Papen, Uta. 2012. Commercial discourses, gentrification and citizens’ protest: The linguistic landscape of Prenzlauer Berg, Berlin. *Journal of sociolinguistics* 16:1. S. 56–80.

Pavlenko, Aneta. 2010. Linguistic landscape of Kyiv, Ukraine: A diachronic study. I: Elana Shohamy, Eliezer Ben-Rafael & Monica Barni (red.), *Linguistic landscape in the city*. Bristol: Multilingual Matters. S. 133–150.

Peck, Amiena & Stroud, Christopher. 2015. Skinscapes. *Linguistic landscape* 1:1/2. S. 133–151.

Pedersen, Aud-Kirsti. 2016. Is the official use of names in Norway determined by the Place-Names Act or by attitudes? I: Guy Puzey & Laura Kostanski (red.), *Names and naming. People, places, perceptions and power*. Bristol: Multilingual Matters. S. 213–228.

Peirce, Charles S. 1955. Logic as semiotic: The theory of signs. I: Justus Buchler (red.), *Philosophical writings of Peirce*. New York: Dover Publications. S. 98–119.

Pennycook, Alastair. 2009. Linguistic landscapes and the transgressive semiotics of graffiti. I: Elana Shohamy & Durk Gorter (red.), *Linguistic landscape: Expanding the scenery*. New York/London: Routledge. S. 302–312.

Pennycook, Alastair & Otsuji, Emi. 2015. Making scents of the landscape. *Linguistic landscape* 1:3. S. 191–212.

Pietikäinen, Sari. 2014. Spatial interactions in Sámiland: Regulative and transitory chronotopes in the dynamic multilingual landscape of an indigenous Sámi village. *International journal of bilingualism* 18:5. S. 478–490.

Pietikäinen, Sari; Lane, Pia; Salo, Hanni & Laihiala-Kankainen, Sirkka. 2011. Frozen actions in the Arctic linguistic landscape: A nexus analysis of language processes in visual space. *International journal of multilingualism* 8:4. S. 277–298.

Preston, Dennis R. 1989. *Perceptual dialectology: Non-linguists’ views of areal linguistics*. Dordrecht: Foris.

Preston, Dennis R. (red.) 1999. *Handbook of perceptual dialectology*. Vol. 1. Amsterdam: John Benjamins.

Purschke, Christoph. 2017. (T)Apping the linguistic landscape: Methodological challenges and the scientific potential of citizen-science approach to the study of social semiotics. *Linguistic landscape* 3:3. S. 246–266.

Puzey, Guy. 2007. *Planning the linguistic landscape. A comparative survey of the use of minority languages in the road signage of Norway, Scotland and Italy*. Edinburgh: The University of Edinburgh.

Puzey, Guy. 2009. Opportunity or threat? The role of minority toponyms in the linguistic landscape. I: Wolfgang Ahrens, Sheila Embleton & André Lapierre (red.), *Names in multi-lingual, multi-cultural and multi-ethnic contact. Proceedings of the 23rd International Congress of Onomastic Sciences, August 17–22, 2008, York University, Toronto, Canada*. Toronto: York University. S. 821–827.

Puzey, Guy. 2011. New research directions in toponomastics and linguistic landscapes. *Onoma* 46. S. 211–226.

Puzey, Guy. 2012. Two-way traffic: How linguistic landscapes reflect and influence the politics of language. I: Durk Gorter, Heiko F. Marten & Luk Van Mensel (red.), *Minority languages in the linguistic landscape*. Basingstoke: Palgrave Macmillan. S. 127–147.

Puzey, Guy. 2016a. Linguistic landscapes. I: Carole Hough (red.), *The Oxford handbook of names and naming*. Oxford: Oxford University Press. S. 395–411.

Puzey, Guy. 2016b. Renaming as counter-hegemony: The case of Noreg and Padania. I: Guy Puzey & Laura Kostanski (red.), *Names and naming. People, places, perceptions and power*. Bristol: Multilingual Matters. S. 165–184.

Quist, Pia. 2010. Untying the language – body – place connection: A study on linguistic variation and social style in a Copenhagen community of practice. I: Peter Auer & Jürgen Erich Schmidt (red.), *Language and space: An international handbook of linguistic variation*. Vol. 1. Theories and methods. Berlin/New York: De Gruyter Mouton. S. 632–648.

Raukko, Jarno. 2017. Names in contact: Linguistic and social factors affecting exonyms and translated names. I: Terhi Ainiala & Jan-Ola Östman (red.), *Socio-onomastics. The pragmatics of names*. (Pragmatics & beyond new series 275.) Amsterdam: John Benjamins. S. 93–125.

Rautio Helander, Kaisa. 2009. Toponymic silence and Sámi place names during the growth of the Norwegian nation state. I: Lawrence D. Berg & Jani Vuolteenaho (red.), *Critical toponymies. The contested politics of place naming*. Farnham: Ashgate. S. 253–266.

Rautio Helander, Kaisa. 2016. The power of administration in the official recognition of indigenous place names in the Nordic countries. I: Guy Puzey & Laura Kostanski (red.), *Names and naming. People, places, perceptions and power*. Bristol: Multilingual Matters. S. 229–249.

Reh, Mechthild. 2004. Multilingual writing: A reader-oriented typology. With examples from Lira municipality (Uganda). *International journal of the sociology of language* 170. S. 1–41.

Rosenbaum, Yehudit; Nadel, Elizabeth; Cooper, Robert L. & Fishman, Joshua A. 1977. English on Keren Kayemet Street. I: Joshua A. Fishman, Robert L. Cooper & Andrew W. Conrad (red.), *The spread of English: The sociology of English as an additional language*. Rowley: Newbury House. S. 179–194.

Salo, Hanni. 2012. Using linguistic landscape to examine the visibility of Sámi languages in the North Calotte. I: Durk Gorter, Heiko F. Marten & Luk Van Mensel (red.), *Minority languages in the linguistic landscape*. Basingstoke: Palgrave Macmillan. S. 243–259.

Sandnes, Berit. 2016. Names and language contact. I: Carole Hough (red.), *The Oxford handbook of names and naming*. Oxford: Oxford University Press. S. 540–553.

Sandst, Line. 2016a. *Urbane stednavne – storbyens sproglige dimension. En stilistisk-retorisk analyse af urbane stednavne i det københavnske byrum*. Ph.d.-afhandling, Københavns universitet.

Sandst, Line. 2016b. The onomastic landscape of Copenhagen – Meaning formation, rewriting history and onomastic scale reduction. I: Carole Hough & Daria Izdebska (red.), *Names and their environment. Proceedings of the 25th International Congress of Onomastic Sciences, Glasgow 25–29 August 2014*. Vol. 2. Toponomastics II. Glasgow: University of Glasgow. S. 123–134.

SAOB = *Svenska Akademiens ordbok*.

Scollon, Ron & Scollon, Suzie Wong. 2003. *Discourses in place. Language in the material world*. London/New York: Routledge.

Scott, Maggie. 2016. Attitudes to Scots: Insights from the toponymicon. I: Guy Puzey & Laura Kostanski (red.), *Names and naming. People, places, perceptions and power*. Bristol: Multilingual Matters. S. 137–152.

Shohamy, Elana. 2015. LL research as expanding language and language policy. *Linguistic landscape* 1:1/2. S. 152–171.

Shohamy, Elana & Gorter, Durk (red.). 2009. *Linguistic landscape: Expanding the scenery*. New York/London: Routledge.

Shohamy, Elana & Gorter, Durk. 2009. Introduction. I: Elana Shohamy & Durk Gorter (red.), *Linguistic landscape: Expanding the scenery*. New York/London: Routledge. S. 1–10.

Shohamy, Elana & Waksman, Shoshi. 2012. Talking back to the Tel Aviv centennial: LL responses to top-down agendas. I: Christine Hélot, Monica Barni, Rudi Janssens & Carla Bagna (red.), *Linguistic landscapes, multilingualism and social change*. Frankfurt am Main: Peter Lang. S. 109–125.

Shohamy, Elana; Ben-Rafael, Eliezer & Barni, Monica (red.). 2010. *Linguistic landscape in the city*. Bristol: Multilingual Matters.

Siebetcheu, Raymond. 2016. Semiotic and linguistic analysis of banners in three European countries' football stadia: Italy, France and England. I: Robert Blackwood, Elizabeth Lanza & Hirut Woldemariam (red.), *Negotiating and contesting identities in linguistic landscapes*. London/New York: Bloomsbury. S. 181–194.

Sjöblom, Paula. 2005. The problem of meaning and function related to company names. I: Eva Brylla & Mats Wahlberg (red.), *Proceeding of the 21st International Congress of Onomastic Sciences*. Uppsala: Språk- och folkminnesinstitutet. S. 264–276.

Sjöblom, Paula. 2006. *Toiminimen toimenkuva – suomalaisen yritysnimistön rakenne ja funktiot*. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.

Sjöblom, Paula. 2007. Finnish company names: Structure and function. I: Ludger Kremer & Elke Ronneberger-Sibold (red.), *Names in commerce and industry: Past and present*. Berlin: Logos. S. 297–306.

Sjöblom, Paula. 2008a. Jobs vacant: Seeking to employ a good company name. The structure, meaning and function of Finnish company names. I: *Namn och bygd. Tidskrift för nordisk ortnamnsforskning* 96. S. 67–82.

Sjöblom, Paula. 2008b. Multimodality of company names. *Onoma* 43. S. 351–380.

Sjöblom, Paula. 2013. Commercial names in Finnish public space. I: Oliviu Felecan & Alina Bughesiu (red.), *Onomastics in contemporary public spcace*. Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars. S. 161–171.

Sjöblom, Paula. 2016. Commercial names. I: Carole Hough (red.), *The Oxford handbook of names and naming*. Oxford: Oxford University Press. S. 453–464.

Sjöblom, Paula; Ainiala, Terhi & Hakala, Ulla (red.). 2013. *Names in the economy. Cultural prospects*. Newcastle: Cambridge Scholars.

Slotte, Peter; Zilliacus, Kurt & Harling, Gunilla. 1973. Sociologiska namnstudier. I: Kurt Ziliacus (red.), *Synvinklar på ortnamn*. Helsingfors: Svenska litteratursälskapet i Finland. S. 97–181.

Spolsky, Bernard. 2004. *Language policy*. Cambridge: Cambridge University Press.

Spolsky, Bernard. 2009. Prolegomena to a sociolinguistic theory of public signage. I: Elana Shohamy & Durk Gorter (red.), *Linguistic landscape: Expanding the Scenery*. New York/London: Routledge. S. 25–39.

Spolsky, Bernard & Cooper, Robert L. 1991. *The languages of Jerusalem*. Oxford: Clarendon Press.

Stjernholm, Karine. 2013. *Stedet velger ikke lenger deg, du velger et sted. Tre artikler om språk i Oslo*. Ph.d.-avhandling, Institutt for lingvistiske og nordiske studier, Universitetet i Oslo.

Stjernholm, Karine. 2015. Two faces of Oslo: A comparative study of the sense of place. I: Mikko Laitinen & Anastassia Zabrodskaja (red.), *Dimensions of sociolinguistic landscapes in Europe: Materials and methodological solutions*. Berlin: Peter Lang. S. 77–104.

Stjernholm, Karine & Ims, Ingunn Indrebø. 2013. Om bruk av Oslo-testen for å undersøke oslomålet. I: Stjernholm, Karine. *Stedet velger ikke lenger deg, du velger et sted. Tre artikler om språk i Oslo*. Ph.d.-avhandling, Institutt for lingvistiske og nordiske studier, Universitetet i Oslo. S. 161–191.

Stroud, Christopher & Jegels, Dmitri. 2014. Semiotic landscapes and mobile narrations of place. Performing the local. *International journal of the sociology of language* 228. S. 179–199.

Stukenbrock, Anja. 2005. *Sprachnationalismus. Sprachreflexion als Medium kollektiver Identitätsstiftung in Deutschland (1617–1945)*. (Studia Linguistica Germanica 74.) Berlin: Walter De Gruyter.

Suutari, Toni. 2007. Peruskartan nimet Aabrahaminkarilta Öövedenkankaalle. I: Paikkala, Sirkka (red.), *Suomalainen paikannimikirja*. (Kotimaisten kielten tutkimuskeskusken julkaisuja 146.) Helsinki: Karttakeskus/Kotimaisten kielten tutkimuskeskus. S. 11–13.

Syrjälä, Väinö. 2015. Svenskan i Helsingfors metro. En studie av ett lingvistiskt landskap. I: Mona Forsskåhl, Marja Kivilehto, Johanna Koivisto & Pasi Metsä (red.), *Svenskan i Finland 15*. Tampere: Tampere University Press. S. 350–365.

Syrjälä, Väinö. 2016a. Språkbrukarnas syn på lingvistiska landskap i Svenskfinland. *Folkmålsstudier* 54. S. 91–114. = STUDIE B

Syrjälä, Väinö. 2016b. Namn i gatubilden – om namn i Svenskfinlands lingvistiska landskap. I: Martin Sejer Danielsen, Birgit Eggert & Johnny G.G. Jakobsen (red.), *Navn og navnebærer. Rapport fra NORNAs 45. symposium i Skagen 1.–4. oktober 2014*. (NORNA-rapporter 93.) Uppsala: NORNA-förlaget. S. 263–286. = STUDIE C

Syrjälä, Väinö. 2017a. Naming businesses – in the context of bilingual Finnish cityscapes. I: Terhi Ainiala & Jan-Ola Östman (red.), *Socio-onomastics. The pragmatics of names*. (Pragmatics & beyond new series 275.) Amsterdam: John Benjamins. S. 183–202. = STUDIE D

Syrjälä, Väinö. 2017b. Svenskfinland på främmande språk – förhållandet mellan namn och ställe. I: Tom Schmidt & Inge Særheim (red.), *Namn som kjelder. Rapport frå Den sekstande nordiske namneforskarkongressen på Jæren folkehøgskule, Kleppe 8.–11. juni 2016*. (NORNA-rapporter 96.) Uppsala: NORNA-förlaget. S. 219–230. = STUDIE A

Syrjälä, Väinö. 2018. Ungdomar observerar lingvistiska landskap. I: Beatrice Silén, Hanna Lehti-Eklund, Anne Huhtala, Jenny Stenberg-Sirén & Väinö Syrjälä (red.), *Svenskan i Finland 17*. (Nordica Helsingiensia 53.) Helsingfors: Helsingfors universitet. = STUDIE E

Syrjälä, Väinö. u.a. Names in teenagers' linguistic landscapes. Manuskript skickat till: *Proceedings of the 26th International Congress of Onomastic Sciences*. (Onomastica Uralica.) Debrecen: University of Debrecen.

Szábo Gilinger, Eszter; Sloboda, Marián; Šimičić, Lucija & Vigers, Dick. 2012. Discourse coalitions for and against minority languages on signs: Linguistic landscape as a social issue. I: Durk Gorter, Heiko F. Marten & Luk Van Mensel (red.), *Minority languages in the linguistic landscape*. Basingstoke: Palgrave Macmillan. S. 263–280.

Tan, Peter K.W. 2009. Building names in Singapore: Multilingualism of a different Kind. I: Wolfgang Ahrens, Sheila Embleton & André Lapierre (red.), *Names in multi-lingual, multi-cultural and multi-ethnic contact: Proceedings of the 23rd International Congress of Onomastic Sciences*. Toronto: York University. S. 929–942.

Tan, Peter K.W. 2011. Mixed signals. Names in the linguistic landscape provided by different agencies in Singapore. *Onoma* 46. S. 227–250.

Tuan, Yi-Fu. 1977. *Space and place – The perspective of experience*. Minneapolis: University of Minnesota Press.

Tufi, Stefania. 2016. Constructing the self in contested spaces: The case of Slovenian-speaking minorities in the area of Trieste. I: Robert Blackwood, Elizabeth Lanza & Hirut Woldemariam (red.), *Negotiating and contesting identities in linguistic landscapes*. London/New York: Bloomsbury. S. 101–116.

Tufi, Stefania & Blackwood, Robert. 2010. Trademarks in the linguistic landscape: Methodological and theoretical challenges in qualifying brand names in the public space. *International journal of multilingualism* 7:3. S. 197–210.

Tulp, Stella. 1978. Reklame en tweetaligheid. Een onderzoek naar de geografische verspreiding van franstaalige en nederlandstalige affiches in Brussel. *Taal en social integratie* 1. S. 261–288.

UNGEGN. 2002. = United Nations Group of Experts on Geographical Names. *Glossary of terms for the standardization of geographical names*. New York: United Nations. <http://unstats.un.org/unsd/geoinfo/UNGEGN/docs/pdf/Glossary_of_terms_revised.pdf>

Urry, John. 1995. *Consuming places*. London/New York: Routledge.

Vaattovaara, Johanna. 2009. *Meän tapa puhua. Tornionlaakso pellolaisnuorten subjektiivisena paikkana ja murrealueena*. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.

Vandenbroucke, Mieke. 2018. Multilingualism, urban change and gentrification in the landscape of a Brussels neighbourhood. *Multilingua* 37:1. S. 25–52.

Van Mensel, Luk & Darquennes, Jeroen. 2012. All is quiet on the eastern front? language contact along the French-German language border in Belgium. I: Durk Gorter, Heiko F. Marten & Luk Van Mensel (red.), *Minority languages in the linguistic landscape*. Basingstoke: Palgrave Macmillan. S. 164–180.

Vidberg, Maria. 2009. Finskt inflytande på ortnamnsbruket hos svenskspråkiga namnbrukare i Helsingfors. I: Leila Mattfolk & Terhi Ainiala (red.), *Namn och kulturella kontakter. Handlingar från NORNA:s 37. symposium i Hapsal den 22–25 maj 2008*. (Skrifter 5./NORNA-rapporter 85.) Helsingfors/Uppsala: Forskningscentralen för de inhemska språken/NORNA-förlaget. S. 41–62.

Vidberg, Maria. 2015. Gatunamnskännedom i en tvåspråkig miljö. I: Birgit Eggert & Rikke Stenholt Olesen (red.), *Navne og skel – Skellet mellem navne. Rapport fra Den femtende nordiske navneforskarkongres på Askov Højskole 6–9 juni 2012*. (NORNA-rapporter 91, band 2.) Uppsala: NORNA-förlaget. S. 245–261.

Vidberg, Maria. 2016a. *Ortnamn i kontakt i Helsingfors. Finska inslag i bruket av gatunamn i svenska kontexter*. (Nordica Helsingiensia 45.) Helsingfors: Nordica vid Finska, finskugriska och nordiska institutionen, Helsingfors universtet.

Vidberg, Maria. 2016b. Uppfattningar om ortnamn i en tvåspråkig miljö. *Folkmålsstudier* 54. S. 143–162.

Vidberg, Maria. 2017. Place names in contact: The use of Finnish place names in Swedish contexts in Helsinki. I: Terhi Ainiala & Jan-Ola Östman (red.), *Socio-onomastics. The pragmatics of names*. (Pragmatics & beyond new series 275.) Amsterdam: John Benjamins. S. 155–163.

Vincze, Laszlo & Moring, Tom. 2012. Swedish in Finland: Pushed Back in the Cyberspace? *JEMIE – Journal on ethnopolitics and minority issues in Europe* 11:2. S. 25–36.

Vuolteenaho, Jani & Kolamo, Sami. 2012. Textually produced landscape spectacles? A Debordian reading of Finnish namescapes and English soccerscapes. I: Jani Vuolteenaho, Lieven Ameel, Andrew Newby & Maggie Scott (red.), *Language, space and power: Urban entanglements*. (COLLeGIUM. Studies across disciplines in the humanities and social sciences 13.) Helsinki: Helsinki Collegium for Advanced Studies. S. 132–158.

Weber, Jean-Jacques & Horner, Kristine. 2012. *Introducing multilingualism – a social approach*. London: Routledge.

Wikner, Sarah. 2014. Svenskan i Helsingfors ur talarnas perspektiv. *Puhe ja kieli* 34:3. S. 119–137.

Woldemariam, Hirut & Lanza, Elizabeth. 2015. Imagined community: The linguistic landscape in diaspora. *Linguistic landscape* 1:1/2. S. 172–190.

Zabrodskaja, Anastassia. 2014. Tallinn. Monolingual from above and multilingual from below. *International journal of the sociology of language* 228. S. 105–130.

Östman, Jan-Ola. 2017. Lingvistiska dialektlandskap, estetik och språklig självintervention. I: Jan-Ola Östman, Caroline Sandström, Pamela Gustavsson & Lisa Södergård (red.), *Ideologi, identitet, intervention. Nordisk dialektologi 10*. (Nordica Helsingiensia 48. Dialektforskning 5.) Helsingfors: Nordica vid Finska, finskugriska och nordiska institutionen, Helsingfors universitet. S. 429–440.

Bilaga 1: enkätstudien

Språken i Karis gatubild

Denna enkät är en del av en doktorsavhandling om språk i Karis gatubild.
Syftet är att undersöka hur stadens invånare själv upplever dagens språksituation och vad de tycker om användningen av olika språk i det allmänna rummet.

Svara således på frågorna enligt din egen uppfattning/mening, det finns inga rätta eller fel svar.

BAKGRUNDSINFORMATION

	kvinna	man
Kön	☐	☐

Födelseår _____

Hemort _____

	finska	svenska	annat, vilken?
Modersmål	☐	☐	☐ _____

Vilka andra språk kan/använder du? _____

SPRÅK PÅ OFFENTLIGA SKYLTAR I KARIS IDAG

Tänk först på språken på de offentliga skyltarna, dvs. skyltar uppsatta av t.ex. kommunen eller statliga verk. Bl.a. *trafikmärken* och *skyltningen vid kommunala byggnader* eller *på järnvägs-stationen* är **offentliga skyltar**.

Svara på följande frågor enligt din egen uppfattning (det finns inga rätta/fel svar).

1. Vilket är vanligare på <u>offentliga</u> skyltar, finska eller svenska?

klart mer finska	något mer finska	lika mycket finska och svenska	något mer svenska	klart mer svenska
☐	☐	☐	☐	☐

2. Vilka andra språk förekommer på <u>offentliga</u> skyltar och hur vanliga är de?

	lika vanligt som finska och/eller svenska	ganska vanligt	ganska ovanligt	väldigt ovanligt
engelska	☐	☐	☐	☐
andra språk:				
_____	☐	☐	☐	☐
_____	☐	☐	☐	☐
_____	☐	☐	☐	☐
_____	☐	☐	☐	☐

Ge gärna exempel på var eller i hurdana texter dessa andra språk förekommer: _____

SPRÅK PÅ KOMMERSIELLA/PRIVATA SKYLTAR I KARIS IDAG

Tänk nu på språken på de kommersiella och privata skyltar, dvs. skyltar uppsatta av t.ex. butiker, företag och privatpersoner. Bl.a. *reklamaffischer, ljusreklam* och *texter i skyltfönster* är **kommersiella/privata skyltar**.

Svara på följande frågor enligt din egen uppfattning (det finns inga rätta/fel svar).

3. Vilket är vanligare på <u>kommersiella/privata</u> skyltar, finska eller svenska?

klart mer finska	något mer finska	lika mycket finska och svenska	något mer svenska	klart mer svenska
☐	☐	☐	☐	☐

4. Vilka andra språk förekommer på <u>kommersiella/privata</u> skyltar och hur vanliga är de?

	lika vanligt som finska och/eller svenska	ganska vanligt	ganska ovanligt	väldigt ovanligt
engelska	☐	☐	☐	☐
andra språk:				
_____	☐	☐	☐	☐
_____	☐	☐	☐	☐
_____	☐	☐	☐	☐
_____	☐	☐	☐	☐

Ge gärna exempel på var eller i hurdana texter dessa andra språk förekommer: _____

VILKA SPRÅK SKULLE DU FÖREDRA PÅ SKYLTAR I KARIS?

Hur skulle skyltarna se ut i Karis om du fick bestämma?

Svara på följande frågor enligt hur du själv skulle föredra att man använde olika språk på skyltarna i Karis.

5. Vilka språkkombinationer skulle du godkänna på <u>offentliga</u> skyltar?

☐ SUOMI
☐ SUOMI+SVENSKA
☐ SUOMI+SVENSKA+ENGLISH
☐ SVENSKA
☐ SVENSKA+SUOMI
☐ SVENSKA+SUOMI+ENGLISH
☐ SUOMI+ENGLISH
☐ SUOMI+ENGLISH+SVENSKA
☐ SVENSKA+ENGLISH
☐ SVENSKA+ENGLISH+SUOMI
☐ ENGLISH
☐ ENGLISH+SUOMI
☐ ENGLISH+SUOMI+SVENSKA
☐ ENGLISH+SVENSKA
☐ ENGLISH+SVENSKA+SUOMI

6. Vilka språkkombinationer skulle du godkänna på <u>kommersiella</u> skyltar?

☐ SUOMI
☐ SUOMI+SVENSKA
☐ SUOMI+SVENSKA+ENGLISH
☐ SVENSKA
☐ SVENSKA+SUOMI
☐ SVENSKA+SUOMI+ENGLISH
☐ SUOMI+ENGLISH
☐ SUOMI+ENGLISH+SVENSKA
☐ SVENSKA+ENGLISH
☐ SVENSKA+ENGLISH+SUOMI
☐ ENGLISH
☐ ENGLISH+SUOMI
☐ ENGLISH+SUOMI+SVENSKA
☐ ENGLISH+SVENSKA
☐ ENGLISH+SVENSKA+SUOMI

Vilken av dessa språkkombinationer är enligt din mening bäst...
7. ...som <u>offentlig</u> skylt? _____+_____+_____
8. …som <u>kommersiell</u> skylt? _____+_____+_____

9. Behövs det andra språk än finska, svenska och/eller engelska på skyltarna i Karis?

nej ☐ ja, vilket/vilka? ☐ _____

10. Om det finns flera språk på en skylt, på vilket språk läser du texten?

jag läser texten...

på båda/ alla språk	på finska	på svenska	på engelska	varierar/ spelar ingen roll	på något annat språk, vilket?
☐	☐	☐	☐	☐	☐ _____

11. Vilken form av ortnamnet skulle du använda i texter på främmande språk?

	Karis	Karjaa	annat, vilket?
Karis eller Karjaa	☐	☐	☐ _____

Varför? _____

Eventuella övriga kommentar om språk och språkanvändning i Karis:
_____

Studie A

Svenskfinland på främmande språk – förhållandet mellan namn och ställe

Syrjälä, Väinö, 2017b

I: *Namn som kjelder. Rapport frå Den sekstande nordiske namneforskarkongressen på Jæren foklehøgskule, Kleppe 8.–11. juni 2016.*
Red. av Tom Schmidt & Inge Særheim.
(NORNA-rapporter 96.)
Uppsala: NORNA.-förlaget.
S. 219–230.[1]

[1] Publiceras med tillstånd av NORNA-förlaget.

Svenskfinland på främmande språk – förhållandet mellan namn och ställe

Av Väinö Syrjälä

1. Bakgrund

En ort kan ha flera parallella namn. Det kan vara fråga om officiella och inofficiella namn eller namn på flera olika språk. Valet mellan olika namn är inte enbart en praktisk fråga för namnbrukaren: det kan även vara – eller åtminstone uppfattas som – ett ideologisk ställningstagande. Genom att undersöka namnbruket och motiveringar bakom namnbrukarens val kan man därmed även få information dels om den identitet som allmänt uppfattas höra till en ort, dels om namnbrukarens egna attityder.

Forskare inom samhällsgeografi har konstaterat att namngivning är en väsentlig del av den process som sker när människor bildar sig en uppfattning om specifika ställen (Kostanski 2016 s. 413). *Platser* (eng. *spaces*) får betydelse som *ställen* (*places*), när de ges ett namn, anmärker även Cresswell (2015 s. 139 f.). Ortnamn är inte heller avskilda från de spatiala uppfattningar som förbinds med olika språk. Kunskap om den lokala språksituationen eller attityder till specifika språk kan återspeglas även i namnbruket så att man kan visa sin inställning till en orts språkliga identitet genom att använda ett bestämt namn. Eftersom namn har en stark anknytning till lokalidentitet, har strävan inom t.ex. FN varit att använda sådana ortnamn som den lokala befolkningen använder; *endonymer* i stället för *exonymer* (UNGEGN 2002 s. 10). Frågan blir dock mer komplicerad när det på orten talas flera språk med var sitt namn.

I den här artikeln diskuterar jag förhållandet mellan namn och tvåspråkiga orters identitet som specifika *ställen* i Svenskfinland. Jag närmar mig temat genom en praktisk frågeställning: vilket av två parallella namn ska man använda på främmande språk? Min studie har en folkonomastisk synvinkel med fokus på de motiveringar som verkliga namnbrukare ger för sina val.

Namnlandskapet i Svenskfinland utmärks av tvåspråkighet. I officiella sammanhang är det klart att man i de fall där det finns två namn använder finska namn på finska och svenska namn på svenska. Ofta gäller detta även privat språkbruk, men där förekommer både mer blandning av språken och dessutom en rad inofficiella namn (se t.ex. Vidberg 2009, 2016). Varje språkbrukare tar utgångspunkt i de namn hen lärt sig och de som man anknyter mest till orten i fråga.

I dag finns det dock allt oftare behov för att omnämna olika orter även i texter på främmande språk. Svenskfinland är inget undantag här, i varje fall när det gäller de större orterna. Myndigheter och andra aktörer ska informera både turister och invandrare med främmande modersmål. Privat producerar vi exempelvis text på sociala medier, något som många väljer att göra på engelska. Dessutom figurerar namnförrådet centralt i olika digitala tjänster, som inte

exklusivt bygger på de lokala språken. Som exempel kan nämnas karttjänster och reseplanerare på webben.

För att kartlägga hur språkbrukare omnämner sin hemort på främmande språk i de ovannämnda kontexterna använder jag folkonomastiska metoder. Ainiala (2016a s. 378) beskriver *folkonomastiken* som studiet av vanligt folks uppfattningar om namn och namnbruk. Således är min studie inte *kontaktonomastik* i traditionell mening, även om frågeställningen har sitt ursprung i kontakt mellan lokala och främmande språk. Fokus här är i första hand hur namn används i flerspråkiga kontexter, snarare än själva namnformerna och flerspråkighetens effekt på dem (jfr Sandnes 2016). De enskilda namnbrukarnas synpunkter relaterar jag till den vidare diskussionen kring namn, ställe och identitet.

I det följande avsnittet tar jag först upp några exempel på hur förhållandet mellan ortnamn och begreppet *ställe* har diskuterats i tidigare litteratur. Vidare nämner jag några relevanta onomastiska studier där identitet och attityder har stått i fokus. Utifrån denna teoretiska ram diskuterar jag namnlandskapet i Svenskfinland. I avsnitt 4 presenterar jag resultaten av en folkonomastisk enkätstudie, där språkbrukare från Grankulla och Karis (i Raseborg) har tagit ställning till hur de skulle omtala sin hemort på främmande språk. Fokus ligger på de motiveringar informanterna ger; vad dessa motiveringar kan säga om det ställe ortnamnet hänvisar till diskuteras i avsnitt 5.

2. Namn, ställe, identitet

I sin utförliga introduktion till begreppet *ställe* påpekar Cresswell (2015 s. 18) att det i detta begrepp ingår mer än en geografisk punkt på världskartan: olika ställen är även en del av vårt sätt att se på världen. I linje med Östman (2017) använder jag här *ställe* som svensk översättning av engelskans *place* för att visa att det är fråga om mer än geografiska *platser* (eng. *spaces*). Ställen har även en kulturell och identitetsmässig betydelse. Denna aspekt är viktig för att förstå namnens förhållande till specifika ställen. Att språk- och namnbruket, och mer specifikt introduktionen av ortnamn är en viktig del av att organisera och skapa mening i världen diskuteras förutom av Cresswell (2015 s. 15 f.) även av exempelvis Carter et al. (1993). Utöver geografin har plats och ställe varit aktuella teman även inom språkvetenskapen. Spatiala frågeställningar inom lingvistiken diskuteras bland annat i Auer & Schmidt 2010.

Inom onomastiken har Kostanski (2009, 2016) försökt teoretisera förhållandet mellan ställe och namn genom det hon kallar *toponymic attachment*. Utifrån kulturgeografins teorier om ställets betydelse diskuterar hon olika funktioner hos ortnamn. Hennes centrala slutsats är att ortnamn symboliserar ställen, men att de samtidigt kan ha sin egen identitet som är oavhängig av platsens identitet (Kostanski 2016 s. 426). Vi som språkbrukare är dels beroende av ortnamn för att organisera världen, dels används ortnamn för att forma identiteter (Kostanski 2016 s. 426).

Även Östman (2017) diskuterar hur namn kan vara en viktig del av identitet. Dialektala ortnamn berättar om ställen som »inte var enbart geografiska platser, utan ställen med sociokulturell betydelse för byborna» (Östman 2017 s. 432 f.). Därför kan en ny typ av namnbruk, som i hans exempel ökningen av skyltar med dialektala namn i Solf i Österbotten väcka många frågor: för vem är namnen

ämnade och vem får bestämma över dem? Namn refererar inte enbart till olika platser, utan de har även i sig ett symboliskt värde och en symbolisk funktion för att skapa en lokal identitet. Det här är något som man kan exempelvis dra nytta av genom att använda slangnamn i kommersiella namn (se Ainiala 2013). Vidare är den symboliska aspekten hos namn central i *det lingvistiska landskapet* (se t.ex. Puzey 2016).

Kostanski (2016 s. 412) sammanfattar sitt begrepp *toponymic attachment* som de associationer, antingen positiva eller negativa, som ortnamn väcker hos enskilda språkbrukare eller hos en viss grupp. Vidare nämner Ainiala (2016a s. 380) att namnbruket kan avslöja attityder till både namn och deras referenter – eller till dem som använder vissa namn. Både attityder till och attityder bakom namnbruket har varit teman för ett flertal socioonomastiska undersökningar.

Bland andra Pedersen (2016 s. 223) tar upp hur namnskyltar med samiska parallellnamn vandaliserats i Norge som ett exempel på de starka känslomässiga reaktioner förändringar i namnbruket kan få som respons. Scott (2016 s. 146 f.) diskuterar hur skotskan är populär i namn även om språket annars har en stigmatiserad status. Hon poängterar att samma attityder inte nödvändigtvis riktas mot namn som mot övrigt språkbruk (Scott 2016 s. 149). Ainiala (2016b) lyfter fram både estetiska och praktiska synpunkter som motiveringar för namnbrukarnas attityder till olika gatunamn. Vidare poängterar Győrffy (2016 s. 159) hur de slangnamn hon undersökt inte bara identifierar en lokalitet utan användningen av dem signalerar en viss social identitet.

Även Ainiala & Lappalainen (2010) visar exempel på hur man genom namnbruket kan avslöja något om både sin egen identitet och om sin uppfattning av ställets identitet. När det gäller de olika namnen på Helsingfors har de inofficiella namnen *Hesa* och *Stadi* en tydlig affektiv laddning (Ainiala & Lappalainen 2010 s. 80). Därmed ses ett bestämt namnbruk av språkbrukarna som en självklarhet, på basis av deras attityder till namnen och till dem som använder namnen, även om ursprunget till denna praxis är okänd för dem (Ainiala & Lappalainen 2010 s. 80). Förhållandet mellan namn och identitet är enligt Ainiala & Lappalainen (2010 s. 72) tydligt, eftersom deras informanter utgår från identitetsrelaterade motiveringar – och inte från exempelvis namnens användbarhet eller skönhet.

Vidberg (2016) diskuterar den metaspråkliga nivån av namnbruket i en kontext där det finns parallella namn. Det finns både pragmatiska och estetiska orsaker bakom ens val av namn på ett visst språk (Vidberg 2016 s. 49 f.). Man kan hitta (ställets) identitet bakom motiveringar till varför man använder ett namn från »fel» språk: exempelvis att »finska namn signalerar att orten uppfattas som finska» (Vidberg 2016 s. 49). Å andra sidan utgår man ofta från sådant namnbruk man lärt sig. Även bland de pragmatiska orsakerna till att använda svenska namn nämner Vidberg (2016 s. 50) att »svenska namn är inlärda i barndomen». I sådana situationer finns det inga behov för att särskilt motivera de val man gör. Man behöver inte ens alltid vara medveten om att det kan ligga attityder bakom ens val eller att man gör ett val mellan parallella namn.

Sammanfattningsvis kan man säga följande. Namn har en viktig roll både i att identifiera ett ställe och i att ge betydelse åt det. Förutom ställets identitet, kan språkbrukare även ha skilda uppfattningar om namnet – och om dem som

använder det. Eftersom namnet kan signalera en viss identitet kan attityder styra namnbruket. Som Pedersen (2016 s. 225 f.) konstaterar kan dessa attityder även ha mer inflytande än lagstiftning eller rekommendationer. Nedan kommer jag att diskutera hur dessa aspekter kommer fram i samband med en praktisk fråga om namnbruket i Svenskfinland. Är det stället eller själva namnet språkbrukarna baserar sig på när de tar ställning till valet mellan parallella namn på främmande språk?

3. Namnlandskapet i Svenskfinland

Flera orter i Svenskfinland, särskilt de något större orterna, har parallella svenska och finska namn. Enligt Suutari (2007 s. 12) har ungefär 2 800 platser två namn på kartan. Traditionellt har befolkningen dock använt bara ett namn för varje ställe och endast de mest centrala platserna har haft parallella namn. Särskilt på 1970-talet skapade man nya finska parallellnamn till de svenska som fanns, men alla av dem har inte blivit etablerade. Den här praxisen har man numera övergett och man använder i första hand det gamla namnförrådet i båda språken (Suutari 2007 s. 12 f.). Vidare fastställs bland annat vägnamn på båda språken i alla tvåspråkiga kommuner. Etablerade svenska parallellnamn används även för orter i andra delar av Finland, som framgår av namnen i *Svenska ortnamn i Finland* (Mattfolk & Vidberg 2012).

Eftersom det således finns två parallella namnsystem för olika områden, har Institutet för de inhemska språken gett rekommendationer för det officiella namnbruket på olika språk. Egna finska, svenska och samiska namn används naturligtvis när man använder respektive språk. När det gäller främmande språk ges två rekommendationer (Institutet för de inhemska språken 2015). På finskans nära släktspråk ska man använda de finska namnen och på skandinaviska språk de svenska namnen. På alla andra språk, som engelska, ska man däremot enligt rekommendationen använda namnet på områdets majoritetsspråk.

Som nämndes ovan påpekar Pedersen (2016) i fråga om parallella namn i Norge att det inte alltid är rekommendationer som följs, utan attityder har haft en starkare påverkan på det verkliga namnbruket. Även när det gäller att omtala finländska orter på de nordiska språken verkar det finnas oklarheter i vilka namn som bör användas. Bristande kunskaper om namnsystemet och språkens ställning kan ligga bakom det att man inte har klart för sig att de parallella (svenska) namnen avser samma ställe och är jämställda (med de finska). Denna förvirring har diskuterats av t.ex. Sandst (2014). I Finland kan det tvåspråkiga offentliga namnbruket dock anses vara etablerat. Helander (2016 s. 235 ff.) går så långt att hon nämner exemplet Svenskfinland som en positiv modell bakom lyckad ökad synlighet för parallella samiska namn i norra Finland.

Även dagens officiella namnbruk på främmande språk (i mina exempel på engelska) tyder på att olika aktörer följer rekommendationerna. Exempelvis omtalar båda de undersökta kommunerna, Grankulla och Raseborg, sig själva genomgående med sitt majoritetsspråkliga namn (*Kauniainen* respektive *Raseborg*) på sina engelska hemsidor (Grankulla stad; Raseborgs stad 2015). Samma praxis gäller för det lingvistiska landskapets skyltar (se bild 1). I logotyper är båda namnen dessutom synliga parallellt, något som naturligtvis är praxis på exempelvis trafikmärken (se även bild 2). På detta sätt kan ställets tvåspråkiga

identitet göras synligt i bland annat marknadsföringssyfte. Däremot finns det inga exempel på att man i längre texter använder båda namnen samtidigt (t.ex. *Raseborg – Raasepori*) – en praxis som man ibland kan se på andra tvåspråkiga områden.

Bild 1. *Karis* används på engelska i det lingvistiska landskapet.

Bild 2. Parallell namnbruk i stadens logotyp.

Ytterligare exempel på dagens namnbruk visar dock att namnbruket inte alltid är konsekvent. Som exempel kan nämnas tågbolaget VR. På tågen annonseras stationer på engelska med namnet från kommunens majoritetsspråk (dvs. enligt rekommendationen) och på svenska används de etablerade/officiella namnen även på enspråkigt finska områden (som *Nyslott* eller *Tavastehus*). Däremot används endast de finska namnen på den engelska versionen av VR:s webbplats inklusive biljettförsäljning (se VR). Således kan det uppstå förvirring om man inte känner till att en ort har två namn: på biljetten står det *Karjaa* medan tåget annonseras stanna i *Karis*. Detta är även ett exempel på varför frågan kring parallella namn är högst aktuell även av praktiska skäl, vid sidan av de identitetsmässiga aspekterna.

De nämnda rekommendationerna avser endast officiellt namnbruk. I privat språkbruk varierar man sitt namnbruk mera. Vidberg (2016 s. 42) diskuterar namnbruket på svenska i Helsingfors och visar belägg på hur namnbrukare kan

i viss mån metaspråkligt använda namn parallellt. Enligt Vidberg (2016 s. 42 ff.) är sådant namnbruk inte neutralt och den främsta orsaken bakom denna typ av namnbruk är praktisk: genom att använda de bättre kända finska namnen kan språkbrukare försäkra sig om att mottagaren identifierar stället rätt. Som redan nämnts kan språkbrukare ange flera typer av praktiska och estetiska skäl för sitt val av namn (Vidberg 2016 s. 48 ff.). Därmed är det även intressant att undersöka hur språkbrukare skulle motivera sitt namnbruk när detta sker på ett tredje språk. Valet mellan namnformer kan även säga något om hur språkbrukare ser på förhållandet mellan stället och namnet, och hur de vill identifiera och presentera stället för utomstående.

4. Språkbrukarnas perspektiv

I detta avsnitt diskuterar jag hur språkbrukare från Grankulla och Karis (den näststörsta orten i staden Raseborg) skulle omtala sin hemort på främmande språk. Materialet består av svaren på en enkätundersökning genomförd våren 2014. I en öppen webbenkät kring språk i gatubilden i Grankulla och Karis (se Syrjälä 2016) inkluderades en fråga om valet mellan parallella namn i texter på främmande språk. Informanter hade även möjlighet att öppet kommentera sina svar. Av de sammanlagt 91 informanter som deltog i enkäten valde en person att inte svara på den aktuella frågan. Därmed diskuteras här svar från 90 olika språkbrukare. Av dessa angav 52 svenska, 37 finska och 1 ett annat språk som sitt modersmål. De flesta av informanterna ansåg sig dessutom kunna ytterligare språk, åtminstone det andra inhemska språket och engelska. Informanternas ålder varierar mellan 16 och 88 år. Fjorton av informanterna valde att skriva någon typ av kommentar till sitt svar. I exemplen nedan identifieras informanterna enligt sitt kön och födelseår.

Nedan presenterar jag svaren gällande de två orternas namn. Därefter diskuterar jag i avsnitt 5 de faktorer som påverkar svaren. Huruvida svaren stämmer överens med praxisen i officiellt språkbruk eller om personliga egenskaper som modersmål påverkar svaren diskuteras i analysen. Mest intresserad är jag av de motiveringar som informanterna öppet ger i sina svar. Fokus i diskussionen ligger därmed på innehållet i de fritt formulerade kommentarerna och vad de kan säga om förhållandet mellan namnet och stället.

4.1. *Karis* eller *Karjaa*

Karis är en stad med ca 9 000 invånare och svenskspråkig majoritet i Västra Nyland, sedan 2009 en del av den större kommunen Raseborg. I *Suomalainen paikannimikirja* (2007) ges flera alternativa tolkningar för bakgrunden till namnet *Karjaa*. Namnet har troligen finsk bakgrund, men även det svenska *Karis* är belagt sedan 1300-talet. Av svaren i enkäten gäller sammanlagt 26 Karis.

Majoriteten av informanterna från Karis var svenskspråkiga. Av de 23 informanterna har 19 svarat att de skulle använda *Karis* på främmande språk, medan fyra har svarat det finska *Karjaa*. Ingen av de tre finskspråkiga informanter från Karis har valt det svenska namnet. Två av dem svarar att de skulle använda *Karjaa* på främmande språk, medan en har lämnat svaret tomt och enbart lämnat en kommentar om att hon inte vet svaret (se exempel 1).

(1) En osaa sanoa kumpi olisi parempi

['Kan inte säga vilketdera som vore bättre'] (K98)

Informanterna från Karis motiverar sina svar på flera sätt. Kommentarerna kan exempelvis gälla den aktuella språksituationen i staden. Sådana kommentarer kan formuleras som direkta påståenden (exempel 2) eller baseras på exempel från faktiskt förekommande namnbruk (exempel 3). Andra informanter tar utgångspunkt i själva namnen. Både namnets etymologi (exempel 4) och praktiska synpunkter kring namnbruket (exempel 5) kan anges som motivering till att ett visst namn väljs.

(2) För att de svensktalande är i majoritet (K88, svar: Karis)

(3) För på tågen används Karis då man meddelar på engelska (befolkningen är väl aningen mer svensk) (K88, svar: Karis)

(4) Det är stadens ursprungliga namn, det borde också uttalas korrekt med ortens dialekt: alltså karis inte kaaaris...! (K90, svar: Karis)

(5) tror att utlänningar har enklare att förstå och koppla till vårt majoritetsspråk, varför Karjaa är bättre på främmande språk (M53, svar: Karjaa)

Exempel (4) illustrerar på ett bra sätt hur namnet är kopplat till ortens identitet. Som informanten påpekar finns det en skillnad mellan det lokala uttalet av *Karis* (med kort a) och standardspråkets uttal (med långt a). Därmed kan användningen av en viss namnform avslöja huruvida man delar den lokala identiteten eller om namnformen ska tolkas som ett ställningstagande.

4.2. *Kauniainen* eller *Grankulla*

Grankulla ligger i Huvudstadsregionen, helt omringat av Esbo. Staden har ca 9 000 invånare och finsk majoritet. Grankulla villastad grundades år 1918 och det finska namnet fastställdes först för järnvägsstationen år 1928 och som kommunnamn först år 1949 (Suomalainen paikannimikirja 2007). Av svaren i enkäten gäller sammanlagt 64 Grankulla.

Något över hälften av informanterna från Grankulla, 34 personer, är finskspråkiga. Av dem har 22 svarat att de skulle använda det finska namnet *Kauniainen* på främmande språk. Det finns dock även 9 finskspråkiga informanter som har valt det svenska namnet *Grankulla*. Ytterligare 3 informanter har valt alternativet »annat», två av dem har kommenterat detta svar (se exempel 6 samt exempel 11 och diskussionen längre ned).

(6) Kumpi vaan asiayhteydestä riippuen

['Vilket som helst beroende på kontexten'] (K60)

Av de 29 svenskspråkiga informanterna har på motsvarande sätt en majoritet, sammanlagt 22 personer, svarat att de skulle använda *Grankulla* på främmande språk. De övriga 7 svenskspråkiga informanterna anger att de föredrar *Kauniainen*. Den enda informanten med ett främmande modersmål har också valt alternativet *Grankulla*.

De motiveringar som informanterna från Grankulla ger för sina svar liknar dem som informanterna från Karis gav. I kommentarerna tas exempelvis ställning till hur lätta de två namnen är att använda (exempel 7). Även namnens ursprung är en viktig motivering och tas upp av två informanter (exempel 8 och 9). Namnbruket är inte avskilt från det övriga språkbruket, något som illustreras

i exempel (10), där kommentaren kan anses mer som ett allmänt ställningstagande än som en motivering till valet mellan de två namnen.

(7) Grankulla-nimi on vieraskielistenkin helpompi lausua ja lukea kuin 'Kauniainen'. Se on myös helpompi kirjoitusasultaan.

['Namnet Grankulla är lättare även för dem med främmande språk att uttala och läsa än 'Kauniainen'. Det är även lättare att skriva.'] (K84, svar: Grankulla)

(8) Grankulla är det ursprungliga namnet innan en fisnk [sic!] version fans (M75, svar: Grankulla)

(9) Grankulla är det ursprungliga namnet och därför lämplig att använda på andra språk tex engelska (M65, svar: Grankulla)

(10) Genom att invånarna till cirka 60 procent är finskspråkiga i Grankulla, är praxis att man använder finska internationellt och först på skyltar. Grankulla kunde ha mer kontakt med andra länder. Man kunde följa med praxis i andra tvåspråkiga länder beträffande skyltningen (M61, svar: Kauniainen)

I svaren från Grankulla uppträder även det inofficiella namnet *Grani*. Två av de finskspråkiga informanterna som har valt svarsalternativet »annat» anger i sin kommentar *Grani* som sitt svar. En av informanterna motiverar detta med praktiska angelägenheter (se exempel 11). Dessutom finns det en ytterligare informant som har kommenterat bruket av namnet Grani (exempel 12).

(11) Kauniaisissa monet ruotsinkieliset käyttävät kauniaislaisista virheellistä muotoa kaunialaiset (tulee Kaunialan sairaalasta). Kaupungin nimeksi sopisi parhaiten Grani molemmilla kielillä ja silloin jokainen osaisi sanoa suomeksi oikein granilaiset.

['I Grankulla använder många svenskspråkiga den felaktiga formen kaunialaiset (från Kauniala sjukhus) om grankullabor. Grani skulle passa bäst som stadens namn på båda språken och då skulle var och en kunna säga rätt på finska: granilaiset'] (K44)

(12) Vapaassa kielessä voisi käyttää muotoa Grani, joka on melekein kaikille tuttu, ainakin vanhemmille asukkaille. [sic!]

['I ledigt språk kunde man använda formen Grani, som är bekant för nästan alla, åtminstone för äldre invånare.'] (K35, svar: Grankulla)

Det som gäller uttalet av *Karis* kan även tillämpas på *Grani*, som exempel på hur namn hänger ihop med identitet. *Grani* är ett gammalt slangnamn från 1920-talet som används vitt av båda språkgrupper och som förutom i ledigare språk även används i mer formella sammanhang, exempelvis som namn på köpcentret i stadens centrum. Hurdana attityder användningen av *Grani* signalerar är en intressant fråga som dock inte behandlas här. Det som är något överraskande är, att det är endast äldre personer som föreslår användningen av Grani i mitt material. Detta kan jämföras med resultatet för Karis, där det är en ung informant som förespråkar det lokala uttalet med kort a.

5. Diskussion om motiveringar

Som exemplen ovan visar, kan valet mellan parallella namnformer motiveras med flera olika faktorer. I de fall motiveringarna baseras på själva namnet är det uteslutande fråga om pragmatiska orsaker. Således saknas det i mitt material estetiska motiveringar, som både Vidberg (2016 s. 50) och Ainiala (2016b s. 109 ff.) lyfter fram. Detta trots att namnet *Kauniainen* ofta förknippas med ordet »kaunis», dvs.

vackert (se t.ex. Suomalainen paikannimikirja 2007) och namnet kan även tänkas ha en tilltalande fonologi på finska. Jämfört med Ainiala & Lappalainen (2010 s. 72) kan man göra två observationer om förhållandet mellan ortnamn och identitet. För det första använder informanterna i mitt material inte lika klart identitetsmässiga motiveringar. För det andra är kommentarer om *Grani* och om uttalet av *Karis* i linje med slutsatser hos Ainiala & Lappalainen (2010): även där var det framför allt de inofficiella namnen som väckte kommentarer om identitet.

Endast en liten del av informanterna motiverade öppet sina svar i mitt material. För majoriteten av alla informanter sammanföll dock det namn de föredrar på främmande språk med deras modersmål. Dessa två fakta kan antas hänga ihop. Även Ainiala & Lappalainen (2010 s. 77) noterar att det är väldigt få som kommenterar det officiella namnet *Helsinki* i deras studie. Att använda detta namn anses troligen så självklart att det inte behöver någon kommentar (Ainiala & Lappalainen 2010 s. 101). Samma slutsats kan dras angående mitt material: när man väljer det namn man är van att använda annars, uppstår inget behov av att särskilt motivera valet. Orsakerna bakom valet mellan namnen kan vara omedvetna för språkbrukaren.

Man kan även notera hur kommentarerna är formulerade rent språkligt. Det finns endast två kommentarer (exempel 1 och 5) där informanten själv är synlig. Andra kommentarer är formulerade så att exempelvis namnet eller staden fungerar som subjekt. Även om svaren ska återge informantens subjektiva syn på namnbruket, motiveras de gärna med fakta: »detta ÄR det ursprungliga namnet». Särskilt tydligt är konflikten mellan formulering och innehållet i kommentarer som den i exempel (7): att anse det ena namnet lättare att förstå eller använda är en högst subjektiv synpunkt trots den allmängiltiga formuleringen.

Det är inte alltid enbart själva namnet som informanterna baserar sina svar på. Genom att motivera namnvalet med språksituationen i staden utgår man från det ställe namnen refererar till. Även motiveringar utifrån vad som uppfattas vara det ursprungliga namnet kan sägas ha en relation till ställets identitet (»så här heter stället på riktigt»). Vidare är som redan nämnts kommentarer om *Grani* och om uttalet av *Karis* de svar som kanske avslöjar mest. Det finns en skillnad i hur man omtalar orten och det är med dessa namn som den riktiga identiteten visas.

Det är dock svårt att säga något om orternas identitet som tvåspråkiga ställen på basis av det aktuella materialet. Huruvida man identifierar orten starkare med det namn man valt i enkäten eller om man bara väljer till exempel det man är van med är en öppen fråga. Eftersom informanterna enbart bads välja mellan de två namnen på de respektive städerna är det dessutom omöjligt att säga något generellt om deras syn på parallellt namnbruk. Trots att svarsalternativet att använda båda namnen inte var med i enkäten, har en informant kommenterat denna möjlighet:

(13) Karis så ofta det går, Karjaa som förtydligande (K74)

Att använda det andra namnet som förtydligande knyter an till det metaspråkliga namnbruket som Vidberg (2016 s. 44 ff.) diskuterar och till de andra pragmatiska motiveringar som utgår från att identifiera rätt ställe. Sammanfattningsvis kan

man utifrån alla motiveringar i materialet konstatera att stället och namnet kan ha var sin identitet. Parallella namn kan diskuteras praktiskt utan att ta ställning till ställets identitet, samtidigt som andra kommentarer visar att namnet mycket väl är en fråga om identitet (jfr Kostanski 2016 s. 426).

6. Slutsatser

Denna studie ger inget definitivt svar på den praktiska frågan om hur orter i Svenskfinland ska omtalas på främmande språk. Även om materialet är begränsat, ger informanternas kommentarer dock möjlighet till att diskutera intressanta observationer om förhållandet mellan ställe och namn. Informanterna motiverar sina svar med olika faktorer som kan anknyta till själva namnet eller reflektera över stället. Detta stöder Kostanskis (2016 s. 412) teoretiska tankegång att man kan skilja mellan ställets identitet och namnets identitet som båda hänger ihop med våra attityder.

Informantens modersmål var den enda variabeln med signifikant effekt på svaren. För de flesta verkar frågan därmed te sig som en icke-fråga: man baserar sitt namnbruk på de namn man lärt sig eller utgår pragmatiskt från rekommendationer eller den specifika språksituationen. Både den egna identiteten och ställets identitet kan dock återspeglas i namnbruket. Detta visar särskilt kommentarer som den om »det korrekta» uttalet av namnet *Karis*. Det är därmed inte fråga om vilka som helst platser som refereras till med ortnamnen, utan ställen med sociokulturell betydelse, som bland andra Östman (2017) poängterar.

Litteratur

Ainiala, Terhi, 2013: Stadi and Hesa: Helsinki Slang Names as Commercial Names. I: Names in the Economy: Cultural Prospects, red. av Paula Sjöblom, Terhi Ainiala & Ulla Hakala. S. 173–184. Cambridge: Cambridge Scholars Publishing.

Ainiala, Terhi, 2016a: Names in society. I: Oxford Handbook of Names and Naming, red. av Carole Hough. S. 371–381. Oxford: Oxford University Press.

Ainiala, Terhi, 2016b: Attitudes to Street Names in Helsinki. I: Names and Naming. People, Places, Perceptions and Power, red. av Guy Puzey & Laura Kostanski. S. 106–119. Bristol: Multilingual Matters.

Ainiala, Terhi & Hanna Lappalainen, 2010: Miten Helsingistä puhutaan? I: Virittäjä 1/2010. S. 71–107.

Auer, Peter & Jürgen Erich Schmidt (red.), 2010: Language and space. Theories and methods. (Handbooks of Linguistics and Communication Science 30.1) Berlin: De Gruyter Mouton.

Carter, Erica, James Donald & Judith Squires (red.), 1993: Space and Place. Theories of Identity and Location. London: Lawrence and Wishart.

Cresswell, Tim, 2015: Place: An introduction (Second edition). Chichester: Willey-Blackwell.

Grankulla stad: Facts about Kauniainen. http://www.kauniainen.fi/en/the_city_and_public_decision-making/facts_about_kaunainen (hämtad 30.9.2016).

Győrffy, Erzsébet, 2016: Slang Toponyms in Hungary: A Survey of Attitudes Among Language Users. I: Names and Naming. People, Places, Perceptions and Power, red. av Guy Puzey & Laura Kostanski. S. 153–161. Bristol: Multilingual Matters.

Helander, Kaisa Rautio, 2016: The Power of Administration in the Official Recognition of Indigenous Place Names in the Nordic Countries. I: Names and Naming. People, Places, Perceptions and Power, red. av Guy Puzey & Laura Kostanski. S. 229–249. Bristol: Multilingual Matters.

Institutet för de inhemska språken, 2015: Kielitoimiston ohjepankki. Suomen paikannimet erikielisissä teksteissä. http://www.kielitoimistonohjepankki.fi/ohje/161 (hämtad 16.8.2016).

Kostanski, Laura, 2009: 'What's in a name?': Place and toponymic attachment, identity and dependence: a case study of the Grampians (Gariwerd) National Park name restoration process. University of Ballarat.

Kostanski, Laura, 2016: Toponymic attachment. I: Oxford Handbook of Names and Naming, red. av Carole Hough. S. 412–426. Oxford: Oxford University Press.

Mattfolk, Leila & Maria Vidberg (red.), 2012: Svenska ortnamn i Finland. (Institutet för de inhemska språkens webbpublikationer 32.) Helsingfors: Institutet för de inhemska språken. Tillgänglig: http://kaino.kotus.fi/svenskaortnamn/ (hämtad 16.8.2016).

Pedersen, Aud-Kirsti, 2016: Is the Official Use of Names in Norway Determined by the Place-Names Act or by Attitudes? I: Names and Naming. People, Places, Perceptions and Power, red. av Guy Puzey & Laura Kostanski. S. 213–228. Bristol: Multilingual Matters.

Puzey, Guy, 2016: Linguistic landscapes. I: The Oxford Handbook of Names and Naming, red. av Carole Hough. S. 395–411. Oxford: Oxford University Press.

Raseborgs stad, 2015: Welcome to Raseborg. http://en.raseborg.fi (hämtad 30.9.2016).

Sandnes, Berit, 2016: Names and language contact. I: Oxford Handbook of Names and Naming, red. av Carole Hough. S. 540–553. Oxford: Oxford University Press.

Sandst, Line, 2014: Postkort fra Helsinki ... eller øh … Helsingfors? Kristeligt Dagblad 23.5.2014.

Scott, Maggie, 2016: Attitudes to Scots: Insights from the Toponymicon. I: Names and Naming. People, Places, Perceptions and Power, red. av Guy Puzey & Laura Kostanski. S. 137–152. Bristol: Multilingual Matters.

Suomalainen paikannimikirja, 2007, red. av Sirkka Paikkala. (Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja 146.) Helsingfors: Karttakeskus/Kotimaisten kielten tutkimuskeskus.

Suutari, Toni, 2007: Peruskartan nimet Aabrahaminkarilta Öövedenkankaalle. I: Suomalainen paikannimikirja, red. av Sirkka Paikkala. (Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja 146.) Helsingfors: Karttakeskus/Kotimaisten kielten tutkimuskeskus. S. 11–13.

Syrjälä, Väinö, 2016: Språkbrukarnas syn på lingvistiska landskap i Svenskfinland. I: Folkmålsstudier 54. S. 91–114.

UNGEGN = United Nations Group of Experts on Geographical Names, 2002: Glossary of Terms for the Standardization of Geographical Names. New York: United Nations. Tillgänglig: http://unstats.un.org/unsd/geoinfo/UNGEGN/docs/pdf/Glossary_of_terms_revised.pdf (hämtad 10.10.2016).

Vidberg, Maria, 2009: Finskt inflytande på ortnamnsbruket hos svenskspråkiga namnbrukare i Helsingfors. I: Namn och kulturella kontakter. Handlingar från NORNA:s 37 symposium i Hapsal den 22–25 maj 2008, red. av Leila Mattfolk & Terhi Ainiala. (Skrifter 5. NORNA-rapporter 85.) S. 41–62. Helsingfors: Forskningscentralen för de inhemska språken, Uppsala: NORNA-förlaget.

Vidberg, Maria, 2016: Ortnamn i kontakt i Helsingfors. Finska inslag i bruket av gatunamn i svenska kontexter. (Nordica Helsingiensia 45.) Helsingfors: Nordica vid Finska, finskugriska och nordiska institutionen, Helsingfors universitet.
VR. https://www.vr.fi/cs/vr/en/frontpage (hämtad 30.9.2016).
Östman, Jan-Ola, 2017: Lingvistiska dialektlandskap, estetik och språklig självintervention. I: Ideologi, identitet, intervention. Nordisk dialektologi 10, red. av Jan-Ola Östman, Caroline Sandström, Pamela Gustavsson & Lisa Södergård. (Nordica Helsingiensia 48. Dialektforskning 5.) S. 429–440. Helsingfors: Nordica vid Finska, finskugriska och nordiska institutionen, Helsingfors universitet.

Summary

Bilingual Finland in foreign languages – the relation between name and place

One locality can have several names, either official and unofficial names or names in different languages. To choose between these names is not only a practical matter, it can also reveal our attitudes. Naming is a way to attach sociocultural meaning to spaces and thus identify them as specific places. In this article I discuss the relation between name and place through a folk onomastic study of how language users would use the parallel names of their home towns in bilingual Finland in foreign languages. According to recommendations for official language use the name of the local majority language should be used in foreign languages. This is usually followed in official contexts. There is more variation in private use. According to data from a questionnaire, the first language of the informants is the only significant factor in choosing what names to use in a foreign context. Those who make comments on their answers motivate the choice in several ways. Pragmatic aspects of the name itself, but also facts about the place (e.g. the language situation) are mentioned. The importance of the name for informants' identity is shown by comments about a "correct" pronunciation of the name or by suggestions of the use of a slang name. The conclusion is thus that both names and places can have their own identities and that name use shows the sociocultural importance given to specific places.

Nyckelord: ortnamn, ställe, folkonomastik, flerspråkighet, Svenskfinland
Keywords: place-names, place, folk onomastics, multilingualism, bilingual Finland

Studie B

Språkbrukarnas syn på lingvistiska landskap i Svenskfinland

Syrjälä, Väinö, 2016a

Folkmålsstudier 54.
S. 91–114.[1]

B

[1] Publiceras med tillstånd av Folkmålsstudier.

Väinö Syrjälä

SPRÅKBRUKARNAS SYN PÅ LINGVISTISKA LANDSKAP I SVENSK-FINLAND

The language users' view on linguistic landscapes in bilingual Finland

This study focuses on the methodological challenges in studying the views of language users on linguistic landscapes. Although various perspectives have been taken on linguistic landscapes in previous studies, I argue that there is still work to be done to fully integrate language users' own perceptions when analysing the role of linguistic landscapes in society at large. The two main questions here are: what kind of information can a questionnaire offer and to what extent do language users' perceptions correspond to actual language use in the public space? I study these through a questionnaire and through mapping the linguistic landscapes of the bilingual towns of Kauniainen (Grankulla) and Karis (Karjaa) in southern Finland.

The study shows that questionnaires can produce a large quantity of data for comparison with the linguistic analyses of the signs in the respective linguistic landscapes. In the case of the two bilingual towns, the perceptions correspond well with the actual use of the two national languages, Finnish and Swedish. There is a systematic bilingualism on official signs, whereas Finnish is favoured on private signs, even when Swedish is the majority language (as is the case in Karis). Language users' perception of signs in foreign languages is more vague and influenced by other factors than the linguistic landscape itself.

To truly study the preferences and attitudes of actual language users, other methods, e.g. interviews, would be needed. The answers and comments on my questionnaire still show that most informants prefer the language use as it is today. All in all the study of linguistic landscapes, including the views of language users on linguistic landscapes, can introduce new perspectives on the discussion about the status of the national languages in the Finnish society. What the exact role of the linguistic landscape is for the sociolinguistic construction of a bilingual Finnish society is a complex question that this study only scratches the surface of.

1. Inledning

I dagens samhälle omges vi överallt av en stor mängd språk i skriftlig form. Dessutom förekommer flera olika språk i vår omgivning oavsett var vi befinner oss. Även om den språkliga mångfalden i det offentliga rummet kan antas vara viktig för språksituationen på ett specifikt område eller i ett samhälle som helhet, har den inte i någon större utsträckning varit föremål för lingvistiska studier – åtminstone inte i Norden. Först under senare år har forskare inom sociolingvistiken runt om i världen börjat intressera sig för

studier av språket i gatubilden, för det som kallas det *lingvistiska landskapet*[1]. Men som framgår av Gorters (2014) översikt, är det fråga om ett vitt forskningsfält som kan närmas från flera olika teoretiska utgångspunkter.

Att det lingvistiska landskapet är något som språkbrukare uppmärksammar har tagits upp i tidigare forskning (se t.ex. Landry & Bourhis 1997, Dagenais et al. 2009). Språkbruket i det offentliga rummet kan därmed vara en central faktor i allmänhetens uppfattning av olika språks ställning i samhället. Ett beskrivande exempel ges av Moriarty (2012) som diskuterar hur ändringar i namnbruket på offentliga skyltar orsakade intensiv debatt på en irländsk ort, när lokalbefolkningens språk (engelska) åsidosattes till förmån för ett språk som bättre passade in i myndigheternas ideologi (iriska). Att skyltarna bildar symboliska utrymmen (Ben-Rafael et al. 2006:26) är således relevant, särskilt eftersom lingvistiska landskap samtidigt fungerar som ett viktigt verktyg när (minoritets-)språkens plats i den sociolingvistiska kontexten definieras (Dal Negro 2009:206).

Forskare som Cenoz & Gorter (2006) och Puzey (2012) har påpekat att relationen mellan språkbrukarna och lingvistiska landskap karakteriseras av ömsesidig påverkan. Lingvistiska landskap skapas av olika aktörer som är påverkade av sina egna ideologier, samtidigt som den samhälleliga diskussionen och den allmänna uppfattningen av språksituationen i ett område ofta baseras på vad som kan ses i det lingvistiska landskapet. Andra studier har dock visat att det inte alls behöver finnas någon direkt relation mellan den faktiska språksituationen, hur den uppfattas och lingvistiska landskap, utan flera språkliga och utomspråkliga faktorer påverkar det här förhållandet (Barni & Bagna 2010:15f.). Lingvistiska landskap är dock utan tvivel intressanta i ett samhälleligt perspektiv: som Dal Negro (2009:206) poängterar återspeglar de den aktuella sociolingvistiska situationen samtidigt som det är i lingvistiska landskap som effekten av ideologier och attityder som artikuleras i språkpolicyer blir synlig.

”But how much are the inhabitants of this linguistic landscape aware of the language(s) that surrounds them?” frågar Aiestaran et al. (2010:219) i en studie av uppfattningar kring det lingvistiska landskapet i en stad i Baskien. Jag koncentrerar mig i denna studie på just språkbrukarnas perspektiv på det lingvistiska landskapet i dagens Svenskfinland, mer specifikt i städerna

[1] *Lingvistiska landskap* (eng. *Linguistic Landscape* eller *LL*) och motsvarande term används på ett flertal språk för det sociolingvistiska forskningsobjekt som definierats av bl.a. Landry & Bourhis (1997:25). På svenska har även *språkliga landskap* använts som motsvarighet (se Järlehed 2011). För att undvika förväxling med de vidare betydelser som begreppet ”språkliga landskap” har använts i inom tidigare litteratur, använder jag här det mer specifika ”lingvistiska landskap” (för vidare diskussion och närmare om fältets utveckling i Norden se Syrjälä u.a.).

Grankulla och Karis. För att kunna diskutera den funktion skyltarnas språk har för hur språksituationen i samhället som helhet uppfattas, är det viktigt att kartlägga både det lingvistiska landskapets uppbyggnad och språkbrukarnas förhållande till det. Därför måste man dels göra en lingvistisk analys av språket på skyltarna, dels undersöka hur språkbrukarna ser på den språkliga variationen. För att reda ut det senare, har jag valt att genomföra en enkätstudie.

Syftet med denna studie är dels att beskriva den information om lingvistiska landskap som förmedlas genom enkätsvaren och dels att diskutera huruvida dessa svar motsvarar forskarens analys av det lingvistiska landskapet – eller om det finns behov av att särskilt kartlägga språkbrukarnas uppfattningar för att uppnå ett tillförlitligare resultat. Majoriteten av studier kring lingvistiska landskap har baserats enbart på forskarnas lingvistiska analyser, även om det finns allt fler studier där det efterfrågas metoder som inkluderar språkbrukarnas perspektiv (Todd Garvin 2010:253). Även denna studie bidrar till denna diskussion, i och med att fokus ligger på den metodologiska dimensionen av frågan om språkbrukarnas uppmärksamhet på den språkliga mångfalden som ställdes av Aiestaran et al. (2010:219). Samtidigt illustrerar jag med exempel hur de lingvistiska landskapen ser ut och hurdana uppfattningar av språkbruket i offentliga rum språkbrukarna har i dagens Svenskfinland.

2. Lingvistiska landskap och språkbrukarnas perspektiv

Som allt språk handlar även lingvistiska landskap om mänsklig interaktion. Detta gäller både skapandet och tolkningen av lingvistiska landskap. Språket på skyltarna är inte något som finns där av sig självt, utan det skapas av individuella eller institutionella aktörer som påverkas i olika grad av varierande (språkliga) ideologier, attityder och traditioner. Likaså är det relevant att lingvistiska landskap tolkas av de språkbrukare som placerar in specifika skyltar i en vidare samhällelig kontext.

Språkbrukarnas perspektiv på lingvistiska landskap har diskuterats i olika kontexter inom tidigare forskning. Å ena sidan har det undersökts hur läskunnigheten och liknande personliga egenskaper hos språkbrukaren påverkar uppfattningen av lingvistiska landskap (se Juffermans & Coppoolse 2012). Vidare har det diskuterats hur lingvistiska landskap påverkar den språkliga medvetenheten och språkinlärningen. Dagenais et al. (2009:266) har kommit fram till att kunskap om språkbruket i det offentliga rummet har en roll för förståelsen av språklig variation och att lingvistiska landskap

därmed kan vara en resurs när man för pedagogiska ändamål vill lyfta fram ett kritiskt perspektiv på språkbruket.

Å andra sidan har det påvisats att det finns en nära relation mellan språkbruket i det offentliga rummet och den sociolingvistiska kontexten som helhet. Som jag nämnde i inledningen går påverkan i denna relation i båda riktningarna. Det lingvistiska landskapet är ett resultat av samverkan mellan olika attityder och ideologier i samhället samtidigt som uppfattningar av den aktuella språksituationen åtminstone till en del baserar sig på det språkbruk som är synligt i det lingvistiska landskapet (Cenoz & Gorter 2006:67f.). Redan forskningsfältets pionjärer Landry & Bourhis (1997:44f.) slog fast att lingvistiska landskap är en viktig faktor när språkbrukarna bedömer vitaliteten hos ett (minoritets-)språk.

Senare studier har delvis ställt sig kritiska till denna förståelse av det lingvistiska landskapet. Mer detaljerade studier (bl.a. Barni & Vedovelli 2012: 28) har visat att språkens förekomst i lingvistiska landskap inte nödvändigtvis är en så central faktor för språkens ställning i samhället, även om språkpolicyer otvivelaktigt bygger på sådana uppfattningar och verkställs för att påverka den bild som skyltarna ger av språksituationen. Att bedöma vilken effekt de olika faktorerna har på uppfattningen av språksituationen – eller som tecken på språkens ställning i det aktuella området – är inte så entydigt eftersom tydliga kausala förhållanden mellan lingvistiska landskap och språkbruket i samhället i övrigt tycks saknas (Barni & Bagna 2010:15f.).

Oavsett är det värt att diskutera samhällets sociolingvistiska strukturer i ljuset av lingvistiska landskap: som bland andra Dal Negro (2009:207) påpekar kan vi nämligen urskilja olika funktioner för det lingvistiska landskapet så att skyltarna samtidigt kan vara inte bara kommunikativa utan även fungera som ett slags identitetsmarkör. Denna symboliska funktion är det som kan utlösa reaktioner hos språkbrukarna när frågor som rör olika språks ställning aktualiseras i samhället (Szabó Gilinger et al. 2012:278). Puzey (2012) illustrerar detta genom att diskutera hur interaktionen mellan beslutsfattarna och språkbrukarna tar sig uttryck i det lingvistiska landskapet. Myndigheternas stöd för ökad synlighet av minoritetsspråk kan få våldsamma reaktioner som svar från personer med avvikande attityder, som i fallet med vandaliseringen av samiska skyltar i Nordnorge (Puzey 2012: 129ff.). Vidare kan språkbruket på skyltarna till och med göras till ett verktyg i den politiska diskussionen: Puzey (2012:137ff.) tar bland annat upp hur separatistiska krafter i norra Italien förespråkar skyltar på lokala språkformer medan motståndarna i sin tur vill återställa det lingvistiska landskapet till sin tidigare form.

Båda dessa exempel, tillsammans med det irländska fallet (Moriarty 2012) som diskuterats i inledningen, visar hur central den ideologiska di-

mensionen av språkliga val kan vara i lingvistiska landskap. I flera studier har det dessutom diskuterats hur språkbruket på skyltar helt kan sakna förankring i det övriga språkbruket i ett område: exempelvis kom Cenoz & Gorter (2006:78) fram till att språkpolicyer har en viktigare roll för minoritetsspråkens synlighet än det faktiska (muntliga) språkbruket bland invånarna. Vidare har den allt vanligare globala engelskan (och potentiellt även andra främmande språk) i många lingvistiska landskap en stark symbolisk roll, vilket framgår av Lanza & Woldemariams (2014:503f.) studie: engelskan används i det etiopiska lingvistiska landskapet de undersöker främst som en symbol för modernitet och motsvarande egenskaper – inte utifrån några egentliga kommunikativa behov. Kommersiella intressen kan således vid sidan av samhällets politiska ideologier vara en faktor som resulterar i att lingvistiska landskap skiljer sig från det övriga språkbruket i det omgivande samhället.

Tufi & Blackwood (2010:199f.) hänvisar till bland annat socialpsykologin och diskuterar det faktum att man kan skilja mellan en individuell och en kollektiv uppfattning av det lingvistiska landskapet. Det som lingvistiska landskap kan berätta om språkpolicyer eller samhällets språkliga ideologier och traditioner bygger på och påverkas av den kollektiva förståelsen av språkbruket i det offentliga rummet i förhållande till den sociolingvistiska verkligheten. Språkbrukarnas attityder däremot påverkas av de individuella uppfattningarna av språken, som påverkas av de enskilda individernas egna kunskaper och erfarenheter. Även bland språkbrukare från samma område kan det finnas stor variation i dessa uppfattningar (Tufi & Blackwood 2010: 198f.) – för att inte tala om turister och andra som betraktar det lingvistiska landskapet utifrån (se även Aiestaran et al. 2010:232f.).

Är det då inte de individuella uppfattningarna som borde stå i fokus när den sociala dimensionen av lingvistiska landskap diskuteras? För en forskare är det förstås omöjligt att anpassa analysen så att resultaten skulle motsvara alla de uppfattningar som enskilda språkbrukare har av språken i ett lingvistiskt landskap. Tidigare forskning visar att den kollektiva uppfattningen är enklare än den individuella att få tag i genom att till exempel diskutera målsättningarna bakom språkpolicyer. Ändå kunde det vara värt att i högre grad diskutera de verktyg vi har för att ta reda på språkbrukarnas perspektiv och inkludera dem i studier av språket i det offentliga rummet, inte minst för att kunna utvärdera huruvida de ”objektiva” kartläggningarna av lingvistiska landskap ger en hållbar utgångspunkt för slutsatser kring den sociolingvistiska kontexten i ett visst samhälle.

Uppfattningar av språkbruket i det offentliga rummet hos gemene man och kvinna har i viss mån diskuterats i tidigare studier, och man har försökt utveckla metoder för att inkludera detta perspektiv i analyser av lingvistiska

landskap. Olika etnografiska verktyg kan vara av intresse i detta sammanhang. Todd Garvin (2010) har till exempel utgått från vad hon kallar för *walking-tour*-metoden: intervjuer som genomförs under en promenad bland skyltarna i ett aktuellt lingvistiskt landskap i Memphis, Tennessee. Hennes studie visar tydligt att språkbrukarna är väl medvetna om ändringar i olika språks synlighet i gatubilden och att informanternas känsloladdade reaktioner kan vara av intresse ur forskningssynvinkel (Todd Garvin 2010:268).

Vidare har Aiestaran et al. (2010) med utgångspunkt i det lingvistiska landskapet i staden Donostia-San Sebastián i Baskien diskuterat allmänhetens uppfattningar och preferenser samt villighet att investera ekonomiskt i minoritetsspråkens synlighet. Deras metod omfattar intervjuer ute på gatan där språkbrukarna har fått säga sin mening om språkbruket i gatubilden. Överlag verkar språkbrukarna ha en bild av språkbruket som motsvarar tidigare objektiva kartläggningar av det lingvistiska landskapet (Aiestaran et al. 2010:228). En observation som Aiestaran et al. (2010:228) lyfter fram är att antalet språkbrukare som förespråkar enspråkighet i det lingvistiska landskapet är mycket lågt (2 % av informanterna): båda språkgrupperna – de med spanska respektive baskiska som modersmål – verkar vara för flerspråkighet. Man kan dock se att minoritetsspråkiga förespråkar en högre status för sitt eget språk, medan majoritetsspråkiga talar om språken i allmänhet. Dessa observationer utgör en möjlig jämförelsepunkt för föreliggande studie från Svenskfinland. Jag har inte undersökt den ekonomiska sidan av språkens synlighet, men utifrån resultaten hos Aiestaran et al. (2010:232) betraktar språkbrukarna inte språken i lingvistiska landskap som en fråga av stor ekonomisk betydelse, även om minoritetsspråkiga (naturligt nog) är villiga att investera mer i att säkra synligheten hos sitt språk.

Aiestaran et al. (2010:232f.) påpekar dock att det skulle krävas ytterligare studier för att undersöka de verkliga attityderna hos språkbrukarna. Det har förts fram olika förslag för hur man kan dokumentera attityder och samtidigt teoretisera den individuella uppfattningen av lingvistiska landskap. Ett intressant perspektiv tas upp av Szabó Gilinger et al. (2012) som genom exempel från olika europeiska samhällen definierar lingvistiska landskap som en diskurs där sociala frågeställningar kring minoritetsspråkens status förhandlas. Genom att utifrån språkbrukarnas uttalanden definiera diskurskoalitioner för och emot användningen av minoritetsspråk på skyltarna, har de kunnat komma närmare inpå de bakomliggande attityderna. Enligt Szabó Gilinger et al. (2012:278) kan skyltarna uppfattas som instrument för att påverka språkens status, och i detta avseende kan samma argument förekomma både för och emot minoritetsspråken. Dessutom tas även här fram den symboliska dimensionen av skyltar som den faktor som utlöser olika

reaktioner hos språkbrukare, som exempelvis vandalisering av skyltar eller kampanjer för ett önskat språkbruk (Szabó Gilinger et al. 2012:278).

Något som är gemensamt för de nämnda studierna om språkbrukarnas uppfattningar är att de alla fokuserar på de lokala språkbrukare som lever sin vardag i det aktuella lingvistiska landskapet. Att allmänheten som ser på det lingvistiska landskapet inifrån och forskarna som ofta observerat det utifrån kan ha olika uppfattningar om språkens ställning är något som ytterligare talar för att forskarna i större utsträckning borde ta hänsyn till språkbrukarnas syn på språken. Aiestaran et al. (2010:233) påpekar också att en kartläggning av uppfattningar hos turister och andra som för första gången kommer i kontakt med ett lingvistiskt landskap kunde öppna nya perspektiv på områdets sociolingvistiska situation.

På basis av tidigare forskning kan man sammanfatta att den symboliska funktionen som gör att språkliga val i lingvistiska landskap fungerar som identitetsmarkörer är en central faktor bakom såväl språkbrukarnas uppfattningar och attityder som språkpolicyer och samhällets ideologier. Lingvistiska landskap är därmed en relevant faktor i diskussionen kring den vidare sociolingvistiska verkligheten i ett samhälle. Det lingvistiska landskapets roll kan, och bör, dock problematiseras vidare, genom att även diskutera själva innebörden av begrepp som *språk* och *landskap* – samt deras relation till *plats* och *ställe* (se Cresswell 2015). För en vidare diskussion kring detta tema hänvisar jag till Syrjälä (u.a.).

Uppfattningarna om de olika språkens ställning är en aktuell frågeställning även i Svenskfinland, där de två nationalspråken – och en rad ytterligare språk – på olika sätt framhävs i gatubilden. Att det finns tvåspråkighet (eller idag kanske hellre flerspråkighet) i det finländska samhället framgår tydligt av demografiska data. Huruvida detta återspeglas i det faktiska språkbruket i de offentliga rummen är som diskuterats ovan dock inte självklart, och det är inte heller klart vilken roll språkens synlighet i det lingvistiska landskapet har för hur allmänheten uppfattar språksituationen. Dessa frågor utgör utgångspunkten för denna studie.

3. Material

Som utgångspunkt för analysen i denna studie ligger ett material som jag samlat in i två städer i Svenskfinland, i Grankulla och i Karis. Jag har genomfört en enkät där språkbrukarna har kunnat ta ställning till hur de uppfattar dagens språkbruk i gatubilden samt hurdana preferenser de har för användningen av olika språk i det offentliga rummet. För att kunna jämföra informanternas uppfattningar med de verkliga språkförhållandena i städer-

nas gatubilder, har jag dessutom kartlagt de lingvistiska landskapen på de två aktuella orterna.

Jag tog utgångspunkt i de lingvistiska landskapen i just Grankulla och Karis eftersom båda dessa städer är starkt tvåspråkiga orter och det är tvåspråkigheten, eller egentligen flerspråkigheten, i Svenskfinlands lingvistiska landskap som är av särskilt intresse i undersökningen. Grankulla och Karis utgör dessutom ett potentiellt par för jämförelser, eftersom de är ungefär lika stora (med cirka 9000 invånare var) men har motsatta språkförhållanden: Grankulla har en finskspråkig majoritet medan Karis har en svenskspråkig majoritet. Det finns förstås även andra skillnader som kan påverka de lingvistiska landskapens uppbyggnad, inte minst skillnaderna i stadsbilden. I Grankulla domineras stadens centrum av ett större köpcentrum, medan de olika butikerna i Karis ligger var för sig längs ett antal gator.

Från de centrala delarna av båda städerna, inklusive det kommersiella centret och järnvägsstationen, samlade jag in sammanlagt 2317 skyltar. Tillvägagångssättet påminner om andra studier av lingvistiska landskap (om metodiken, se t.ex. Backhaus 2007:60ff.): jag fotograferade alla från gatan synliga, statiska belägg av text. Rörliga objekt, som texter på fordon och kläder, samt belägg som tidningar och varor bakom skyltfönstren lämnades däremot utanför studien främst av praktiska skäl för att kunna åstadkomma en kvantitativ helhet. Materialet innehåller 797 skyltar från Grankulla och 1520 skyltar från Karis. Den ojämna fördelningen av skyltar återspeglar de nämnda skillnaderna i stadsbilden: en kartläggning med utgångspunkt i på förhand definierade jämnstora forskningsområden kan resultera i olika antal skyltar. Skyltarnas språkliga innehåll har jag analyserat kvantitativt. Hur den språkliga analysen av olika belägg i de aktuella lingvistiska landskapen kan motiveras diskuteras i detalj i Syrjälä (2016).

Språkbrukarnas syn på de aktuella lingvistiska landskapen har jag undersökt genom en enkätstudie. Enkäten har genomförts i form av en öppen webblankett och information om den spreds under våren 2014 främst genom sociala medier till språkbrukare bosatta i (eller annars intresserade av språkbruket i gatubilden i) Grankulla eller Karis. Enkäten har varit tillgänglig på både finska och svenska i egna versioner för båda städerna, men de olika versionerna har ett identiskt sakinnehåll.

Enkäten består av två delar med sammanlagt nio frågor. I den första delen gäller frågorna språkbrukarnas bild av dagens språkbruk i gatubilden. De fyra flervalsfrågorna handlar om användningen av finska och svenska samt förekomsten av främmande språk på offentliga respektive kommersiella/privata skyltar. Den andra delen gäller hurdant språkbruk på skyltar informanterna själva önskar. Först bads informanterna välja de kombinationer av finska, svenska och/eller engelska som de skulle tillåta på skyltar och där-

efter vilken av dessa de anser vara det bästa alternativet. Även dessa frågor ställdes separat angående offentliga respektive kommersiella/privata skyltar. Därtill ställdes en fråga om huruvida det behövs ytterligare språk på skyltarna i den aktuella staden. Vidare innehöll enkäten några bakgrundsfrågor samt en möjlighet att fritt lämna kommentarer om språkbruket i gatubilden eller om språksituationen i staden i övrigt.

Enkäten på webben besvarades sammanlagt av 91 personer. Av dessa svar gäller 64 Grankulla och 27 Karis. Eftersom syftet här är att diskutera den information metoden ger tillgång till, har jag i utgångsläget av analysen valt att inte skilja städerna åt, men jag kommenterar skillnaderna mellan städerna där sådana framstår tydligt. Av de informanter som svarade på enkäten angav 54 att de är svenskspråkiga, 36 att de är finskspråkiga och en person uppgav sig ha ett annat modersmål. Vidare är 56 av informanterna kvinnor och 33 män (2 svarade inte på den frågan), och de är födda mellan 1926 och 1998. Således finns det en viss variation i informanternas bakgrund, även om materialet inte kan sägas vara sociolingvistiskt representativt för invånarna i de aktuella städerna.

4. Språkbrukarnas syn på lingvistiska landskap i Grankulla och Karis

Skyltarna i de lingvistiska landskapen kan delas in i två grupper där även språkbruket i de två aktuella städerna skiljer sig tydligt åt. Olika typer av privat uppsatta skyltar, däribland all reklam och skyltar uppsatta av privatpersoner, innehåller stor variation när det gäller både skyltarnas form och språkbruket i dem. Det är framför allt i dessa skyltar som den språkliga mångfalden uppstår och där det finns utrymme för varierande tolkningar av det språkliga innehållet.

Offentliga skyltar regleras oftast starkt, så även i Svenskfinland där språklagen och andra bestämmelser påverkar innehållet, vilket leder till att det inte förekommer lika mycket språklig variation i dessa skyltar. Förekomsten av och innehållet i de aktuella språkpolicyerna kan därför ur ett helhetsperspektiv vara mer relevant än innehållet på de enskilda skyltarna ute på gatan. Genom att trots det analysera även de offentliga skyltarna går det dock att observera i vilken omfattning språkpolicyer följs i skyltningen samt vilken effekt dessa har för språksituationen i det lingvistiska landskapet som helhet.

Jag diskuterar i de följande avsnitten separat hur språkbrukarna uppfattar användningen av de två inhemska språken, finska och svenska, på de offentliga respektive privata skyltarna – samt hur dessa språk egentligen används

på skyltarna. Vidare tar jag upp huruvida främmande språk används eller uppfattas förekomma i de lingvistiska landskapen i Grankulla och Karis.

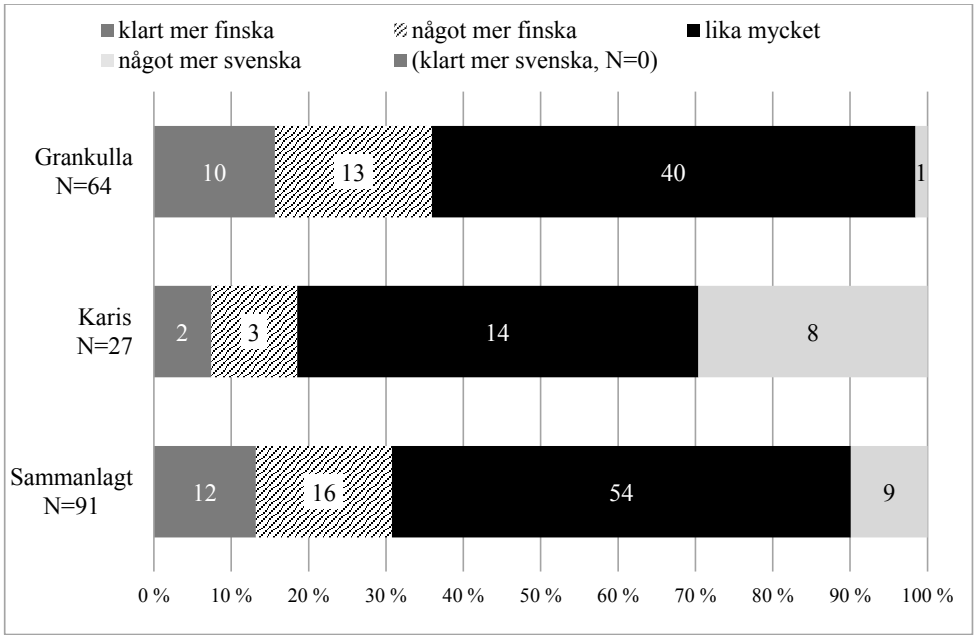
4.1 Offentliga skyltar

De offentliga skyltarna utgör en dryg fjärdedel (26,1 %) av de dokumenterade skyltarna. Materialet innehåller 217 offentliga skyltar från Grankulla och 387 offentliga skyltar från Karis. Med offentliga skyltar avser jag här alla skyltar där avsändaren är olika kommunala eller statliga myndigheter, det vill säga både trafikmärken, gatunamnsskyltar och skyltningen vid järnvägsstationen. Dessutom finns det skyltar uppsatta av myndigheterna vid olika offentliga byggnader och serviceställen, som bibliotek, hälsocentral och FPA-kontor. Jag har även klassificerat skyltar uppsatta av enskilda medarbetare på dessa institutioner som offentliga när de kan ses som en del av myndighetens kommunikation. Vissa statliga bolag använder sig dessutom av både mer offentliga anslag och reklamaffischer, varav jag har valt att inte behandla de senare som offentliga skyltar: både innehållet och språkbruket på dessa belägg från bland annat Posten och tågoperatören VR påminner mer om andra kommersiella skyltar.

Gemensamt för dessa offentliga skyltar är att de på grund av reglering inte innehåller någon större språklig variation. Språklagen (Finlex 2003) är den mest centrala policyn som styr den offentliga skyltningen i Svenskfinland. Enligt lagen ska all kommunikation från myndigheterna vara tillgänglig på de båda nationella språken i en tvåspråkig kommun, som Grankulla och Raseborg[2] i den aktuella studien. Därmed finns det ett tydligt underlag för att de offentliga skyltarna ska innehålla (åtminstone) både finska och svenska i de aktuella gatubilderna.

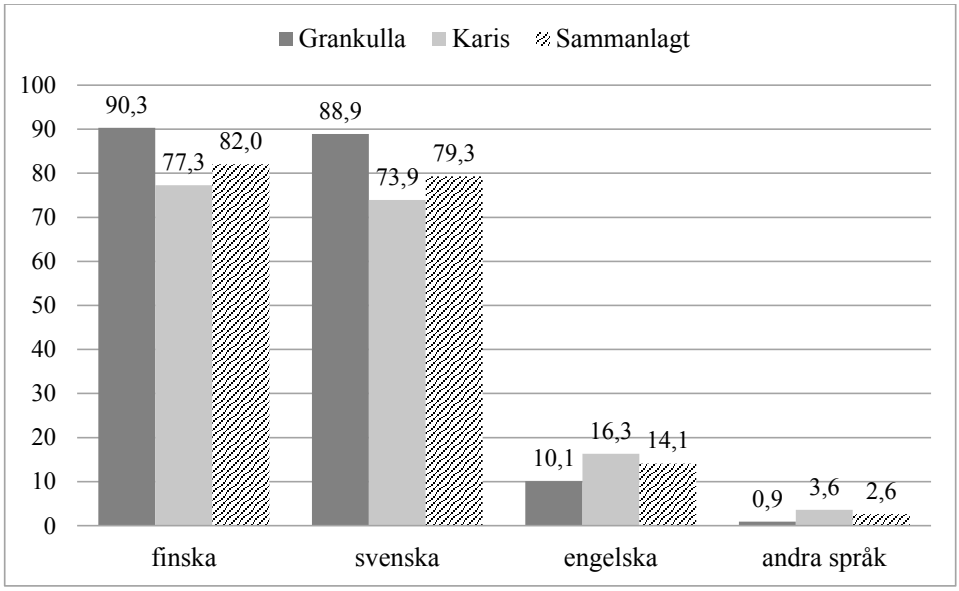
En stor del av informanterna från Grankulla och Karis har en ganska enhetlig uppfattning när det gäller användningen av de två nationella språken på de offentliga skyltarna. En klar majoritet i enkäten anser att dessa språk används lika mycket, även om ett mindre antal informanter ansåg att ett av de två språken var vanligare. Vilket stadens majoritetsspråk är återspeglas i svaren på så sätt att informanter från Grankulla oftare tyckte finskan var något eller klart synligare, medan informanterna från Karis svarade att svenskan var något vanligare på de offentliga skyltarna i gatubilden. Ingen i enkäten tyckte dock att svenskan var klart synligare i dessa lingvistiska landskap. I figur 1 nedan illustreras antalet informanter enligt svarsalternativ på enkätfrågan.

[2] Karis är sedan 2009 del av den större kommunen Raseborg.

Figur 1. Uppfattningar av finska och svenska på offentliga skyltar.

Kartläggningen av de lingvistiska landskapen i Grankulla och Karis visar som förväntat att tvåspråkigheten på de offentliga skyltarna är konsekvent. Språklagens regel om att information ska ges på båda språken följs väl, och när de två språken inte förekommer på samma skylt, finns det vanligtvis parallella skyltar med motsvarande innehåll på var sitt språk. Figur 2 uppvisar andelen offentliga skyltar som innehåller finska, svenska, engelska respektive övriga språk. Att både andelen skyltar med finska och andelen skyltar med svenska är mindre i Karis förklaras av att flerspråkiga skyltar är vanligare i Grankulla (81 procent av offentliga skyltar, 56 procent i Karis), medan det i Karis mer används parallella enspråkiga skyltar, det som Reh (2004:5ff.) kallar *dold tvåspråkighet*. Denna typ av tvåspråkighet är inte synlig utifrån enskilda skyltar, utan framträder endast genom en analys av en vidare kontext.

Figur 2. Användningen av olika språk på offentliga skyltar.

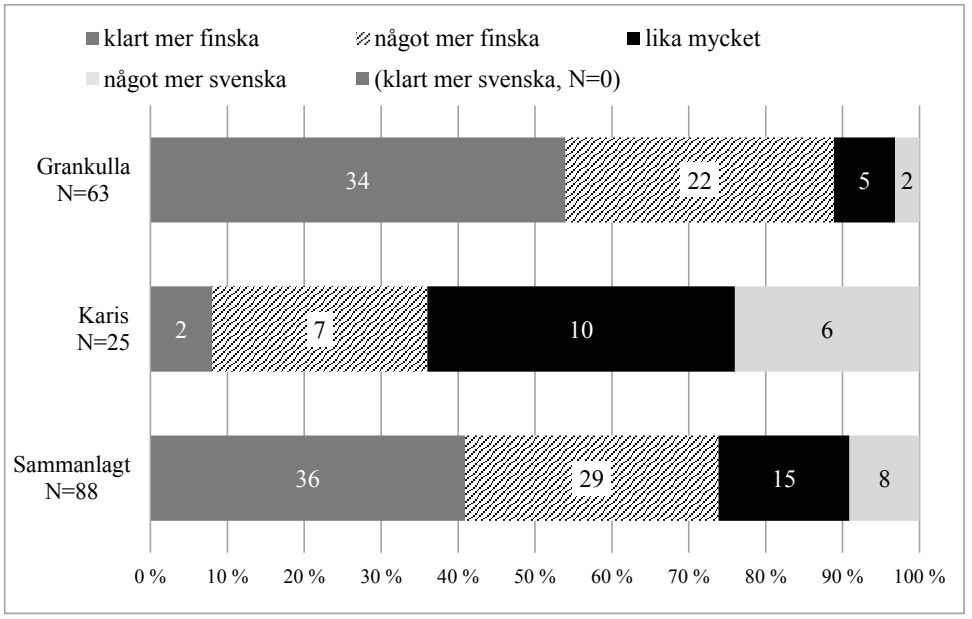
Även om de offentliga skyltarna i Grankulla och Karis är präglade av tvåspråkigheten med de två nationalspråken, används även andra språk på skyltarna (se figur 2). Engelska används i viss mån i båda städerna, exempelvis på järnvägsstationer, men är något vanligare i Karis, där bland annat kommunens serviceställe benämns *Front-Office*. Andra främmande språk är däremot i princip obefintliga på de offentliga skyltarna: i Karis förekommer namnen på stadens nordiska vänorter och på trafikmärken används det universella ordet *taxi*. Språkbrukarnas uppfattningar av dessa belägg diskuteras nedan.

Som analysen visar ligger språkbrukarnas uppfattningar av användningen av de två nationella språken på offentliga skyltar således ganska nära de faktiska förhållandena ute i de lingvistiska landskapen i fråga. Finska och svenska förekommer i princip lika mycket på dessa skyltar och en majoritet av informanterna anser i enkäten att språken är lika vanliga. Detta resultat är inte direkt överraskande, utan stöder tanken att allmänheten i Svenskfinland tycks ha en bra bild av (åtminstone de stora linjerna i) språklagen och dess krav på tvåspråkighet. Vidare stämmer slutsatsen överens med resultaten i Aiestaran et al. (2010:232) som visar att språkbrukarnas uppfattningar i den baskiska staden ligger nära de uppgifter som man får genom en analys av språkbruket i det offentliga rummet.

4.2 Privata skyltar

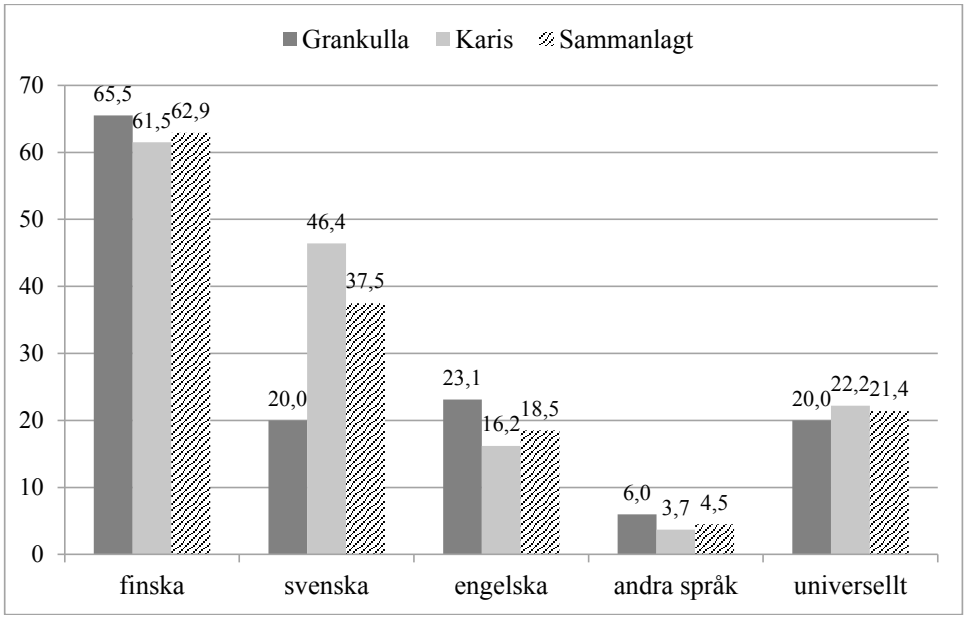
Skyltar med en privat eller kommersiell avsändare utgör nästan tre fjärdedelar (73,9 %) av materialet från de lingvistiska landskapen i Grankulla och Karis men kan inte kategoriseras lika lätt som de offentliga skyltarna. Bland de 580 privata skyltarna från Grankulla och de 1133 skyltarna från Karis finns olika typer av kommersiella skyltar, från reklamaffischer till butikernas skyltfönster, men man kan i gatubilden även hitta skyltar som är uppsatta av privatpersoner: både klistermärken och övrigt klotter och olika slags anslag på de offentliga anslagstavlorna på gatan. Med andra ord innehåller denna grupp alla de skyltar som inte är uppsatta av myndigheter. På grund av denna mångfald kan det för informanterna vara svårt att bilda sig en tydlig uppfattning av de skyltar man ska ta hänsyn till i enkäten.

Informanternas uppfattningar av språkbruket på de privata skyltarna varierar klart mer än deras uppfattningar om offentliga skyltar, vilket framgår av de resultat i enkäten som redovisas i figur 3. Däremot visar svaren att det finns något olika tendenser i uppfattningarna i de två städerna. Nästan 90 procent av informanterna från Grankulla har en ganska tydlig bild av att finska är klart eller åtminstone något vanligare än svenska på de privata skyltarna. Svaren från Karis ger en mer diffus bild, eftersom det finns nästan lika många informanter som uppfattar att språken är lika vanliga som informanter som anser att ettdera av språken är något synligare.

Figur 3. Uppfattningar av finska och svenska på kommersiella/privata skyltar.

Den faktiska språkanvändningen på de privata skyltarna innehåller också mycket variation. De två nationella språken är naturligt nog de synligaste språken även på dessa skyltar, samtidigt som de inte uppvisar en lika tydlig tvåspråkighet som de offentliga skyltarna. Som framgår av figur 4, används finska oftare på de privata skyltarna än svenska. Det finns dock en skillnad mellan de två städerna: svenska förekommer klart mer i Karis (där svenskan är majoritetsspråket) än i Grankulla. Det mest använda språket även i Karis är dock finska. Vidare används både engelska och ett antal andra språk samt universella ord (främst namn), som inte har en entydig språktillhörighet, i större utsträckning än på de offentliga skyltarna. Dessa belägg diskuteras närmare i följande avsnitt.

Figur 4. Användningen av olika språk samt universella ord på kommersiella/privata skyltar.

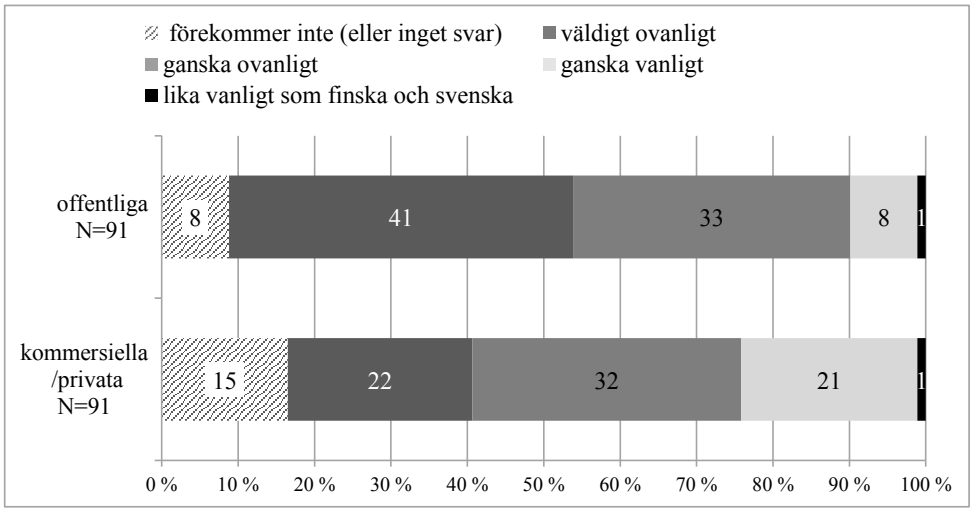
Informanternas uppfattningar av finska och svenska i den privata delen av de lingvistiska landskapen i Grankulla och Karis är således på rätt spår. Finska är det språk som används mest på dessa skyltar, precis som majoriteten av informanterna har svarat. Att svaren från Karis inte ger en lika enhetlig bild kan delvis bero på det mindre antalet svar jämfört med antalet från Grankulla. Dessutom har jag i den kartläggning som jag gjort inte tagit ställning till hur synliga beläggen på de två språken egentligen är, utan de siffror som presenteras i figur 4 baserar sig enbart på antalet skyltar med det aktuella språket, oavsett deras placering, storlek och liknande egenskaper.

Därmed kan skillnaden i andelen skyltar med finska respektive svenska så som de upplevs i gatubilden vara mindre och mer i linje med informanternas uppfattningar.

4.3 Främmande språk

Som nämnts ovan, förekommer det förutom finska och svenska även en rad främmande språk på skyltarna i Grankulla och Karis (se figurerna 2 och 4). Engelska är dock det enda språket vid sidan av de två nationella språken som är synligt på ett större antal skyltar, både offentliga och privata. Av dessa är engelska något vanligare på de kommersiella skyltarna (särskilt i Grankulla). Engelska används dessutom både i namn och i utförligare kommunikativa texter.

Informanterna har varierande uppfattningar om förekomsten av främmande språk i de aktuella lingvistiska landskapen och inga egentliga skillnader kan urskiljas mellan informanter från de två städerna. Engelska, som var det enda främmande språket som fanns färdigt angivet i enkäten, uppfattas enligt svaren vara mycket ovanligt eller ganska ovanligt på både offentliga och kommersiella/privata skyltar (se figur 5). Ett flertal informanter anger dock att engelskan är något vanligare på de kommersiella skyltarna, vilket motsvarar de verkliga förhållandena i Grankulla. Samtidigt är antalet informanter som svarat att engelskan inte förekommer alls på skyltarna nästan dubbelt så stort (8 respektive 15 informanter) när det gäller de kommersiella skyltarna.

Figur 5. Uppfattningar av engelska på offentliga respektive kommersiella/privata skyltar.

Eftersom engelska förekommer på sammanlagt 14,1 procent av de offentliga och på 18,5 procent av de privata skyltarna i materialet från Grankulla och Karis kan engelskan sägas vara klart vanligare än ”ganska ovanligt” i de aktuella gatubilderna. Därmed är informanternas svar inte helt i linje med det kartlagda språkbruket i de lingvistiska landskapen. Att engelska i själva verket är vanligare på skyltarna än vad som uppfattas av informanterna är en något överraskande observation.

Andra främmande språk förekommer endast i liten omfattning både i de undersökta lingvistiska landskapen och enligt språkbrukarnas uppfattningar. Främst används olika språk på de privat uppsatta skyltarna och då oftast i namn. Individens (språk-)kunskaper och den kontext skylten finns i påverkar dock i hög grad den språkliga kategoriseringen av dessa belägg. Därför är de svårare att analysera objektivt än tydligt finska, svenska eller till och med engelska belägg (för en mer detaljerad diskussion, se Syrjälä 2016). Vidare har jag i kartläggningen placerat flera belägg (främst namn) i kategorin ”universellt” enligt den kategorisering som Sjöblom (2006:132ff.) tagit fram i sin studie av finska företagsnamn. Dessa belägg är antingen möjliga att uppfattas som en del av vilket som helst språk (t.ex. globala lånord som *pizza*) – eller åtminstone som både finska och svenska – eller så är de inte möjliga att förknippas med något verkligt språk. Varje språkbrukare kategoriserar dock även dessa belägg subjektivt, så att för de flesta hör de till någotdera av de nationella språken, eller så är de helt enkelt ”namn” (se även Mattfolk u.a.).

Endast ett fåtal informanter tar i sina svar i enkäten upp något eller några främmande språk som de uppfattar att förekommer i gatubilden. Av de 91 informanterna anger 15 informanter att främmande språk förekommer på offentliga skyltar och 13 informanter på privat uppsatta skyltar. Gemensamt för dessa svar är att de olika språken (mycket riktigt) uppfattas vara mycket ovanliga. Däremot är det inte möjligt att enbart utifrån dessa svar säga varför dessa informanter uppfattar att just dessa språk förekommer i det lingvistiska landskapet. Andra faktorer kan vara minst lika viktiga som det faktum att nämnda språk, som tyska och franska, faktiskt är synliga i de aktuella städerna.

Ett exempel på detta är åtminstone det främmande språk som nämns av det största antalet informanter: ryska, som anges förekomma på offentliga skyltar av 14 och på privata skyltar av 11 informanter. Vidare svarar tre informanter att ryska är ganska vanligt på båda typerna av skyltar medan språket i princip inte alls förekommer i de kartlagda lingvistiska landskapen. De två skyltar i materialet (en från varje stad) som faktiskt innehåller ryska är inte särskilt synliga i gatubilden. Den naturliga förklaringen till skillnaden mellan uppfattat och belagt språkbruk på skyltarna är att det lingvistiska

landskapet i sig självt inte är det enda som påverkar språkbrukarnas uppfattningar (jfr även Barni & Vedovelli 2012:28); till exempel den allmänna samhällsdiskussionen om ryskans ökande synlighet i Finland kan ha påverkat svaren.

Det är ändå viktigt att komma ihåg att andelen skyltar med främmande språk i det aktuella materialet är mycket låg samtidigt som det till en stor del handlar om namn vars språk inte entydigt kan tolkas. Vidare är olika skyltar synliga i gatubilden i olika hög grad, så att varje språkbrukare inte nödvändigtvis är medveten om att de olika beläggen finns. Därför kan deras uppfattningar vara korrekta med hänsyn till de skyltar som de beaktar. Ur metodologisk synvinkel behöver skillnaden mellan allmänhetens uppfattningar och resultatet av den lingvistiska analysen inte uppfattas som ett problem, eftersom beläggen med främmande (eller oklara) språk oavsett är något som oftast kommenteras av forskaren. Man ska således vara medveten om det perspektiv på beläggen i lingvistiska landskap man utgår ifrån när man diskuterar rollen av olika språk i det aktuella språksamhället.

5. Språkbrukarnas preferenser

Frågan om språkbrukarnas preferenser för språkbruket på skyltarna i de aktuella lingvistiska landskapen är svårare att besvara utifrån enkätsvaren. Variationen mellan svaren från olika informanter är mycket stor och det går inte heller att identifiera några direkta paralleller mellan språkbrukarens bakgrund, uppfattningar och de preferenser som anges i enkäten. De enkätfrågor där informanterna fick välja bland de alternativ som de skulle godkänna på offentliga respektive kommersiella skyltar av alla kombinationer av finska, svenska och/eller engelska gav föga informativa resultat. Alla språkkombinationer valdes åtminstone av någon informant (utan att det av svaren framgår några motiveringar eller klara mönster), även om de alternativ där de nationella språken helt saknas eller kommer efter engelska var minst populära.

Däremot går det att utskilja vissa mönster när det gäller frågorna där informanterna endast kunde välja det alternativ som de tycker fungerar bäst på offentliga respektive kommersiella skyltar. De språkkombinationer som motsvarar dagens (offentliga) språkbruk med finska och svenska – oftast med stadens majoritetsspråk först (finska i Grankulla, svenska i Karis) – möjligen kompletterade med engelska var de klart populäraste alternativen (se tabell 1 nedan).

Tabell 1. Språkkombinationer som anses vara de ”bästa” på skyltarna.

	offentliga skyltar		kommersiella skyltar	
	Grankulla	Karis	Grankulla	Karis
finska+svenska	42	1	27	3
finska+svenska+engelska	16	7	30	2
svenska+finska	1	11	1	7
svenska+finska+engelska	1	8	1	13
finska	2	–	1	–
finska+engelska	1	–	2	–
engelska	–	–	–	1
svar sammanlagt	*63*	*27*	*62*	*26*

Att även inkludera engelska på skyltarna var bland informanterna från båda städerna något populärare när det gäller de kommersiella skyltarna. De informanter som valde alternativ med finska men utan svenska är alla från Grankulla, men på grund av det mindre antalet svar från Karis går det inte att dra några långtgående slutsatser på basis av detta. Resultatet som helhet tyder dock på att de språkbrukare som deltog i enkäten föredrar det etablerade språkbruket i gatubilden – så som det uppfattas av dem.

Något behov av ytterligare främmande språk finns inte enligt informanterna. Endast fem av de sammanlagt 91 informanterna svarade att det skulle behövas ytterligare språk på skyltarna i den aktuella staden. De språk som lyftes fram i detta sammanhang är ryska, turkiska och tyska, men några motiveringar till varför just dessa språk skulle vara relevanta på skyltarna förekommer inte i enkäten. Däremot kommenterar en informant varför han anser att främmande språk inte behövs:

(1) Turisteja täällä ei juurikaan ole ja vaikka muun kuin suomen- ja ruotsinkielisten osuus lieneekin suhteellisesti melko iso, en katso muita kieliä tarpeelliseksi.
[Det finns nästan inga turister här och även om andelen andra än finsk- och svenskspråkiga troligen är relativt stor, anser jag inte att det finns behov för andra språk.] (Grankulla, M56)

Informanterna hade även möjlighet att fritt skriva kommentarer om språkbruket på skyltarna eller om språksituationen i sin stad mer allmänt. Det är genom dessa kommentarer som man kommer närmast inpå de attityder som ligger bakom de aktuella språkbrukarnas syn på det lingvistiska landskapet. Sammanlagt 21 informanter kommenterade språksituationen: tolv av kommentarerna berör informanternas observationer om språkbruket på skyltarna eller deras egna erfarenheter av möjligheter att använda olika språk i de aktuella städerna, medan man i nio kommentarer tar mer direkt ställning till språkbruket i det offentliga rummet.

De beskrivande kommentarerna innehåller förutom generella konstateranden (”de flesta är tvåspråkiga”) även observationer där informanternas egna värderingar uttrycks. En del informanter fokuserar på vad de upplever som positivt med språksituationen (exempel 2) även om ändringar i språk(förhållandena) samtidigt uppmärksammas (exempel 3). Andra informanter uttrycker sig i mer negativa ordalag, särskilt när det gäller ändringar som försvagat tvåspråkigheten (exempel 4).

(2) Upplever att det fortfarande går att sköta alla ärenden på svenska i Karis [...] (Karis, K85)

(3) Jag är nöjd med dagsläget även om en viss förskjutning mot finska märks. Språkfel på svenska förekommer allt oftare. (Grankulla, M42)

(4) Tyvärr blir endast finska alt vanligare i komerciella sytfen i Grankulla. [sic!] (Grankulla, M75)

(5) Ruotsinkieliset ovat eristäytyneet kielimuuriensa taakse, mutta suomeksi kyllä asiat selviävät.
[Svenskspråkiga har isolerat sig bakom sina språkliga murar, men på finska löser sig nog affärerna.] (Grankulla, M69)

Vidare visar exempel 5 ovan att det kan finnas olika synvinklar på språksituationen till exempel bland olika språkgrupper: de finskspråkiga informanternas kommentarer gäller flerspråkigheten i allmänhet eller framhäver finskans roll som det mest centrala språket, medan de svenskspråkiga informanterna oftare kommenterar svenskans ställning mer specifikt. Med tanke på de två språkens ställning i det finländska samhället är detta kanske inte överraskande. Aiestaran et al. (2010:229f.) konstaterar på motsvarande sätt att i Baskien uttalar majoritetsspråkiga (de med spanska som modersmål) sig allmänt för flerspråkighet i lingvistiska landskap medan de minoritetsspråkiga (de med baskiska som modersmål) är mer specifikt måna om sitt eget språks synlighet.

De kommentarer som mer direkt tar ställning till språkbruket på skyltarna handlar både om de nationella språken och om främmande språk. Förutom den kommentar som argumenterar för att främmande språk inte behövs (se exempel 1 ovan), efterfrågar tre informanter mer engelska på skyltarna (vid sidan av finska och svenska). I tre kommentarer tas det ställning för tvåspråkigheten (som i exempel 6) medan två kommentarer (exempel 7 och 8) visar en mycket tydlig attityd emot användningen av svenska på (offentligt uppsatta) skyltar.

(6) Kaksikielisyys on säilyttämisen arvoinen asia. Tvåspråkighet är väl värt att bevaras. (Grankulla, K60)

(7) Ruotsin kielen käyttäminen on täysin turhaa.
[Att använda det svenska språket är fullkomligt onödigt.] (Grankulla, M57)

(8) useamman kielen käytöstä virallisissa kylteissä aiheutuu ylimääräisiä kustannuksia, kulujen alentamisen takia olisi tarpeen käyttää verovaroin kustannetuissa kylteissä vain suomea
[bruket av flera språk på offentliga skyltar orsakar överflödiga kostnader, för att minska kostnader borde man på skattefinansierade skyltar använda enbart finska] (Grankulla, M69)

Utan att här gå in på en mer detaljerad analys av kommentarer i enkäten, kan man notera att de aktuella informanternas uttalanden stämmer bra överens med de observationer som Szabó Gilinger et al. (2012:278) gjort om samhällsdiskussionen kring lingvistiska landskap. Utifrån de uttalade attityderna kan man skilja mellan grupper av språkbrukare med olika intressen: bland annat de som talar för flerspråkighet och de som är emot svenskan. Dessutom används i kommentarer i enkäten samma typer av argument för att motivera båda synpunkter.

Att olika språkgrupper ser på språksituationen annorlunda och att det finns olika attityder bakom preferenser är i sig inte överraskande. De synpunkter som gavs som kommentarer bekräftar att de informanter som deltagit i enkäten är medvetna om det lingvistiska landskapet och intresserade av språksituationen. Att de allmänna preferenserna bland språkbrukarna i stor utsträckning sammanfaller med det uppfattade (och faktiskt etablerade) språkbruket tycks vara en giltig slutsats. De som argumenterar för förändringar, som illustreras av de två sista exemplen ovan, torde vara (minst) lika ivriga att ta ställning i enkäten som de som ser positivt på dagens situation.

Några vidare generaliseringar kan dock inte göras, eftersom materialet inte är representativt för språkbrukare i allmänhet. I varje fall visar resultaten i enkäten, och speciellt de fria kommentarerna, att lingvistiska landskap mycket riktigt är en faktor som kan ha en central betydelse när språkens samhälleliga roller diskuteras (se även Barni & Bagna 2010). Däremot skulle det krävas ytterligare studier för att mer uttömmande kunna svara på hurdan betydelse språkens synlighet i det offentliga rummet har för den breda allmänhetens uppfattningar och attityder i just Svenskfinland.

6. Slutdiskussion

Genom en enkätstudie och en kartläggning av de lingvistiska landskapen i Grankulla och Karis har jag i denna studie närmat mig två metodologiska frågor: hurdan information om språken i det offentliga rummet vanliga språkbrukare har samt om det finns skillnader mellan deras uppfattningar och det kartlagda språkbruket på skyltarna. Det senare är av intresse ur metodologisk synvinkel, med tanke på om det finns skäl att studera dessa uppfattningar i tillägg till språkvetenskapliga kartläggningar när syftet är att diskutera språken i det lingvistiska landskapet ur ett samhällsperspektiv.

Enkätstudien kan framför allt ses som en enkel metod för att samla en större mängd (kvantitativa) data om språkbrukarnas bild av lingvistiska landskap. Som analysen har visat är det ganska enkelt att skapa sig en allmän bild av uppfattningarna om språkbruket på skyltarna. Däremot är det avsevärt mycket svårare att komma åt informanternas egentliga preferenser utifrån svaren på enkäten, även om deras attityder i viss mån blir synliga i de fria kommentarerna. Med tanke på att det lingvistiska landskapet konstrueras genom språklig interaktion, kunde detta med fördel tas i beaktande redan när en enkätstudie planeras. Mer funktionella tillvägagångssätt (t.ex. att använda bilder av skyltar) kan vara värda ett försök i framtida (enkät-)studier kring lingvistiska landskap.

Den främsta utmaningen ligger dock i att de individuella språkbrukarnas subjektiva uppfattningar inte nödvändigtvis sammanfaller med forskarens definitioner av skyltar och språk. Enbart på basis av svaren är det svårt att säga huruvida man har lyckats kommunicera till informanterna vilka belägg man ska ta i beaktande (dvs. vad som utgör ett lingvistiskt landskap). Vidare påverkar den varierande synligheten hos skyltarna hurdan helhetsbild man skapar sig av språken i gatubilden, på samma sätt som olika utomspråkliga faktorer kan avgöra hur en språkbrukare uppfattar de belägg som ur ett objektivt perspektiv kategoriseras som främmande språk.

Jämförelsen mellan enkätresultaten och min egen kartläggning av de lingvistiska landskapen visar att språkbrukarnas uppfattningar överensstämmer med verkligheten i hög grad, ett resultat i linje med tidigare studier utförda med andra metoder (exempelvis intervjuerna hos Aiestaran et al. 2010). Därmed kan de kartläggningar som genomförs enligt forskningsfältets etablerade praxis – och ur en så långt som möjligt objektiv synvinkel – i sig själva ge en tillfredsställande utgångspunkt för diskussioner kring lingvistiska landskap som ett uttryck för språkens ställning i samhället.

Denna slutsats gör det dock inte mindre värdefullt att även undersöka språkbrukarnas perspektiv på språken i det offentliga rummet. Eftersom ett lingvistiskt landskap är en konkret manifestation av (åtminstone en del av)

språken i samhället är det ett rum där samhällets sociala förändringar samtidigt både reflekteras och formas (Papen 2012:77). Med andra ord sker interaktion mellan lingvistiska landskap och språkbrukare på olika nivåer: språken på skyltarna blir ett (av flera) argument bakom de språkliga attityderna (Szabó Gilinger et al. 2012:278) samtidigt som man fysiskt kan påverka det lingvistiska landskapet för att ge uttryck åt sina ideologier. Även ett lingvistiskt landskap i en storstad som präglas av kommersiella diskurser kan fungera som en arena för språkbrukarnas motreaktioner när de definierar området genom att sätta upp sina egna skyltar (Papen 2012:76f.). Språket i det offentliga rummet är alltså en social fråga och ett verktyg för att definiera samhället.

Svenskfinland är inget undantag när det gäller de lingvistiska landskapens roll för uppfattningarna av språkens status i samhället. Enligt min analys är uppfattningarna av den offentliga, välreglerade tvåspråkigheten tämligen klara, samtidigt som det är tankeväckande hur lite språkbrukarna tycks fästa uppmärksamhet på den språkliga variation som finns ute i gatubilden förutom vad gäller de två nationella språken. Några generaliserande slutsatser är dock svåra att nå utifrån det material som är tillgängligt här. Ytterligare information om exempelvis hur språkbrukarna förhåller sig till namn på främmande språk skulle behövas för att kunna diskutera vad som ligger bakom de uttalade uppfattningarna. Dessutom behöver man använda mer kvalitativa metoder (som intervjuer), till exempel enligt Todd Garvins (2010) modell, om man vill undersöka de attityder som svaren i enkäten endast ger en vag antydan på.

Även om lingvistiska landskap börjar vara ett etablerat forskningsfält (Gorter 2014), kvarstår det att utveckla metodiken, något som exempelvis Blommaert (2013) har försökt göra. Språkbrukarnas perspektiv kunde i högre grad inkluderas när skyltarnas språk placeras in i en samhällelig kontext. Det finns potential för att även i finländska sammanhang hitta nya perspektiv på både den (politiska) diskussionen kring olika språks ställning i dagens samhälle och de attityder och ideologier som ligger bakom densamma. Vilken roll studiet av lingvistiska landskap kan ha för den sociolingvistiska rekonstruktionen av språksamhället ”Svenskfinland” är en stor och komplex fråga som endast tangerats i den här studien.

Litteratur

Aiestaran, Jokin, Cenoz, Jasone & Gorter, Durk. 2010. Multilingual Cityscapes: Perceptions and Preferences of the Inhabitants of the City of Donostia-San Sebastián. I: Shohamy, Elana, Ben-Rafael, Eliezer & Barni, Monica (red.), Linguistic Landscape in the City. Bristol: Multilingual Matters. S. 219–234.

Backhaus, Peter. 2007. Linguistic Landscapes: A Comparative Study of Urban Multilingualism in Tokyo. Clevedon: Multilingual Matters.

Barni, Monica & Bagna Carla, 2010. Linguistic Landscape and Language Vitality. I: Shohamy, Elana, Ben-Rafael, Eliezer & Barna, Monica (red.), Linguistic Landscape in the City. Bristol: Multilingual Matters. S. 3–18.

Barni, Monica & Vedovelli, Massimo. 2012. Linguistic Landscapes and Language Policies. I: Hélot, Christine, Barni, Monica, Janssens, Rudi & Bagna, Carla (red.), Linguistic Landscapes, Multilingualism and Social Change. Frankfurt am Main: Peter Lang. S. 27–38.

Ben-Rafael, Eliezer, Shohamy, Elana, Amara, Muhammad Hasan & Trumper-Hecht, Nira. 2006. Linguistic Landscape as Symbolic Construction of the Public Space: The Case of Israel. International Journal of Multilingualism 3:1. S. 7–30.

Blommaert, Jan. 2013. Ethnography, Superdiversity and Linguistic Landscapes. Chronicles of Complexity. Bristol: Multilingual Matters.

Cenoz, Jasone & Gorter, Durk. 2006. Linguistic Landscape and Minority Languages. International Journal of Multilingualism 3:1. S. 67–80.

Cresswell, Tim. 2015. Place: An introduction. Second edition. Chichester: Wiley-Blackwell.

Dagenais, Diane, Moore, Danièle, Sabatier, Cécile, Lamarre, Patricia & Armand, Françoise. 2009. Linguistic Landscape and Language Awareness. I: Shohamy, Elana & Gorter, Durk (red.), Linguistic Landscape: Expanding the Scenery. New York: Routledge. S. 253–269.

Dal Negro, Silvia. 2009. Local Policy Modeling the Linguistic Landscape. I: Shohamy, Elana & Gorter, Durk (red.), Linguistic Landscape: Expanding the Scenery. New York: Routledge. S. 206–218.

Finlex 2003 = Språklag 6.6.2003/423. Tillgängligt i http://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2003/20030423.

Gorter, Durk. 2014. Linguistic landscape studies. I: Östman, Jan-Ola & Verschueren, Jef (red.), Handbook of Pragmatics 2014 Installment. Amsterdam: John Benjamins. Tillgänglig i https://benjamins.com/online/hop/.

Juffermans, Kasper & Coppoolse, Jannet. 2012. How Literate, Low-Literate and Non-Literate Readers Read the Linguistic Landscape in a Gambian Village. I: Hélot, Christine, Barni, Monica, Janssens, Rudi & Bagna, Carla (red.), Linguistic Landscapes, Multilingualism and Social Change. Frankfurt am Main: Peter Lang. S. 233–247.

Järlehed, Johan. 2011. Att läsa språkliga landskap. Några teoretiska utgångspunkter och kritiska kommentarer. I: Ahlstedt, Eva (red.), Theorising textuality. Theorising reading. Om vetenskaplig teoribildning inom kultur- och litteraturforskning. Göteborg: Göteborgs universitet. S. 79–103.

Landry, Rodrigue & Bourhis, Richard Y. 1997. Linguistic Landscape and Ethnolinguistic Vitality: An Empirical Study. The Journal of Language and Social Psychology 16:1. S. 23–49.

Lanza, Elizabeth & Woldemariam, Hirut. 2014. Indexing Modernity: English and Branding in the Linguistic Landscape of Addis Abeba. I: International Journal of Bilingualism 18:5. S. 491–506.

Mattfolk, Leila. u.a. Attitudes towards globalized company names. Utkommer i: Ainiala, Terhi & Östman, Jan-Ola (red.), Socio-onomastics as pragmatics.

Moriarty, Máiréad. 2012. Language Ideological Debates in the Linguistic Landscape of an Irish Tourist Town. I: Gorter, Durk, Marten, Heiko F. & Van Mensel, Luk (red.), Minority Languages in the Linguistic Landscape. Basingstoke: Palgrave Macmillan. S. 74–89.

Papen, Uta. 2012. Commercial discourses, gentrification and citizens' protest: The linguistic landscape of Prenzlauer Berg, Berlin. I: Journal of Sociolinguistics 16:1 S. 56–80.

Puzey, Guy. 2012. Two-way Traffic: How Linguistic Landscapes Reflect and Influence the Politics of Language. I: Gorter, Durk, Marten, Heiko F. & Van Mensel, Luk (red.), Minority Languages in the Linguistic Landscape. Basingstoke: Palgrave Macmillan. S. 127–148.

Reh, Mechthild. 2004. Multilingual writing: a reader-oriented typology – with examples from Lira Municipality (Uganda). I: International Journal of the Sociology of Language 170. S. 1–41.

Sjöblom, Paula. 2006. Toiminimen toimenkuva – suomalaisen yritysnimistön rakenne ja funktiot. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Syrjälä, Väinö. 2016. Namn i gatubilden – om namn i Svenskfinlands lingvistiska landskap. I: Danielsen, Martin S., Eggert, Birgit & Jakobsen, Johnny G.G. (red.), Navn og navnebærer. Rapport fra NORNAs 45. symposium i Skagen 1.–4. oktober 2014.

Syrjälä, Väinö. u.a. Språk – landskap – plats. Språkbrukarna och det offentliga rummet i Svenskfinland.

Szabó Gilinger, Eszter, Sloboda, Marián, Šimičić, Lucija & Vigers, Dick. 2012. Discourse Coalitions For and Against Minority Languages on Signs: Linguistic Landscape as a Social Issue. I: Gorter, Durk, Marten, Heiko F. & Van Mensel, Luk (red.), Minority Languages in the Linguistic Landscape. Basingstoke: Palgrave Macmillan. S. 263–280.

Todd Garvin, Rebecca. 2010. Responses to the Linguistic Landscape in Memphis, Tennessee: An Urban Space in Transition. I: Shohamy, Elana, Ben-Rafael, Eliezer & Barna, Monica (red.), Linguistic Landscape in the City. Bristol: Multilingual Matters. S. 252–271.

Tufi, Stefania & Blackwood, Robert. 2010. Trademarks in the Linguistic Landscape: Methodological and Theoretical Challenges in Qualifying Brand Names in the Public Space. International Journal of Multilingualism 7:3. S. 197–210.

Studie C

Namn i gatubilden – om namn i Svenskfinlands lingvistiska landskap

Syrjälä, Väinö, 2016b

I: *Navn og navnebærer. Rapport fra NORNAs 45. symposium i Skagen 1.–4. oktober 2014.*
Red. av Martin Sejer Danielsen, Birgit Eggert & Johnny G.G. Jakobsen.
(NORNA-rapporter 93.)
Uppsala: NORNA-förlaget.
S. 263–286.[1]

[1] Publiceras med tillstånd av NORNA-förlaget.

Namn i gatubilden
Om namn i Svenskfinlands lingvistiska landskap

VÄINÖ SYRJÄLÄ

Inledning

Att studera lingvistiska landskap har blivit allt populärare sedan slutet av 1990-talet. I denna typ av studier tar man utgångspunkt i det skriftliga språket som är synligt inom ett bestämt område. Oftast gäller det urbana utrymmen vars skyltar även innehåller en stor mängd namn. Gorter (2014) lyfter fram namn som ett återkommande tema inom forskning om lingvistiska landskap. Även Puzey (2011 s. 221) kommenterar de möjligheter studier av lingvistiska landskap ger för att komplettera traditionella namnstudier, samtidigt som onomastisk kunskap kan gynna vidare undersökningar av gatubildens språkbruk. Inom nordisk namnforskning diskuterar t.ex. Sjöblom (2013) kommersiella namn i gatubilden i Åbo, och i Berezkinas (2013) studie av Oslos flerkulturella stadsmiljö samspelar lingvistiska landskap och namn.

Redan en snabb blick på vilket som helst urbant område idag avslöjar att en stor del av alla de skyltar som är synliga i det offentliga rummet innehåller namn – och många av dem inget annat. Mångfalden av skyltar där namn förekommer i kombination med annan text är ännu större. Det råder således ingen tvekan om att namn har en helt central roll för att skapa den språkliga mångfalden i lingvistiska landskap, eller åtminstone vår uppfattning av den. I denna artikel diskuterar jag de namn som är synliga på gatubildens skyltar och deras roll i de nordiska

lingvistiska landskapen. Mitt fokus ligger speciellt på hur namn fungerar i tvåspråkiga miljöer i dagens Svenskfinland.

Med hjälp av en kort översikt av den tidigare forskningen kring namn i lingvistiska landskap tar jag upp flera motiveringar för varför namn är värda speciell uppmärksamhet när språkbruket i det offentliga rummet diskuteras. Därefter följer konkreta exempel från svenskfinland i form av en analys av namnen i de lingvistiska landskapen i två västnyländska städer. Med utgångspunkt i en kvantitativ analys av skyltarna i Grankulla och Karis beskriver jag hur ofta namn egentligen förekommer i gatubilden. Vidare diskuterar jag mer kvalitativt vilka namntyper det är fråga om.

Syftet med denna studie är att bidra till den metodologiska diskussionen inom både forskningen av lingvistiska landskap och namnforskning. Genom konkreta exempel visar jag hur de metodologiska val beträffande analysen av namn på skyltarna kan på ett radikalt sätt påverka de resultat man får – och samtidigt den bilden av ett lingvistiskt landskap som man förmedlar. Även namnbärarnas roll i uppfattningen av namn i lingvistiska landskap måste diskuteras, eftersom det i studier av denna typ är omöjligt att bortse från den kontext där namn (och andra belägg) befinner sig. Samtidigt öppnar analysen nya möjligheter för att använda data från lingvistiska landskap för att undersöka nya typer av frågeställningar inom namnforskningen.

Namn och lingvistiska landskap

Ett lingvistiskt landskap, enligt en definition av Landry & Bourhis (1997 s. 25) omfattar all skriftligt språk som är synligt inom ett bestämt område. Således betraktas språket på olika typer av skyltar (som enheter i analysen brukar kallas oavsett deras egentliga fysiska form): från offentligt uppsatta trafikmärken till kommersiella ljusreklamer och klotter. Denna definition omfattar således även olika typer

av skyltar med namn, som gatunamn och ortnamn som specifikt nämns av Landry & Bourhis (1997 s. 25). Dessutom är kommersiella namn ofta väldigt synliga i ett lingvistiskt landskap, något som bekräftas i både denna artikel och i tidigare studier. Trots detta har namn inte alltid ägnats så mycket uppmärksamhet i de olika studierna om lingvistiska landskap.

Gorter (2014) kommenterar hur svåra namn kan vara att hantera i en kvantitativ analys av språk på skyltarna. Olika forskare har i sina studier av lingvistiska landskap därför ibland valt väldigt olika sätt att analysera skyltar med namn. I de flesta studierna är namn i sig inte av intresse, varmed de inte kommenteras separat. Därför kan det tyckas att frågan om hur – och om – namn kan definieras som en del av ett visst språk inte är relevant för denna typ av studier, en synpunkt man nog måste ställa sig kritisk till. Eftersom man oftast vill kunna presentera kvantitativa resultat om språk i gatubilden, väljer man vanligen att analysera även namn på samma sätt som andra belägg och då är motiveringarna bakom de val man (kanske omedvetet) gör inte obetydliga för slutresultatet. Som jag kommer att återkomma till nedan, påverkar den språkliga och kulturella kontexten hur enkelt namn kan kategoriseras. Det är ändå förvånansvärt få studier där det tas ställning till namn eller motiveras hur de har analyserats.

Möjliga tillvägagångssätt varierar från att inte alls kommentera namn till att placera dem i en egen kategori som medvetet lämnas utanför den språkliga analysen (för diskussion, se Edelman 2009 s. 149). Det är förstås möjligt att definiera namn som en del av det lokala språket, med motiveringen att det är omöjligt att översätta namn, eller enligt deras ursprungsspråk enligt olika kriterier, som huruvida det aktuella namnet har någon lexikal betydelse utöver funktionen som namn (Edelman 2009 s. 152). Det vanligaste verkar dock vara en (för de flesta forskare säkert omedveten) kombination av att från egen subjektiv syn-

vinkel placera namn i olika språkliga kategorier. Dessutom finns det exempel på icke-västerländska studier där alla universella namn (som kända globala varumärken) kategoriseras helt enkelt som ”engelska” (se vidare Tufi & Blackwood 2010 s. 201f.), något som långtifrån alltid motsvarar verkligheten.

Även en lösning där namn definieras som en del av det lokala språket kan dock vara problematisk. Eftersom det exempelvis i de aktuella lingvistiska landskapen i denna studie finns två (åtminstone i princip) likvärdiga lokala språk, kan namn inte alltid motiverat ses mer som en del av det ena hellre än det andra språket. Överlag är det den aktuella kontexten, både inom och runtom skylten, som oftast avgör hur namn på skyltarna blir kategoriserade språkligt. Syftet med varje undersökning avgör vilken metod som fungerar bäst: beroende på om man är ute efter en strikt kartläggning av ursprungsspråket för beläggen på skyltarna eller en mer generaliserande uppfattning av beläggen som ”lokala” respektive ”främmande”.

Bland litteraturen om lingvistiska landskap finns det även några studier som specifikt diskuterar problematiken med att analysera namn på skyltarna. Några av de mest centrala studierna presenteras i korthet nedan. Det finns även flera studier där namnens roll i lingvistiska landskap kommenteras (se genomgången i Gorter 2014), för att inte tala om studier där namn från gatubilden bildar en central del av materialet (t.ex. Sjöblom 2013). Olika onomastiska studier kan också erbjuda hjälpmedel för kartläggningen av lingvistiska landskap, som Sjöbloms (2006) studie över finska företagsnamn, där hon även diskuterar den språkliga bakgrunden hos olika typer av kommersiella namn (Sjöblom 2006 s. 111–148).

Namnens roll i lingvistiska landskap diskuteras av Edelman (2009) som i sin studie har analyserat ett material från Amsterdam två gånger. I sin första analys lämnade hon namn utanför analysen, medan dessa i den andra analysen

betraktas som alla andra belägg på skyltarna. Enligt Edelmans (2009 s. 150f.) jämförelse är andelen skyltar med engelska och andra främmande språk klart större när namn är med i materialet, vilket leder henne till slutsatsen att namn bidrar centralt till hur flerspråkig ett lingvistiskt landskap framstår. Edelman tar dock inte ställning till hur namn egentligen uppfattas av språkbrukarna som ser dem ute på gatan.

Utgångspunkten för Tufi & Blackwood (2010) är däremot problematiken med den subjektiva tolkningen av namn. De diskuterar klassificeringen av globala varumärken i lingvistiska landskap och söker möjliga hjälpmedel bland annat i forskningen om marknadsföring. För att i analysen kunna beskriva att namn ofta väcker (korrekta eller felaktiga) associationer till specifika språk och nationer, lyfter Tufi & Blackwood (2010 s. 207f.) vid sidan av begreppet *COO/LOO* (*country/language of origin*) även fram begreppen *COR* och *LOR* (*country* respektive *language of representation*). Således skiljer de mellan det (etymologiska) ursprunget av namn och hur de uppfattas. Med stöd i socialpsykologin blir deras slutsats att det parallellt finns både en individuell och en kollektiv uppfattning om lingvistiska landskap (Tufi & Blackwood 2010 s. 207). För att i forskningen kunna ta hänsyn till detta, föreslår Tufi & Blackwood (2010 s. 208) en analys i flera steg, där det förutom språket även identifieras huruvida skyltar innehåller namn och hurdana associationer dessa för med sig.

Att namn, även mer än andra belägg i lingvistiska landskap, har en symbolisk funktion vid sidan av den kommunikativa funktionen är inte oväsentligt när de ska analyseras språkligt. Denna symboliska roll binder dessutom namn ihop med frågor kring språkpolitik, minoritetsspråkens ställning och globalisering, alla centrala teman för studier av lingvistiska landskap (enligt Gorter 2014). Både Moriarty (2012) och Puzey (2012) har i sina studier visat hur

planerade och genomförda ändringar i namnbruket kan leda till politisk debatt kring lingvistiska landskap.

Ett vidare exempel på namn, språk och symbolik i lingvistiska landskap ges i Bagna & Machettis (2012) studie av italienska varumärken och matsedlar i olika länders lingvistiska landskap. Deras material, som består av både varumärken från Italien, varumärken baserade på italienska namn eller italienska ord och fraser och pseudo-italianismer, visar hur svåra belägg på skyltar kan vara att kategorisera. Genom att använda Bagna & Machettis (2012) material som exempel, kan man se varför det är närmast omöjligt att ge en bild av ett lingvistiskt landskap som alla skulle dela. Att italienskan i lingvistiska landskap har en symbolisk men inte nödvändigtvis en kommunikativ funktion, samtidigt som många ord (som *pizza* och *pasta*) har blivit en del av en universell vokabulär, resulterar i att individens kunskaper avgör huruvida de aktuella namnen blir förknippade med Italien/italienska eller inte. Jag återkommer till denna problematik i diskussionen längre fram i artikeln.

Grankulla och Karis – och deras lingvistiska landskap

För min egen analys har jag kartlagt de lingvistiska landskapen i två tvåspråkiga städer i västra Nyland: Grankulla och Karis. Materialet består således av 797 (Grankulla) respektive 1 520 (Karis) fotograferade skyltar från de centrala gatorna samt järnvägsstationerna i de två städerna. Av de sammanlagt 2 317 skyltarna innehåller cirka tre fjärdedelar (76 %) namn, varmed frågorna kring namn i gatubilden är högst aktuella här. Jag ger härnäst en kort beskrivning av de två städerna samt några centrala observationer om deras lingvistiska landskap som bakgrund för den efterföljande analysen av namn på skyltarna.

Jag valde städerna Grankulla och Karis för denna studie eftersom de har både likheter och skillnader. Båda städerna har cirka 9 000 invånare och en stark tvåspråkig profil – andelen finsk- respektive svenskspråkiga invånare är

ungefär 60:40 – men med olika majoritetsspråk. Dessutom skiljer sig städerna åt socioekonomiskt och även stadsbilderna är olika, vilket påverkar de lingvistiska landskapens uppbyggnad. Grankulla är en del av Helsingforsregionen, men jämfört med regionen i övrigt har svenskan en starkare roll där. Karis i sin tur ligger cirka 75 kilometer västerut från Helsingfors och är sedan 2009 del av den större kommunen Raseborg med svenska som majoritetsspråk. Grankullas kommersiella centrum domineras av ett stort köpcentrum, medan de olika företagen i Karis har spridits längs ett antal gator inom ett vidare område.

Av skyltarna i de lingvistiska landskapen är en fjärdedel (604 skyltar eller 26 %) offentligt uppsatta, som trafikmärken, gatunamn eller skyltar på offentliga byggnader och på järnvägsstationer. De övriga tre fjärdedelarna (1 713 skyltar, 74 %) består av privat uppsatta skyltar. Denna grupp innehåller både kommersiella skyltar, bland annat reklamaffischer, butikernas namnskyltar och skyltfönster, och skyltar uppsatta av privatpersoner, som handskrivna lappar på anslagstavlor (som finns på gatan i båda städerna) eller klotter i form av klistermärken.

Vidare är något över hälften (1 311 eller 57 %) av skyltarna i materialet enspråkiga. En tredjedel (794 skyltar, 34 %) är tvåspråkiga, medan cirka 9 % (211 skyltar) innehåller tre eller flera olika språk. Som framgår av tabell 1 nedan, är de vanligaste språken i Grankullas och Karis lingvistiska landskap naturligt nog de två inhemska språken, varav finska förekommer på sammanlagt 68 % och svenska på 48 % av skyltarna. Av främmande språk används endast engelska på ett större antal skyltar – på 17 % av alla skyltar i materialet. Endast 3 %, eller 81 av de 2 317 skyltarna innehåller övriga språk (sammanlagt 11 olika språk förekommer: danska, estniska, franska, grekiska, italienska, latin, nordsamiska, norska, ryska, swahili och tyska). Samtidigt finns det dock på hela 16 % av skyltarna sådana belägg där språket inte kan definieras entydigt – som ordet

taxi eller vissa namn. Jag återkommer nedan till dessa belägg och till hur namn i övrigt påverkar skyltens språk.

Tabell 1: Antalet skyltar som innehåller olika språk från Grankulla och Karis.

	Grankulla (N=797)	*Karis (N=1 520)*	***Sammanlagt (N=2 317)***
finska	576 (72 %)	996 (65 %)	**1 572 (68 %)**
svenska	309 (39 %)	812 (53 %)	**1 121 (48 %)**
engelska	156 (20 %)	246 (16 %)	**402 (17 %)**
andra språk	35 (4 %)	46 (3 %)	**81 (3 %)**
universella belägg	118 (15 %)	261 (17 %)	**379 (16 %)**

Innehållet av de offentligt uppsatta skyltarna styrs av lagstiftningen (framförallt av språklagen, se Finlex 2003), så att tvåspråkiga skyltar med både finska och svenska (med kommunens majoritetsspråk först) är den vanligaste typen och utgör cirka 52 % av alla offentliga skyltar. Även i princip alla andra offentliga skyltar innehåller antingen finska eller svenska eller en kombination av dessa med ytterligare språk. Dessutom har de flesta enspråkiga skyltar ett närliggande par där samma information ges på det andra nationella språket.

De privata skyltarna innehåller en större variation med sammanlagt 35 olika språkkombinationer, varav enspråkigt finska skyltar är de vanligaste (cirka 29 % av de privata skyltarna). Den enda större skillnaden mellan skyltarna i de två aktuella städer finns också bland de privata skyltarna: i Karis är både tvåspråkiga skyltar med finska och svenska och enspråkigt svenska skyltar vanligare som kommersiella skyltar än i Grankulla, vilket gör att svenskan är klart synligare där den är majoritetsspråket. Svenska används på 46 % av de privata skyltarna i Karis men endast på 20 % av skyltarna i Grankulla. I övrigt finns det inga större skillnader mellan de två städerna, varför jag i den vidare analysen här har behandlat materialet från båda städerna som en helhet.

Namn i gatubilden

Som nämndes ovan finns namn på tre fjärdedelar av skyltarna i materialet från gatubilden i Grankulla och Karis. Som framgår av tabell 2 innehåller en stor del, närmare sagt 42 % av dessa, inget annat än just (ett eller flera) namn. Därtill kommer skyltar där namn finns i kombination med annan text, vilka utgör en tredjedel (34 %) av materialet. Det finns både skyltar där namn står självständigt men kompletteras av till exempel en slogan och skyltar där namn förekommer inne i en längre text (se bild 1 och bild 2). Det är således endast en knapp fjärdedel (24 %) av skyltarna som inte innehåller några namn alls.

Tabell 2: Skyltarna fördelade enligt namninnehåll.

skyltar med endast namn	971 (42 %)
skyltar med både namn och annan text	791 (34 %)
skyltar utan namn	555 (24 %)
sammanlagt	*2 317 (100 %)*

Bild 1: Exempel på skylt där ett fristående namn kompletteras av annan text (från Grankulla).

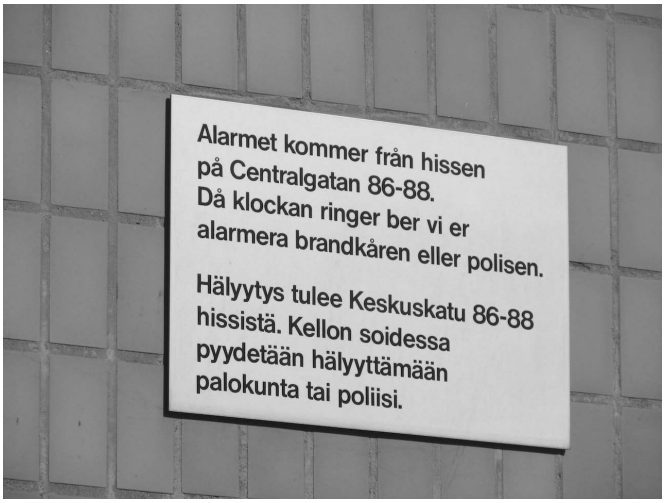

Bild 2: Exempel på skylt där ett namn utgör en del av en längre text (från Karis).

Namninnehållet på de offentliga skyltarna är enklare att analysera än på de privata skyltarna, eftersom de offentliga skyltarna i vanliga fall följer de mönster som är fastslagna i olika föreskrifter och i lagstiftningen (som språklagen, se Finlex 2003). Därmed är det helt enkelt motiverat att kategorisera de flesta av namnen på dessa skyltar som antigen finska eller svenska. Vidare finns det två typer av namn på de offentliga skyltarna: ort- och gatunamn samt namn på offentliga institutioner och byggnader. Av dessa är de förstnämnda samtidigt den allra vanligaste typen av namn i hela materialet.

De enskilda namn som förekommer oftast i materialet är (föga överraskande) de aktuella kommunnamnen, som samtidigt är bland annat namn på järnvägsstationer (bild 3) i respektive stad: *Grankulla*, *Karis* och *Raseborg* samt deras finska motsvarigheter *Kauniainen*, *Karjaa* och *Raasepori*. Därtill förekommer på bland annat trafikmärken en variation av både gatunamn och namn på såväl stadsdelar som nära eller mer avlägsna orter, som *Helsingfors* eller på en speciell skylt för Karis nordiska vänorter *Alingsås*, *Skedsmo* och

Tårnby. I enlighet med språklagen (Finlex 2003) finns dessa namn uppsatta på båda nationella språken, antigen på samma skylt eller på två närliggande skyltar. Undantaget är de ortnamn där ett (ofta finskt) parallellnamn saknas, som *Bemböle* (se även bild 4) och *Ymmersta*.

Bild 3: Namn på de aktuella städerna är de vanligaste ortnamnen (järnvägsstationen i Grankulla).

Bild 4: Olika ortnamn på trafikmärken i Grankulla.

Bild 5: Två parallella namn på en offentlig institution: Folkpensionsanstalten i Karis.

Även om den andra typen av namn på offentliga skyltar inte förekommer lika ofta som ortnamn, är den mer varierad. Olika typer av skyltar innehåller namn på olika statliga och kommunala myndigheter samt offentliga institutioner och byggnader, som till exempel *Liikennevirasto – Trafikverket*, *Karis hälsostation – Karjaan terveysasema* eller *FPA – KELA* (dvs. *Folkpensionsanstalten*), se även bild 5 ovan. Även dessa namn ses vanligtvis i två parallella former på finska och svenska.

På de privata skyltarna är variationen av olika namntyper (och språk) däremot klart större. Det finns ortnamn även på dessa skyltar, till exempel i adresser eller som delar av företagsnamn, men överlag är olika kommersiella namn de mest synliga. Namn på olika typer av företag, butiker och restauranger utgör den allra största gruppen namn på privata skyltar, samtidigt som dessa oftast är de mest synliga inslagen i det lingvistiska landskapet överhuvudtaget

(se exemplet i bild 6). Samma observation har gjorts av Sjöblom (2013 s. 163) i Åbo. Vissa reklamaffischer och skyltfönster innehåller dessutom namn på specifika produkter, och även olika globala, lokala och nationella varumärken förekommer i olika former. En speciell namntyp i gatubilden är namn på bostadsaktiebolag: trots att det är fråga om företagsnamn, har dessa inte satts upp på skyltar i något direkt kommersiell syfte.

Bild 6: Butiksnamn är ofta de synligaste inslagen i lingvistiska landskap: Wild Shoe i Karis.

Vidare innehåller de privata skyltarna även några personnamn. Förutom att dessa i likhet med ortnamn används som delar av ett flertal företagsnamn förekommer de även för sig själva. Personnamn kan ses bland annat på privata anslag på en anslagstavla eller i en lista över medarbetarna på en tandläkarmottagning (i bild 7). Det aktuella materialet innehåller endast de skyltar som är direkt synliga på gatan, men till exempel i trappuppgångar eller inne i ett kontor skulle det lingvistiska landskapet innehålla även flera skyltar med personnamn.

Bild 7: Personnamn bland namnen på en kommersiell skylt: tandläkarmottagningen i Karis.

På de privata skyltarna är även den språkliga variationen bland namn avsevärt större och samtidigt i många tillfällen mer svårdefinierad. Det finns till exempel bland företagsnamn på skyltarna parallella namn på båda inhemska språken, namn på bara ett inhemskt språk eller ett främmande språk, samt namn på ”låtsasspråk” eller namn som består av en kombination av element från flera olika språk. Jag återkommer i senare diskussion till hur olika namn kan hanteras i den språkliga analysen. Redan här kan man dock konstatera, att flera av de privata namnen innehåller element vars språkliga bakgrund är okänt eller inte entydigt i sammanhanget. Ett exempel på ett sådant namn är slangnamnet *Grani* (för Grankulla) som trots sitt svenska ursprung kan användas lika väl på båda språk. Därför är det svårt att som namn på stadens centrala köpcentrum (med eller utan finskt förled), *Kauppakeskus Grani*, se detta som ett entydigt svenskt namn.

Jag har i genomgången ovan nöjt mig med en kvalitativ diskussion och valt att inte räkna exakta antal av olika typer av namn. Detta eftersom gränsdragningar mellan å ena sidan olika namntyper och å andra sidan egennamn och appellativer inte alltid är klara i relation till skyltar i gatu-

bilden. Ett exempel är skylten *Kirjasto – Bibliotek*, där åtminstone den finska delen kan tolkas både som namnet på byggnaden och som ett appellativ. Dessutom kan vissa ord samtidigt både vara namn och inte vara det beroende på den aktuella skylten: *köpcentrum* är ett vanligt appellativ på ett flertal skyltar, men som namnet på en busshållplats är *Köpcentrum* även med i namnmaterialet.

Vidare kan det vara svårt att hålla isär olika former av samma namn och två helt olika namn i det lingvistiska landskapet. Detta beror på att alla skyltar inte nödvändigtvis följer den samma (offentliga) namnformen, som man skulle komma åt med andra samlingsmetoder. Det finns till exempel skyltar med både texten *Kauneuskeskus Fenix* och *Fenix kauneuskeskus* där namndelarna är i olika ordningsföljd. Dessutom har namndelarna på många skyltar placerats på ett sätt som möjliggör flera alternativa läsningar. Ett annat exempel är de namn som finns både som förkortningar och som fullt utskrivna, som *HRT* eller *Helsingforsregionens trafik*. En ytterligare dimension i problematiken är huruvida de parallella namnen på olika språk borde räknas som alternativa versioner av samma namn eller som olika namn.

Att definiera namn är inte den enda problematiska aspekten med metodiken för studier av lingvistiska landskap, utan som Gorter (2014) poängterar kan redan en definition av vad som utgör en skylt vara svårt att komma fram till. Som med allt material från lingvistiska landskap, är man därmed tvungen att göra val angående vilka belägg som tas med i analysen och vilka som lämnas utanför. I princip innehåller mitt aktuella material all text från alla typer av skyltar från små klistermärken till stora ljusreklamskyltar – därmed finns även namn med väldigt olika fysiska egenskaper med. Av praktiska skäl har jag dock i den språkliga analysen endast tagit hänsyn till de namn som ”sticker ut” på skylten, så att t.ex. alla de namn som står på kartan över huvudstadsregionen på Grankullas busshåll-

platser inte inkluderats i analysen, medan de namn som finns med i kartaffischens rubrik naturligtvis finns med.

Namnbärarna i det lingvistiska landskapet

För att kunna analysera språket på skyltarna trots den ovannämnda problematiken måste man betrakta även den kontext som skylten befinner sig i. Detta gäller inte enbart studier av namn i de lingvistiska landskapen, och därmed har olika forskare i olika hög grad tagit med skyltarnas och närmiljöns egenskaper i sina analyser av olika lingvistiska landskap. Det är möjligt att strikt koncentrera sig på texten på skylten, men andra forskare har även kommenterat saker som skyltarnas typografi och placering eller diskuterat semiotiken i vidare mening (för metodologiska diskussioner, se Gorter 2014). Som Tufi & Blackwood (2010) visar, påverkar kunskaper om namnbäraren hur namn tolkas och upplevs som delar av det lingvistiska landskapet. Därför diskuterar jag i det följande den roll som namnbäraren (i två betydelser) har för analysen av namn i gatubilden.

Namnbäraren är inte obetydlig när namn i lingvistiska landskap, och särskilt de kommersiella namnen, diskuteras, eftersom språkbrukare som möter namn i gatubilden ofta bildar associationer mellan dessa namn och namnbärarna – och olika språk. Som Tufi & Blackwood (2010 s. 207f.) anmärker, kan dessa associationer vara både korrekta och felaktiga. Hur namnet tolkas av individen (och om namnet uppfyller sitt tänkta symboliska eller kommunikativa syfte) avgörs av individens kunskap om namnbäraren. Namnbäraren kan vara känd från förr eller bedömas utifrån den information som finns tillgänglig i det lingvistiska landskapet och i stadsmiljöns vidare kontext. Huruvida namn associeras i första hand med sin reella/uppfattade språkliga bakgrund eller med namnbärarens reella/uppfattade bakgrund (eller andra egenskaper) lämnar således flera möjligheter för tolkningen av namn i den kontext ett lingvistiskt landskap bildar.

Möjligheten till varierande tolkningar är en utmaning när man strävar efter en objektiv språklig analys av (namn i) det lingvistiska landskapet. Orsaken till att vissa namn uppfattas som främmande men andra inte, eller som en del av något språk eller bara som namn – oavsett deras egentliga språkliga bakgrund – är väldigt subjektiva. Därför är det även tveksamt om det alls är möjligt att genomföra en analys av denna typ utan att forskarens egna kunskaper och uppfattningar påverkar resultaten, varmed den bild av ett lingvistiskt landskap som förmedlas av forskningsresultaten inte nödvändigtvis sammanfaller med allmänhetens uppfattning.

I kontexten av lingvistiska landskap är det möjligt att förstå ordet ”namnbärare” även bokstavligen, så att man syftar på den fysiska skylten som namnet har skrivits på. Som konstaterats ovan, kan dessa fysiska namnbärare vara väldigt olika. På de reglerade offentliga skyltarna har namn oftast ganska tydliga funktioner, varmed själva skylten kan bistå i tolkningen av namnet. Bland de privat uppsatta skyltarna finns det däremot mer variation så att skylten kan vara allt från en reklamaffisch eller ett skyltfönster till små handskrivna lappar och klistermärken. Det är klart att ett namns synlighet påverkar hur namnet upplevs påverka det lingvistiska landskapet och kanske även hur dess roll som namn tolkas. Detta är dock något som studier av lingvistiska landskap har väldigt begränsade möjligheter att med nuvarande (kvantitativa) metoder ta hänsyn till. Vidare problematik anknyter till de allt mer vanliga digitala skyltarna, där innehållet varierar kontinuerligt och är ofta omöjligt att analysera på lika villkor som de traditionella, statiska skyltarna.

Namn och språklig mångfald

Med hänvisning till Edelman (2009) visar jag i följande hur olika sätt att hantera namn i en analys av lingvistiska landskap påverkar de resultat man får. Jag diskuterar dessutom

hur jag själv har valt att kategorisera namn i den kvantitativa språkliga analysen av de lingvistiska landskapen av Grankulla och Karis. Det är värt att här påpeka att ett namn (eller vilket som helst belägg) på en skylt endast kan höra till en kategori i den kvantitativa analysen, även om namn i verkligheten oftast kan fungera på flera språk. Således räknas inte vägvisaren med enbart namnet *Bemböle* som en tvåspråkig skylt, trots att den fungerar på samma sätt som andra motsvarande skyltar där det finns två separata namnformer.

I tabell 3 nedan visas resultaten från en språklig analys av skyltar med tre olika lösningar när det gäller namn. I den första analysen har alla namn lämnats utanför analysen, som i Edelman (2009 s. 149f.) enligt synen att namn inte är en del av ett visst språk. I den andra analysen har namn från skyltar som innehåller även annan text tagits med och i den tredje, som motsvarar de resultat som tidigare beskrivits, har alla skyltar – och alla namn – tagits med i analysen.

Tabell 3: Antalet skyltar som innehåller olika språk enligt tre alternativa analyser av namn.

	inga namn med (1 346 skyltar)	***namn från skyltar med annan text med (1 346 skyltar)***	***alla namn med (2 317 skyltar)***
finska	1 091 (81 %)	1 097 (82 %)	1 572 (68 %)
svenska	728 (54 %)	744 (55 %)	1 121 (48 %)
engelska	189 (14 %)	293 (22 %)	402 (17 %)
andra språk	7 (0,5 %)	46 (3 %)	81 (3 %)
universella belägg	20 (1 %)	127 (9 %)	379 (16 %)

Om namn lämnas helt utanför undersökningen (se första kolumnen i tabell 3) består materialet för analysen av endast en del av de insamlande skyltarna: 1 346 av 2 317 skyltar blir analyserade enligt dessa kriterier. Det här kan anses vara problematiskt, eftersom man då direkt förbiser en

relativt hög andel av de texter som de facto finns ute i gatubilden och därmed utan tvekan påverkar uppfattningarna av det lingvistiska landskapet. Samtidigt märker man att antalet skyltar med främmande språk och antalet universella belägg är väldigt låg jämfört med de andra möjliga tillvägagångssätten.

Redan när namn på skyltar med både namn och annan text införs i analysen, märks förändringar i resultaten (se andra kolumnen i tabell 3). En del skyltar ändras från enspråkiga till flerspråkiga samtidigt som antalet skyltar som innehåller engelska, andra främmande språk och/eller universella belägg blir större. Däremot återstår problemet med att ett tusental skyltar från gatubilden inte tas i beaktande i analysen.

Den lösning Edelman (2009 s. 152) förespråkar och som jag har använt i min egentliga analys av de lingvistiska landskapen beskrivs i tabellens tredje kolumn och innebär att alla namn på alla skyltar tas med på samma sätt som andra belägg. Därmed tar man hänsyn till materialets alla 2 317 skyltar. Eftersom antalet skyltar växer, blir även antalet skyltar med varje språk större, men speciellt synligt är ökningen av skyltar med universella belägg. Procentandelen av skyltar med universellt språk nästan fördubblas, samtidigt som andelen skyltar med finska, svenska och även engelska minskar – en följd av att många skyltar med enbart namn hamnar just i den universella kategorin. Detta bekräftar Edelmans (2009 s. 152) slutsats att utan namn skulle man ge en mer ensidig bild av den språkliga mångfalden i gatubilden.

En kategorisering av namn på offentliga skyltar som antingen finska eller svenska är relativt enkel. I övriga fall har jag systematiskt utgått från namnets ursprungsspråk såvida det är klart (dvs. att åtminstone någon namndel är ett ord med igenkännbar lexikal betydelse). Dessutom påverkar den övriga skylten hur olika namn kategoriseras i analysen, så att ursprungsspråket för ett visst namn eller

namndel inte alltid påverkar det språket skylten kategoriseras under. Till exempel räknas namnet *Helsinki* vanligtvis som finska, men inne i en engelskspråkig text som engelska. Vidare blir då *Galleria Fokus* finska, *Galleri Fokus* svenska medan enbart *Fokus* hamnar i kategorin ”universella belägg”, och hela skylten *Pannacotta Home & Kitchen* räknas som engelska, även om ordet *pannacotta* lika väl kunde anses vara ett italienskt eller universellt ord.

Den särskilda kategorin ”universella belägg” innehåller namn där ett specifikt språk inte kan definieras, eftersom de består av ord som numera används i flera språk och därför kan uppfattas som en del av ett internationellt lexikon. Vidare finns det namn där den språkliga bakgrunden är helt okänd (t.ex. nonsensnamn som *Nordea*), träder fram endast om man har extra djupa kunskaper (som att *Skanska* kommer från *Skånska Cementgjuteriet*) eller där den inte stämmer överens med det aktuella namnbruket (ett återkommande exempel är det redan nämnda *Grani*). Denna kategori kan således ses som en kombination av de internationella och icke-språkliga namn som Sjöblom (2006 s. 132ff.) beskriver. Några namn, som butikskedjan *S-Market*, har dessutom placerats i denna grupp eftersom de fungerar lika bra på både finska och svenska – och kan förekomma på andra skyltar i kombination med båda – men namnen har inte ett klart ursprung i någotdera språket. Denna problematik är således delvis ett resultat av att det finns två jämställda lokala språk i det lingvistiska landskapet.

Namn på främmande språk (utöver kanske vissa kända varumärken på engelska, exempelvis *Subway*) är de belägg vars språkliga kategorisering är mest öppen för olika tolkningar. Att namn som till exempel *Löwenbrau* här räknas som tyska och *Interflora* och *Securitas* som latin är (åtminstone delvis ett medvetet) resultat av mina egna kunskaper och associationer, varmed en person med annorlunda bakgrund kunde kategorisera dem på ett avvikande sätt. Gränsen mellan främmande språk och universella

belägg är därför inte lika klar som gränsen mellan finska och svenska och de övriga språkgrupper.

Den språkliga analysen vore även möjlig att föra vidare så att namnets etymologi alltid får avgöra hur namn kategoriseras, oavsett kontexten. I en sådan analys skulle särskilt andelen skyltar med olika främmande språk öka jämfört med resultat presenterade i tabell 3, eftersom olika universella ord skulle analyseras noggrannare. Däremot skulle en analys där alla namn sätts i en egen separat kategori inte egentligen skilja sig från de två första analyserna presenterade ovan, eftersom man igen skulle gå miste om en stor del av det språkliga materialet som faktiskt finns ute i gatubilden och som därmed påverkar bilden av det lingvistiska landskapet som helhet.

Som jämförelsen av de olika sätten att analysera namn i det lingvistiska landskapet visar, kan forskarens val radikalt påverka de resultat man kan få utifrån samma material. Det är i vissa fall omöjligt att undgå de associationer som både man själv och alla andra har angående olika namn (och namnbärare), medan andra namn är sådana att det inte går att finna en entydig definition utifrån den information lingvistiska landskap bjuder på. Det torde dock vara klart att namn är en så viktigt del av det lingvistiska landskapet att de inte kan lämnas utanför en studie av skyltarnas språk. I likhet med tidigare litteratur blir min slutsats därför att namnen måste på ett eller annat sätt – motiverat av syftet i respektive studie – tas med i den språkliga analysen av lingvistiska landskap.

Slutsatser

Jag har i denna artikel genom en analys av namn i de lingvistiska landskapen i Grankulla och Karis visat vilken central roll namn har bland de språkliga beläggen i gatubilden. Även om denna typ av analys tvingar fram en diskussion om problematiken med språklig kategorisering av namn – eller just därför – är det en bra utgångspunkt för

vidare kombinationer av lingvistiska landskap och onomastik. Jag är enig med Puzey (2011) om att kvaliteten av studier om lingvistiska landskap kunde förbättras med hjälp av namnforskarnas kunskaper, samtidigt som namnforskningens anknytning till dagens verkliga namnbruk kunde styrkas med materialsamling från de lingvistiska landskapen.

Att namns språkliga egenskaper bidrar till uppfattningen av att det finns parallella individuella och kollektiva upplevelser av ett lingvistiskt landskap (som framhävs i Tufi & Blackwood 2010 s. 207) är en intressant observation. Med andra ord kan namn analyseras både utifrån sitt språkliga ursprung och utifrån de uppfattningar av den språkliga mångfalden de ger upphov till. Den främsta slutsatsen av min studie hittills blir därmed att en forskare inte helt kan undgå de subjektiva associationer som kännetecknar namn, men man måste vara medveten om detta faktum. Genom att komplettera analysen av lingvistiska landskap med intervju- och enkätstudier, kunde man i framtida studier ta reda på hur olika aktörer motiverar sitt namnbruk och hur namn i gatubilden egentligen uppfattas av språkbrukarna. En utvidgning av fältet med flera studier där onomastik och lingvistiska landskap samspelar kommer säkert i framtiden att bidra till att vi kan hitta de lösningar som på bästa möjliga sätt tar hänsyn till både den objektiva och den subjektiva sidan av språk- och namnbruket på skyltarna.

Litteratur

Bagna, Carla & Sabrina Machetti, 2012: LL and (Italian) menus and brand names: a survey around the world. I: Linguistic landscapes, multilingualism and social change. Red. av Christine Hélot, Monica Barni, Rudi Janssens & Carla Bagna. Frankfurt am Main. S. 217–230.

Berezkina, Maimu, 2013: Lingvistisk landskap i et av Oslos flerekulturelle områder: Norsk, engelsk og minoritetsspråk i det offentlige rom på Grønland og innbyggernes holdninger til mulige stedsnavn fra innvandrerkulturen. I: Målblomar til

Margit. Veneskrift til Margit Harsson på 70-årsdagen den 9. juni 2013. Red. av Tom Schmidt. Oslo. S. 19–34.

Edelman, Loulou, 2009: What's in a name? Classification of proper names by language. I: Linguistic landscape: expanding the scenery. Red. av Elena Shohamy & Durk Gorter. New York and London. S. 141–154.

Finlex 2003 = Språklag 6.6.2003/423. [Tillgängligt i http://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2003/20030423]

Gorter, Durk, 2014: Linguistic landscape studies. I: Handbook of pragmatics online. 2014 instalment. Red. av. Jan-Ola Östman & Jef Verschueren. [Tillgänglig i https://benjamins.com/cgi-bin/bbr_hop.cgi?cmd=show_article&file=/articles/lin2.hop.18.html]

Landry, Rodrigue & Richard Y. Bourhis, 1997: Linguistic landscape and ethnolinguistic vitality: an empirical study. I: The Journal of language and social psychology 16:1. S. 23–49.

Moriarty, Máiréad, 2012: Language ideological debates in the linguistic landscape of an Irish tourist town. I: Minority languages in the linguistic landscape. Red. av Durk Gorter, Heiko F. Marten & Luk Van Mensel. Basingstoke. S. 74–89.

Puzey, Guy, 2011: New research directions in toponomastics and linguistic landscapes. I: Onoma 46. S. 211–226.

Puzey, Guy, 2012: Two-way traffic: how linguistic landscapes reflect and influence the politics of language. I: Minority languages in the linguistic landscape. Red. av Durk Gorter, Heiko F. Marten & Luk Van Mensel. Basingstoke. S. 127–148.

Sjöblom, Paula, 2006: Toiminimen toimenkuva – suomalaisen yritysnimistön rakenne ja funktiot. Helsinki.

Sjöblom, Paula, 2013: Commercial names in Finnish public space. I: Onomastics in contemporary public space. Red. av Oliviu Felecan & Alina Bughesiu. Newcastle upon Tyne. S. 161–171.

Tufi, Stefania & Robert Blackwood, 2010: Trademarks in the linguistic landscape: methodological and theoretical challenges in qualifying brand names in the public space. I: International journal of multilingualism 7:3. S. 197–210.

SUMMARY

Names on the Street. About Names in the Linguistic Landscapes of Bilingual Finland.

By Väinö Syrjälä

Names have a central role in every linguistic landscape, and as commented on earlier studies, there is much potential in combining the research of linguistic landscapes with onomastics. In this paper I discuss the roles of names viewed in the streets of two towns of bilingual Finland, Karis/Karjaa and Kauniainen/Grankulla. The analysis shows that three quarters of the signs in the linguistic landscapes in question are made of names only or names in combination with other text. Thus names have a significant impact on the linguistic diversity of the cityscapes. The linguistic analysis of names is not as easy as that of other texts, though, made even more challenging by the fact that many of the names function on both local languages but have an unclear language of origin. Even information about both the sign and the actual name-bearer must be considered in the context of linguistic landscapes.

Väinö Syrjälä
Finska, finskugriska och nordiska institutionen, Helsingfors universitet
vaino.syrjala@helsinki.fi

Studie D

Naming businesses – in the context of bilingual Finnish cityscapes.

Syrjälä, Väinö, 2017a

I: *Socio-onomastics. The pragmatics of names.*
Red. av Terhi Ainiala & Jan-Ola Östman.
(Pragmastics and beyond new series 275.)
Amsterdam: John Benjamins.
S. 183–202.[1]

[1] Published with the kind permission of John Benjamins Publishing Company.

The following is a final writers' version of the article, originally appearing in "*Socio-onomastics. The pragmatics of names*" – T. Ainiala and J.-O. Östman – eds. (2017) – pp. 183–202. Published by John Benjamins Publishing Company. Amsterdam/Philadelphia.

Naming businesses – in the context of bilingual Finnish cityscapes

Väinö Syrjälä
University of Helsinki

Abstract

Linguistic landscapes do not only function as a source for quantitative information about language use. They can also mediate information about power relations and identities in a society that constructs a specific linguistic place. Through a discussion of the commercial names that can be seen on the streets of bilingual Finnish towns, this study sheds light on how (or if) the bilingualism of the community is reflected in the naming of businesses. While all official signs (and names) use Finnish and Swedish in parallel, the commercial language use is more diverse. The names of businesses can be part of one or both (or neither) of the national languages. The analysis of the names of local businesses in two small-sized towns shows that in a town with Finnish majority, Finnish names dominate the scene. A Swedish majority is needed for both languages to be visible in the commercial sphere (i.e. for Swedish to gain status in commercial naming). Even English or universal names are popular, irrespective of the linguistic situation. Commercial names have a role in the construction of the linguistic place, but that place is not necessarily a bilingual Finland.

Keywords: linguistic landscape, commercial names, linguistic community, bilingualism, Swedish in Finland

1. Introduction

To broaden the perspectives of onomastic research, both Puzey (2011) and Gorter (2014) point to the possibilities offered by the study of linguistic landscapes. City streets and other public spaces of today are filled with signs displaying a variety of written languages. So much so, that the study of these *linguistic landscapes* has become an established sociolinguistic subfield with various applications. For an overview, see Gorter (2014) or Puzey (2016).

Since names, including both officially signposted street names and place names and, especially, a large variety of commercial names, are a dominating feature on the signs, these signs can function as a starting point also for socio-onomastic studies. A systematic (quantitative) study of a linguistic landscape makes it possible to gather data on the names actually used in present day public space. Thus, current topics about the role of names in a particular society can be investigated through a combination of onomastic and sociolinguistic analyses.

The shared interests of onomastics and the study of linguistic landscapes do not, however, end at the source material. The choice of language on signs serves simultaneously several purposes, having not only purely communicative but even indexical and symbolic functions (Malinowski 2009: 110) that are especially relevant when looking at names. As pointed out by e.g. Woldemariam & Lanza (2015: 175), questions of identity can be discussed on the basis of the language use on signs. Since a major function of proper names is to identify persons, places, commercial products and entities, and so forth, these societal and linguistic identities are often manifested most clearly in names. To reveal the identities behind linguistic landscapes, a socio-onomastic analysis of the names in public space is thus needed. By discussing both authorship in the linguistic landscape (see Malinowski 2009) and the qualities of names and their respective referents, a more in-depth understanding of the complex linguistic identities in multilingual settings can be achieved.

Of all the names featured in a given linguistic landscape, the "traditional" place names and other officially regulated names can quite easily be connected to the local language in an analysis of signs. With respect to the variety of commercial names, this is not as simple (see e.g. the discussion by Tufi & Blackwood 2010: 198–199). Studies of *commercial names* (see Sjöblom 2016) have shown that creativity and linguistic diversity are typical aspects of this type of names. Furthermore, there is an underlying economic aspect affecting the linguistic patterns of commercial names, since they need to both identify the business (create an identity and offer distinctiveness as discussed by Bergien 2007: 260) and appeal to the potential customers. Seeing the commercial names in the larger cultural and social context of a linguistic landscape can therefore offer more insight into the role of these names in the cultural, economic and linguistic society as a whole.

The focus of this study is on commercial names that can be seen in the streets of bilingual Finnish towns. By discussing these names in relation to their actual context on display in the public space, the study sheds light on how (or if) the (supposed) bilingualism of the community is reflected in the naming of businesses. As Sjöblom (2013: 169) points out, the (commercial) public space is today quite similar in the whole of Europe from an onomastic point of view. The general reflections around the linguistics of commercial names will thus also be relevant in a wider context, even if the details of my analysis are specific to the local circumstances of bilingual Finland.

In this study I analyse how commercial names position themselves in relation to the bilingualism of the community. The main question is whether the names on display can be seen as part of one or both (or neither) of the local languages. The linguistic landscapes in the bilingual areas of Finland are marked by the parallel use of Finnish and Swedish applied to all kinds of official signage. It is therefore important to analyse how the commercial names created for this context compare to the linguistic template offered. When analysing the actual sociocultural (and economic) status of the majority versus the minority language, it is also important to look at how the names are paralleled by language use on other signs by the same businesses and whether differences between types of businesses or between towns can be identified.

Unlike purely onomastic studies like Sjöblom (2013) or Bergien (2007) that have discussed the commercial names of public spaces expressly from a qualitative perspective, the present approach is more quantitative. The aim is to get at possible categorisations of the names in relation to the language situation. Furthermore, where previous studies have commented on both company names and product names, a more specific selection of names is given primary focus in this study. Concentrating only on company names in the forms displayed in the linguistic landscape allows a more systematic analysis of clearly defined data, yielding more specific socio-onomastic conclusions.

2. Theoretical background

The linguistic landscape of a public space does not only function as a source for quantitative information about language use, but can be seen as a mediator of information about (linguistic) power relations and identities in a society. Bilingual Finland is not only a linguistic community, but also a linguistic *place*[1]. Cresswell (2015: 15) hints at the role of names in constructing places: "Naming is one of the ways space can be given meaning and become place." If the towns in focus in the present study are thus considered to be such (linguistic) places, how do commercial names fit into the notion of these as bilingual towns? That is what this study seeks to answer.

The identities behind names are both societal and individual. Woldemariam & Lanza (2015: 175) describe the relation of linguistic landscape and identities as follows:

[1] The topic of *space* and *place* is discussed extensively within both sociolinguistics, human geography and other fields. There is, however, some ambiguity in what should be called "space", "social space" or "place"; see the discussions in Cresswell (2015) and Auer et al. (2013).

> Identities are also constructed and manifested in the LL [linguistic landscape] of a public space, as signs express not only informative content but also index symbolic values. Shop signs, for example, are displays of the services rendered yet the identity of the author or owner, whether real or imagined, may also be revealed.

What Woldemariam & Lanza mention in their example about shop signs in general, gets condensed into commercial names. Thus, names simultaneously serve different identifying functions. They relay information about the type of services or products offered but also position the business in a wider economic and cultural sphere, appealing to the customers. In doing so, the names often say something about the owner or intended customer of the business or the author of a particular sign (cf. Bergien 2007: 260 on the functions of company names).

Another way to describe the importance of the symbolic use of language on signs is that commercial names have to sell, i.e. the economic aspect. An explicit example of this is discussed by Nyström (2013): the toponyms created by real estate agents actively make use of elements with positive connotations. At the same time, commercial names are often the most visible signs in a public space, as shown in an example from my material in Figure 1. Signposted names can in this manner acquire an additional function as something city dwellers can use in order to orient themselves in an urban environment.

Figure 1. The shop name *Wild Shoe* visually dominates this view of the linguistic landscape.

Identities can be read out from both the form of a name in question and the linguistic choices that were made when the name was created. While the focus in the present study is on the linguistic qualities of commercial names, the multimodality of the linguistic landscape has in previous studies been looked at both in relation to the commercial signs of a linguistic landscape in general (Malinowski 2009: 119–121) and in relation to company names specifically

(Sjöblom 2008). As pointed out by Sjöblom (2013: 166–168), the thing to keep in mind is that besides language, factors of e.g. visual appearances and sociocultural context are relevant in discussions of how names in the public space are interpreted.

However, issues related to the symbolic value of the language on signs pose a serious challenge for the established methods used in the study of linguistic landscapes. While the language choices and even the communicative reasoning behind such choices on more complex signs can be analysed with relative ease, analyses of signs composed of only highly symbolic names is much more challenging. Tufi and Blackwood (2010: 198–199) describe how brand names can (unconsciously) be categorized very differently depending on the individual background and linguistic skills of the person who encounters the brand name. It is to a large extent an open question how the general public interprets names linguistically. As Mattfolk (this volume) shows, names are often seen as just names, and not as part of language as such. Thus pointing out the linguistic identities included in the commercial names can be difficult. The subjectivity in the analysis of names in linguistic landscapes is also discussed in Syrjälä (2016).

Names are a vital part of the linguistic landscape though, and must somehow be included in the analysis, as demonstrated by Edelman (2009). Her analysis of data from commercial streets in Amsterdam with and without names shows clearly that names lie behind much of the linguistic diversity apparent on signs in the public space (Edelman 2009: 150–151). Sjöblom (2013: 168), too, points to the diversity of languages related to specifically commercial names. Leaving names out of consideration would mean that important aspects of the sociolinguistic reality of the landscape studied would simply be lost, since language users viewing the linguistic landscape must interact even with those signs and languages that are typically ignored in a limited analysis.

Another reason for discussing the commercial names of a linguistic landscape is their role in city life. Sjöblom (2013: 161) describes the economic activities as a driving force behind urban development, making commercial signs, and names in them, an inseparable aspect of the public spaces of a city. The natural connection between commercial names and advertising (Sjöblom 2013: 162) is something Tufi and Blackwood (2010: 202–204) try to make use of in seeking solutions for the methodological and theoretical issues of brand names in linguistic landscapes from e.g. the field of marketing research. They conclude that both the real and the perceived country and language of origin of a commercial entity can influence the interpretation of brand names (Tufi & Blackwood 2010: 207–208), perhaps even more so than the actual etymological background, i.e., the interpretation intended by the owner of an establishment. We have thus circled back to identities and the multimodality of the commercial names in public spaces.

But what kind of identities should be read into the names? And how do those who observe the names in the city streets interpret them? Malinowski

(2009: 108) points out that even if the business owners control what they set up on signs, language users can potentially read much more complexity into the signs than perhaps intended. Even Bergien (2007: 268) observes that consumers can have strong opinions about names (especially as regards linguistic creativity), so names are indeed crucial in attaining a desirable business image. In a bilingual context, like that in focus in the present study, this also includes being considerate towards members of the two language groups.

The discussion about identities behind names on signs can be seen as a question about interpretation versus intention (if any), both functioning independently and being strongly related to the context at hand. Since neither the study of linguistic landscapes, nor a traditional onomastic analysis can on its own shed enough light on the underlying motivations or the actual views of the public, these types of studies need to be complemented by other sociolinguistic or ethnographic methods, as has been done by both Bergien (2007) and Malinowski (2009).

3. The Finnish linguistic landscapes

The Finnish constitution deems Finnish and Swedish to be national languages on an equal footing (Finlex 2011) and further legislation defines municipalities with a language minority of at least 8% or 3,000 people as bilingual (Finlex 2003), and a few additional municipalities with smaller minorities have decided voluntarily to be bilingual. The bilingual municipalities are not a homogenous group though: some towns have only a small number of minority language speakers while in others the language groups are almost equal. This can have an effect on the status of the languages in commercial and private signage in the linguistic landscape.

The Finnish Language Act (Finlex 2003) states that official signs must offer communication in both official languages of a bilingual municipality. The regulation applies to all official signage: from traffic signs to signs displayed at official institution, set up by national and municipal authorities or publically owned businesses. Even names of the various official institutions and of streets, places etc. must thus be displayed in both languages. There is an established practice to include parallel names on the signs, with the form of the local majority language posted first, as illustrated in Figure 2.

Figure 2. A typical Finnish official sign displaying names in both languages of the municipality; here, the town hall of Kauniainen.

Even if the official linguistic landscape – including the names in it – is, as a result of the policies described above, composed of bilingual Finnish-Swedish signs, some examples of the use of other languages can be found. Foreign languages, mainly English, might be used as additional languages on signs for the purpose of communicating information to those who do not know either of the local languages. In some more recent cases English is even used instead of the usual parallel Finnish and Swedish names, in order to address both local language groups. For example, in Karis the municipal service-point is named *Front-office* (see Figure 3), leaving the nature of services offered by this office quite ambiguous for the locals regardless of language group.

Figure 3. English as a substitute for the local languages: the municipal *Front-Office* in Karis.

Since the legislation in Finland does not affect private or commercial signs directly, there is a greater linguistic variation on such signs. The established practice of parallel naming on official signs can still function as a model for businesses on how to take into consideration the local bilingualism in their use of names.

Sjöblom (2006, 2007) has done extensive research on Finnish commercial names, covering both their structure and appearances, including their linguistic characteristics. Although these studies are based on registered company names, Sjöblom (2013: 162–163) has also discussed how commercial names appear in the public space of the city of Turku; her qualitative study shows that company names are the most salient commercial names.

Linguistically, Finnish (and Finnish-sounding) names dominate the commercial city space in Turku together with English names (Sjöblom 2013: 168). While international names and names including quasi-words are common, Swedish names are not, something that might "suggest the subordinate position of Swedish in relation to the power of Finnish" (Sjöblom: 2013: 168). This is a position that is important to keep in mind when we compare Sjöblom's findings to my analysis of names in towns where the two language groups are more equal in number.

4. Methodology, data and analysis

In this study I focus on commercial names in the linguistic landscapes of the towns of Kauniainen/Grankulla and Karis/Karjaa[2] in Southern Finland. The two towns are equal in size, with approximately 9,000 inhabitants each and are both highly bilingual, with the number of minority language speakers totalling almost 40 %. The towns have different linguistic majorities though: Finnish in Kauniainen and Swedish in Karis. Even some other aspects, reflected in the linguistic landscapes, differ between the towns, as Kauniainen is an integral part of the Helsinki metropolitan region, with commercial activities centred largely at a mall, whereas Karis is a more typical Finnish small town with small businesses spread out along several of the central streets.

The names for the more detailed analysis have been picked out from a larger corpus collected through a study of the linguistic landscapes of Kauniainen and Karis. A total of 2,317 signs – of which 76% include names – from the main commercial streets and railway stations of both towns were photographed and analysed linguistically. The Finnish-Swedish bilingualism is evident in the linguistic landscapes, with 68% of all the signs including Finnish, and 48% Swedish. English is the only foreign language to appear on a larger scale and can be found on 17% of the signs. As discussed above, even

[2] The names of the towns are Kaunianen and Karjaa in Finnish, and Grankulla and Karis in Swedish. In the rest of this study only the names in the local majority languages (Kauniainen and Karis) will be used.

international/universal names have an impact on the linguistic diversity on signs, appearing on 16% of the signs in my material. A more detailed analysis of the linguistic landscapes is given in Syrjälä (2016).

The official signs make up a total of 26% of the linguistic landscapes in question. There is an almost complete bilingualism throughout these signs, with some including English as a complementary third language. As mentioned, even the names of municipal and national institutions appear in parallel in Finnish and Swedish, as do all the visible street names and place names. Three quarters of the signs are, however, commercial signs, with a greater variation in both form and language. A significant difference in commercial language use between the two towns is that Swedish is used on only 20% of the signs in Kauniainen, but on 46% of the signs in Karis (which has a Swedish majority). Names in various languages are a visible part of the commercial bottom-up signage, with names of shops, cafés etc. being the most visible.

For the purpose of this study I have therefore concentrated on the names of these businesses along the streets of Kauniainen and Karis. Whereas Sjöblom (2013) uses a broader definition of commercial names in her study of names in Turku and discusses both company names and product names, I have used a more narrow criterion to enable a systematic, quantitative approach. Only businesses located on the street level with shop windows and signage visible directly to the street are included. Furthermore, only the names from the major sign of each establishment, identifiable as "the name" of a particular business are taken into account. No additional product names appearing at shop fronts, nor names from advertisements or signs of businesses located out of view from the street are taken into account. Even though other commercial names are undoubtedly numerous in the public spaces, the names selected represent names typically visible at a first glance for a person encountering the linguistic landscape at hand (and thus contributing to the formation of a sense of a linguistic place).

In this manner, a corpus of names of a total of 107 businesses was composed, with 36 businesses located in Kauniainen and 71 in Karis. The names are discussed in the forms they appear on the signs, which are not necessarily the actual, registered company names. Names can be displayed in the linguistic landscape in a modified form, often for example omitting the abbreviations *Oy/Ab* 'Ltd' functioning as corporate identifiers (see Sjöblom 2007: 298). An additional version of the name might be signposted in another language or a more descriptive sign name can be created when the actual company name is not transparent with respect to the business idea. Some local companies are even trading under franchise names, thus displaying an international or national brand name. An example combining the latter two is found in Kauniainen, where a real-estate agent displays the name *Kiinteistömaailma*, which is a national Finnish brand name ('real-estate world'), while the actual name of the local company is *Pecasa Oy*, only found on a smaller sign by the door. I will not, however, go into any further

discussion about the differences between registered and signposted company names in this study.

Sjöblom (2013: 169) notes that her results from Turku are similar to the public space of any European city because of the many international names present throughout the world. Besides the international brand names even many national chains of businesses are present in the public spaces of Kauniainen and Karis. Since these names appear for the most part in a similar form unrelated to the local linguistic context, they cannot be expected to identify with the bilingualism in focus here. These names are thus disregarded from further analysis.

A total of 31 international or national names are found in my material, 16 names in Kauniainen and 15 in Karis. Finnish, Swedish, English and quasi-language forms are used in these names, with some names having parallel forms in the two local languages. The names belong to supermarkets (*S Market, Lidl*), restaurants (*Kotipizza, Subway*), banks (*Handelsbanken, Nordea, Aktia, Osuuspankki – Andelsbanken*), real-estate agents (*Kiinteistömaailma, Remax*) and a number of other specialised businesses (e.g. *Elmo Sport*, *Kakku ja Leipä Keisari*, *Moda*, *Musti ja Mirri*, *Värisilmä*), some of the chains being present in both towns.

There are even some businesses without actual names present on their signs. All of these, one business in Kauniainen and three in Karis, have signs describing the business in both local languages, though: *Suutari – Skoreparation* 'shoemaker', *Kukkaliike – Blomsterhandel* 'flower store', *Loppis – Kirppis* and *Lopptorg – Kirpputori* 'flea market'. When the international and national brand names and businesses without actual names are disregarded from the corpus composed according to the criteria discussed above, a total of 72 names of local businesses are left for a detailed analysis presented in the following section.

5. Naming businesses

By analysing the commercial names in the linguistic landscapes of Kauniainen and Karis, I want to shed light on how commercial names reflect the bilingualism in the communities. The analysis is an attempt at a systematic, context-based, linguistic categorisation of the names, highlighting the actual visible name use in the community.

Based on the languages used, three different strategies for naming local businesses (or rather showcasing the names in the public space) can be identified in the present bilingual context: (1) names using only one local language (Finnish or Swedish), (2) names using both local languages in parallel (either for the complete name or for parts of it), and (3) names using other languages (e.g. English, other foreign languages or quasi-words). The classification of the names into these categories is illustrated in Figure 4.

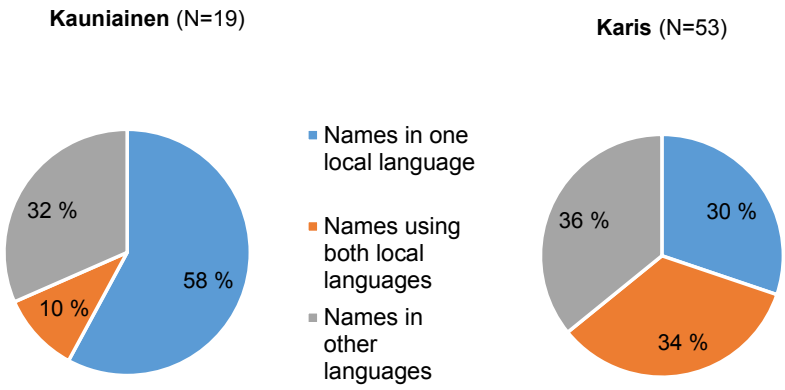

Figure 4. Names in Kauniainen and Karis categorized according to the languages used.

In the following three sections I discuss separately the names that follow each of these three strategies in relation to the notion of bilingualism. In Figure 4 even some differences between the two towns can be identified. While in Kauniainen names in one language only are dominating, there is a more even distribution among the strategies used in Karis. These differences, as well as the types of businesses and language use on other signs by the same businesses will be discussed below.

Sjöblom (2007: 304) comments on how the structure and function of commercial names are closely related. Different parts of a name serve different functions, and are thus even different from a linguistic point of view. As regards (Finnish) company names, we can identify four name parts: an identifying part, a corporate identifier, a part showing the business idea and a supplementary part (Sjöblom 2007: 298). The identifying part of a name is the most central even in the context of linguistic landscapes. The structures of names in each category are also briefly commented upon, as different name parts can influence the linguistic analysis of the names in different ways.

5.1. Names in one language

Names following the first strategy use only one of the local languages. In this category I have placed all of the names that contain at least one name part recognizable as either Finnish or Swedish. Some of these names include even other languages in some name parts. As the examples below show, it is often the part describing the business idea that defines the language of a name as Finnish or Swedish, while the identifying parts are for example personal names or quasi-words. A few names are completely transparent linguistically (e.g. *Tornitalon kampaamo-parturi*, Finnish for 'Tower-house's hairdresser'), and in only two cases it is the identifying part of the name that is clear while

the business idea is expressed in a universal word (*Salon Seireeni* 'saloon + siren, and *Lähellä Deli* 'nearby + deli').

The names in one language are dominating among the businesses in Kauniainen, where 11 of 19 businesses signpost a name of this type. All of these names in Kauniainen are in Finnish, which is the only language used on almost all other signs of these businesses. The names belong mainly to beauty salons and hairdressers (e.g. *Kauneuskeskus Carita* 'beauty center Carita'*, Pieni hiushuone* 'small hair-room'*, Hiushuone Amelie* 'hair-room Amelie'), and to a few other specialised services, for example a florist (*Ihana Kukkanen* 'lovely flower') and a photographer (*Kuvatapio* 'picture+Tapio').

As shown in Figure 4, the strategies are more evenly used in Karis. Moreover, in the 16 names in one language, both languages are used: Finnish for five names and Swedish for eleven names. A majority of the businesses (eleven out of sixteen) also uses both languages on other signs displayed. In Karis these names are used by all types of businesses, from hairdressers (e.g. *Hiusboomi,* Finnish: 'hair+boom', *Din Salong,* Swedish: 'your saloon') to restaurants and cafés (*Karis Pizza Kebab*, *Cafeteria Fokus,* both Swedish), with the business idea often being recognizable in the name, like in the case of *Möbelfix* (Swedish: 'furniture fix'). In some names the business idea is less transparent though, for example *Lyckliga Lotta* (Swedish: 'happy Lotta', a florist's) and *Tenava-Tupa* (Finnish: 'kid cottage', a second-hand shop). The only signposted name including all name parts (as defined by Sjöblom 2007: 298) in the material, *Kiinteistövälitys Porkkalan Kodit Oy LKV*, also belongs to this category. The four name parts here are (1) the business idea (*Kiinteistönvälitys,* 'real-estate agent'), (2) an identifying part (*Porkkalan Kodit,* 'Porkkala homes'), (3) the corporate identifier (*Oy,* 'Ltd'), and (4) a supplementary part (*LKV* 'licensed real-estate agent').

The results show that names in only one of the local languages are a viable and extensively used alternative. Though Finnish names dominate the scene in Kauniainen, the bilingualism of the community is evident in the extensive use of both languages among the businesses in Karis.

5.2. Names using both languages

The second strategy involves names where both local languages are used next to each other. A majority of these businesses are displaying two complete names in parallel, one in Finnish and one in Swedish, resembling the template offered by official names. In some names the identifying part of the name is shared (e.g. the name of the business owner). With the names of the latter type, businesses make use of the possibility of designing the sign in a way where the placement of the name parts allows multiple readings of the name, as illustrated in Figure 5.

Figure 5. The identifying part of the name (*Enström*) is shared by the Swedish and Finnish name forms on the same sign.

In Kauniainen only two businesses have completely parallel names, both with Finnish appearing first. In Karis a total of 14 businesses signpost parallel names. Swedish is displayed first on 11 of these signs, following the example of official signs, while three businesses have the Finnish name appearing first. A prominent feature among these names is the use of the name of the town as one part of the name: *Kauniaisten kello ja kulta – Grankulla ur och guld* 'watch and gold', *Kauniaisten Apteekki – Grankulla Apotek* 'pharmacy', *Karis Lås – Karjaan Lukko* 'locksmith', *Karis Cykelcentral – Karjaan Pyöräkeskus* 'bicycle center', *Karis Smycke – Karjaan Koru* 'jewelry' etc. Even in other names of this type the line of business is transparent, e.g. *Hårsmedjan – Hiuspaja* 'the hair forge', *Lilla Hembageriet – Pieni Kotileipomo* 'The small house-bakery' or *Sähkötalo – Elhuset* 'The electricity house'.

Four names in Karis are of the type with a shared identifying part. All of these are structured on the signs so that the parts describing the business idea in the two languages are placed first and are followed by the identifying part (underlined in the following examples) that might be a surname (of the business owner): *Kelloliike/Uraffär Leporanta* 'watch shop', *Tyg- och beklädnandsaffär/Kangas- ja asusteliike Enström* 'drapery and accessory shop'; a phrase in English: *Ravintola/Restaurang After Eight*, or a lexical Finnish word: *Matka-/Rese-Haukka* 'travel falcon'.

While various different types of businesses use names featuring both local languages, it seems that these names are preferred by older and more established businesses. Especially businesses offering "semi-official" services (e.g. pharmacists in both towns) use parallel names, which, combined with the inclusion of the name of the town, strongly resemble names used by actual official service institutions. The businesses using both languages in their names usually also feature both languages on other signs displayed.

5.3. Names in other languages

The names of the third category might function in both of the two local languages – or they might not function as part of either of those languages. In the case of some of these names it is impossible to determine that they are part of one language rather than the other since they would appear to be identical in both Finnish and Swedish, mostly due to the use of universal words like *pizzeria* (cf. international names in Sjöblom 2006: 132). In other names, a strategy of avoiding the local languages is more directly in use, as these consist of foreign languages (mainly English) or quasi-words. The categorisation of some of the elements as universal or as part of either a local or a foreign language is open for different interpretations as exemplified by Berezkina (2016: 122) in her discussion of linguistically ambiguous loan-words; the topic is also discussed in Syrjälä (2016).

This category includes both names where the line of business is transparent and names that are ambiguous regarding both language and content. There are six names of this type in Kauniainen, some (at least partially) English names, e.g. *PepperStone*, *Pannacotta Home & Kitchen* and *Lara's Secret*, others are linguistically unclear, e.g. *Moms*. In Karis there are a total of 19 names that are not explicitly Finnish or Swedish. Several of these would function as both Finnish and Swedish, due to them being composed of universal words and personal names (e.g. *Pizzeria Darin*) or numbers (e.g. *Studio 59*). A number of names are more clearly English (e.g. *Beauty Crystal, PC Extreme, Diana's*) or based on some other language (e.g. *Salon Bleu*).

No clear connection between these names and the language use on other signs can be identified. The businesses having foreign language or universal names can use only Finnish, only Swedish or a combination of the two languages, as discussed further in the following section. Foreign and universal names seem to be favoured by newer and smaller businesses, but not by any particular line of business. Creativity and the symbolic value of different languages might motivate the use of these names, since the businesses "may benefit from having unusual names if they help people to notice their establishments" as noted by Scott (2016: 145). However, the actual intended (linguistic) identifications cannot be deduced directly from the signs present in the public space.

6. Discussion: Names and methodology

In the analysis, commercial names have been discussed as part of their bilingual sociolinguistic context. The key observations of previous qualitative onomastic studies (e.g. Bergien 2007, Sjöblom 2006) that the linguistic variation and close relation between function and appearance in commercial names can also be noted in the present quantitative approach.

Since the identities embedded in (commercial) names are often ambiguous, it is important to compare the names to other signs of the same businesses.

Does language use on the signage tell us more about the linguistic background of the company's customers, as these are perceived by the business-owners? The results of the linguistic analysis of the commercial names discussed above and the language use on other signs of these businesses are collected in Table 1.

Table 1. Language use in the names of businesses, and on the rest of the signage by the businesses in Kauniainen and Karis.

Business names in Kauniainen		The rest of the signage of the business in			There are no other signs visible	**Total**
		… Finnish only	… Swedish only	… in both languages (Fin. & Swe.)		
… in one language	Finnish	11	---	0	0	**11**
	Swedish	---	0	0	0	**0**
… in both Finnish and Swedish		1	0	0	1	**2**
… in other languages		2	0	3	1	**6**
Total, Kauniainen		**14**	**0**	**3**	**2**	**19**
Business names in Karis						
… in one language	Finnish	3	---	1	1	**5**
	Swedish	---	1	10	0	**11**
… in both Finnish and Swedish		0	0	15	3	**18**
… in other languages		5	1	13	2	**19**
Total, Karis		**8**	**2**	**39**	**6**	**53**

As illustrated in Table 1, no definite correlation can be identified between the languages used in the names, and the languages used on the rest of the signage by the same businesses. The fact that a majority of businesses in Kauniainen uses only Finnish for both their name and in other forms of communication, and that displayed parallel names are likely to be accompanied by other signs using both languages, still seem to point to there being some kind of attention to the linguistic context by business-owners as they are putting up signs with their names. Still, the fact that there is no real connection between the use of foreign or international names and other language use speaks for these names as not being primarily for the purpose of the bilingualism in the community (as is the case with the official naming of *Front-office*; cf. above).

The linguistic variation in names is not, however, only dependent on the context. It has been noted in descriptions of commercial names (see e.g. Alender et al. 2003: 64–67), that linguistic diversity and even the use of universal words or quasi-words (in the identifying part of the name) are typical characteristics of this name category. Bergien (2007: 263–265) discusses the use of various (foreign) languages in the light of the distinctiveness of the

names. She further points out how there is variation in the complexity of company names, especially between established and newer names (Bergien 2007: 262).

Both the structure and the linguistic qualities of company names are subject to regulations that pertain to these names. Since legislation poses different requirements in different countries (Sjöblom 2007: 298), both structurally and linguistically different names (as exemplified by Alender et al. 2003: 62) can be the ultimate result. These regulations apply most often only to the registered company names and not to the names as they are displayed in the linguistic landscape. The structure and language visible on signs can thus be created more freely, as shown by the diversity and e.g. the lack of names including a corporate identifier in my results.

Compared to the results of the study of Sjöblom (2013) on the names in the public space of Turku, the present analysis of Kauniainen and Karis seem to concur with her results on most points. Both Finnish and English names are favoured by many businesses, and both the use of quasi-words and the presence of international brand names can be identified in my material. However, as regards the status of Swedish there is a difference worth noting, which stands out as the most important observation of the present analysis. While Swedish is sparsely used in Kauniainen, despite its relatively strong position in the sociolinguistic context, thus confirming the statement of Sjöblom (2013: 168) mentioned above, Swedish is prominently used for commercial naming in Karis.

This observation seems to confirm the idea that a Swedish majority is needed for the language to gain status in the commercial sphere. This is further supported by the greater number of parallel names and other signs in Swedish in Karis. Even if the national languages of Finland are *de jure* equal, Swedish is *de facto* a minority language in a larger national context. The same is true in the Helsinki metropolitan area, so that the more prominent status of Swedish in Kauniainen is not enough for it to have an economic impact.

Another comparison can be drawn to the conclusions by Scott (2016: 149) regarding the numerous examples of the use of Scots in commercial naming. The innovative language use seems to be generally accepted, which is seen as a vitality of Scots, regardless of its previous stereotypical connotations (Scott 2016: 149). Since no historical burden affects the Finnish context, the lack of Swedish in Kauniainen raises questions about its vitality, at least in the commercial and private sphere.

The analysis has thus exposed the roles of commercial names in the bilingual context of these Finnish towns. At least from an economical name giving perspective the bilingualism is not completely symmetrical, even if that could be deduced from the use of official names. The significance of the differences in the status of the two local languages is only further highlighted, since no other conclusive differences can be identified in the use of names (i.e. all types of businesses using all types of names). There is, however, a tendency for smaller and newer businesses to show more creativity (through the use of

foreign and international names) and for established, semi-official services to use parallel names – resembling the official language use.

It is still debatable, though, how much effect the language situation has on the choice of commercial names on display, or in other words how much consideration is shown to the different language communities (in economic terms, to the potential customer bases). The present study shows only one possible interpretation of these names on signs. Though motivated in the context, it is potentially different from what is intended by business owners or interpreted by other language users. These issues around identities are in need of further studies.

Methodologically, the application of the study of linguistic landscapes to the socio-onomastic discussion on commercial names is highly relevant. In this manner we can acquire information about the actual use of languages and names in actual societal contexts. It allows a more in-depth view of the functions of this name category as compared to only discussing the static, registered name forms. A systematic, quantitative analysis can expose the role of names in a linguistic community, as is evident in the observation of the status of Swedish in commercial naming in the towns of bilingual Finland.

7. Concluding remarks

The aim of this study was to discuss commercial names in their actual context, names on display in the public space, for the purpose of studying how the bilingualism of the community is reflected in the naming of businesses. The relation between these names and the two local languages of bilingual Finland is much more diverse when compared to the straightforward template of the official names.

While (linguistic) identities behind the names can be discussed from a narrow perspective, the present analysis leaves some questions open for future studies. Is bilingualism in the community affecting the business-owners when they are putting up signs with the company names, and how do language-users (that is, customers) interpret these names in a certain linguistic context? These questions call for a socio-onomastic approach to commercial names. With sociolinguistic tools, such as interviews, questionnaires and ethnographic field observations, the understanding of the structures and functions of this name type can clearly be taken further.

A further point of interest is the difference between the registered company names and those displayed on the signs of a linguistic landscape. For the most part the underlying structures seem to be the same, but a more detailed analysis of the actual use of the names can reveal more about the linguistic, economic and indexical roles of the whole category of commercial names.

In conclusion, the observation of the correlation between the linguistic majority in a town and the status of Swedish in commercial naming in that town is an example of the kind of information about the societal role of names

that a socio-onomastic analysis of the linguistic landscape can produce. Although commercial names clearly have a role in the construction of the towns as a linguistic place, that place might not be a straightforward bilingual Finland.

References

Alender, Eve, Kairit Henno, Annika Hussar, Peter Päll & Evar Saar (Eds.). 2003. *Nimekorralduse analüüs*. [*Analysis of name planning*]. Tallinn, Eesti Keele Sihtasutus.

Auer, Peter, Martin Hilpert, Anja Stukenbrock & Benedikt Szmrecsanyi. 2013. "Integrating the Perspectives on Language and Space." In *Space in language and linguistics. Geographical, interactional and cognitive perspectives*, ed. by Peter Auer, Martin Hilpert, Anja Stukenbrock & Benedikt Szmrecsanyi, 1–17. Berlin: Walter de Gruyter.

Berezkina, Maimu. 2016. "Linguistic Landscape and inbahitants' attitudes to place names in multicultural Oslo." In *Names and naming: People, places, perceptions and power*, ed. by Guy Puzey & Laura Kostanski, 120–136. Bristol: Multilingual Matters.

Bergien, Angelika. 2007. "In search of the perfect name. Prototypical and iconic effects of linguistic patterns in company names." In *Names in commerce and industry: Past and present*, ed. by Ludger Kremer & Elke Ronneberger-Sibold, 259–272. Berlin: Logos.

Cresswell, Tim. 2015. *Place: An introduction*. [Second edition.] Chichester: Wiley-Blackwell.

Edelman, Loulou. 2009. "What's in a name? Classification of proper names by language." In *Linguistic Landscape: Expanding the scenery*, ed. by Elana Shohamy & Durk Gorter, 141–154. New York & London: Routledge.

Finlex 2003. *Language Act* (423/2003). Retrieved from <http://www.finlex.fi/en/laki /kaannokset/2003/en20030423>

Finlex 2011. *The Constitution of Finland* (731/1999). Retrieved from <http://www.finlex.fi/en /laki/kaannokset/1999/en19990731>

Gorter, Durk. 2014. "Linguistic Landscape studies." In *Handbook of pragmatics. 2014 Installment*, ed. by Jan-Ola Östman & Jef Verschueren. Amsterdam: John Benjamins.

Malinowski, David. 2009. "Authorship in the Linguistic Landscape: A multimodal-performative View." In *Linguistic Landscape: Expanding the scenery*, ed. by Elana Shohamy & Durk Gorter, 107–125. New York & London: Routledge.

Mattfolk, Leila (this volume). "Attitudes towards globalized company names."

Nyström, Staffan. 2013. "Att sälja en vision. Om 'mäklarnamn', annonser och den stockholmska verkligheten. [To sell a vision. On "estage agent names", housing advertisement and the reality of Stockholm]." In *Namn i stadsmiljö. Handlingar från NORNA:s 42 symposium i Helsingfors den 10–12 november 2011* [*Names in urban settings. Procedings from NORNA's 42nd symposium in Helsinki, November 10–12, 2011*], ed. by Leila Mattfolk, Maria Vidberg & Pamela Gustavsson, 153–168. Helsingfors & Uppsala: NORNA-förlaget.

Puzey, Guy. 2011. "New Research Directions in Toponomastics and Linguistic Landscapes." *Onoma* 46: 211–226.

Puzey, Guy. 2016. "Linguistic Landscapes." In *The Oxford handbook of names and naming*, ed. by Carole Hough, 395–411. Oxford: Oxford University Press.

Scott, Maggie. 2016. ”Attitudes to Scots: Insights from the toponymicon.” In *Names and naming: People, places, perceptions and power*, ed. by Guy Puzey & Laura Kostanski, 137–152. Bristol: Multilingual Matters.

Sjöblom, Paula. 2006. *Toiminimen toimenkuva – suomalaisen yritysnimistön rakenne ja funktiot* [*A firm name's job descriptions. The structure and functions of Finnish company names*]. Helsinki: Finnish Literature Society.

Sjöblom, Paula. 2007. “Finnish company names: Structure and function.” In *Names in commerce and industry: Past and present*, ed. by Ludger Kremer & Elke Ronneberger-Sibold, 297–306. Berlin: Logos.

Sjöblom, Paula. 2008. “Multimodality of company names.” *Onoma* 43: 351–380.

Sjöblom, Paula. 2013. “Commercial names in Finnish public space.” In *Onomastics in contemporary public space*, ed. by Oliviu Felecan & Alina Bughesiu, 161–171. Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing.

Sjöblom, Paula. 2016. “Commercial names.” In *The Oxford handbook of names and naming*, ed. by Carole Hough, 453–466. Oxford: Oxford University Press.

Syrjälä, Väinö. 2016. “Namn i gatubilden – om namn i Svenskfinlands lingvistiska landskap [Names in the street. On names in the linguistic landscapes of bilingual Finland].” In *Navn og navnebærer. Rapport fra NORNAs 45. symposium i Skagen 1.–4. oktober 2014* [*Name and name-bearers. Report from NORNA's 45th symposium in Skagen, October 1–4, 2014*], ed. by Martin S. Danielsen, Birgit Eggert & Johnny G. G. Jakobsen, 263–286. Uppsala: NORNA-förlaget.

Tufi, Stefania & Robert Blackwood. 2010. “Trademarks in the Linguistic Landscape: Methodological and theoretical challenges in qualifying brand names in the public space.” *International journal of multilingualism* 7 (3): 197–210

Woldemariam, Hirut & Elizabeth Lanza. 2015. “Imagined community: The Linguistic Landscape in diaspora.” *Linguistic landscape* 1 (1/2): 172–190.

Studie E

Ungdomar observerar lingvistiska landskap

Syrjälä, Väinö, u.u. (2018)

I: *Svenskan i Finland 17.*
Red. av Beatrice Silén, Anne Huhtala, Hanna Lehti-Eklund, Jenny Stenberg-Sirén & Väinö Syrjälä.
(Nordica Helsingiensia 53.)
Helsingfors: Nordica vid Helsingfors universitet.
14s.[1]

[1] Publiceras med tillstånd av organisationskommittén för Svenskan i Finland 17.

Ungdomar observerar lingvistiska landskap

Väinö Syrjälä

Inledning och syfte

Urbana lingvistiska landskap kännetecknas ofta av flerspråkighet. I städer blir mötena mellan å ena sidan det lokala, traditionella språkbruket och å andra sidan nya invandrarspråk och andra globala inslag med engelska och en mängd kommersiella namn synliga i det offentliga rummet. Finlands huvudstad Helsingfors och förorterna kring staden är inga undantag när det gäller denna språkliga mångfald. Även många svenskspråkiga lever i dessa miljöer. Däremot är svenska språkets synlighet inte nödvändigtvis så stor i gatubilden. Åtminstone på ytan finns det alltså en skillnad i upplevd flerspråkighet i dessa miljöer jämfört med orter med högre andel svenskspråkiga (jfr kartläggningen i Syrjälä 2016).

I denna artikel diskuterar jag hur unga språkbrukare observerar det lingvistiska landskapet i sin egen förort. Den centrala frågan är huruvida ungdomar upplever att det synliga språkbruket påverkar deras uppfattningar av det *språkliga stället* (se t.ex. Cresswell 2015, 1–18 för diskussion om begreppet ställe eller *place*[1]). Denna frågeställning närmas genom en experimentell fallstudie som tar sin utgångspunkt i såväl studiet av lingvistiska landskap (se t.ex. Puzey 2016) som mer etnografiska metoder inom sociolingvistiken (jfr Maegaard 2014). Eftersom informanternas subjektiva uttalanden står i fokus, kan man dessutom tala om *folklingvistik* (Niedzielski & Preston 2000) eller – i och med att namn har en central roll i det lingvistiska landskapet – om *folkonomastik* (Ainiala 2016, 378).

Det huvudsakliga syftet med denna studie är metodologiskt. Utifrån en fallstudie kommer jag att diskutera hur man kan engagera informanter i kartläggningen av lingvistiska landskap och varför det vore viktigt för forskare att i högre grad ta i beaktande språkbrukarnas perspektiv. Vidare bidrar artikeln till diskussionen kring de lingvistiska landskapens roll i skapandet av attityder till olika språk. Jag diskuterar hurdana belägg i det lingvistiska landskapet unga språkbrukare väljer att notera (när de bes fotografera skyltar) och hurdana åsikter de för fram om detta synliga bruk av olika språk. Ett särskilt fokus ligger på ungdomarnas observationer om och attityder till svenskan.

I internationella studier av lingvistiska landskap har man lyft fram både språkbrukarnas subjektiva perspektiv på språkbruket i det offentliga rummet och nya metodologiska lösningar som engagerar informanter i studiet av skyltarnas språk (jfr diskussionen i Barni & Bagna 2015). Ur ett pedagogiskt perspektiv har ett flertal studier diskuterat hur observationer av lingvistiska landskap kan fungera som ett inlärningsverktyg som konkretiserar den språkliga mångfalden (se t.ex. Hancock 2012, Clemente et al. 2012). Degenais et al. (2009) tar också utgångspunkt i skolelevers interaktion med det omkringliggande lingvistiska landskapet och poängterar det lingvistiska landskapets betydelse för språklig medvetenhet.

Studier av lingvistiska landskap har dock typiskt utgått från en kartläggning gjord av forskaren själv. Collins & Slembrouck (2007, 335) noterar följande om flerspråkiga skyltar: ”What passersby make of them, how they are read is a question rarely addressed, but readings will surely vary by purposes of reading, prior experiences with such signs, and knowledge of languages.” Det har i studier om lingvistiska landskap skett en utveckling där rent kvantitativa studier kompletteras med olika tillvägagångssätt som tar hänsyn till språkbrukarna (Barni & Bagna 2015, 11 f.). Trots det har man hittills förvånansvärt sällan undersökt hur vanliga språkbrukare ser på det lingvistiska landskapet, precis som Collins & Slembrouck (2007, 335) skriver.

Förutom i de pedagogiskt inriktade studier som redan nämnts, figurerar språkbrukare dock också i ett växande antal studier med olika teoretiska och metodologiska utgångspunkter. Aiestaran et al. (2010)

[1] Jag väljer att översätta *place* här med *ställe* för att betona att det är frågan om specifika *ställen* med sociokulturell betydelse, inte enbart geografiska *platser* (jfr även Östman 2017, 433). Vidare hänvisar jag med *språkliga ställen* till den föreställda språksituationen som en särskild dimension av dessa ställen.

diskuterar språkbrukarnas åsikter, uppfattningar och preferenser kring lingvistiska landskap. De använde en enkät och intervjuer för att diskutera språkens ställning i en tvåspråkig stadsmiljö. Även Dailey et al. (2005) använde intervjuer och lyfter fram hur det omgivande lingvistiska landskapet kan påverka språkliga attityder även när man diskuterar talspråket. Zabrodskaja (2014) visar hur olika språkgrupper i Tallinn kan ha helt olika synvinklar på språkbruket i det offentliga rummet: hon intervjuade språkbrukare om deras åsikter kring kreativa flerspråkiga belägg i det lingvistiska landskapet.

Garvin (2010, 253) beskriver hur studier med fokus på språkbrukarnas uppfattningar efterfrågats i många tidigare inlägg om lingvistiska landskap. Hennes egen studie bygger på en s.k. walking tour-metod, där intervjuer under en gångtur används för att kartlägga språkbrukarnas interaktion med det lingvistiska landskapet. Enligt Garvin (2010, 255) konstruerar språkbrukarna sina språkliga åsikter och uppfattningar i dialog med både forskaren och omgivningen. Därför kan det lingvistiska landskapet fungera både som stimulus för diskussioner om språk och det offentliga rummet och som motiv i känsloladdade uttalanden om identitet och gemenskap (Garvin 2010, 268).

Alla dessa funktioner som (uppfattningar om) lingvistiska landskap kan ha utgör redan i sig en motivering för att inkludera språkbrukarnas uppfattningar i analysen av språkbruket i det offentliga rummet. Olika individer kan dock ha väldigt varierande uppfattningar. Som Collins & Slembrouck (2007, 335) föreslår i det ovan angivna citatet, kan bl.a. individens kunskaper och syftet med interaktionen med skyltarna i det lingvistiska landskapet påverka hur olika belägg tolkas. En liknande anmärkning gör även Tufi & Blackwood (2010, 198 f.), som påpekar hur tolkningen av språkliga belägg (i deras studie, kommersiella namn) är beroende av tolkarens bakgrund. Därmed ter det sig tämligen klart att det finns en skillnad i hur en språkligt medveten forskare ser på ett lingvistiskt landskap jämfört med en språkbrukare som möter skyltarna i sin vardag och inte är ute efter att kartlägga alla språkliga detaljer. Som jag visar i diskussionen nedan, fungerar ungdomarnas observationer och synpunkter på vilka funktioner lingvistiska landskap har som ytterligare bevis på att skyltarna kan läsas på väldigt olika sätt.

Oavsett hur enskilda skyltar tolkas, bidrar den helhet som skapar ett lingvistiskt landskap även till våra uppfattningar av ett *ställe*, vår *sense of place*. Stjernholm (2013) tar upp detta begrepp i sin jämförelse av områden med olika karaktär i Oslo. Olika strategier i namn- och språkbruket i gatubilden kan ytterligare stärka våra uppfattningar om att det är fråga om olika slags ställen (Stjernholm 2013, 97 f.). Eftersom mitt fokus ligger på svenskans roll i det lingvistiska landskapet i några förorter i huvudstadsregionen, är det intressant att se om ungdomarnas uppfattningar av det språkliga stället inkluderar svenskan. Mer specifikt kan man fråga hurdana observationer av det lingvistiska landskapet ungdomar gör. Hur uppfattar ungdomarna förhållandet mellan det lingvistiska landskapet och språksituationen i området i övrigt? Och hur förhåller sig ungdomarna till synligheten av olika språk?

I nästa avsnitt beskriver jag den experimentella metoden bakom min studie i detalj. Därefter redogör jag först för hurdana observationer ungdomarna gjorde och sedan hur de ställer sig till svenskan i gatubilden – och till flerspråkigheten och skyltarnas roll i allmänhet. Till sist återkommer jag till den metodologiska diskussionen. Frågor som där står i fokus är hurdan information man kan samla genom att engagera informanter i kartläggningen av lingvistiska landskap samt hur man kan förbättra pålitligheten hos forskarens resultat genom att i högre grad inkludera språkbrukarnas subjektiva synpunkter.

Informanter och forskningsområden

Ungdomar i förorter utgör en intressant grupp informanter. I tidigare studier om ungdomsspråket i dessa miljöer (bl.a. Quist 2010) har man konstaterat att ungdomar kan ha en flexibel syn på flerspråkigheten. Huruvida detta även gäller attityder och uppfattningar om det synliga språkbruket är en intressant fråga. Kombinationen av unga språkbrukare och Helsingfors förorter har varit i fokus i olika undersökningar, dock huvudsakligen med fokus på talspråket (t.ex. Lehtonen 2015; Saari 2006). Även ungdomarnas namnbruk i förorternas flerspråkiga kontext har varit föremål för folkonomastiska studier (t.ex. Ainiala & Halonen 2017).

Förutom att ungdomarna kan ha sina egna åsikter om språken (i de lingvistiska landskapen) jämfört med förorternas vuxna språkbrukare, har de mindre möjligheter att själva påverka det lingvistiska landskapets konstruktion och potentiellt mindre kunskaper om de regler som styr det lingvistiska landskapet. Som beskrivs i Syrjälä (2016) kan t.ex. kunskap om den finska språklagen och andra faktorer utöver själva skyltarna påverka uppfattningarna om det lingvistiska landskapet. Därmed är det relevant att fråga hur mycket uppmärksamhet ungdomarna ger det synliga språkbruket. Vilken betydelse ungdomarna själva anser att skyltarnas språk har för deras uppfattning av ett språkligt ställe är en aspekt som kan bidra till den mer omfattande diskussionen av hur vår interaktion med de lingvistiska landskapen bättre kan tas i beaktande inom forskningen.

Informanterna för denna studie är två grupper av ungdomar med finska respektive svenska som umgängesspråk. De finskspråkiga ungdomarna gjorde sina observationer i *Gårdsbacka*[2] (fi. *Kontula*) i östra Helsingfors i december 2016. Gruppen bestod av fyra flickor som alla var födda år 2000. En av informanterna hade ett annat modersmål, de tre övriga hade finska som modersmål. De svenskspråkiga ungdomarna gjorde sina observationer i *Esbo centrum*[3] (fi. *Espoon keskus*) i maj 2017. Gruppen bestod av två flickor som båda var födda år 2001. Båda informanterna hade svenska som modersmål. Att den svenskspråkiga gruppen blev mindre var inte planerat från början, men gav möjlighet att testa metoden med grupper av olika storlek. Förutom att gruppdynamiken bland fyra respektive två medlemmar naturligt nog blev annorlunda, hade det inte någon större effekt på innehållet i det producerade materialet.

Valet av både informanter och forskningsområden var såtillvida slumpmässigt att jag använde mina personliga kontakter för att hitta potentiella informanter med utgångsläget att de skulle vara ungdomar från Helsingforsregionen som observerar området de bor i. Jag kände inte informanterna från förr, medan ungdomarna i respektive grupp kände varandra väl genom skolan eller en gemensam hobby. På grund av detta var tonen i diskussionen mellan informanterna avslappnad och jag tolkar det som att ungdomarna kunde uttala sina verkliga åsikter. Grupper med olika umgängesspråk valdes med syfte att få fram eventuella skillnader i attityd mot bruket av olika språk i det lingvistiska landskapet.

Ungdomarna gjorde sina observationer i två olika förorter inom Helsingforsregionen. Gårdsbacka är med sina över 13 600 invånare en av de största förorterna i östra Helsingfors (Helsingfors stad 2017, 182). Esbo centrum är ett av Esbos fem stadscentra och de olika bostadsområden (Domsby, Kyrkträsk, Södrik) som omringar stadens administrativa centrum har sammanlagt över 19 200 invånare (Esbo stad 2017, 3). Ungdomarna gjorde sina observationer runtom i förorternas kommersiella centrum vid metro- respektive järnvägsstationen som utgör de lokala knutpunkterna.

De aktuella förorterna är även i hög grad flerspråkiga miljöer. I Mellungsby distrikt (Gårdsbacka) har 26,2 % av invånarna ett främmande språk som modersmål, med ryska, estniska och somaliska som de största språkgrupperna (Helsingfors stad 2017, 182). I Gamla Esbo storområde (Esbo centrum) har 18,9 % av invånarna ett främmande språk som modersmål och även i Esbo är ryska, estniska och somaliska tillsammans med engelska de största språkgrupperna (Esbo stad 2016, 8). Förorterna har även många svenskspråkiga invånare som dock utgör endast 3 % i Mellungsby och 7,1 % i Gamla Esbo (Helsingfors stad 2017, 182; Esbo stad 2016, 8).

Vidare finns det mycket kommersiell verksamhet i form av både stora och små företag i kärnan av båda förorterna, vilket medför rikligt med skyltar i det lingvistiska landskapet. En variation av olika språk används på dessa skyltar – i tillägg till de officiella skyltarnas tvåspråkighet. Även om jag inte har gjort en kvantitativ kartläggning av språkbruket i de aktuella områdena för denna studie, kan man konstatera att det kommersiella språkbruket i hög grad påminner om det som Sjöblom (2013) observerat i Åbo. Det svenska språket är nästan osynligt när det gäller kommersiella skyltar (jfr Sjöblom 2013, 168).

En parallell kan dras mellan förorterna och de tvåspråkiga småstäder (Karis och Grankulla) vars lingvistiska landskap jag har diskuterat i tidigare studier (se t.ex. Syrjälä 2016). På dessa orter är andelen

[2] Gårdsbacka är ett delområde inom stadsdelen och distriktet Mellungsby med sammanlagt 37 600 invånare (Helsingfors stad 2017, 182).

[3] Esbo är Finlands näststörsta stad men samtidigt en integrerad del av Helsingforsregionen. Därför fungerar de olika stadscentra (däribland stadsdelen med namnet *Esbo centrum*) även som förorter till Helsingfors. Esbo centrum ingår i storområdet Gamla Esbo tillsammans med bl.a. stadsdelarna Noux och Träskända. Gamla Esbo har sammanlagt 39 900 invånare (Esbo stad 2017, 3).

svenskspråkiga invånare högre och synligheten av svenskan i gatubilden mer omfattande – även i Grankulla som ligger inom huvudstadsregionen och därmed annars liknar områden som ungdomarna observerat i denna studie. Eftersom de flerspråkiga förorterna runt Helsingfors är hemvisten för en stor del finlandssvenskar, är det relevant att diskutera svenskans ställning i dessa miljöer. En fråga är huruvida en parallell kan dras mellan svenskans synlighet i det lingvistiska landskapet och dess upplevda status i konstruktionen av det språkliga stället som förorterna utgör.

Metoden

I denna studie ligger fokus på de unga informanternas egna observationer av det lingvistiska landskapet. För att bättre kunna analysera vad det är som fångar ungdomarnas uppmärksamhet och hurdana språkliga åsikter de uttalar, var undersökningen planerad så att jag endast gav minimalt nödvändiga instruktioner och ungdomarna själva fick stå för alla detaljer. Även intervjufrågorna som jag ställde i slutet av undersökningen fungerade endast som komplettering till den information som ungdomarna självmant hade bidragit med under tidigare delar av undersökningen.

Undersökningen genomfördes i tre delar. Ungdomarna fick först i uppdrag att själva observera det lingvistiska landskapet genom att vandra runt i det aktuella området, dvs. förorten de kände till. Syftet var att se hurdana skyltar som fångar ungdomarnas uppmärksamhet, och därför öppnade instruktionerna för möjligheten att välja olika typer av skyltar. Enligt instruktionerna som båda grupperna fick på sitt eget språk skulle ungdomarna:

> Fotografera skyltar som ni tycker är bra exempel på det vanligaste språkbruket i området – eller som innehåller ett språk som ni tycker är främmande i området eller något ni inte förstår – eller skyltar/texter som ni annars tycker speciellt står ut i gatubilden.

Ungdomarna visste att jag var intresserad av olika språk, men inga specifika språk nämndes i förväg.

Den finskspråkiga gruppen som genomförde studien först ombads fotografera minst fem skyltar. Ungdomarna engagerade sig ivrigt i observationerna och tog sammanlagt 20 bilder. Utifrån denna erfarenhet ombads den svenskspråkiga gruppen fotografera minst tio skyltar och de tog sammanlagt 11 bilder. Bilderna kan innehålla en eller flera skyltar per bild. Ungdomarna använde sina mobilkameror och skickade efter sin rundvandring bilderna till mig genom sociala medier (WhatsApp).

I följande steg fick ungdomarna i uppgift att diskutera skyltarna på sina bilder sinsemellan. Jag var närvarande i rummet under diskussionen men tog inte del i den. De två uppgifter ungdomarna fick var dels att motivera varför de valde att fotografera de aktuella skyltarna och dels att försöka identifiera de språk som används på de aktuella skyltarna. Under diskussionen gjorde ungdomarna korta skriftliga anteckningar, där de angav sina motiveringar med några ord och gjorde en lista över de språk de hade identifierat på varje skylt.

I det tredje och sista steget ställde jag direkt efter diskussionen några kompletterande frågor till ungdomarna. Dessa gällde mer specifikt deras åsikter om synligheten av specifika språk, framför allt svenskan – dels i förhållande till de bilder de hade tagit, dels allmänt sett – samt hur de ser på lingvistiska landskap både praktiskt (hur mycket funderar de på skyltarna i vardagen) och som en spegel av språksituationen i ett område eller inom en gemenskap. I stället för det för ungdomarna svårbegripliga begreppet ”lingvistiska landskap” använde jag mer beskrivande uttryck som ”språket på skyltarna/i gatubilden”.

Med den finskspråkiga gruppen ägde diskussionen och intervjun rum i Gårdsbacka direkt efter att ungdomarna hade gjort sina observationer. Med den svenskspråkiga gruppen mötte jag upp för diskussionen och intervjun senare samma dag i Helsingfors. Både diskussionerna och intervjuerna spelades in. Båda de svenskspråkiga informanterna deltog lika aktivt i diskussionen, medan alla fyra informanter inte var lika aktiva hela tiden i den större finskspråkiga gruppen.

Ungdomarna fortsatte kommentera temat i undersökningen även efter att intervjun egentligen hade avslutats. Till exempel var de finskspråkiga ungdomarna intresserade av hur jag kan använda det samlade materialet och gav ytterligare kommentarer till svenskan efter att de hört att jag kommer från ämnet nordiska språk. De svenskspråkiga ungdomarna lade till och med till sin sista bild först efter intervjun. Av denna orsak är det viktigt att göra anteckningar vid undersökningssituationen så att även sådana värdefulla kommentarer kan tas hänsyn till.

Den ovan beskrivna undersökningen resulterade i olika typer av material som jag använder som utgångspunkt för analysen i nästa avsnitt. Materialet består sammanlagt av 31 bilder, som föreställer en eller flera skyltar var, tagna av ungdomarna, korta anteckningar skrivna av båda grupper, cirka 10 minuters inspelning av båda gruppernas diskussioner samt cirka 15 respektive 10 minuter inspelad intervju. Därtill gjorde jag egna anteckningar om undersökningssituationen. I denna studie tar jag utgångspunkt i bilderna och de skriftliga anteckningarna och fokuserar ungdomarnas observationer, motiveringar och åsikter, men jag lyfter även fram några exempel ur inspelningarna. Eftersom antalet informanter var så lågt, kan man inte dra generaliserande slutsatser på basis av denna pilotstudie. Undersökningen ska i stället framför allt ses som en pilotstudie där den metodologiska diskussionen som jag återkommer till i det sista avsnittet utgör det centrala resultatet och möjliggör vidare studier inom temat.

Ungdomarnas syn på det lingvistiska landskapet

I detta avsnitt diskuterar jag vilka belägg i det lingvistiska landskapet som uppmärksammas av språkbrukarna genom att se på hurdana skyltar ungdomarna valde att fotografera. Bilderna innehåller mycket variation: de föreställer olika typer av skyltar och även olika antal skyltar, även om de flesta fokuserar på en enskild skylt. Av bilderna från Gårdsbacka föreställer fem av tjugo flera skyltar, av bilderna från Esbo centrum tre av elva. Resten av bilderna fokuserar en specifik skylt.

De fotograferade skyltarna från Gårdsbacka är huvudsakligen privat uppsatta, främst kommersiella skyltar. Sådana visas på 17 av bilderna medan tre bilder fokuserar officiellt uppsatta skyltar. Det motsatta gäller skyltarna från Esbo centrum: på sju bilder visas officiellt uppsatta skyltar medan fyra innehåller privata eller kommersiella skyltar. Gränsdragningen mellan officiella och privata skyltar är dock inte alltid självklar, exempelvis kan trafikmärken i privata områden vara uppsatta av privata aktörer. Dessutom är det sällan relevant för språkbrukarna att skilja mellan olika typer av skyltar bland de inslag de möter i det lingvistiska landskapet. Jag kommer inte i denna studie att gå närmare in på klassificeringen av skyltar, utan fokuserar i diskussionen enbart på vad ungdomarna själva säger om skyltarna.

Vidare kan man skilja mellan ”fasta” och ”tillfälliga” skyltar. De flesta av skyltarna som ungdomarna fotograferade är mer eller mindre permanenta inslag i gatubilden: exempelvis trafikmärken eller namnskyltar för diverse kommersiella inrättningar. Sju av bilderna från Esbo centrum och 13 från Gårdsbacka visar sådana skyltar. Resten av bilderna, fyra från Esbo centrum och sju från Gårdsbacka visar däremot skyltar av mer tillfällig karaktär: anslag på en anslagstavla (se t.ex. bild 6 nedan) eller reklamaffischer för aktuella evenemang. Även här är det svårt att definitivt skilja mellan de två typerna av skyltar. Men det faktum att ungdomar observerat båda typerna utan att speciellt kommentera om de är fasta inslag eller inte bekräftar att det är motiverat att inkludera alla skyltar i kartläggningen av lingvistiska landskap enligt gängse praxis.

Även de motiveringar som ungdomarna ger för valet av fotograferade skyltar i sina anteckningar varierar. För några av skyltarna hade ungdomarna inte direkt någon förklaring till varför de valde att fotografera dem. Ungdomarna i båda grupperna kunde dock i diskussionen förhandla sig fram till motiveringar till valet av alla bilder. Med utgångspunkt i de skrivna motiveringarna kan man grovt skilja mellan två typer av motiveringar. För det första utgår en del av motiveringarna från språket i skylten, dvs. ungdomarna kommenterar direkt antingen användningen av ett namngivet språk eller det faktum att det används flera språk på skylten. För det andra utgår flera motiveringar från andra faktorer som inte direkt påverkas av språkvalet. Ungdomarnas kommentarer kan då istället handla om skyltens innehåll (texten på skylten: sju bilder hos finskspråkiga och tre bilder hos svenskspråkiga ungdomar) eller mer allmänt skyltens utseende (bilder på skylten eller hurdant intryck den ger som helhet: fem bilder hos båda grupperna).

Skyltens språk var således direkt orsaken till endast ett fåtal av de bilder ungdomarna tog. Ungdomarna lyfter dock fram både bruket av ett visst språk, bruket av flera språk på samma skylt och även avsaknaden av ett visst språk. Finskspråkiga ungdomar kommenterade språkvalet i samband med fem av tjugo bilder, svenskspråkiga ungdomar i samband med tre av elva bilder.

De finskspråkiga ungdomarna motiverade valet av tre skyltar med att de innehåller flera språk. Två av dessa bilder kommenterade de skriftligt enbart med ordet *kulttuurisuus*, 'kulturalism', vilket utifrån deras diskussion kan tolkas som en positiv värdering av bruket av ett främmande språk vid sidan av finskan (se ett exempel på en sådan skylt i bild 1). Även de svenskspråkiga ungdomarna tog en bild av två parallella skyltar med motiveringen att de var skrivna på främmande språk (arabiska och somaliska, som ungdomarna inte kände igen, se bild 2). Vidare valde de finskspråkiga ungdomarna även en skylt eftersom de inte förstod språket, även om de kunde identifiera språket som ryska.

Dessutom valde båda grupperna att fotografera en skylt eftersom den var skriven enbart på svenska: en reklamaffisch från Gårdsbacka och ett klistermärke om kameraövervakning från Esbo centrum (bild 3 och 4). De svenskspråkiga ungdomarna tog även med en skylt (ett trafikmärke) på grund av att den saknar svensk text (bild 5). Dessa skyltar och motiveringar diskuteras närmare i följande avsnitt.

Bild 1. (till vänster) Skylt som valdes med motiveringen "kulturalism". (Gårdsbacka)
Bild 2. (till höger) Skyltar på främmande språk. (Esbo centrum)

Bild 3. (till vänster) Skylt med enbart svensk text. (Gårdsbacka)
Bild 4. (i mitten) Skylt med enbart svensk text. (Esbo centrum)
Bild 5. (till höger) Skylt som valdes p.g.a. att svensk text saknas (Esbo centrum)

De finskspråkiga ungdomarna kommenterade dessutom specifikt några skyltar som var helt nya för dem. Detta faktum var den huvudsakliga motiveringen bakom tre av deras bilder. Vidare anmärkte ungdomarna i två fall att de först hade uppmärksammat skylten på grund av att de läste texten fel. De

angav dock även en annan motivering till valet att fotografera dessa skyltar, exempelvis skyltens flerspråkighet (se exempel 1 från ungdomarnas skriftliga anteckningar).

(1) Luettiin teksti väärin ja moni kielisyys viehätti [sic!]
[Vi läste texten fel och fler språkighet tilltalade]

När det gäller skyltarnas innehåll fokuserade de två grupperna tydligt på olika egenskaper. De finskspråkiga ungdomarna kommenterar själva skylttexten i fyra fall. De lyfter bland annat fram ett roligt namn (*Matkamieli Oy* 'Resesinne Ab') och att en del av en skylt är formad som en rolig dikt (se bild 6) som motiveringar till valet av bilder. I tre fall kommenterar de finskspråkiga ungdomarna det som skylten syftar på: företag som inte längre är verksamma i köpcentret ("molemmat ovat poistuneet ostoskeskuksesta") samt att det görs reklam för en känd lokal produkt (glass producerad i Gårdsbacka, se bild 7), som uttrycks kort med kommentaren "Kontula hoods".

De svenskspråkiga ungdomarnas kommentarer om skyltinnehållet tog däremot sin utgångspunkt i språkriktigheten. De motiverade sitt val av skyltar med brister eller konstigheter i de svenska skylttexterna: "översättningen var underlig", "okorrekt översättning", "konstigt namn på svenska". Dessa kommentarer om svenskan på skyltarna diskuteras vidare i följande avsnitt.

Bild 6. (till vänster) Skylt med rolig dikt (andra raden på skylten): "lönen kom, lönen gick, någon kom emellan?" (en anslagstavla på köpcentret i Gårdsbacka)
Bild 7. (till höger) Skylt med hänvisning till förorten ("Gårdsbackas egen glass. Nu hos oss."). (Gårdsbacka)

De motiveringar som handlar om skyltens utseende fokuserar både på enskilda detaljer och på det intryck skylten i sin helhet gav ungdomarna. De finskspråkiga ungdomarna lyfte fram många olika detaljer: roliga bilder av olika slag (t.ex. "roliga gubbar", se bild 8) och fina typsnitt. Båda grupperna kommenterade skyltarna allmänt som "konstnärliga", "råddiga", "gammaldags" eller "speciella". De svenskspråkiga ungdomarna valde dessutom en skylt med motiveringen att den är enkel att läsa från t.ex. en passerande bil och en annan utifrån hur svenska och engelska texter är mindre än den finska versionen på en av skyltarna på bilden (se bild 9).

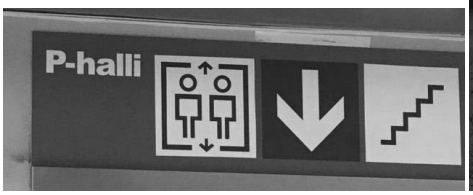

Bild 8. (till vänster) Skylt med ”roliga gubbar”. (Gårdsbacka)
Bild 9. (till höger) Skylt med mindre text på svenska och engelska. (Del av bilden från Esbo centrum)

Multimodaliteten är central i interaktionen med det lingvistiska landskapet. Detta framgår av att ungdomarna fäste uppmärksamhet också vid andra egenskaper hos skyltarna än vid det språkliga innehållet, såsom vid bilder och typografiska detaljer. Både Sjöblom (2008) och Sandst (2016a, 34) diskuterar hur språket och andra egenskaper hos skyltarna samspelar i våra uppfattningar om kommunikationen i gatubilden. Sandst (2016a, 113 f.) pekar på hur tolkningen av texten på skylten kan vara beroende av skyltens övriga design. Till exempel kan betydelsen av kommersiella namn ofta träda fram endast då man betraktar hela den kontext som skylten och det övriga lingvistiska landskapet bildar. Samtidigt möjliggör det multimodala att namnet signalerar flera parallella betydelser (Sandst 2016b, 125–127).

Mitt material lyfter även fram en annan viktig aspekt som inte fått tillräcklig uppmärksamhet i studier av lingvistiska landskap: de enskilda skyltarnas synlighet i gatubilden. De finskspråkiga ungdomarna fotograferade skyltar som de inte hade märkt tidigare och kommenterade även i intervjun att de nu insåg att det finns många fler skyltar i det offentliga rummet än de man vanligtvis lägger märke till. Detta är ett bevis på att alla skyltar inte är lika centrala när uppfattningarna skapas om det lingvistiska landskapets komposition. En kommentar av en av de svenskspråkiga ungdomarna under intervjun (se exempel 2) illustrerar kopplingen mellan skyltarnas synlighet och deras multimodala egenskaper:

(2) E1: att int liksom märker man vetdu (.) om int den där liksom just den där skylten har jätte mycket färger eller den är jätte stor så (.) int egentligen så där lägger man märke på det annars

(3) K4: mut jos miettii niin ei oikeesti kiinnitä huomioo paljon (.) siit vaan kävelee
[men om man tänker så inte fäster man uppmärksamhet så mycket på riktigt (.) man bara går där]

Överhuvudtaget var ungdomarnas syn på lingvistiska landskap ganska pragmatisk: de ser inte aktivt efter alla möjliga skyltar utan det är de mest synliga – och i deras interaktioner de mest relevanta – skyltarna som skapar deras bild av helheten (se även exempel 3 ovan). Det är viktigt att hålla denna aspekt i minnet. I vanliga kvantitativa kartläggningar av lingvistiska landskap brukar man inkludera alla statiska objekt utan hänsyn till deras egentliga, uppfattade synlighet. Därmed kan man genom undersökningar skapa en bild av språksituationen som skiljer sig från hur språkbrukarna uppfattar den.

Informanterna och svenskan

Trots att svenskan är relativt osynlig utanför det officiella språkbruket i de aktuella områdena förekom språket ofta i de skyltar ungdomarna observerade. Ungdomarna fick inte instruktioner om att specifikt fokusera på svenska, varmed materialet möjliggör en diskussion över *om* och *hur* språket uppmärksammades som del av det språkliga stället. Sammanlagt 9 av de 31 bilder informanterna tog innehåller skyltar med svensk text. Av dessa bilder togs fyra av de finskspråkiga informanterna i Gårdsbacka och fem av de svenskspråkiga informanterna i Esbo centrum. När jag bad ungdomarna fundera på vilka språk som finns med på skyltarna de hade fotograferat, identifierade de också svenskan på alla dessa skyltar. Som framgick ovan, förekom det svenska språket dessutom (direkt eller indirekt) i motiveringarna bakom sex av de svenskspråkiga ungdomarnas bilder. Även de finskspråkiga ungdomarna nämnde svenskan i tre av sina motiveringar.

Överlag var ungdomarna i båda grupperna positiva till svenskan i gatubilden. Detta gällde både allmänt – att språket överhuvudtaget används i det lingvistiska landskapet – och mer specifikt hur mycket svenska som förekommer på skyltarna i dagsläget. Naturligt nog hade de två grupperna dock två olika synvinklar på svenskan, beroende på vilken språkgrupp ungdomarna tillhörde.

De finskspråkiga ungdomarna var kanske något överraskande positiva till svenskan, även om detta uttalades direkt först efter intervjun. Ungdomarna uppmärksammande de belägg som finns i det lingvistiska landskapet och kände igen svenskan på alla skyltar i sina bilder där den finns med. Förutom att flerspråkigheten där svenskan ingår var motiveringen bakom valet av två skyltar, fotograferade ungdomarna en skylt (bild 3 ovan) specifikt för att den var skriven enbart på svenska. Att detta kom att motivera valet berodde på att ungdomarna inte helt förstod det svenska innehållet (se exempel 4). Dessutom nämnde en av ungdomarna det roliga med att det var en skylt från Alko, men ur övriga kommentarer framgår att det var just svenskan som var den egentliga motiveringen till valet av denna skylt.

(4)
K1: miks me otettiin tää?
[varför tog vi den här?]
K2: koska siinä oli ruotsia ja suurin osa [ei ymmärtänyt
[för att där fanns svenska och största delen förstod inte]
K3: [ja se oli Alko XD
[och det var Alko XD]
K1: joo eli ruotsin kieli (.) ja Alko vai?
[joo alltså svenska språket (.) och Alko eller?]
K3: joo

Även om de finskspråkiga ungdomarna uppmärksammade svenskan i det lingvistiska landskapet var behovet av svenska skyltar inte uppenbart för dem. Under intervjun undrade ungdomar om det finns personer som har behov av de svenska skyltarna i deras förort (se exempel 5). Eftersom det bor svenskspråkiga i Gårdsbacka kan ungdomarnas uppfattningar bero på att de inte personligen känner några som tillhör den gruppen. Detta stämmer väl överens med vad Lehtonen (2015, 20) skriver om svenskans roll i de flerspråkiga ungdomarnas vardag: ”Helsinkiläinen ruotsinkielisyys vaikuttaa tutkimieni nuorten elämään hyvin vähän: he elävät eri Helsingissä”, den helsingforsiska svenskspråkigheten påverkar alltså väldigt lite livet hos hennes unga informanter, de bor i ”ett annat Helsingfors”.

(5)
K4: must tuntuu et täällä Kontulassa on enemmän turkkilaisii ku ruotsinkielisii (.) siit ruotsist paljoo hyötyy taida olla
[jag tycker att det här i Gårdsbacka finns flera turkar än svenskspråkiga (.) av den där svenskan har man väl inte så mycket nytta]

De svenskspråkiga ungdomarna hade en annorlunda syn på svenskan och lyfte fram även vissa problem med svenskan. I sina motiveringar kommenterade ungdomarna både konstiga svenskspråkiga översättningar, språkliga fel och avsaknaden av en svensk text på en skylt. Även de svenskspråkiga ungdomarna valde att fotografera en skylt eftersom den var skriven enbart på svenska. Den skylten (se

bild 4 ovan) var den som ungdomarna lade till efter att intervjun var över. De kommenterade hur överraskande det var att de lyckades finna en sådan skylt i området.

För de svenskspråkiga ungdomarna uppstod naturligtvis ingen fråga om i vilken utsträckning det finns behov av svenskan, tvärtom. De verkade väl medvetna om gällande krav för offentligt språkbruk och lyfte även fram detta när jag frågade dem mer specifikt om svenskans synlighet (se exempel 6). Ungdomarna framhöll att alla officiella skyltar, som trafikmärken, bör innehålla båda språken så att alla kan förstå dem (exempel 7). Deras fokus var alltså på den kommunikativa instrumentella funktionen hos språkbruket i gatubilden.

(6)
VS: är det liksom vanliga de här skyltar med svenska eller är de sådana här undantagsfall om man ser svenska där?
E1: nå nog sku jag säga att typ alla sådana här skyltar har just en svensk översättning (.) Finland har ju ändå liksom (.) det är ett tvåspråkigt land (.) så jag tycker att det är liksom på det [sättet
E2: [det liksom hör till [((skrattar))
VS: [precis
E1: [ja det hör till att det finns på svenska också
VS: jo
E2: det är nog inte alltid liksom samma på svenska och finska men betydelsen är nog ändå samma

(7)
VS: borde det finnas mer svenska (.) mindre (.) eller är det några typer av skyltar där det saknas det här svenska om ni tycker att det borde finnas med?
E2: nå det var den där (.) det var nån [trafikmärken
E1: [trafikmärken
E2: så ofta står det bara på finska eller ganska ofta ((ohörbart)) det stod någa på den (.) så det sku också silleen va helt bra å ha det på svenska för att om det är en svenskspråkig chaufför så det är ju viktigt att den också vet (.) det inte är så många svenskspråkiga som int kan finska men

Överlag verkar det lingvistiska landskapet spela en central roll för svenskan som en del av det språkliga stället (dvs. i den språkliga gemenskapen), oavsett ungdomarnas perspektiv. Att svenskan faktiskt är ett språk som har en funktion på de här ställena stöds av dess synlighet i det lingvistiska landskapet. Huruvida funktionen upplevs vara framför allt symbolisk (för de finskspråkiga ungdomarna) eller kommunikativ (för de svenskspråkiga ungdomarna) beror på om språkbrukarna använder språket i sin interaktion med stället. När man själv använder språket för att skapa en uppfattning av stället, blir man bland annat mer medveten om brister i språkbruket, något som framgår tydligt hos de svenskspråkiga informanterna.

Förutom svenskan var ungdomarna i sin diskussion och i intervjun även generellt positivt inställda till flerspråkigheten i det lingvistiska landskapet. Så som redan konstaterades ovan kunde ungdomar exempelvis motivera sitt val av skyltar med att flerspråkigheten var tilltalande. Även när skyltarna valdes på grund av språk som ungdomarna inte förstod, kommenterades språkbruket med positiva förtecken. Inga skyltar fotograferades för att ungdomarna skulle ha tyckt att de var främmande inslag i förortens lingvistiska landskap. Hela undersökningen visade att flerspråkigheten var mer eller mindre en icke-fråga för ungdomarna. Att det förekommer flera språk i det lingvistiska landskapet var för dem en naturlig del av den språkliga vardagen (jfr diskussionen i Lehtonen 2015, 209–311 om ungdomar med bred språklig repertoar).

Ungdomarnas positiva syn på flerspråkiga belägg, och att det inte uppfattades som ett problem att inte förstå vad som står på alla skyltarna står i kontrast till vad Zabrodskaja (2014, 126) observerat i förhållande till estnisk-ryska skyltar i Tallinn. För hennes enspråkigt estniska informanter var förståelsesproblem ett tydligt irritationsmoment som gav upphov till negativa attityder. Åtminstone på denna punkt och ur mina informanters synvinkel verkar motsvarande negativa konnotationer till språkbruket saknas i de flerspråkiga förorterna kring Helsingfors. Däremot framstår dock namnen med

svenskt ursprung som ett irritationsmoment för somaliska ungdomar som Ainiala (2010, 42–43) har studerat i en annan förort, Nordsjö. Det finns klart behov för ytterligare studier för att kartlägga hur flerspråkigheten – och i synnerhet det svenska språket – i de lingvistiska landskapen i olika förorter (och andra delar av Svenskfinland) upplevs av olika grupper av språkbrukare.

Slutdiskussion

Ett centralt syfte med denna studie har varit att diskutera metoder för att bättre inkludera språkbrukarnas subjektiva synvinkel i studiet av lingvistiska landskap. Mitt metodologiska experiment fungerade väl: det engagerade ungdomar till att observera och reflektera över språkbruket i det offentliga rummet och resulterade i ett mångsidigt material. Genom att analysera både detta material och själva metoden har jag kunnat inleda en diskussion om hurdan information man kan samla genom att engagera informanter i kartläggningen av lingvistiska landskap – och om hur denna information kan användas för att fokusera olika aspekter av språkbruket i det offentliga rummet. Genom att i högre grad inkludera språkbrukarnas subjektiva synpunkter kan man förbättra pålitligheten av ens resultat. Därmed ökar även kunskapen om det lingvistiska landskapets roll som en källa för samhälleligt relevant information om olika språk.

De ungdomar som deltog i min undersökning observerade det lingvistiska landskapet ivrigt. När de valde skyltar att fotografera fäste de uppmärksamhet vid såväl skyltarnas språkliga, innehållsliga som multimodala egenskaper. Att inte ge för strikta instruktioner möjliggör med andra ord en bred analys av informanternas interaktion med det lingvistiska landskapet. Det urval av skyltar som ungdomarnas bilder visar, fungerar trots den begränsade omfattningen som en bra utgångspunkt för vidare diskussioner om de enskilda skyltarnas synlighet och lyfter fram vikten av skyltens multimodala egenskaper. Dessa frågor är centrala för att kunna förklara skillnaderna mellan forskarens objektiva kartläggning av och språkbrukarnas subjektiva uppfattningar om ett lingvistiskt landskap.

Ungdomarnas perspektiv på det lingvistiska landskapet kan beskrivas som pragmatiskt. De var medvetna om den mångfald av olika skyltar och olika språk som finns i gatubilden, samtidigt som deras kommentarer visade att de inte brukar fundera på dessa. Informanterna ansåg ändå att språkbruket på skyltarna kan vara ett användbart verktyg för att avgöra vilka språk som är gångbara i ett område. Med andra ord kan det lingvistiska landskapet ses som en spegel av ett ställe. Ungdomarna observerade det lingvistiska landskapet ”inifrån” eftersom undersökningen gjordes i områden som var bekanta för dem. Därmed är det föga överraskande att ungdomarnas observationer verkade enligt deras svar på intervjun bekräfta deras tidigare uppfattningar av förorterna som språkliga ställen.

Vidare var ungdomarna positiva till flerspråkigheten i allmänhet och till svenskan i synnerhet. Det finns en naturlig skillnad i perspektiven till svenskan mellan de finskspråkiga och svenskspråkiga ungdomar som deltog i undersökningen. Eftersom finskspråkiga inte kommer i kontakt med svenskan i sin vardag sågs svenskan av dem som ett roligt tillägg i det lingvistiska landskapet. De svenskspråkiga ungdomarna däremot var mer medvetna om det kommunikativa värdet av korrekt språkbruk. En jämförelse med tidigare studier från andra flerspråkiga miljöer visar både skillnader och likheter med mina resultat. Även hos Aiestaran et al. (2010, 232) var båda språkgrupperna generellt positivt inställda till flerspråkigheten, medan de minoritetsspråkiga var mer måna om just sitt eget språk. Hos Zabrodskaja (2014, 127) fanns det däremot olika inställningar hos de två språkgrupperna. Medan minoritetsspråkiga var både glada över hur mycket deras språk förekom i gatubilden och medvetna om språkets låga status, ansåg de majoritetsspråkiga att flerspråkigheten komplicerade det lingvistiska landskapet och till och med var onödigt.

Även om mina finsk- och svenskspråkiga informanter inte är representativa för hela språkgrupper, står deras attityder i kontrast till det som ungdomar med somalisk bakgrund i Ainiala (2010, 42–43) säger om namn i förorter. Dessa ungdomar tillhör, precis som de ryskspråkiga informanterna hos Zabrodskaja (2014), en grupp vars eget språk inte har någon officiell ställning i det lingvistiska landskapet. I den situationen kan flerspråkiga belägg (de svenska namnen i Ainiala 2010) framstå som irriterande och något som komplicerar interaktionen med det lingvistiska landskapet. Denna irritation kommer inte fram hos mina finskspråkiga informanter: deras eget språk är hur som helst det mest synliga språket i det offentliga rummet. Å andra sidan framgår vikten av det egna språkets synlighet tydligt hos de svenskspråkiga informanterna.

De subjektiva synpunkterna ger därmed nya perspektiv på frågan om relationen mellan det synliga språkbruket i ett lingvistiskt landskap och uppfattningarna av ett språkligt ställe. Marten et al. (2011, 1) påpekar också att synligheten är oerhört viktig för minoritetsspråkens status i samhället. Trots att det synliga språkbruket sällan sammanfaller helt med språksituationen i området i vidare mening, fungerar det lingvistiska landskapet ändå som en spegel av stället. Uppfattningar om stället som två- eller flerspråkigt får alltså stöd från skyltarna i gatubilden. Utifrån ungdomarnas kommentarer i min studie kan man beskriva de aktuella förorterna som flerspråkiga ställen där svenskan har en egen specifik roll, något som stämmer överens med den demografiska – och språkpolitiska – verkligheten.

Genom att engagera informanterna i kartläggningen av lingvistiska landskap kan man således samla ihop material som öppnar nya synvinklar på betydelsen av lingvistiska landskap. Utifrån syftet för den enskilda undersökningen kan man med hjälp av instruktionerna vid behov styra informanternas fokus till specifika typer av språkliga belägg. En viktig aspekt som jag nämnde ovan är dock skyltarnas multimodalitet: ett snävt fokus på språkval fångar inte upp alla de faktorer som i verkligheten påverkar hur vi tolkar det lingvistiska landskapet. Den centrala slutsatsen från mitt metodologiska experiment är att mer kvalitativa metoder behövs för att man bättre ska kunna ta hänsyn till synligheten hos enskilda skyltar. Detta är avgörande för att bättre kunna förstå hur våra uppfattningar av det lingvistiska landskapet skapas.

Jag vill genom diskussionen i denna artikel lägga mig till raden av forskare som förespråkar mer hänsyn till språkbrukarnas egentliga uppfattningar när man analyserar de lingvistiska landskapens samhälleliga roll. Genom mer folklingvistiska och etnografiska metoder kan man behandla olika teman djupare än genom att enbart räkna skyltar skrivna på ett visst språk. Som Garvin (2010, 268 f.) påpekar: det är trots praktiska begränsningar alltid värdefullt att se på lingvistiska landskap ur språkbrukarnas perspektiv. Metoderna behöver dock utvecklas vidare så att så stor del av informanternas interaktion med och kommentarer om det lingvistiska landskapet som möjligt kan spelas in. Även etnografiska fältanteckningar är viktiga för att fånga ytterligare information.

Att oftare engagera informanter, både ungdomar och personer i andra åldersgrupper vid studiet av lingvistiska landskap, öppnar nya möjligheter för vidare forskning. Förutom nya perspektiv på betydelsen av lingvistiska landskap kan man samla nya typer av material och ställa nya typer av frågor. Till exempel har sociala medier i framtiden potential att användas som verktyg i sådana undersökningar. Det lingvistiska landskapet har en viktig roll i uppbyggandet av språkliga ställen – även i Svenskfinland. Med metoder där språkbrukare själva kan vara delaktiga kan man förklara betydelsen av det synliga språkbruket tydligare för den stora allmänheten och på så sätt uppnå ökad språklig medvetenhet. Eftersom så få informanter deltog i min här beskrivna studie kan generaliserande slutsatser om attityder till språkbruket i de lingvistiska landskapen i Svenskfinland inte dras här. Däremot ska artikeln ses som en kritisk pilotstudie och inspiration till ytterligare studier med liknande metoder.

Litteratur

Aiestaran, Jokin, Cenoz, Jasone & Gorter, Durk. 2010. Multilingual cityscapes: perceptions and preferences of the inhabitants of the city of Donostia-San Sebastián. I: Shohamy, Elana, Ben-Rafael, Eliezer & Barni, Monica (red.), *Linguistic Landscape in the City*. Bristol: Multilingual Matters. S. 219–234.

Ainiala, Terhi. 2010. Somalier som namnbrukare i Helsingfors. I: Nyström, Staffan (red.), *Namn – en spegel av samhället förr och nu*. (Språkvårdssamfundets skrifter 41.) Stockholm: Norstedts. S. 36–51.

Ainiala, Terhi. 2016. Names in society. I: Hough, Carole (red.), *Oxford Handbook of Names and Naming*. Oxford: Oxford University Press. S. 371–381.

Ainiala, Terhi & Halonen, Mia. 2017. The perception of Somali place names among immigrant Somali youth in Helsinki. I: Ainiala, Terhi & Östman, Jan-Ola (red.), *Socio-onomastics: The pragmatics of names.* (Pragmatics & Beyond New Series 275.) Amsterdam: John Benjamins. S. 204–226.

Barni, Monica & Bagna, Carla. 2015. The critical turn in LL: New methodologies and new items in LL. I: *Linguistic Landscape 1:1/2*. S. 6–18.

Clemente, Mariana, Andrade, Ana Isabel & Martins, Filomena. 2012. Learning to read the world, learning to look at the linguistic landscape: A study in the first years of formal education. I: Hélot, Christine, Barni, Monica, Janssens, Rudi & Bagna, Carla (red.), *Linguistic Landscapes, Multilingualism and Social Change.* Frankfurt am Main: Peter Lang. S. 267–285.

Collins, James & Slembrouck, Stef. 2007. Reading Shop Windows in Globalized Neighbourhoods: Multilingual Literacy Practices and Indexicality. I: *Journal of Literacy Research 39:3.* S. 335–356.

Cresswell, Tim. 2015. *Place: an introduction*. Second edition. Chichester: Wiley-Blackwell.
Dagenais, Diane, Moore, Danièle, Sabatier, Cécile, Lamarre, Patricia & Armand, Françoise. 2009. Linguistic landscape and language awareness. I: Shohamy, Elana & Gorter, Durk (red.), *Linguistic Landscape: Expanding the Scenery.* New York/London: Routledge. S. 238–252.
Dailey, René M., Giles, Howard & Jansma, Laura L. 2005. Language attitudes in an Anglo-Hispanic context: the role of the linguistic landscape. I: *Language & Communication 25*. S. 27–38.
Esbo stad. 2016 = *Espoon väestörakenne 2015/2016. Tietoisku 8/2016.* Espoon kaupunki. Tillgängligt på: www.espoo.fi/download/noname/%7B40253EE7-D969-45F4-B5FD-618E99FE1BC2%7D/92045
Esbo stad. 2017 = *Espoon asukasluku vuodenvaihteessa 2016/2017. Tietoisku 2/2017.* Espoon kaupunki. Tillgängligt på: www.espoo.fi/download/noname/%7BB4E36089-73AB-4377-801A-1E57A5453468%7D/88389
Garvin, Rebecca Todd. 2010. Responses to the linguistic landscape in Memphis, Tennessee: an urban space in transition. I: Shohamy, Elana, Ben-Rafael, Eliezer & Barni, Monica (red.), *Linguistic Landscape in the City*. Bristol: Multilingual Matters. S. 252–271.
Hancock, Andy. 2012. Capturing the linguistic landscape of Edinburgh: A pedagogical tool to investigate student teachers' understanding of cultural and linguistic diversity. I: Hélot, Christine, Barni, Monica, Janssens, Rudi & Bagna, Carla (red.), *Linguistic Landscapes, Multilingualism and Social Change.* Frankfurt am Main: Peter Lang. S. 249–266.
Helsingfors stad. 2017. = *Helsinki alueittain/Helsingfors områdesvis/Helsinki by District 2016*. Helsingfors: Helsingfors stads faktacentral. Tillgängligt på: https://www.hel.fi/hel2/tietokeskus/julkaisut/pdf/17_03_27_Helsinki_alueittain_2016_Tikkanen.pdf
Lehtonen, Heini. 2015. *Tyylitellen. Nuorten kielelliset resurssit ja kielen sosiaalinen indeksisyys monietnisessä Helsingissä.* Helsinki: Helsingin yliopisto.
Maegaard, Marie. 2014. Etnografisk metode i sociolingvistikken. I: *Folkmålsstudier 52.* S. 57–76.
Marten, Heiko F., Van Mensel, Luk & Gorter, Durk. 2011. Studying Minority Langauges in the Linguistic Landscape. I: Gorter, Durk, Marten, Heiko F. & Van Mensel, Luk (red.), *Minority Languages in the Linguistic Landscape.* Basingstoke: Palgrave Macmillan. S. 1–15.
Niedzielski, Nancy A. & Preston, Dennis R. 2000. *Folk linguistics.* Berlin & New York: Mouton de Gruyter.
Puzey, Guy. 2016. Linguistic landscapes. I: Hough, Carole (red.), *Oxford Handbook of Names and Naming.* Oxford: Oxford University Press. S. 395–411.
Quist, Pia. 2010. Untying the language – body – place connection: A study on linguistic variation and social style in a Copenhagen community of practice. I: Auer, Peter & Schmidt, Jürgen Erich (red.), *Language and Space: An International Handbook of Linguistic Variation. Vol. 1, Theories and methods.* Berlin/New York: De Gruyter Mouton. S. 632–648.
Saari, Mirja. 2006. Stadin ruotsi. Huomioita erään nuorisoryhmän koodin vaihtelusta. I: Juusela, Kaisu & Nisula, Katariina (red.), *Helsinki kieliyhteisönä*. Helsinki: Helsingin yliopiston suomen kielen ja kotimaisen kirjallisuuden laitos. S. 142–161.
Sandst, Line. 2016a. *Urbane stednavne – storbyens sproglige dimension. En stilistisk-retorisk analyse af urbane stednavne i det københavnske byrum*. Ph.d.-afhandling, Københavns Univsrsitet.
Sandst, Line. 2016b. The Onomastic Landscape of Copenhagen – Meaning Formation, Rewriting History and Onomastic Scale Reduction. I: Hough, Carole & Izdebska, Daria (red.), *Names and Their Environment. Proceedings of the 25th International Congress of Onomastic Sciences, Glasgow, 25-29 August 2014. Vol. 2. Toponomastics II.* Glasgow: University of Glasgow. S. 123–134.
Sjöblom, Paula. 2008. Multimodality of company names. I: *Onoma 43.* S. 351–380.
Sjöblom, Paula. 2013. Commercial names in Finnish public space. I: Felecan, Oliviu & Bughesiu, Alina (red.), *Onomastics in Contemporary Public Space*. Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing. S. 161–171.
Stjernholm, Karine. 2013. Linguistic Landscapes in Oslo: A Comparative Study of Sense of Place. I: Stjerneholm, Karine, *Stedet velger ikke lenger deg, du velger et sted. Tre artikler om språk i Oslo.* Ph.d.-avhandling, Institutt for lingvistiske og nordiske studier, Universitetet i Oslo. S. 69–101.
Syrjälä, Väinö. 2016. Språkbrukarnas syn på lingvistiska landskap i Svenskfinland. I: *Folkmålsstudier 54.* S. 91–114.
Tufi, Stefania & Blackwood, Robert. 2010. Trademarks in the linguistic landscape: methodological and theoretical challenges in qualifying brand names in the public space. I: *International Journal of Multilingualism 7:3*. S. 197–210.
Zabrodskaja, Anastassia. 2014. Tallinn. Monolingual from Above and Multilingual from Below. I: *International Journal of the Sociology of Language 228.* S. 105–130.
Östman, Jan-Ola. 2017. Lingvistiska dialektlandskap, estetik och språklig självintervention. I: Östman, Jan-Ola, Sandström, Caroline, Gustavsson, Pamela & Södergård, Lisa (red.), *Ideologi, identitet, intervention. Nordisk*

dialektologi 10. (Nordica Helsingiensia 48. Dialektforskning 5.) Helsingfors: Nordica vid Finska, finskugriska och nordiska institutionen, Helsingfors universitet. S. 429–440.

NORDICA HELSINGIENSIA

NH 1/KKN 1	Hadle Oftedal Andersen: *Ikkje for ingenting. Jon Fosses dramatikk* (2004)
NH 2	Mona Forsskåhl: *Mitt emellan eller strax utanför. Språkkontakt i finlandssvensk slang* (2005)
NH 3/KKN 2	Hadle Oftedal Andersen: *Kroppsmodernisme* (2005)
NH 4/TS 1	Jan-Ola Östman (red.): *FinSSL – Finlandssvenskt teckenspråk* (2005)
NH 5/KKN 3	Hadle Oftedal Andersen & Idar Stegane (red.): *Modernisme i nordisk lyrikk 1* (2005)
NH 6/TS 2	Karin Hoyer, Monica Londen & Jan-Ola Östman (red.): *Teckenspråk: Sociala och historiska perspektiv* (2006)
NH 7	Helga Hilmisdóttir: *A sequential analysis of* nú *and* núna *in Icelandic conversation* (2007)
NH 8	Hanna Lehti-Eklund (red.): *Att växa till lärare – svensklärarutbildning i utveckling* (2007)
NH 9	Nina Martola: *Konstruktioner och valens: verbfraser med* åt *i ett jämförande perspektiv* (2007)
NH 10/SI 1	Jan Lindström (red.): *Språk och interaktion 1* (2008)
NH 11	Jan Lindström, Pirjo Kukkonen, Camilla Lindholm & Åsa Mickwitz (red.): *Svenskan i Finland 10* (2008)
NH 12	Anne Huhtala: *Det pedagogiska självet: en narrativ studie av direktvalda svensklärarstudenters berättelser* (2008)
NH 13/KKN 4	Hadle Oftedal Andersen, Peter Stein Larsen & Louise Mønster (red.): *Stedet. Modernisme i nordisk lyrikk 2* (2008)
NH 14/DF 1	Helena Palmén, Caroline Sandström & Jan-Ola Östman (red.): *Dialekt i östra Nyland. Fältarbete i Liljendal med omnejd* (2008)
NH 15	Camilla Kovero & Monica Londen: *Språk, identitet och skola. En undersökning i svenska skolor i huvudstadsregionen* (2009)
NH 16	Lieselott Nordman: *Lagöversättning som process och produkt. Revideringar och institutioner vid lagöversättning till svenska i Finland* (2009)
NH 17	Anita Schybergson: *Kognitiva system i namngivningen av finländska handelsfartyg 1838–1938* (2009)
NH 18/KKN 5	Hadle Oftedal Andersen, Per Erik Ljung & Eva-Britta Ståhl (red.): *Nordisk lyrikktrafikk. Modernisme i nordisk lyrikk 3* (2010)

NH 19/SI 2	Camilla Lindholm & Jan Lindström (red.): *Språk och interaktion 2* (2010)
NH 20/DF 2	Caroline Sandström: *Genus i östra Nyland – från dialektutjämning till dialektmarkör* (2010)
NH 21	Åsa Mickwitz: *Anpassning i språkkontakt – Morfologisk och ortografisk anpassning av engelska lånord i svenskan* (2010)
NH 22	Maria Green-Vänttinen, Christina Korkman & Hanna Lehti-Eklund (red.): *Svenska i finska gymnasier* (2010)
NH 23/KKN 6	Hadle Oftedal Andersen, Per Bäckström & Unni Langås (red.): *Samspill mellom kunstartene. Modernisme i nordisk lyrikk 4* (2010)
NH 24/DF 3	Sinikka Segerståhl: *Vaggvisor i Kvevlax. Språkliga strukturer och konstruktioner* (2011)
NH 25	Minna Nakari: *Variation i kvinnors namnfraser i officiella dokument i Helsingfors 1780-1930. Socioonomastiska synvinklar på makt och identitet* (2011)
NH 26	Leila Mattfolk: *Finlandssvenska åsikter om och attityder till modern språkpåverkan* (2011)
NH 27	Hanna Lehti-Eklund & Maria Green-Vänttinen: *Svenska i finska grundskolor* (2011)
NH 28	Charlotta af Hällström-Reijonen: *Finlandismer och språkvård från 1800-talet till i dag* (2012)
NH 29/TS 3	Karin Hoyer: *Dokumentation och beskrivning som språkplanering – perspektiv från arbete med tre tecknade minoritetsspråk* (2012)
NH 30/SI 3	Jan Lindström & Sofie Henricson (red.): *Språk och interaktion 3* (2012)
NH 31	Anne Huhtala & Hanna Lehti-Eklund (red./toim.): *TAITOa kehittämässä: vieraiden kielten opiskelijoiden kielitaidosta ja kielenkäytöstä* (2012)
NH 32	Tomas Lehecka: *Interrelaterade lexikala egenskaper. Engelska adjektivimporter i en svensk tidningskorpus* (2012)
NH 33/KKN 7	Randi Brenden: *Åsta Holth - Feminist og postkolonialist* (2013)
NH 34/DF 4	Helena Palmén: *Identitet i samspråk. Kodväxling till standardvarietet som risk och resurs i östnyländska samtal på dialekt* (2014)
NH 35/KKN 8	Giuseppe Caruso: *Sigrid Undset: A modern crusader* (2014)
NH 36	Melina Bister: *Topikövergång i textbaserade gruppsamtal* (2014)

NH 37	Jan Lindström, Sofie Henricson, Anne Huhtala, Pirjo Kukkonen, Hanna Lehti-Eklund & Camilla Lindholm (red.): *Svenskans beskrivning 33* (2014)
NH 38/KKN 9	Tatjana Brandt: *Livet mellan raderna. Revolt, tomrum och språkbrist i Agneta Enckells och Ann Jäderlunds tidiga poesi* (2014)
NH 39/KKN 10	Claus Elholm Andersen: *"På vakt skal man være". Om litterariteten i Karl Ove Knausgårds* Min kamp (2015)
NH 40	Leena Hamberg: *Samverkan i och med språket. Systemisk-funktionell analys av språkanvändning i en kommunal gränsaktivitet med nyanlända flyktingar som målgrupp* (2015)
NH 41	Monica Londen, Åsa Mickwitz & Susanne Tiihonen (red.): *"Hur svårt kan det vara?" En antologi om hur lärare inom högre utbildning förnyar undervisningen* (2015)
NH 42	Þórunn Blöndal: *Where grammar meets interaction. Collaborative production of syntactic constructions in Icelandic conversation* (2015)
NH 43	Martina Huhtamäki: *En fråga om prosodi? Prosodiska drag hos frågor i Helsingforssvenska samtal* (2015)
NH 44	Mila Engelberg: *Yleispätevä mies. Suomen kielen geneerinen, piilevä ja kieliopillistuva maskuliinisuus* (2016)
NH 45	Maria Vidberg: *Ortnamn i kontakt i Helsingfors. Finska inslag i bruket av gatunamn i svenska kontexter* (2016)
NH 46	Sofia Stolt: *Vägen till vitsordet: En studie av värderande yttranden i bedömarkommentarer på studentexamensuppsatser i modersmål och litteratur* (2016)
NH 47	Tiina Räisä: *Medieritualer som klass- och kulturbundna diskurser och funktioner: Hufvudstadsbladets lucia och konstruktionen av Svenskfinland* (2016)
NH 48/DF 5	Jan-Ola Östman, Caroline Sandström, Pamela Gustavsson & Lisa Södergård (red.): *Ideologi, identitet, intervention. Nordisk dialektologi 10* (2017)
NH 49a/KKN 11	Daniela Silén: *Rolldiktens jag. Aspekter på svenskspråkiga rolldikter från Bellman till Runeberg* (2017)
NH 49b	Hanna Lehti-Eklund: *Språkhistoria, samtal och språkinlärning. Ett urval artiklar* (2017)
NH 50a	Johanna Hyytiäinen: *Anvisningar och uppmaningar i klassrumsinteraktion: lärarens direktiv i svenskundervisningen i finska skolor* (2017)
NH 50b	Jenny Stenberg-Sirén: *Språk och språkideologier i radio och tv. Standardspråk och språkstandarder i finlandssvenska radio- och tv-nyheter* (2018)

NH 51	Jonna Ahti: *Konventioner, kommunikation och konflikter i ett finlandssvenskt chattrum* (2018)
NH 52	Väinö Syrjälä: *Namn – språk – ställe. Språkbrukarna i Svenskfinlands offentliga rum* (2018)
NH 53	Beatrice Silén, Anne Huhtala, Hanna Lehti-Eklund, Jenny Stenberg-Sirén & Väinö Syrjälä (red.): *Svenskan i Finland 17* (2018)

Serier:
KKN – Kultur og kritikk i Norden (red. Hadle Oftedal Andersen & Claus Elholm Andersen)
DF – Dialektforskning (red. Jan-Ola Östman)
SI – Språk och interaktion (red. Jan K. Lindström)
TS – Teckenspråksstudier (red. Jan-Ola Östman)